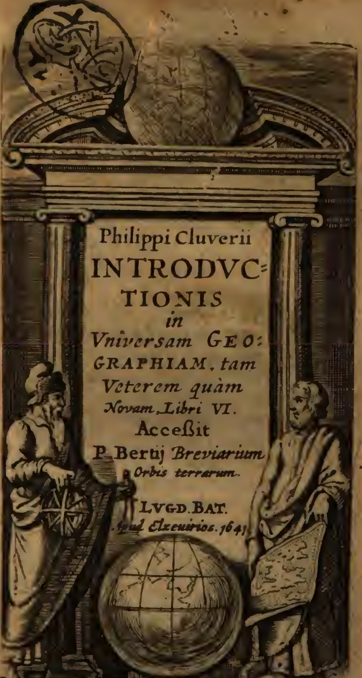
M

Philippi Cluverii
INTRODVC-
TIONIS
in
Vniversam GEO-
GRAPHIAM, tam
Veterem quàm
Novam Libri VI.
Acceßit
P. Bertij Breviarium
Orbis terrarum.
LVGD. BAT.
Apud Elzevirios. 1641

Illustriss. & Ampliss. Viro

DOMINICO MOLINO

Patritio & Senatori Veneto,

S. D.

IOSEPHUS VORSTIUS Ev. F.

COmplures causæ sunt, Vir Illustrissime, quæ me impulerunt, cur fœtum hunc posthumum PHILIPPI CLUVERI *cura mea concreditum clarissimo tuo nomini inscribendum esse duxerim. sive enim tua erga defunctum merita considerem, sive in nos nostramq; familiam à te collata beneficia, sive denique, quod palmarium esse puto, incredibilem illum tuum in bonas literas ac literatos omnes amorem, summo cum studio ubique terrarum eos juvandi promovendique conjunctum, nemini nisi uni tibi meritissimo operis hujus dedicationem deberi comperio. Qualis autem quantaque semper fuerit tua, quæ* Cluverium *nostrum, dum nobiscum esset, prosecutus es benevolentia, vel inde satis superque constare potest, quod de manibus etiam demortui porro bene mereri pergas; dum posterorum ejus orbitati favorem ac opem tuam deesse nullo modo pateris. Quæ res certam mihi*

ſpem facit, divinioris illius animi partum hunc immaturum minime à te derelictum iri. Patrocinium tuum implorat, Vir Illuſtriſſime; & quod in eo imperfectum obſcurumque, breve, heu! nimium, genitori ſuo vitæ ſpatium conceſſum eſſe voluit, id nominis tui ſplendor ac conſummata laus uti perficiat ac illuſtret, obnixe petit. Tu qui vivum nihil deſiderare, quod quidem ab humanitate tua exſpectari poterat, voluiſti, neque mortuo, ut confido, hanc denegabis gratiam. Merentur id eximia viri virtus & eruditio, tibi, ſi cuiquam, perſpecta; meretur id ſumma illius olim in te obſervantia. Quantam vero jacturam in illius morte, eruditis omnibus acerba, reſpublica literaria fecerit, non unius pagina res eſt, aut paucularum linearum. non ex alio hoc diſces melius, quam ex eo quem maximis in deliciis habes D. Heinſio tuo, viro ingentibus meritis ac fama ſupra conditionem humanam evecto, qui de more majorum collegæ ſui exequias funeris diſertiſſima oratione ex pio officio celebravit. Verum luctuoſa hac de obitu autoris noſtri recordatione relicta, ad lætiorem me confero. Accedo ad tua in cariſſimum mihi fratrem benefacta, quibus totam familiam noſtram tibi debendi ream conſtituiſti,

tuisti, quæ talia tantaque sunt, ut tuus ex asse non solum dici frater velit, sed & debeat. Tu ille es, Vir Illustrissime, qui primus meum Adolphum in illas Italiæ oras advenientem complexu, benevolentia, amore, ac familiaritate tua dignatus es. Neque magnum tuum hic silere lubet Heinsium, cui cum is debeat quamplurimum, hoc tamen debere volet semper maximum, quod literis suis aditum illi ad te paraverit liberiorem. Tu toto quo ibidem vixit tempore, ita illum fovisti, ita tutatus es, ut omne desiderium patriæ parentumque magna ex parte leniveris, adeo ut vix, imo ne vix quidem procul suis se esse-senserit. Tua opera claris doctisq; quamplurimis in Italia viris innotuit, Bibliothecas celeberrimas introspexit, ac ea oculis auribusq; usurpavit, quæ haud facile cuiquam ex tanto peregrinantium numero videnda audiendaq; contingere solent. Et cum reliquæ Italiæ lustrandæ desiderio teneretur, ac demum domum revertendi, tu ubique eum commendatitiis prosecutus es; quibus adiutus, Legatis tribus Serenissimæ Venetæ Reipublicæ ita carus acceptusque fuit, ut partim eorum hospitio per Italiam, partim comitatu in reditu usus, uberrimum fructum peregrinationis suæ in patriam reportasse, jure gloriari possit. Quis

digne depradicet Illustrißimi heroïs Reineri Zeno, gravißimi, tum temporis cum Romæ esset, apud Pontificem Oratoris singularem humanitatem, qui aula sua exceptum, maxima cum verecundia non semel renitentem, ita benigne tractavit, ut perpetua apud nos sit futura beneficiorum ejus memoria, ac nominis illius cultus? quis magnam illam M. Antonii Mauroceni animam pro meritis extollat? qui cum ad potentißimos nostros Ordines è Legatione Sabaudica, qua gloriosißime defunctus erat, Orator mitteretur, Augustam Taurinorum in comitatu successoris sui illustrißimi & excellentißimi Laurentii Parutæ adpellentem, non modo lubentibus oculis conspexit, verum etiam ad diem itineri suo præstitutum apud se detinuit, ac comitum suorum numero adstriptum salvum ac incolumem ad patrias lares, periculosis hisce temporibus, reduxit. Quæ præstanti summorum virorum beneficentia in perpetuum quidem illis devinctus manebit, tibi tamen soli tantum quantum cæteris omnibus; utpote cujus autoritas ac existimatio apud singulos, illi conciliatrices tantorum favorum extitere. Quanquam autem tot nominibus scripti huius tibi vendices dedicationem, nulla tamen re propius ea ad te spectare

vide-

videtur, quam propter excelsum illum tuum animum ac plane heroicum, ita erga humaniores literas affectum, ut iniquo hoc sæculo solus fere ad excitanda & sustentanda litteratorum ingenia natus esse videaris, dum sic eos æstimas, sic diligis ac pro virili tueris, ut tibi uni primatum hac in parte deferentes, toti se ad tui venerationem convertere jam cœperint. Taceo reliquas tuas virtutes, quibus mortalitatis huius limites transcendens, proxime ad divinitatem accedere diceris. Quis summum in Remp. studium, quis prudentiam singularem, ac in maxima autoritate raram comitatem, quis omnigena eruditione plene imbutum pectus, quis oris facundiam ineffabilem, quis incorruptam tuam fidem, candorem, ac tantam perpetuæ humanitatis constantiam, quanta vel in homine optari possit, non modo collaudare, sed admirari pro magnitudine earum queat? Gloriosum quidem sibi putat frater, Italiam tuam, humani generis delicias, vidisse; Italiæ urbium ocellum Venetias adiisse; at te quod coram cognoscere potuerit ac colere, purpuratorum Patrum decus eximium ac priscæ nobilitatis Venetæ magnum columen, id vero serio triumphat. De majoribus tuis, viris domi forisque maximis, multa dicenda fo-

 rent.

rent. Offerunt se nobis Iacobi, Crœsi, Andreæ, Hieronymi ac Aloisii, in toga, armis ac literis jam multa ante sæcula strenuissimi, & antiquissimæ Molinorum prosapiæ clarissima lumina. Verum cum publici annales hos jam dudum loquantur, & nihil potius, quam pauca de sublimibus illis animabus referre expediat, in te uno tota mea cogitatio defixa maneat, in quem natura parens, miraculi instar aliquid edere gestiens, omnes omnium gentilium tuorum congessit virtutes, ut quas in singulis admiramur singulas, in te suspiceremus ac veneraremur universas. Accipe itaque, magne patrone, serena fronte literarium hocce munusculum, meritis ac virtutibus tuis debitum, quod alienis laboribus extructum adornatumque, nostra vero industria ac cura in lucem bono plublico protractum, Amplitudini tuæ in grati animi signum, submisse offerimus ac dedicamus; daturi aliquando, si genius faveat & fata sinant, majora teque digniora. Vale sæculi decus, & nos nomini dignitatiq; tuæ devotissimos amare perge.

PHI-

Gr
Rußi
Ital
Angli
Scoti
Gallica
Horari
Hißpan

PHILIPPI CLVVERII

INTRODUCTIONIS

IN VNIVERSAM GEOGRAPHIAM,
tam novam, quam veterem,

LIBER PRIMUS.

CAP. I.

Quid Geographia, & quid Globus ſeu Orbis terræ.

GEOGRAPHIA eſt terrę univerſæ, quatenus nobis cognita eſt, deſcriptio. Vocabulum ejus Græcum eſt: nam à γαῖα, ſive γαίη, id eſt, terra (pro quo in compoſitione uſurpatur γέα) & γράφω, hoc eſt, ſcribo, compoſitum fit Γεωγραφία, id eſt, Terræ-deſcriptio.

Differt autem Geographia à Coſmographia, ut pars à toto; à Chorographia, ut totum à parte. Coſmographia quidpe, quæ à κόσμος, id eſt, mundus, & γράφω, dicitur Mundi-deſcriptio, eſt totius univerſi ſeu Mundi tam elementaris quam ætherei deſcriptio. Chorographia, cujus vocabulum à χῶρος vel χώρα, id eſt, regio, & γράφω componitur, eſt regionis alicujus particularis deſcriptio; veluti Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum eſt To-

pographia, quæ à τόπος, id est, locus, & γράφω dicitur; est hæc loci alicujus particularis descriptio; utpote agri sive territorii, alicujus oppidi, seu pagi: in qua etiam arva, prata, arbores, plateæ, & ædificia depicta veniunt. Geographia autem solius terræ situm describit. Terræ autem nomine in Geographia non separatim quartum elementum, ut Physici, accipimus: sed complexim terram, una cum aquis infusis, pro totius universi centro intelligimus, quod à figura, Orbis, seu Globus, terræ vocatur. Globus quidpe est corpus solidum, undique rotundum, unica superficie contentum; in medio habens centrum sive punctum, à quo omnes lineæ, ad superficiem ductæ sunt æquales. Vnicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur; unamque & eandem convexam constituit utrumque superficiem. Hunc vero terræ Globum varie Geographi in circulos atque parteis distinguunt: de quibus singulis ordine agendum.

CAP. II.

De Globi partibus & Circulis.

PRimum Axis in Globo constituitur, sive linea recta, per centrum terræ traducta; quæ est totius mundi diame-

ter, à præpositione Græca διὰ, id est, per, & verbo μετρέω, id est, metior, dicta: quasi medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur Mundus.

Axis autem extrema, **Poli** mundi appellantur, à verbo πολέω, quod est verto; unde & vertices Latinis, & cardines dicti; quia circum hos tota mundi machina, circumvolvitur. quorum alter Arcticus, id est, *Ursinus*, ἀπὸ τῆς ἄρκτου, ab ursa, vicino sidere; alter Antarcticus nominatur, quia Arctico ex diametro est oppositus.

Arcticus polus, qui & Borealis sive Boreus, & Aquilonaris sive Aquilonius, à Borea sive Aquilone vento, qui ab hac plaga spirat, & Septemtrionalis dicitur, à septem stellis, quas Triones vocant, est is, qui in his locis, quæ nos incolimus, semper adparet.

Antarcticus, qui & Australis, & Austrinus, & Notius, ab Austro sive Noto vento, & Meridionalis, à mundi plaga dicitur, est is, qui nostro hemisphærio nunquam conspicitur; sed sub Horizonte latet.

Porro Globo terrarum octo præcipui assignantur circuli, bifariam distincti: primum dividuntur pari numero in Majores atque Minores. Majores dicuntur,

cuntur, qui idem cum globo obtinent centrum; ipſumque globum in duas ſecant partes æquales. Sunt autem Æquinoctialis, ſive Æquator, Zodiacus, Horizon, Meridianus. Minores dicuntur, qui diverſum habent centrum à globi centro; quique globum in duas parteis dividunt inæquales. Sunt vero, Tropici duo, totidemque Polares.

Rurſus, ex univerſis circulis quinque dicuntur Recti, ſive Paralleli, id eſt, æquidiſtantes, quod eoſdem cum univerſo polos habeant; quodque æqualiter inter ſe in latitudinem diſtent. Sunt autem, Æquator, Tropici duo totidemque Polares. Reliqui tres dicuntur Obliqui, quod diverſos à mundi polis habeant ſuos polos.

Cap. III.

De Quatuor Maioribus Circulis.

Majores Circuli diſtinguuntur in Fixos, atque Mobiles. Fixi, ſive immutabiles, dicuntur, qui eundem perpetuo locum in globo obtinent; ideoque in globi ſuperficie pinguntur. Sunt autem Æquator & Zodiacus. Mobiles ſive mutabiles dicuntur, qui non eandem ſemper in Globo ſedem obtinent; ſed multipliciter, pro varia regionum atque locorum mutatione mutan-

cantur: ideoque extra Globi superficiem designantur. Sunt Horizon & Meridianus. Sed de singulis agendum.

De Horizonte.

Ὁρίζων, Horizon, Latine Terminator, Finitor, & Finiens, est circulus major mutabilis, qui conspectam mundi partem ab inconspecta dirimit; hoc est, inferius hemisphærium ab superiore. Describitur in theca sive armilla Globi; hujus enim superficies, quæ supera est, vere Horizontis munere fungitur; dirimens globum in duas æquas parteis. Est autem duplex: alter, qui ratione atque intelligentia percipitur; alter, qui sensu. Is qui intelligentia percipitur, est is, qui ad fixarum stellarum orbem pertingit, & in duas æqualeis parteis nniversam mundi sphæram dividit; ita ut alterum hemisphærium super terram exstet, alterum sub terra condatur: Estque iterum duplex; Rectus & Obliquus. Rectus est, qui per mundi polos transiens, polum seu verticem habet sub Æquatore; quem ad rectos angulos intersecat. Obliquus dicitur, cujus vertex ultra citrave Æquatorem incidit; quique Æquatorem ad Obliquos angulos intersecat; altero

altero mundi polorum ſurſum elevato, altero deorſum depreſſo. hujuſmodi Horizontem qui habent, iis Sol & reliqua ſidera obliquo adſcendunt & deſcendunt motu. Is vero quem ſenſu percipimus, eſt Horizon, qui oculo noſtro terminatus, quoad uſque conſpectus ferri poteſt, extenditur, dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea quæ non adparet. cuius diametri longitudo CLXXX ſtadia, id eſt, millia paſſuum XXII cum dimidio, milliaria Germanica V cum V octavis, non excedere putatur; quod oculorum acies non ultra ſe extendit. Mutabilis dicitur atque multiplex Horizon, quia non poteſt mutari locus, quoverſum eas, quantumvis mutatio ea perexigua ſit, quin una varientur horizon, regio, & cœlum. atque hac ratione infiniti poſſunt fingi Horizontes. Porro Horizontis duo ſunt poli; quorum alter Arabico vocabulo, dicitur Semith, corrupte vulgo Zenith: eſtque punctum perpendiculariter vertici noſtro incumbens: alter vocatur Nadir vulgo, at proprie Nathir; ſuperiori ad diametrum oppoſitus; Antipodum cervicibus incumbens.

De Æquinoctiali.

Æquinoctialis, qui & Æquidialis, Græce

Græce Ἰσημερινὸς, & Æquator, est circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas parteis æquales septemtrionalem & meridionalem dividit, æquali spatio ab utroque polo distans. quem cum Sol attingit, æquale toto Orbe efficit diei ac noctis spatium; unde & nomen ei quæsitum. Fiunt autem ejusmodi Æquinoctia, quæ Æquidialia antiquis dicebantur, bis in anno: semel in principio Arietis, quum Vernum, atque iterum in principio Libræ, ubi Autumnale vocatur. Cæterum nautæ Æquatorem vulgo adpellant Mediam lineam, sive nude Lineam κατ' ἐξοχήν.

De Zodiaco.

Ζωδιακὸς, Zodiacus, est circulus major, inter mundi polos oblique locatus; ex una parte Tropicum æstivum in principio Cancri, ex altera hibernum in principio Capricorni adprehendens; ac medium intersecans Æquatorem; à quo vicissim secatur, circa principia Arietis & Libræ: ita uti altera ejus medietas ab Æquatore ad polum Arcticum, altera ad Antarcticum declinet. Dividitur in XII parteis, quæ signa vocantur: unde nomen Latinum Signifer: Græcum vero Ζωδιακὸς ἀπὸ τῶν ζωδίων, hoc est, animalibus, quæ in eo finguntur.

quo-

quorum nomina, duobus verſibus ab Auſonio expreſſa, ſunt iſta:

♈ ♉ ♊ ♋
Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer,
♌ ♍
Leo, Virgo,
♎ ♏ ♐ ♑
Libraq;, Scorpius, Arcitenens, Caper,
♒ ♓
Amphora, Piſces.

Horum verſuum prior Septemtrionalia, poſterior Auſtralia ſigna continet. Singulis vero ſignis xxx tribuuntur gradus; qui computati cccLx in univerſum conficiunt; in quos totus diſtribuitur Orbis terrarum.

De Meridiano.

Meridianus, Græce μεσημβρινός, major mutabilis circulus eſt, qui per polos mundi, & dati cujuſlibet loci verticem ductus, Æquinoctialem ex transverſo interſecat; totumque terræ Orbem in duas parteis diſpeſcit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad Occaſum relicta: ita dictus, quod Sol, cum in noſtro hemiſphærio eum attingat, apud nos atque omnes eos, qui ſub eodem Meridiano, Septemtriones Auſtrumve verſus

versus sunt positi, facit medium diei: ac rursus medium noctis, cum in inferiore hemisphærio ad eumdem perveniat. Hujus igitur potissimum officium est, medium diem mediamque noctem ostendere. Est autem Vertex loci, punctum in cœlo, directe illi loco suprapositum, vel vertici capitis cujusvis hominis perpendiculariter incumbens. Mutabilis dicitur Meridianus, quia si tantillum, ortum occasumve versus progrediaris, alius continuo erit Meridianus: ita uti semper mutetur una nobiscum pro ratione locorum ac regionum, in quibus consistimus. Atque hac ratione infiniti constitui possunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur.

CAP. IV.

De quatuor minoribus Circulis.

DE TROPICIS.

TRopici circuli sunt duo, æquali spatio ab Æquatore distantes: quorum alter, qui nobis propinquior est, Cancri Tropicus; alter in Austrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur. Latini Solstitiales appellant, propterea, quod Solstitia in iis fiunt. hosce quippe circulos Sol nunquam egreditur, verum quum ad alterum eorum pervenit, retrorsum

se convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπὸ τῆς τροπῆς, hoc est, à reversione. Tropicus Cancri, qui & æstivus dicitur, est circulus omnium, quos Sol describit, septemtrioni proximus, in quo quum fuerit Sol, non ultra, Septemtrionem versus progreditur, sed ad alteram mundi partem versus Austrum facit reversionem Æstivam: ubi omnium totius anni longissima in nostro hemisphærio dies, nox vero brevissima. Cancri autem Tropicus dicitur à signo Zodiaci, in cujus principio Sol tunc vertitur. Tropicus Capricorni qui & hibernus & brumalis, circulus est omnium, quos Sol per Mundi conversionem describit, Austro proximus, in quem cum Sol pervenit, non ultra Austrum versus procedit, sed ad alteram Mundi partem, versus Septemtrionem, reversionem facit hibernam, sive brumalem: ubi longissima totius anni in nostro hemisphærio nox, dies vero brevissima efficitur. Capricorni Tropicus adpellatur à signo, cujus principium tunc Sol transmittit.

De Arctico.

Polares circuli sunt duo extimi, polis vicini, æquali spatio à suo quisque polo distantes. Horum, qui nobis semper conspicitur, Arcticus dicitur, ut ipse Polus,

lus, ἀπὸ τῆ ἄρκτυ, ab Vrſa, quia prioribus Vrſæ pedibus deſcribitur, minoris videlicet. Item Septemtrionalis & Borealis, & Aquilonaris; à mundi regione, cui ſubjacet.

De Antarctico.

Alter vero æqualis & parallelus Arctico, Antarcticus dicitur, quod Arctico ex diametro opponitur: totus ſub terra conditus, cujus objectu à nobis haud cerni poteſt. Idem Auſtrinus, ſive Auſtralis & Meridionalis.

CAP. V.

De Zonis.

QVatuor minores circuli totius terrę ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia ſeu plagas, quas Zonas vocant Geographi.

Ζωνὴ, Latine cingulum, eſt ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores, vel inter circulum minorem & polum comprehenſum. Appellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura, una Torrida, duæ Frigidæ, totidemque Temperatæ. Ea, quæ in medio reliquarum ſita eſt, Torrida vocatur à Solis, cujus viæ ſubjecta eſt, perpetuo ardore: propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. Eſt autem ſpa-

tium inter duos Tropicos comprehensum; continens in latitudine grad. XLVII mediã intersecat circulus Æquinoctialis.

Duæ autem extremæ, quæ sunt circa mundi polos, altera Septemtrionalis, circa polum Arcticum, altera circa Antarcticum, Australis, Frigidæ vocantur; quia longissime à Solis via sepositę sunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus existimabantur. Eas autem disterminant utrimque circuli Arcticus & Antarcticus, suam versus suum quisque polum. A polis etiam dicuntur Polares. Harum quæque complectitur gradus XXIII cum dimidio.

Reliquæ vero duæ, quod in medio inter frigus & ardorem positæ sunt, Temperatæ dicuntur & habitabiles. Harum altera, quæ Arctico & Tropico Cancri finitur, Septemtrionalis, altera, quæ Antarctico & Tropico Capricorni terminatur, Austrina sive Australis & Meridionalis dicitur. Continet quæque gradus XLIII.

CAP. VI.

De Parallelis & Climatibus.

At distinguitur etiam terræ superficies secundũ aliam rationem nempe per quantitatis dierum variationes. Quippe qui sub ipso Æquatore consistunt,

ſtunt,perpetuo diem noctì æqualem XII horarum habent: quanto autem aliqua regio latius ab Æquatore verſus alterutrum polum declinaverit; tanto plus æſtate diei longiſſimæ, vel viciſſim hyeme noctis quantitas augetur. Proinde Geographi pro diverſa quantitatis dierum variatione diverſas plagas terræ diſtinxere, quas vel Parallelos vocarunt, vel Climata.

Paralleli ſunt circuli æquali undique ſpatio abs ſe invicem diſtantes, ab occaſu in ortum ducti. Hi varii in Globo ad libitum cujuſque deſcribi poſſunt. Verum Ptolemæus, quem plerique alii ſequuti ſunt Geographi, XXI Parallelos deſcripſit Septemtrionales. hac obſervata intercapedine, uti dies unus paralleli longiſſimus, ſuperet paralleli præcedentis diem proliziorem. Clima autem eſt terræ ſpatium duobus parallelis incluſum; in quo, longiſſimo die dimidiæ horæ variatio, ſive auctio fit. Sed nomen Climatis ac Paralleli aliquando circulum, aliquando ſpatium duobus circulis comprehenſum ſignificat.

Cæterum diſtinguuntur Climata in Septemtrionalia & Auſtralia;utraque ab Æquatore verſus ſuum quæque Polum initia ducentia. Ideoq; quorum aliquod

Clima fuerit ab Æquatore, tot semihoris longissimus ejus loci dies superat diem nocti æqualem. & vice versa, uti scire queas, sub quo Parallelo vel climate quilibet locus positus sit, considera numerum horarum, cujus longissimus ejus loci dies superat diem Sphæræ rectæ, qui semper horarum est duodecim; is enim duplicatus ostendit numerum Climatum: quadruplicatus exhibet numerum Parallelorum.

Cæterum Climata à Veteribus VII tantum numerata sunt; quod loca ultra septimum Clima, sibi incognita, vix inhabitari existimarint. Climata autem hæc ab insignioribus locis, per quæ climatis medium protenditur, nomina acceperunt: ut primum per Meroën, Nilo circumfusam insulam & urbem Africæ; secundum per Syrenen, Ægypti urbem; tertium per Alexandriam, itidem Ægypti urbem; quartum per Rhodum insulam; quintum per Romam; sextum per Pontum Euxinum; septimum per Borysthenis ostia. Posteriores vero qui experti sunt ulterius habitari terram, fecere XXIV Climata, ad elevationem usque graduum LXVII. Primum per Meroën; secundum per Syrenen, sub Tropico æstivo; tertium per Alexandriam; quartum per Rhodum; quintum

per

per Romam & Hellespontum; sextum per Mediolanum & Venetias; septimum per Podoliam & Tartariam minorem; octavum per Wittebergam; nonum per Rostochium; decimum per Hiberniam; undecimum per Bohus, castrum Norvegiæ; duodecimum per Gutiam; tertiumdecimum per Bergos, Norvegiæ oppidum; quartumdecimum per Viburgium, opidum Finniæ; quintumdecimum per Arotiam Svediæ; sextumdecimũ per Dalenkaulii fluminis ostia: reliqua paribus interstitiis per alia Norvegiæ, Svediæ, Russiæ, & proximarum insularum loca. At certum quidem est, ab Æquinoctiali circulo ad eum locum, ubi dies longissimus horis XXIV definitur, climata XXIV interjacere, inde vero ad polum climatum distinctio minus certa est: propterea quod non jam horis dimidiatis, sed integris primum diebus, mox septimanis, ac tandem totis mensibus dies ita augeantur, ut sub ipsis polis hemisphæriorum alterum VI mensium luce perpetua exsiccetur; altero in densissimis tenebris languente. Cæterum, quæ ratio climatum est ab Æquinoctiali ad Arcticum versus, eadem est ab eodem Æquinoctiali versus Antarcticum & par numerus. Hæc autem climata proprias appellationes non

habent apud auctores, sed ex oppositis nominantur; adjecta præpositione Græca ἀντὶ, ut ἀντὶ διὰ Μερόης, id est, contra per Meroën; & ita deinceps. Possent tamen eodem modo, ut illa, ab suis locis appellari: ut primum clima per Lunæ montes, ac fontes Nili, secundum per promontorium, vulgo dictum *Cabo de Corientes*, sub Tropico hiberno: & sic deinceps. Sed singulorum Climatum, & Parallelorum latitudines ab Æquinoctiali, intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines, quo facilius intelligantur, tabulam hic adponemus.

Climata.	*Paralleli.*	*Dies longissimi Hor.*	*scr.*	*Latitudo Gr.*	*Scr.*	*Intervalla Climatum.*	
0	0	12	0	0	0	4	18
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	43		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	33		
3	6	13	30	23	10	7	3
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		

5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	45	29	3	48
	15	15	45	47	20		
8	16	16	0	49	1	3	13
	17	16	15	50	33		
9	18	16	30	52	58	2	44
	19	16	45	53	17		
10	20	17	0	54	29	2	17
	21	17	15	55	34		
11	22	17	30	56	37	2	0
	23	17	45	57	34		
12	24	18	0	58	26	1	40
	25	18	15	59	14		
13	26	18	30	59	59	1	26
	27	18	45	60	40		
14	28	19	0	61	18	1	13
	29	19	15	61	53		
15	30	19	30	62	25	1	1
	31	19	45	62	54		
16	32	20	0	63	22	0	52
	33	20	15	63	40		
17	34	20	30	64	6	0	44
	35	20	45	64	30		
18	36	21	0	5	49	0	36
	37	21	15	65	6		

19	38	21	30	65	21	0	29
	39	21	45	65	35		
20	40	22	0	65	47	0	22
	41	22	15	65	57		
21	42	22	30	66	6	0	17
	43	22	45	66	14		
22	44	23	0	66	20	0	11
	45	23	15	66	25		
23	46	23	30	66	28	0	5
	47	23	45	66	30		
24	48	24	0	66	31	0	0
		Menses.					
		1		67	15		
		2		69	30		
		3		73	20		
		4		78	20		
		5		84	0		
		6		90	0		

CAP. VII.

De Globi in partes CCCLX *sectione; item de ambitu terræ; & de longitudine ac latitudine ejus.*

OMnis circulus à Geometris in CCCLX parteis secatur: quam sectionem & Sphæra Globusque admittit. Terra igitur, quemadmodum Sphæra, in

in CCCLX parteis, qui gradus dicuntur, diſtribuitur. Singuli gradus in LX diſtribuuntur ſcrupulos, qui ſunt totidem millia paſſuum Romanorum ſeu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune. hinc ſinguli gradus XV milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in univerſum quinquies mille quadringenta: quæ eſt circumferentia totius terrarum Orbis. Hinc diameter ejus fit milliarium mille ſeptingentûm octodecim, cum duabus undecimis, cujus ſemiſſis, ſive ſemidiameter, eſt à ſuperficie ad centrum milliarium octingentûm quinquaginta novem, cum una undecima.

Cæterum gradus, per quos terra deſcribitur, alii ſunt longitudinis, alii latitudinis. Longitudines diſtinguuntur per circulos meridianos, latitudines per parallelos. Meridiani inſcribuntur Globo XXXVI, X ſinguli gradus continentes. qui numerus multiplicatus CCCLX conficit gradus. Sed primum Meridianum Ptolemæus in Fortunatis, quas nunc Canarias vocant, poſuit inſulis: Hiſpanorum poſtea nautæ in Aſſoribus inſulis: alii etiam in medio Hiſpaniæ, Paralleli ab Æquatore ad alterutrum Polum notantur IX, X itidem

gradus

gradus ſinguli continentes. hoc itaque numero quadruplicato, paralleli in univerſum erunt x x x v i; ut in longitudine. Longitudo igitur regionis eſt ſpatium Æquatoris, duobus Meridianis, uno Aſſorum Inſularum, unde initium ducitur, altero ipſius regionis aut loci, comprehenſum. Latitudo vero eſt loci ſeu regionis ab Æquatore verſus alterutrum polum receſſus. Hinc poli elevatio eadem eſt, quæ latitudo regionis. Cæterum latitudo duplex eſt; altera in noſtro hemiſphærio, ab Æquatore ad Polum Antarcticum, Septemtrionalis; altera in inferiori hemiſphærio, ab Æquatore ad Polum Antarcticum, Auſtralis.

Cap. VIII.

De quatuor Mundi Regionibus, & de ventis.

OMne hoc, cui Mundi Cœlique nomen inditum, unum eſt, & uno ambitu ſe cunctaque amplectitur, partibus differt; quæ Regiones Mundi ſeu Cardines vocantur. unde Sol oritur, Oriens nuncupatur, ſive Ortus: quo demergitur, Occidens, ſive Occaſus: qua decurrit, Meridies: ab adverſa parte, Septemtrio. His quatuor aliæ interponuntur regiones. Inter Septemtrionem

nem & Orientem Æquinoctialem Oriens Æstivus; qui & Ortus Solis æstivi dicitur. Inter Orientem Æquinoctialem ac Meridiem, Oriens Hibernus sive Brumalis; qui & Ortus Solis Hiberni, sive Brumalis. Inter Septemtrionem & occidentem Æquinoctialem, Occidens Æstivus; sive Occasus Solis æstivi. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, Occidens hibernus sive brumalis, qui & Occasus Solis hiberni sive brumalis.

Cæterum IV Mundi regionibus seu cardinibus, IV Principes assignantur Venti; qui inde Cardinales vocantur. Nomina eorum atque regiones sic referuntur ab Ovid. in Trist. lib. I. Eleg. 2.

Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu;
Nunc Zephyrus sero vespere missus (adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto;
Nunc Notus adversa prælia fronte ge-(rit.

Sed cum Græca hæc sint vocabula, Latinis ab Septemtrione flans dicitur Aquilo; ab Oriente Subsolanus; à Meridie Auster; ab Occidente Favonius. Sed hæc commodius ex typis noscuntur. *A*

Verum hic ventorum nominibus tam varios varii simul veteres atque recentiores auctores attribuerunt situs; uti

uti unum certum Typum ex universorum sententiis componere nequeas. Cætero Internum mare, quod inter Europam, Asiam & Africam diffunditur, navigantes Itali, sic ventos in XVI parteis distribuunt. *B*

Externum mare sive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, varie tamen ad suam quique linguam detorquentes. Germani sic in XXXII nomina distribuunt. *C*

CAP. IX.

De locorum Mensuris.

Romani locorum intervalla per millia passuum, quæ milliaria dicebantur, dimensi sunt. Singula millia passuum quum lapidibus sive cippis notarentur, ipsa inde milliaria lapides appellarunt; ut ad decimum lapidem, id est, ad decimum milliare. Quatuor millia passuum conficiunt unum milliare Germanicum commune. hinc gradus unus in Globo terræ continet millia passuum LX; milliaria autem Germanica communia XV. Græci sua intervalla per stadia dimensi sunt. Stadium est CXXV passuum; hinc octo stadia conficiunt unum milliare Romanum, id est, mille passus, XXXII stadia con-

onſtituunt milliare Germanicum commune. Perſæ ſuas habuerunt in dimeendis intervallis Paraſangas: quarum ngulæ xxx continuerunt ſtadia. Ægyтii habuere Schœnos; ſed diſpares iner ſe longitudine. alii enim Schœno x tribuunt ſtadia; alii xz; alii xx tanım. Hodie milliarii vocabulo utuntur naxime Germani, Dani, Norvegii, Svei, Angli, Scoti; quibus eſt *meile* & *mile*. em Poloni & Bojohæmi; aliæque Slaicæ gentes; quibus eſt, *mila* & *mile*: em Itali; quibus *miglio*. Hiſpani & alli ſua intervalla demetiuntur per ugas ſive leucas: quas illi *leguas*, hi *eues* adpellitant. Itali etiam & Angli e Germanorum, Slavorum, Hiſpanoum, Gallorumque intervallis loquenes, per leugas indicant, quæ illis *leghe*, is *leagues* dicuntur. Ruſſi ſive Moſcoitæ ſuam locorum menſuram agunt er ſpatia, quæ patria lingua vocant *oreſt*. Sed horum omnium menſuræ c comparationes ex typo quam facilline cognoſcuntur.

Sed notandum, quod nulla gens æuis ubique utitur intervallorum menıris. nam ut Germanis, pro ratione ariarum regionum, milliaria alia diuntur magna, alia parva, alia communia, quorum xv unum conſtituunt gradum

dum in Globo Terræ: sic Hispanis quoque & Gallis leucæ sunt inæquales, & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque plerique Mathematici LX milliaria tribuunt uni gradui cum Italis.

Cap. X.

De Oceano, ejusq; partibus.

Terra, in mundi medio tanquam in centro posita, mari undique omnis cingitur. Totum autem mare, seu quicquid aquarum terris passim infusum, universum Orbem ambit, id uno nomine Oceanus nuncupatur. qui postea nominibus, ut locis, differens, in varia maria ac sinus varie distribuitur. Ac primum quatuor adpellationes, ex IV Mundi regionibus accipit. Ab Oriente Eous dicitur, id est, Orientalis: ab Occidente Occiduus sive Occidentalis: à Meridie Notius, id est, Australis: à Septemtrionibus Septemtrionalis. Præter hæc, prout quamque regionum perfundit, diversa à littoribus suis vocabula trahit. A Septemtrionibus, qua Sarmatiæ adfunditur, inter Lappiam & flumen Obium, Sarmaticus; qua Scythiæ, Scythicus appellatur Oceanus. Sed à toto Septemtrione etiam Hyperboreus dicitur, à gente in extimo hoc Septemtrionis littore posita. idem mare Cronium;

nium; quod Saturnus his locis regnare dicitur, ſidus frigidum. eadem ex cauſa Concretum, & Amalchium; quod gentis olim illius lingua Congelatum ſignificabat: & Morimaruſa: quod Mare mortuum: ob perpetuam caliginem, & alienum molliorum ſiderum inibi adſpectum; maligna, ac pruina tantum albicante luce; ut inquit Plinius. Tacito, eſt Mare pigrum ac prope immotum. Ab Oriente Sericus dicitur ad Sericam regionem, quæ nunc eſt *Kitaia:* & Sinenſis ad regionem Sinarum, quæ vulgo Hiſpanis *China* vocatur, id eſt, ſi Germanicis ſcribas literis, *Tſchina*. Hinc ſequitur Hippadis pelagus, vulgo Archipelagus S. Lazari, ob multitudinē inſularum in eo, ad comparationem Archipelagi Europæi, id eſt, Maris Ægæi, ſic dictus. Inde à Meridie Oceanus eſt Indicus, qua Indos, Perſas atque Arabas Æthiopaſque ab Oriente alluit. Hic vero ea parte, qua à Gange Indiæ flumine adfunditur, Gangeticus dicitur; vulgo nunc Bengalenſis ſinus, ab Indiæ urbe *Bengala:* qua Perſidem tangit, Perſicum mare: mox Arabicum, qua Arabiam ab Auſtro percutit. hinc ad Cernen ſeu Minuthiam inſulam, quæ vulgo eſt *Madagaſcar*, Aſperum; ob brevia & ſyrtes, quibus refertum. At totum hoc mare Indi-

cum, quod Gangetici, Perſici, Arabici, & Aſperi nominibus diſtinguitur, alio nomine mare Rubrum Latinis, Græcis Erythræum dicitur; quod à Solis repercuſſu talem reddi colorem, alii ab arena terraque, alii talem ipſius eſſe naturam exiſtimarunt; vel, ut alii, quorum verior videtur ſententia, à Rege Erythra, cujus ſepulchrum in Ogyri inſula ejuſdem maris erat. Porro à mari Erythræo promontorioque Bonæ Spei, pars altera Meridionalis Oceani incipit, verſus Occaſum, Oceanus Æthiopicus, ſeu mare Æthiopicum, qua Æthiopia alluitur, aduſque Oſtia fluminis Nigri. Inde jam eſt Atlanticus Oceanus (ab Atlante, Mauritaniæ monte, vel ejus promontorio dictus) ſeu mare Atlanticum, ad Hiſpaniæ uſque promontorium Artabrum, vulgo *Cabo de Roca*. Hinc Oceanus Gallicus ad promontorium uſque Galliæ Celticæ, vulgo *le Four*. At idem, qua Cantabriam Hiſpaniæ regionem alluit, Cantabricus adpellatur: qua Aquitaniam, Galliæ provinciam, Aquitanicus: mox Britannicus eſt, inter Britanniam & Galliam; inter Hiberniam & Britanniam Hibernicus: & ſupra Scotiam, quæ quondam Caledonia dicta, Caledonius, qui apud Ptolemæum mendoſe eſt Deucaledonius.

Vltra

Vltra Britanniam, adusque Cimbros sive Iutiam, Daniæ regionem, Germanicus Oceanus Germaniam lambit.

Hæc igitur sunt nomina, in quæ totus Oceanus à Veteribus divisus, hodieque maxima ex parte servat. Cæterum quum in ulteriores mundi parteis postmodum navigatum sit, Oceano recens conspecto recentia quædam imposita sunt vocabula; in quatuor scilicet parteis universo Oceano diviso. Quicquid aquarum inter Asiam, Americam & Magellanicam, seu Australem terram interfusum est, Hispani *Mar del Zur*, id est, Mare Austrinum, & alio nomine Pacificum nominant, à fluctuum placiditate. Hinc quod inter Americam, Europam & Africam, adusque lineam Æquinoctialem protenditur; *Mar del Nort*, id est, Septemtrionale: ultra lineam, inter Americam, Africam & Australem terram, *Mar d'Ethiopia* hoc est, Æthiopicum: inter Africam, Asiam, atque Australem, *Mar d'India*, hoc est, Indicum. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur.

Cap. XI.

De Magnis sinubus Oceani.

IN gremiis autem Terræ describuntur, ad nostram continentem, quæ in

 Euro-

Europam, Asiam & Africam distinguitur, sinus magni à veteribus quinque. Primus est ingens ille Plinii sinus Codanus, quod Tacito Mare Suevicum, à Suevis olim accolis, dicitur: idem vulgo nunc Balticum, & Germanico vocabulo *die Oost-Zee*, Mare Orientale, inter Pomeraniam, Daniam, Svediam, Livoniam ac Prussiam. Secundus est, qui medius inter Europam, Africam & Asiam, ad paludem usque Mæotin protenditur: unde maris mediterranei vulgare nomen traxit, Latinis olim Internum mare dictum. Tertius dicitur, Persicus; qui latere suo dextro Persidem radit. Quartus, qui litore dextro Arabiam perfundit, Arabicus. Hic in sacris libris appellatur Rubrum mare; quia sinus est maris Erythræi, sive Rubri: hodie etiam vulgo *Mare Rosso:* idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumetis celebri. Quintus habebatur Caspius, seu Hircanus: cui nomina à binis populis accolis quæsita sunt. Hunc prisci inter sinus numerabant, quia Oceanum Scythicum ab Septemtrionibus eum recipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Persicum ab Austro. Herodotus tamen, antiquissimus scriptor, & item Aristoteles atque Diodorus, ab hac opinione dissentientes, mare id per se

esse

esse tradiderunt, nec Oceano misceri. hinc Ptolemæus lacum quam mare appellare maluit, qui pedibus circuiri possit. huic rei recentiores quoque adstipulantur. vulgato tamen nomine etiam nunc mare dicitur Caspium atque Hircanum: vulgo *Mar de Sala*, ab urbe adposita, & Russis accolis *Chvvalenske more*.

Cap. XII.

De Mari Interno.

Oceanum, parteisque ejus, ac sinus præcipuos diximus. ex his mare Internum, quia omnium celeberrimum est, pluribus adhuc est dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab occasu Solis per Fretum Gaditanum irrumpens, scissis utrimque (id veteres credidere) ab Hispania Calpe, ab Africa Abyla montibus, quos Columnas Herculis dixere, quasi laborum ejus metas, inter Europam & Africam Asiamque diffunditur; unde Mediterranei vulgare nomen ei quæsitum. Fretum ipsum, quod tanquam limen ejus est, cognominatur Gaditanum, à Gadibus insula celebratissima ante sita; & alio nomine Herculeum, à fabuloso Herculis ex Africa in Hispaniam transitu. Intranti ipsum mare, à lævo latere Europa est, à dextro Africa: inter has ad imum reces-

ſum Aſia. Diffunditur autem mare in varia nomina, prout regionum litoribus adfunditur. Ad Iberiam, id eſt, Hiſpaniam, dicitur Ibericum ſive Hiſpanicum mare: circa Baleares Inſulas, Balearicum: ad Narbonenſem Provinciam, Gallicus ſinus: mox Liguſticus ad Liguriam: ab eo ad Siciliam Tuſcum mare; quod Græci Tyrrhenum, Latini Inferum vocarunt: circa Corſicum inſulam Corſicum eſt mare: circa Sardiniam Sardoum: à Sicilia Cretam uſque Siculum. Inde Creticum ad Cyprum uſque: mox Cyprium, ad Aſiæ uſque continentem. Inter Siciliam, Italiam, & Græciam, Ionium dicitur mare. cujus pars ſinus Adriaticus, inter Italiam & Illyricum; ab Adria urbe quondam ſic dictus. Idem & Superum vocatur mare, reſpectu Inferi quod eſt Tyrrhenum. Adriatici iterum partes ſunt, Illyricum mare; & hujus rurſum partes duæ, Dalmaticum ad Dalmatiam, Liburnicum ad Liburniam. inter Siciliam & Adriaticum ſinum Auſonium dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quondam vocabatur Auſonia. Sed poſtea omne hoc mare inter Italiam & Illyricum, Græciam atque Siciliam, Adriaticum eſt dictum, quod alio nomine erat Ionium. idem & Siculum. Inter Peloponneſum

& Achaiam Corinthiacus est sinus. Inter Grçciam, Cretam Insulam, & Asiam, Ægæum est mare; quod nunc *Archipelagus*, innumeris Insulis refertum. Id etiam varia ab Insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton dicitur Myrtoum; ad Icariam, Icarium; ad Carpathum, Carpathium; alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiamque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnumque sinum effunditur. Primas angustias Hellespontum vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens. porrigitur inde tenuis Euripus. mox exspatiatur æquor: rursumque in arctum coit. Laxitas Propontis adpellatur; ceu vestibulum Ponti: angustiæ Bosphorus Thracius; à meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit. hinc vastum rursus mare Pontus Euxinus à moribus accolarum appellatus, quondam Axenus, longe refugientes occupat terras; magnoque litorum flexu jungitur Mæotici lacus ostio; quod Bosphorus vocatur Cimmerius. ipse lacus Mæotis Tanaim amnem, novissimum inter Europam Asiamque terminum recipit. Atque hactenus partes interni maris dictæ sunt,

quatenus Europam alluit. Porro ad Asiam post Ægæi nomen Carium vocatur, qua Cariam perfundit: Rhodium, circa Rhodum Insulam; Pamphylium ad Pamphyliam; Cilicium ad Ciliciam: mox Syrium sive Syriacum apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam & Cyprum insulam vocatur Cyprium mare, & Issicus sinus, ab Isso celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicen Phœnicium est; ad Palæstinam Palæstinum; ad Iudæam Iudaicum; ad Ægyptum Ægyptium sive Ægyptiacum; ad Cyrenaicam regionem Cyrenaicum. Hinc ad Libyam, id est, Africam, Libycum sive Africum: ad Numidiam Numidicum; ad Mauritaniam Mauritanicum.

Cap. XIII.

De navigatione Oceani.

Oceanum Atlanticum, qui est inter Europam, Africamque & Americam, antiqui mortales quando primum navigare cœperint, haud facile dictu est. Notam fuisse Ægyptiis Græcisque terram Americam, eoque Carthaginenses navigasse, post suo loco ostendam. Nostro atque avorum nostrorum memoria omnis Terræ Orbis jam aliquoties circumnavigatus est. Medio Mundi sæculo, quum Græcis Romanisq; una tantum

tantum continens, quam Europæ, Africæ Asiæque nominibus distinxerant, cognita fuerit; de hujus circumnavigatione narrat Plinius lib. II. cap. LXVII, à Gadibus Columnisq; Herculis Hispaniæ & Galliarum circuitu totum sua ætate navigatum fuisse Occidentem. Septemtrionalem autem Oceanum majore ex parte navigatum auspiciis Divi Augusti, Germaniam classe circumvecta usque ad Cimbrorum promontorium, & inde immenso mari prospecto, aut fama cognito, ad Scythicam plagam & humore nimio rigentia. quod Tiberii ductu factum, ex Velleii libro secundo prospicitur. Idem Plinius eodem loco auctor est, Alexandri Magni victorias majorem partem meridionalis orientalisque Oceani perlustrasse, usque in Arabicum sinum. in quo etiam postea res gerente C. Cæsare, Augusti filio, signa navium ex Hispaniensibus naufragiis fuisse agnita. Carthaginis vero potentia florente, Hannonem, circumvectum à Gadibus ad finem Arabiæ, navigationem eam prodidisse scripto: sicut ad extera Europæ noscenda missum eodem tempore Hemilconem. Præterea Nepos Cornelius auctor est apud eundem Plinium, Eudoxum quendam sua ætate, quum La-

 thyrum

thyrum Ægyptii Regem fugeret, Arabico ſinu egreſſum, Gadeis uſque pervectum. multoque ante eum Cælius Antipater ibidem adfirmat, vidiſſe ſe, qui navigaſſet ex Hiſpania in Æthiopiam commercii gratia. Idem Nepos, eodem loco apud Plinium, de Septentrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Proconſuli, Indos à Rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes, tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio ſæpius ab Hollandis Angliſque tentata, numquam perfici potuit; perpetua glacie & diuturnis tenebris obſiſtentibus. Illa, quæ à Plinio narrantur, ſi vera ſint; jam totus hic noſter Orbis circumnavigatus fuit.

CAP. XIV.

Summa totius orbis diviſio.

DE aquis, id eſt, de Oceano ejuſque partibus, hactenus in compendio dixiſſe ſufficiat. nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in treis potiſſimum parteis, ſive in tres Inſulas magnas, quas Oceanus circumfluus efficit, diviſus eſt: quarum prima eſt quam nos incolimus; altera America; tertia Magalanica; eadem terra Auſtra-

Australis & Incognita vocitata; quia præter litora, nihildum à nobis cognitum est. Ex his tribus Insulis, sive eas treis continenteis appellare libeat, primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus, ut quæ nobis patria est; quamque jam dudum cognitam plurima ex parte habemus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur, supra memoratum est. De cætero & ipsa in treis potissimum omni ævo divisa fuit parteis; quarum nomina, Europa, Asia & Africa. hancque divisionem à numero filiorum Noachi habere putatur: Schemo obvenisse Asiam; Chamo Africam; Iapheto Europam. quanquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta sunt, ratione, vel etiam Geographorum libitu, mutati fuerunt; ita uti nonnulli Chami Iaphetique partes Schemi posteris accesserint. Nec quidem posteriores mortales, qui circa medium mundi sæculum fuere, uno eodemque modo eas divisere. alii quippe duas tantum ejus constituerunt partes; idque bifariam: quidam Asiam atque Europam; Africam sub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem; scissis utrimque (id crediderunt) Calpe & Abyla montibus, freto divulsam: alii itidem duas à freto Gaditano ad Ta-

naim

naim amnem; hinc Europam, inde Aſiam; ſub qua Africam etiam intellexerunt. Alii rurſus in IV parteis diſtribuerunt; Europam, Aſiam, Ægyptum & Africam. Hinc alii poſtea, qui treis ejus parteis poſuere, Europam, Aſiam & Africam; Aſiæ Ægyptum tribuerunt; quamvis minus commode minuſque rite Nilum terminum inter Aſiam Africamque ſtatuentes: qua ratione pars altera Ægypti Africæ, altera Aſiæ acceſſit. Noviſſimi ſinum Arabicum terminum inter Aſiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæ quidem univerſi orbis variæ partitiones atque limites diſerte apud veteres auctores paſſim exſtant. De termino autem inter Europam Aſiamque obſcurior ac minus certa eſt traditio. nam qui Tanaim flumen ſtatuerunt, fontem ejus per ſummum errorem in Riphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico poſuerunt, qua Perzora eos perrumpit amnis. alii vero, qui Iſthmum, qui eſt inter Ponticum Caſpiumque maria, pro fine conſtituerunt; his perſuaſum fuit, Caſpium mare eſſe ſinum Oceani Septemtrionalis, ea regione, qua Obii amnis immenſum eſt oſtium, irrumpentem. nam omne litus, quod eſt ſub Septemtrionibus ab

occaſu

occasu in ortum versus ad Obii usque Ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itaque verum certumque terminum inter Europam Asiamque uti habeas; statue post mare Ægæum, Hellespontum, Propontidem, Bosphorum Thracium, Pontum Euxinum, Bosphorum Cimmerium, lacumque Mæotin, primum Tanais fluenta, donec adverso amne ad flexum ejus pervenias, apud Tujam oppidum: inde lineam duc ad proximam Obii fluminis ripam. hinc pone ipsum flumen Obium ad Oceanum usque.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Summa Europæ descriptio.

PRIMVM ergo de Europa dicemus, longe terrarum celebratissima, cum ob armorum virtutem, tum propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis Orbis partibus antestitit. Terminos habet, ab Oriente, qua Asiæ jungitur, quos superiori capite diximus; à meridie, mare Internum, fretum Herculeum, & Atlanticum mare: ab Occi-

Occidente item mare Atlanticum: ab Septemtrionibus mare Hyperboreum, sive Septemtrionale. Longitudo ejus summa est inter Hispaniæ promontorium Sacrum, quod vulgo nunc dicitur, *Cabo de Vinçente*, ad Obii fluminis ostium, milliarium Germanicorum circiter IↃCCCC: latitudo maxima à Tænaro Peloponnesi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgo nunc *Noortkyn* dictum, mill. IↃL. Divisa olim fuit in varias gentes Regionesque; quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mœsia, Dacia, & Sarmatia. In insulis vero Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: maris interni, Baleares duæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Eubœa, cum aliis minoribus sine numero. Hodie dividitur in complura regna, atque Principatus. Regnorum præcipua sunt, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Norvegia, Svedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium; dein Polonia, Bojohemia, Vngaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia, Servia, Bulgaria, Tattaria minor, sive Precopensis; item

item Regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus est Austriæ. magni ducatus tres, Moscovia, Lituania, & Tuscia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram universæ Europæ Strabo dedit Draconis, cujus caput Hispania, collum Gallia, corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia ac Cimbrica peninsula. Nostro ævo quidam fœminæ sedentis speciem ei tribuerunt, cujus caput Hispania, collum extrema Gallia, qua Pyrenæis subjacet montibus: pectus ipsa Gallia, Brachia Italia ac Britannia, venter Germania, umbilicus Bojohæmia. reliquum corporis sub vestibus late circa sedem diffusis implent Norvegia, Dania, Svedia, Finnia, Livonia, Lituania, Prussia, Polonia, Vngaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Transilvania, Valachia, Moldavia, Tattaria Precopensis, & Moscovia. Sed summa Europæ in parteis divisio postquam tradita est, singulas nunc ejus regiones inspiciamus.

Cap. II.

De Hispania.

PRima terrarum est Hispania; altrix semper Martiarum gentium regio; omni materia adfluens, quæcunque aut

pretio ambitiosa est, aut usu necessaria: viris & equis abundat: metallis auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigrique tota ferme scatet: frumenti, maxime vero vitium ac oleæ adeo ferax, ut, sicubi ob penuriam aquarum effœta ac sui dissimilis est, linum tamen & spartum alat. Atque de hac Hispaniæ fertilitate quum omnes fere prisci Geographi consentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam Σπανίαν, ob raritatem incolarum, ac locorum asperitatem sterilitatemque, dictam suspicantur. quanquam hac nostra ætate ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat. Ab Hispano Rege dictam vult Iustinus. ego ab urbe Hispali, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt Iberiam, à flumine ejus celebratissimo Ibero; non ab Iberis Asiæ populis, quos in Hispaniam pervenisse Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit Hesperia; quod in Occidentem versus ipsis sita fuerit. Terminos habet ab ortu ac meridie Internum mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum: ab occasu eundem Oceanum: à Septemtrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus à Gallia submovetur. Longitudo ejus summa à sacro pro-

promontorio, quod vulgo est *Cabo de S. Vincente*, ad usque Salsulæ fontem, vulgo *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare Internum, milliarium Germanicorum est circiter cxc. Latitudo à Celtico promontorio, quod vulgo *Cabo Finis terræ*, ad usque promontorium Saturni, vulgo nunc *Cabo de Palos*, milliarium c l. Oceani internique maris circumfusione pene insula efficitur: Pyrenæis jugis transitum maris arcentibus. Strabo corio bubulo expanso eam adsimilat.

CAP. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

DIvisa fuit olim Romanis in tres provincias; Bæticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. Bætica clauditur à Septemtrionibus & Occasu flumine Ana; à meridie Oceano & mari Interno, usque ad Murgim opidum, vulgo hodie *Almeria* dictum; ab ortu Tarraconensi jungitur Provinciæ; à qua recta linea, ab Murgi ad opidum, quod vulgo dicitur *Ciudad Real*, & Anam amnem ducta, discernitur. dicta Bætica, à flumine Bæti, mediam secante. Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. Partem ejus, quæ Bætim Anamque Amneis inter, Bæturia dicta fuit, Turduli versus Or-

D tum,

tum; Celtici versus Occasum in Lusitaniam usque protensi tenuere. Hodie universa Bætica continet duo Regna Hispaniæ, Granatam & Andalusiam, partemque Castiliæ Novæ, & Estremaduram. Lusitania terminatur à Septemtrione flumine Durio, ab Occasu Oceano, à Meridie Ana fluvio; ab Oriente linea à Civitate Regali ad Samoram opidum, apud Durium flumen ducta, à Tarraconensi provincia separatur. Dictam voluerunt antiqui Lusitaniam à Luso ac Lysa, fabulosis Bacchi comitibus. habet Olyssiponem opidum ad Tagi amnis ostium, quod ab Vlysse conditum esse fabulati sunt. continet hodie totum ferme Regnum Portugalliæ, partem Castiliæ Veteris, partemque Novæ. Reliquum vero Hispaniæ occupat Tarraconensis provincia, à Tarracone, capite suo, cognominata. In hac populi fuere, quorum nomina olim clara; Celtiberi, dextram Iberi fluvii ripam late accolentes: quorum caput Segobriga, nunc *Segorbe* vulgo dicta; & clara Romanorum eversione Numantia, nunc *Almasan*: regio ipsa Celtiberia. hinc Vascones; qui maxima pars hodie Navarræ Regni, Pirenæis montibus adfixa. Horum caput Pompelon, sive Pompeiopolis, nunc vulgo *Pompelona.* Varduli,

duli, hodie *Guipuscoa:* quorum caput Flaviobriga, nunc *Bilbao*. Cantabri; qui nomen Oceano Cantabrico dedere; nunc *Biscaja*: caput Iuliobriga, hodie *Val de Viece*. Astures; nunc *Asturias*: quorum caput Asturica, nunc *Astorga*, urbs quondam magnifica. Gallæci, inter Minium & Durium amneis; quorum Brigantia, hodie *Bragança*; pars nunc Portugalliæ. Vaccæi, quorum Pallantia, vulgo nunc *Palencia*. Carpetani, quorum Toletum, nunc *Toledo*; & Complutum, nunc *Alcala de Henares*. Sub his versus meridiem fuere Oretani. Complectitur tota Tarraconensis provincia regiones hodie istas; Murciam, Valentiam, Cataloniam, Arragoniam, Navarram, Biscajam, Asturiam, Gallæciam, Legionem, Castilias Veterem ac Novam fere totas. At eadem Hispania distincta etiam fuit Romanis duabus tantum provinciis; Citeriore; & Vlteriore; unde sæpissime Hispaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. Citerior Hispania est eadem quæ Tarraconensis provincia: Vlterior Bæticam ac Lusitaniam complectitur. Dictæ sunt Citerior atque Vlterior, respectu Vrbis Romæ: sicuti & Galliæ duæ.

CAP. IV.

De Nobilioribus Hispaniæ fluviis, & urbibus olim claris.

FLuvii majori fama celebrati sunt; in Tarraconensi Iberus, vulgo nunc *Ebro* dictus, navigabili commercio dives: in Bætica Bætis, vulgo nunc *Guadalquivir:* inter Bæticam ac Lusitaniam Anas, nunc *Guadiana;* totus ad Medelinam opidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germ. renascitur. Tagus, vulgo accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, Oceanum intrat; mediam Lusitaniam secans; auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam Durius, vulgo *Duero*, supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Vltra est in Gallæcia Minius, vulgo nunc *Minio* dictus. Sub Pyrenæo autem Sicoris, vulgo *Segre*, Ilerdam opidum præterlapsus, in Iberum defluit.

Vrbium tota Hispania clarissimæ fuere olim; in Bætica Astigi, nunc vulgo *Ecya*; Hispalis, nunc *Sivillia*; & Corduba, nunc *Cordova*. In Lusitania Augusta Emerita, nunc *Merida*. in Tarraconensi, Pallantia & Numantia, ante memoratæ; item Tarraco, vulgo *Tarragona*, Scipio-

Scipionum opus, maritimarum in his locis olim opulentissima; Cæsar-augusta, sive Cæsarea Augusta, vulgo *Çaragoça*; hodie etiam omnium Hispaniarum splendidissima; Asturica ante dicta. Sed & Carthago Nova, vulgo *Cartagena*, clara fuit à conditoribus Pœnis; & Saguntus, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclytum nomen reliquit.

CAP. V.

De incolis Hispaniæ, ac recentiori ejus divisione.

TVbalem, Noachi nepotem, in Hispaniam primum pervenisse, post aquarum inundationem, in dispersione gentium, adfirmant nostri sæculi scriptores ex Iosepho: qui tamen Tubalem in Asiæ Iberia inter Ponticum Caspiumque maria statuit. Haud minori errore, in universam Hispaniam pervenisse Iberos ex Asia & Persas, tradidit M. Terentius Varro. Celtarum gentem, ab Aschenaze propagatam, omnem post terrarum inundationem obsedisse Hispaniam, Galliamque, Britannicas insulas, Germaniam atque Illyricum, tam ex sacris quam gentilibus dispicio auctoribus; unde etiam nomen eorum multis Hispaniæ locis adfixum retulerunt Græci Romanique scriptores: ut

Celticorum; qui partem Bæticæ ac Lusitaniæ, partemque Tarraconensis provinciæ adusque promontorium Celticum, quod vulgo nunc est *Cabo-finis terræ*, tenuere: item Celtiberorum, ad Iberum flumen incolentium. Germanos cognominat, nescio unde, Plinius Oretanos, Tarraconensis provinciæ populos. Primi exterorum post hominum memoriam ad Celtos in Hispaniam venere Phœnices, à Tyro, mare Internum huc usque & ad Gadeis navigantes; partemque Bæticæ, quæ postea Turditania dicta fuit, occupantes; ut ex Diodoro atque Strabone discimus. Græci postmodum à Massilia colonias deduxerunt inter Pirenæum & Iberum, Rhodam & Emporias; quæ opida etiam nunc vocantur vulgo *Rosas & Empullias*. Interiora etiam Græcos quosdam incoluisse indicat corruptum (ut vult Silius Poëta) nomen Graviorum, quasi Grajorum; Græcorumque castellum Tyde, vulgo nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconensis, quæ hodie est Gallæcia. Postea Carthaginienses majorem ejus partem tenuere, ad Internum mare, Amilcare eam occupante. Secundo bello Punico superatis atque expulsis Pœnis tota Romanorum facta est. Sub quorum Imperio, tribus provinciis distincta mansit,

mansit, usque ad Honorii Imperatoris tempestatem; quum Gothi ac Vandali, Germanica utraque gens, circa annum Christi CCCC, eam invadentes, dictas provincias in tria Regna distribuerent. Deinde vero Saraceni cum Mauris, circa annum IↃCCXX invecti, tota Hispania direpta, complura in ea Regna instituerunt; Christianis, id est, Gothorum reliquiis, in Asturiam ac Legionem, regiones natura locorum munitas, compulsis. Regnorum numerus tandem crevit ad XIV; quorum nomina hæc recensentur; Legio, Gallæcia, Portugallia, Algarbia, Andalusia, Granata, Murcia, Valentia, Arragonia, Catalonia, Navarra, Castilia Vetus, Castilia Nova, quod Toletanum Regnum; & Baleares Insulæ, vulgo *Majorca* & *Minorca* dictæ; quæ una cum Ebuso Insula, vulgo nunc *Yvica*, unum Regnum conficiunt. Ex his postea durabili titulo, ad hoc nostrum sæculum, clara fuere tria; Castilia, Arragonia & Portugallia.

Regnum Castiliarum.

Legionis Regnum, vulgo *Leon*, constituere reliquiæ Gothorum, à Mauris, ut dictum, in ea loca compulsæ. At Ferdinandus primus Legioni per matrimonium, juncta Castilia, uno nomine Ca-

 stiliam

filiam adpellavit Regnum suum. Huic postea, devictis ac pulsis Mauris, accesserunt Gallæcia, Andalusia, Granata, Murcia, ac Navarra. Navarræ autem Regnum initium cepit circa annum Iↄccccxx, quum Enecus, Bigorriæ (pars est Galliæ Aquitanicæ) Comes, transgresso Pyrenæo, Mauris ejectis, Regem se constitueret. Post hunc Henricus iv, Castiliæ Rex, armis occupatum Navarræ Regnum, suo Imperio adjecit.

Regnum Arragoniæ.

Arragoniæ Rex primus factus est Ramirus, Sanctii Magni, Navarræ Regis, filius spurius, anno cIↄ xvi. Huic deinde titulo annexæ sunt Catalonia & Valentia. Jacobus autem Rex anno cIↄ ccxii Insulas Baleares suis armis occupatas, Arragoniæ Regno fideique Christianæ adjecit. Tandem Ferdinandus VI, Caroli V avus maternus, Castellæ & Navarræ Rex, per matrimonium Castellæ junxit Regnum Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos Ferdinandus iii in Granatense Regnum compulerat, omnemque una Iudæorum gentem tota Hispania anno cIↄccccxcii expulit.

Regnum Portugalliæ.

Portugalliæ Regnum cepit initium

ad hunc modum: Quum Henricus Lotharingiæ Comes res ingentes contra Mauros in Hiſpania geſſiſſet, præmium virtutis ac laborum Alfonſus VI Caſtellæ Rex, Tireſiam filiam notham ei dedit in matrimonium; dotemque appoſuit eam Hiſpaniæ partem, quæ nunc Portugallia dicitur. Hujus filius cum quinque Reges Maurorum uno prœlio fudiſſet. Rex primus Portugalliæ appellatus eſt circa annum cIↄcx; habuitque ſucceſſores continua ſerie, donec ultimo Rege Sebaſtiano in Africa cæſo, Regnum ad Regem Caſtellæ recidit.

Hac igitur ratione cuncta Hiſpaniæ Regna ad unum corpus rediere; caputque unum tota Hiſpania agnoſcit: qui nunc eſt Philippus III, Hiſpaniarum potius, quam Caſtellæ titulo gaudens. At operæ pretium eſt, tanquam in tabula cognoſcere, quo titulo Rex Hiſpaniarum, quamque terrarum ſuarum poſſideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet; Caſtellæ, Arragoniæ, & Portugalliæ. Sub Caſtellæ regno ſunt: Duæ Caſtellæ, Legio, Aſturia, Galæcia, Extremadura, Andaluſia, Granata, Murcia, Biſcaia, Navarra, Mediolanum, Belgica, Burgundiæ Comitatus, Inſulæ Canariæ, America, Inſulæ Philippinæ. Sub

regno Arragoniæ; ipsa Arragonia, Catalonia, Valentia, Insulæ Baleares, quæ Majorca & Minorca: Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia. Sub regno Portugalliæ; ipsa Portugallia, Algarbia, Guinea, Æthiopia, India Orientalis, Brasilia, Insulæ Moluccæ. De cætero, in ipsis Hispaniis Duces numerantur xxiv. At id maxime mireris; reperiri heic quod haud facile alias toto orbe terrarum: scilicet Ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars Regni pareat. Porro Archiepiscopatus in universa Hispania sunt xii: Episcopatus xv.

Cap. VI.

De Vrbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.

URbes in Hispania nunc celebres sunt Barcino, vulgo *Barcelona*, Cataloniæ caput; parvum quondam opidum, nunc celebre Emporium; licet portus commoditate destituatur; eoque naves sæpe in statione tempestatibus pereant. Cæsaraugusta vulgo *Çaragoça*, Arragoniæ caput, magnificentissima totius Hispaniæ urbs Pompelon, sive Pompeiopolis, vulgo *Pompelona*, caput regni Navarræi. Valentia, caput olim Regni, nunc fructuum varietate Hispanicarum amœnissima. Murcia, caput Regni,

Regni. Hortus totius Hispaniæ vocatur. Carthago Nova, vulgo *Carthagena*, optimus Hispaniæ, ad mare Internum, portus. Granata, caput regni, splendida atque ampla urbs. Hispalis, vulgo *Sevilia*, Andalusiæ caput, urbs magnificentissima, opulentissimum totius Europæ Emporium. *S. Lucas*, navium statio Hispalensium. Corduba, urbs admodum ampla, at minus populosa. Marcenæ opidi ager lectissimos totius Hispaniæ fert Asturcones: Toletum, centrum fere Hispaniæ obtinet; omnium maxima ac munitissima Madritium. vulgo *Madrid*, & *Madril*, Regia sede nobile opidum. Quinto ab hinc milliario visitur in Escuriali superbum illud D. Laurentii Monasterium, Philippi II opus, in memoriam victoriæ adversus Gallos, ad S. Quintinum in Picardia, anno cIↃ IↃ LVII obtentaæ exstructum. Burgi, vulgo *Burgos*, Castellæ veteris caput, opidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valliadolid*, inter nitidissimas Europæ urbeis censetur. Compostellam, Gallęciæ caput, alias vulgo *S. Iago*, D. Iacobi Apostoli ossa, ut creditur, ibi sita, claram effecerunt. Olyssipo vulgo Hispanis *Lisbona*, incolis Portugallis *Lisboa*, Portugallici regni caput, urbs magna, populosa, negotiationibus cele-

celeberrima. *Setubal, cuidad di Puerto, Corunia, Ribadeo, Vierus, Bilbao*, portus ad Oceanum celebres.

Academiæ illustriores sunt, Salmantica & Complutum in Regno Castellæ, Conimbrica in Portugalliæ Regno.

CAP. VII.

De Insulis ad Hispaniam.

INsularum Hispaniis adjacentium celebriores sunt, Baleares duæ, item Ebusus & Gades.

Baleares contra Tarraconensia littora sitæ, haud longe inter se distant, & à spatio suo cognominibus acceptis, Majores, Minoresque plurali numero, vel etiam singulari Maior, Minorque appellantur: funda olim bellicosæ, unde & nomen traxisse putantur, quasi ἀπὸ τοῦ βάλλειν, id est, à jaculando: Græcis Gymnesiæ dictæ, ἀπὸ τῆς γυμνότητος, id est, à nuditate, quod incolæ aliquandiu nudi vitam egisse dicantur: nunc vulgo *Majorca* & *Minorca*. Pyratica olim incolæ maxime vivebant: Carthaginiensibus iidem contra Romanos stipendiarii, donec Hispaniis debellatis, à Romanis subigerentur. Mauri postea ex Africa occuparunt, cum Hispanias diriperent, regnumque adjecta Ebuso

Insula

Insula in iis condiderunt: quos tandem Iacobus Arragoniæ Rex ejecit; ut supra commemoramus. Ebusus inter Majoricam & Hispaniam sita est; frumentis tantum non fœcunda; ad alia largior; & omnium animalium, quæ nocent, adeo expers, ut nec ea quidem, quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si invecta sint, sustineat. hodie vulgo *Yvica* dicitur, salis copia maxime celebris. In capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Insula Gades fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, à continenti angusto spatio, ac veluti flumine abscissa: quam Tyrii à Rubro mari profecti, Erythræam, Pœni, lingua sua, Gadir, id est, septem nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitasse fabulati sunt. Tyrii condidere in ea ejusdem nominis urbem, quæ postmodum evasit opulentissima: nunc etiam Emporium haud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corrupte *Calis*, dictum.

Cap. VIII.

De Gallia.

Hispaniæ proxima est Gallia. Hæc ab initio inclusa fuit ab Oriente Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine;

ne; à meridie Mari Interno Pyrenæisque jugis; ab Occidente Oceano Gallico; à Septemtrionibus Oceano Britannico. At poſtquam Gallorum nonnulli Alpes transgreſſi Italiæ fere dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc uſque extenſum fuit. Omne autem hoc terrarum ſpatium bifariam fuit diviſum: Primo in Galliam Cisalpinam, quæ & Italica, eademque Citerior; & Transalpinam, quæ Vlterior Gallia hodie proprie dicta. Rurſus hoc idem terrarum in tria populorum genera, ab habitu corporis cognominata, diſtributum fuit. in Togatam, quæ Cisalpina; in Braccatam, quæ & Narbonenſis, Romanorum provincia; & Comatam, quæ reliqua eſt Galliarum pars. Sed de Ciſalpina poſt agemus, quum de Italia erit ſermo: nunc de Transalpina, illius matrice, primum dicendum.

Pyrenæis igitur jugis ſuperatis, proxima aperitur terra Gallia, felix. præpinguibus glebis, & commoda proventibus fructuariis; conſita vitibus & oleis quibuſdam in locis; omni ad animantium uſum fœtu beatiſſima; rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minime frequens, frumento adeo fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri poſſit. Nomen

ab-

ab initio proprium & peculiare, quod habuerit, haud facile dispectu est. Tarquinio Prisco Romæ regnante vocabulum tandem Galliæ nacta est, ab incolis Gallis, ut postea ostendetur. Longitudo ejus olim à Pyrenæi montis in Oceanum excursu ad Rheni Vahalisque divergia, apud Munimentum Schenckii, vulgo *Schencken-schans*, porrigebatur. Latitudo à Gobæo promontorio, vulgo nunc *le Four*, in Britanniæ extremo ad Varum usque flumen. In hoc terrarum spatio Gallia sita erat, duobus ut dictum est, distincta nominibus. Braccata interno imminet mari; Comata ad Oceanum ac Germanos spectat.

CAP. IX.

De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis Provincia.

NArbonensis Provincia, sive Gallia Narbonensis, appellatur pars Galliarum, quæ Interno mari alluitur; Braccata ante dicta; amne Varo Alpiumque jugis ab Italia discreta; ab Hispania Pyrenæo monte; à reliqua vero Gallia flumine Garumna, Gebenna Monte, ac Rhodano amne. Agrorum quondam cultu virorum morumque dignatione, amplitudine opum nulli Provinciarum Romani Imperii postferenda; sed Italia verius,

verius quam provincia. Quin nunc etiam agrorum proventu, civitatum opulentia, ædificiorum nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodie Linguadocum, Sabaudiam, Delfinatum, ac Provinciam; quæ veteris appellationis memoriam servat. Populi in ea quondam clari: in Sabaudia; Allobroges, quorum Geneva & Vienna; Centrones, quorum Axima, nunc *Centron*, & Tarantasia, nunc *Monstier & Tarantaise*. In Delfinatu; Segalauni quorum Valentia; Vocontii, quorum Dea, nunc *Die*; Caturiges, quorum Caturigomagus, vulgo *Chorges*. In Provincia, Gavares, quorum Avenio, nunc *Avignon*; Salyes, quorum Aquæ Sextiæ, nunc *Aix*. In Linguadoco Gabali, nunc *Vellay*; Ruteni, nunc *Rodes*; Helvii, nunc *Albigeois*; Volcæ Tectosages, circa Tolosam; Volcæ Arecomici, quorum Nemausus, nunc *Nismes*. Horum populorum clarissimi Allobroges. Vrbium opulentissimæ olim Vasio, nunc *Vaison*; Vienna, Avenio, Nemausus, Tolosa, Arausio, nunc *Orange*; Arelate, nunc *Arles*; Blitteræ, nunc *Beziers*: sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus Provinciæ, Martius Narbo, vulgo nunc *Narbonne*. In littore autem portu clara Massilia, vulgo *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis con-

condita. Eædem etiam nunc totius Provinciæ clarissimæ sunt.

CAP. X.

De Gallia Comata; ac prima ejus parte Aquitania.

GAllia Comata in tres partes divisa fuit; Aquitaniam, Celticam ac Belgicam: sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar Belgicam fecit inter Rhenum, Oceanum & Sequanam, Matronamque amnes: Celticam, quam eandem proprie Galliam, & incolas ejus Gallos adpellat ubique Belli Gallici Commentar. primo, inter Matronam Sequanamque, Oceanum & Garumnam flumen, Gebennam montem, Rhodanum ac Rhenum flumina: Aquitaniam inter Garumnam, Oceanum & Pyrenæos montes. Postea vero Augustus aliter distinxit; Belgicam statuens inter Rhenum, Rhodanum, Ararem, Matronam, Sequanamque amneis & Oceanum; Celticam, quam & Lugdunensem appellavit à capite Lugduno, inter Matronam, Sequanam & Ligerim amneis, & Oceanum; Aquitaniam, inter Ligerim, Gebennam & Pyrenæos Montes, & Oceanum. Aquitania vetus sive Cæsariana, Aremorica ante dicta, nunc Vascenia, vulgo *Gvascogne*, vocatur. Vascones

 quon-

quondam ex Hiſpania ab altero Pyrenæi latere huc transgreſſos, haud dubium eſt. Populi heic olim clari; Auſci, nunc regio *Armignac*; Vaſates, nunc regio *Albret*, opidum *Bazas*; Begerri, ſive Brigerriones; nunc *Bigorre*: Tarbelli, quorum opidum Aquæ Tarbellæ, nunc *Acqs*. Horum clariſſimi fuere Auſci, & caput eorum Eluſabertis, nunc *Aux*, totius veteris Aquitaniæ opulentiſſima.

In reliqua Aquitania auguſti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere, Cadurci: *Quercy*; quorum opidum Devona, nunc *Cahors*: Petricorii, nunc *Perigort*; quorum Veſonna, nunc *Perigueux*: Arverni, ſive Alverni, nunc *Auvergne*; quorum Auguſta Nemetum, nunc *S. Flour*: Limovices, nunc *Limoſin* quorum Auguſtoritum, nunc *Limoges*: Bituriges, nunc *Berrii*; quorum Avaricum, nunc *Bourges*: Pictones, nunc *Poiction*; quorum Limonum, nunc *Poictiers*: Santones, nunc *Sainctonge*; quorum Mediolanum, nunc *Sainctes*.

Cap. XI.

De Gallia Celtica ſeu Lugdunenſi.

IN Celtica quondam populi, quorum hodieque ex parte nomina exſtant, clari

clari fueri: Osismii, nunc ultimus Britanniæ in mare excursus; quorum opidum Vorganium, vulgo nunc *Guinguand:* Veneti, quorum Vindana, nunc *Vannes:* Nannetes, quorum Condivincum, nunc *Nantes:* Curiosolites, Britannia inferior: Redones, Britannia superior, quorum opidum Condate, nunc *Redon:* Andegavi, qui & Andecavi, & Andes, nunc *Anjou*, quorum opidum Iuliomagus, nunc *Angiers:* Turones, nunc *Tourraine*, quorum Cæsarodunum, nunc *Tours:* Aulerci Diablintæ, quorum opidum Noviodunum, nunc *Maine:* Aulerci Cenom[illegible], quorum opidum Vidunum [illegible]unc *Mans:* Vnelli, quorum Cr[illegible]atonnum, nunc *Quarentain:* C[illegible]utes, quorum Autricum, nunc [illegible]rtres; & Gennabum, nunc *Orleans* [illegible]a regio *la Beausse*: Lexobii, quor[illegible] Noviomagus, nunc *Lisieux*, in N[illegible]m[illegible]dia: Aulerci Eburovices, quo[illegible] Mediolanum, nunc *Evereux*, in [illegible]ormandia: Parisii, quorum Lutetia, nunc *Paris:* Senones, quorum Agendicum, nunc *Sens*, in Campania: Tricassii, quorum Augustobona, nunc *Troyes*, in Campania: Ædui, sive Hedui, quorum Augustodunum, nunc *Austun*, in Burgundiæ Ducatu: Vadicasses, quorum Noviomagus, nunc *Nuys* in dicto Du-

 çatu;

cata: Segusiani, nunc *Forest*, quorum opidum Forum Segusianorum, nunc *Fours*, & item in ipsorum agro Lugdunum, nunc *Lyon*. At horum omnium clarissimi Hedui, urbs eorum totius Celticæ opulentissima, Augustodunum, Lugdunum nomen Provinciæ dedit.

CAP. XII.

De Gallia Belgica; item Fluminibus universæ Galliæ Transalpinæ.

BElgica illa Vetus, quæ tertia pars Galliæ Comatæ, vetustissimis scriptoribus, clauditur Rheno Rhodanoque amnibus, lacu Lemano, Matrona ac Sequana fluminibus, Oceanoque Britannico. At Plinius [illegible]ue Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, [illegible]em interiorem ripam Rheni à German[illegible] populis incoli tradunt. Hodie sane id[illegible] fit: at aliquanto latius quam olim. Itaq[illegible] Plinius initium Belgicæ, à Scaldi flum[illegible]e facit. Inter Mosam & Flandria[illegible] ad Oceanum fuere Taxandri; nunc est [illegible]landia ac Brabantiæ inferior pars. Inde Menapii reliqua Brabantiæ pars, & item Geldriæ ad Rhenum usque: quorum opidum Castellum Menapiorum, in Mosæ ripa, nunc *Kessel*. Morini, pars Flandriæ inter Oceanum & Legiam amnem; opidum Teruanna, nunc *Tervvane*;

vvane; & portus Gessoriacus, qui antea Itius, & postmodum Bononia, nunc *Boulogne*: Ambiani, quorum opidum Somanobriga, nunc *Amiens*: Bellovaci, quorum regio Belgium, nunc *Beauvoisin*; & opidum Cæsaromagus, nunc *Beauvais*: Caletes, *Pais des Cauls*; opidum Iuliobona, nunc *Diepe*: Vellocassii, quorum Rotomagus, nunc *Roan*: Atrebates; opidum Nemetacum, nunc *Arras*: Nervii; opidum Bagacum, nunc *Bavay*: & item Cameracum, nunc *Cambray*. Eburones, Condrusi, Segni, Cæræsii, Pœmani; qui primi uno nomine adpellati fuere à Gallis Germani, postea vero à seipsis Tungri; quorum opidum Atuatucá, nunc *Tongeren*: Veromandui; quorum Augusta Veromanduorum nunc *Vermandois*, vicus in extima Picardia. Suessiones, quorum Augusta Suessionum, nunc *Soissons*: Silvanectæ; quorum Augustomagus, nunc *Senlis*: Remi; quorum Durocortorum, nunc *Reims*, in Campania. Treviri, quorum Augusta Trevirorum, nunc *Trier* Germanis, *Treves* Gallis. Mediomatrices; quorum Divodurum, nunc *Metz*. Leuci; quorum opida Tullium & Nasium, nunc *Toul* & *Nansy*, in Lotharingia. Lingones; quorum Andomatunum, nunc *Langres*. Sequani; quorum Veson-

tio, nunc *Besançon*, in Burgundiæ Comitatu. Rauraci, nunc ager Basileensis; eorum opidum Augusta Rauracorum, nunc vicus *Augst*. Hinc Helvetii, in quatuor Pagos distincti. Pagorum nomina, Tigurinus, Tugenus, Ambronicus & Vrbigenus. Tigurinus nomen habuit ab opido antiquissimo Tiguro, sive, quod rectius scribitur, Turigo, nunc *Zürich*: Tugenus, ab opido Tugio, nunc *Zug*: Ambrones nomen habuere à flumine, quod accoluere, Amma, nunc *Emme*: Vrbigeni dicti sunt ab opido Vrba, nunc *Orbe*.

Caput Helvetiorum fuit Aventicum, nunc *Avances* Gallis, Germanis *VViflisburg*. Rhenum autem accolentes Germaniæ nationum in eadem provincia; Trebocci in Elsatia; quorum Argentoratum, nunc *Strasbourg*: Nemetes, quorum Noviomagus, nunc *Speir*: Vangiones; quorum Moguntiacũ, nunc *Mentz*: Vbii, quorum Colonia Aggrippinensis, nunc *Collen*: Iugerni in partibus Gelriæ & Cliviæ; ubi opida *Goch* & *Gelre*: quondam, quum trans Rhenum incolerent, Sicambri dicti. Hinc Batavi, Rheni Insulam incolentes. Occupat hæc partem Gelriæ, partem Trajectensis Provinciæ, partemque Hollandiæ. Incipit haud procul Clivis opido, apud munimentum

mentum Schenckii, vulgo *Schencken-ſchans*: ubi Rhenus in duo veluti cornua ſcinditur. Siniſtrum, Vahalis flumen adpellatur: Moſæ amni apud Vorcomum opidum confuſum, uno ejus alveo ad Oceanum defertur, ubi Moſæ oſtium dicitur. Dextrum cornu primo latum ad uſque Batavodurum, quod vulgo eſt *Wÿck te Duerſtede*, inde modicum nominis ſui cuſtodiens alveum, Trajectumque & Lugdunum tranſiens opida, propter vicum *Catvvÿc* in Oceanum olim effundebatur; nunc Oſtium hoc arenis obſtructum eſt. Quicquid igitur duobus hiſce alveis Oceanoque includitur, Inſula Batavorum fuit: cujus nomen hodieque in ſuperiore ejus parte ſervatur, vulgo *de Betavv* dictum. Præterea extra Inſulam tenuereBatavi, quicquid Vahali ac Moſæ includitur. Partem Inſulæ circa Trajectum & Wordam incoluere Caninefates. De cætero Gallorum omnium fortiſſimi erant Belgæ: horum bellicoſiſſimi Helvetii; clariſſimi Treviri. urbium Belgicarum opulentiſſima Auguſta Trevirorum.

Fluvii Galliæ.

Nobiliores Galliæ fluvii ſunt; Oceanum petentes, Moſa, vulgo *die Maſe* Germanis, Gallis *la Meuſe*; Scaldis

l'Escant Gallis, Germanis *die Schelde*; Sequana, *la Seine*, Matronam devehens, vulgo *le Marne*, & Ligeris, *la Loire*; Garumna, *la Garonne*. Rhodanus, *der Roden* Germanis, Gallis *le Rosne*, velocissimus amnis, inter tres maximos Europæ fluvios computatus, tardissimum Ararem, vulgo *le Saone*, in Mare internum secum trahit.

CAP. XIII.

De Incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.

UNam gentem, Celtarum nomine, omnem quondam incoluisse Hispaniam, ac Galliam Germaniamque, Illyricum, & Britannicas Insulas, supra ad Hispaniam dictum est; latiusque infra in Germaniæ descriptione dicetur. Cæterum Gallorum natio adeo populosa fuit, uti, quum domi haud sterile solum tenerent, ob multitudinem tamen hominum, necessum habuerint, in diversas ac longinquas mundi regiones colonias deducere. Nonnulli eorum Italiæ dimidiam fere partem occuparunt. ex his quidam ultra profecti, in Asiam usque pervenerunt; nomenque ibi Galatiæ, sive Gallogræciæ, seu Græcogalliæ fecerunt. Alii in Britanniam Insulam pervenisse putantur. In Germaniam autem alii invecti,

vecti, ingentem tractum à Rheno ad Vistulæ usque fonteis obsederunt. In ipsa Gallia vixit universa gens, quot nominibus, tot civitatibus, imperiis ac magistratibus discreta. Primi Romanorum arma sensere Salyes; cum de incursionibus eorum Massilia, socia Romanorum civitas, quereretur. Deinde Allobroges & Arverni; quum adversus eos similes Heduorum querelæ opem & auxilium flagitarent. Prima igitur Narbonensis Gallia subjugata; in Provinciæ formam redacta est; Domitio Ænobarbo & Fabio Max. trophæa in ea statuentibus. Reliquæ Galliç per x annos domitæ laus ad Iulium Çæsarem defertur. Paruit hinc tota sub præfectis Romano imperio ad Honorii Imperatoris usque tempestatem; quum circa annum Christi cccc, Gothorum, Hispaniam atque Italiam vastantium, pars Narbonensem Provinciam invasit, nomenque Regioni de suo imposuit, quod postmodo corrupte Languedoc, quasi *langue de Goth*, dictum est. Prolatis deinde ad Ligerim usque amnem Imperii finibus regnum constituerunt, cujus caput ac regia Tolosa fuit. Eadem tempestate Burgundiones, ab ultima Germania (pars Cassubiorum, parsque Brandeburgensium nunc ea loca tenent) cum Vandalis Suevisque

 profe-

profecti, alias Galliæ partes occuparunt, regnoque constituto, Burgundiæ nomen de suo imposuerunt, cujus caput regiaque sedes Arelate. Complectebatur utramque Burgundiam, Lugdunensem agrum, Delfinatum, Sabaudiam, & Provinciam. Sub idem ferme tempus, Franci Germanica gens, Rheno trajecto, proximam Galliæ partem, Tungriam (nunc est Brabantia, ac Leodiensis Episcopatus) obsederunt. at pulsi mox à Gothis, paulo post redierunt, ultraque in Parisios usque progressi, regioni ac regno inibi condito, Franciæ vocabulum de suo imposuerunt, cujus caput ac regia Lutetia. Circa eadem tempora Britanni ex Britannia Insula, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem & auxilium adversus Scotos Pictosque ex Germania vocaverant, pulsi, extrema Galliæ Celticæ obsederunt, & de suo nomine Britanniam minorem appellarunt. At Clodovæus, V. Franciæ Rex, Burgundiæ Rege Gundebaldo armis devicto, Gothisque ex Gallia ejectis, utrumque regnum suo imperio adjecit. Hic vita excedens, regnum Franciæ IV filiis in quatuor parteis seu regna distributum reliquit. Primus erat Parisiorum rex: cui parebant Parisii, nunc vulgo *Isle de France*, id est, insula Franciæ, Campania

Ceno-

Cenomani, Turones, Andegavi, Aquitani, Arverni. Secundus Sueſſionum Rex; cujus regno ſubmiſſi Veromandui, Neuſtrii, nunc Normanni; Picardi, Flandri. Tertius Burgundiæ, ſive Aureliani Rex: cui ceſſit totum Burgundiæ regnum, ante dictum, cum Aurelianenſi Ducatu. Quartus Rex Metenſis, ſeu Auſtraſiæ; quæ complectebatur quicquid inter Moſam ac Rhenum. Mortuis autem fratribus, Clotarius ſolus rerum potitus eſt. Hujus itidem quatuor filiis regnum iterum in quatuor dictas parteis diviſum eſt. At defunctis, ut ante, fratribus, Clotarius II totum regnum Franciæ ſolus obtinuit. Id integrum intactumque ſucceſſoribus ejus manſit, ad Caroli Magni uſque tempeſtatem, quum Auſtraſia divelleretur. mox Flandria etiam ſui juris facta eſt. Imperator dein Henricus III. Burgundiæ regnum Germanorum imperio adjunxit. Sed id poſtea in quatuor partes direptum eſt. Beroaldus Saxoniæ Dux, Sabaudiam invaſit. Otho, Flandriæ Comes, partem occupavit, quam *Franche Conté*, id eſt, liberum Comitatum Burgundiæ nuncupavit. Guigius Comes eam, quam à filii ſoceri nomine Delfinatum appellavit. Boſo poſtremus in Provincia regnum tenuit, quod Arelatenſe dictum fuit. At poſteriores Fran-

ciæ

ciæ Reges Provinciam ac Burgundiæ Ducatum recuperarunt. Delfinatum Hubertus ultimus ejus Princeps Regi Galliarum vendidit, ea lege pacta, uti in posterum primogenitus cujusque Regis filius nomen Delphini inde gestaret. Sabaudia successoribus Beroaldi etiã nunc manet. Burgundiæ Comitatus eodem titulo ac jure ad Hispaniarum Regem pervenit, quo ipsa Flandria. Averionensem Comitatum Ioanna Provinciæ Comes Papæ Clementi VI concessit; manetque etiã nunc sub Romanæ Ecclesię ditione.

CAP. XIV.

De recentiori Galliæ, ejusque in varias Provincias divisione.

HAc igitur ratione Gallia arctior, quam olim fuit, facta est; tota propemodum Belgica avulsa. Itaque à Meridie, Occasu ac Septemtrione servatis antiquis terminis, ab Ortu clauditur Sabaudia, Burgundiæ Comitatu, Lotharingia, ac Inferiore Germania, quam vulgo nunc Belgicam & Belgium vocant. Longitudo ejus ab extima Britannia, ad usque Varum flumen, Italiæ terminum, porrigitur milliarium Germanicorum CLXXX. Latitudo à Pyrenæis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL. Francia autem

dicitur

dicitur vulgo à Francis, Germanica gente, in eam transgressis. Tota paret uni Regi, in parteis varie divisa. Præcipuæ tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *Bretaigne, Normandie, Picardie, Champagne, la France, Beausse, Berry, Blaisois, le Maine, Touraine, Anjou, Poictou, Saintonge, Perigort, Limosin, Bourbonnois, Bourgogne Duché, Quercy, Guascogne, Languedoc, Provence, Dauphiné.* Accessit haud ita pridem *la Bresse*, pars Sabaudiæ: *Mets* etiam atque *Toul* Lotharingiæ opida Regis Francorum nuper facta sunt. Cæterum Ducatus in Gallia sunt XIX: *Orleans, Bourgogne, Narbonne, Bretagne, Anjou, Berry, Normandie, Auvergne, Gujenne, Tours, Barleduc, Valois, Nemours, Alençon, Reims, Laon, Langres, Bourbon, le Maine.* Pares Franciæ quondam Carolus Magnus, XII instituit: quorum sex Ecclesiastici, sex seculares. Ecclesiasticorum III sunt Duces; Archiepiscopus Remensis, vulgo *Reims*; Episcopus Laudunensis, vulgo *Laon*; Episcopus Lingonensis, vulgo *Langres*. Tres Comites, ... go ... Episcopi; Catalaunensis, vul... *Noyon*; Be... Noviodunensis, vulgo ... Secularium ... ...ensis, vulgo *Beauvais* ... gund...us, Normanni... ...tes Duces; Bur... ... Aquitanicus, *Guienne*

Guienne vulgo. Tres Comites; Flander, Tolosanus, Campanus. At hodie duo ex his XII aboliti sunt, Burgundicus ac Flander. Conventus Iuridici (Parlamenta Franci vocant) sunt octo; Parisiensis, Rotomagensis, vulgo *Roüan*, in Normandia; Redonensis vulgo *Renes*, in Britannia; Divionensis in Burgundia, vulgo *Dijon*; Burdegalensis, in Vasconia, vulgo *Bordeaux*; Tolosanus in Linguadoco, vulgo *Tolouse*; Grationopolitanus, in Delfinatu, vulgo *Grenoble*, Aquensis in Provincia, vulgo *Aix*. His accesserunt nuper duo alii conventus; *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiscopatus sunt per universam Franciam XV, quibus subjecti Episcopatus CIII.

C A P. XV.

De urbibus Galliæ celebribus, Academiisque illustribus.

URbes Galliæ celeberrimæ sunt, in Parisiis, sive Insula Franciæ, Lutetia Parisiorum, vulgo *Paris*; caput ac regia regni; urbs totius Europæ, unam [illegible] Constantinopolin excipias, mag[illegible]cla-ne atque incolentium fre[illegible]æstiman-rissima, dignitate sua [illegible]m, vulg[illegible] A-da. In Picardis A[illegible]o splendore, [illegible] or-*miens*, templi[illegible] [illegible]nentis

namentis insignis. In Normannis Rotomagus *Roüan*; opulentissimum Galliæ ad Oceanum Britannicum Emporium: Cadomum, *Caen*: Diepa, navium appulsu celeberrimum opidum. In Britannis *Rennes*; & *Nantes*, satis clarum Emporium. In Andegavis Andegavum, sive Iuliomagus, vulgo *Angiers*. In Turonibus Turonum, vulgo *Tours*. In Blesensi provincia, Blesense castrum, vulgo *Blois*; cujus ager ob multiplicem amœnitatem hortus Galliæ nuncupatur. In Beausse *Chartres*, & item Aurelianum, vulgo *Orleans*. In Biturigibus *Bourges*, antiquitatum reliquiis ac Xenodochio clara. In Campania Remi, vulgo *Reims*, templi artificiosa extrinsecus structura nobilis: Catolauni, vulgo *Chalons*. Tricassium, vulgo *Troyes*, urbs ampla àc populosa. In Burgundia Divionum, vulgo *Dyon*, Ducûm quondam sedes: Cabilonum, vulgo *Chalon*, emporium haud spernendum: Matiscona, vulgo *Mascon*, satis nitida: Belna, vulgo *Beaune*, Xenodochii magnificentia famosa: Augustodunum, *Autun*, antiquitatibus Romanis adeo referta, uti Roma Gallica quibusdam voçitata fuerit. In Borbonensi provincia, *Molins*. In Lemovicibus, Lemovicum, vulgo *Limoges*; emporium opulentum. In Pictonibus Pictavium, vulgo *Poictiers*,

Poictiers, magnitudine secundas quidem à Lutetia fert, at multo minus populosa. In Santonibus *Saintes*; antiquitatibus Romanis maxime ornata: Rupellæ, vulgo *la Rochelle*, celeberrimum ad Oceanum Aquitanicum emporium, urbs munitissima, propugnaculum proximis bellis civilibus Protestantium tutissimum. In Vasconibus Burdegala, vulgo *Bordeaux*, urbs ampla, antiquitatum Romanarum reliquiis conspicua; opulentissimum emporium; Garumna flumine navium appulsum commodante. In Linguadocia est Tolosa, *Tolouse*, inhabitantium multitudine insignis: Martius Narbo, vulgo *Narbonne*, magnifica quondam urbs, nunc munimine maxime clara. Mons Pessulanus, urbs magna ac splendida; vulgo *Montpellier*. Nemausus, vulgo *Nismes*, antiquitatum Romanarum reliquiis omnium Gallicarum refertissima. In Provincia Massilia, *Marseille*; portus commoditate juxta ac pulcritudine clara; opulentissimumque Galliæ ad internum mare emporium, Triremium regiarum statio. cæterum libera est civitas, una cum Arelate: utraque in Galliæ Regis clientela. Aquæ etiam Sextiæ, vulgo *Aix*, nitida urbs: item Avenio, *Avignon*, Romanæ Ecclesiæ parens.

Acade-

Academiæ.

Academiæ Galliæ illuſtres ſunt; Lutetiæ Pariſiorum, Cadomi, Andegavis, Aureliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalæ, Toloſæ, Montiſpeſſulani.

CAP. XVI.

De Sabaudia ac Burgundiæ Comitatu.

PEractis hactenus regionibus, quæ Regi Franciæ hodie parent, reliqua Galliæ pars, quæ veterem Belgicam ferme totam occupat, cum Narbonenſis provinciæ parte, explicanda eſt. Tota igitur illa pars, quæ veteri Galliæ avulſa eſt, in quinque ditiones diſpertita eſt. Primam obtinet Dux, cui cognomentum Sabaudici dedit ipſa regio Sabaudia. in qua nihil clarum, præter unam Genevam, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & Proteſtantium religionis profeſſione celebrem. Conventus Iuridicus eſt Cameriaci, vulgo *Chamberii*, Fanum Divi Ioannis in valle Mauriana, vulgo *S. Iean de Morienne*, egregio munimento celebratur. Secunda ditio eſt Hiſpaniarum Regis in Comitatu Burgundiæ, ubi Veſontio, vulgo *Beſançon*, urbs eximia, liberaque civitas, in fide prædicti Regis. Tum Dola, *Dole*, conventu Iuridico & Academia clara. Tertia

 ditio

ditio est imperii Germanorum: sub qua Alsatia, Lotharingia, Treverensis ac Leodiacensis Episcopatus, Iuliacensis Ducatus, & item Clivensis Ducatus portio; de quibus in Germania agetur. Quarta ditio est Helvetiorum ac Vallesiorum. Quinta inferioris Germaniæ, sive, ut vulgo vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc agendum est: ac primum de Helvetiis.

CAP. XVII.

De Helvetiis ac Vallesiis.

HElvetii loci natura undique tuti continentur: una ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur: altera ex parte monte Iura altissimo à Gallia separantur; tertia parte lacu Lemano ac flumine Rhodano à Sabaudia disterminantur. In quatuor pagos, Tigurinum, Tugenum, Ambronicum & Vrbigenum, olim fuisse divisos, supra in descriptione Veteris Galliæ dictum est. Gens quum foret totius Celticæ bellicosissima, reliquos Gallos virtute præcedebant, quod fere quotidianis prœliis cum finitimis Germanis contenderent. Qua fiducia freti totius Galliæ imperium adfectarunt. Rem ipsam tentantes C. Iulius Cæsar armis in sedes suas redegit, & una cum reliqua Gallia Romano Impe-

Imperio subjecit. cui paruerunt usque ad Honorii Imperatoris tempora; quum diversis populis, diversas imperii partes diripientibus, Alemanni (inter Rhenum, Mœnum atque Danubium tenuere loca) Helvetiam, in quam jam ante crebras incursiones fecerant, occuparent; Galliæque avulsam, Germaniæ, corpori suo adjicerent. Inde gens ea: *Svitzeri*, à vico, forte quondam capite, *Svvitz* dicta, sub Germanico Imperio tenuere, Ducibus suis subjecti; donec Leopoldo Duce in prœlio cæso, in libertatem sese, circa annum cIↄ cccc vindicarunt. Fœdere post libertatem adeptam inter se sancito, nunc libere agunt, XIII pagis seu civitatibus (incolæ *die Oerter*, Galli *Cantons*, vocant) divisi, Civitates sunt hæ; *Zurich, Bern, Lucern, Vri, Svvitz, Undervvalden, Zug, Glaritz, Basel, Friburg, Soloturn, Schafhausen, Appenzell.* Ex his *Appenzell, Glaritz & Svvitz*, sunt vici: *Undervvalden & Uri* regionum nomina; quarum capita duo vici: Hujus *Altorf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones sunt urbes; quarum potentissima est Berna; quidpe cujus ditio à Geneva ad Basileam fere protenditur, milliaria Germanica ultra XXX. Sequuntur Tigurum, Basilea, Lucerna, Friburgū, Solodurum,

opulentæ civitates. Ex universis Cantonibus Protestantium religionis sunt, *Bern, Zürich, Basel, Schafhausen*; Catholicæ Rom. *Lucern*, *Friburg*, *Soloturn*, *Zug*, *Uri*, *Undervvalden*, *Svvitz*, utramque religionem profitentur *Glaritz* & *Appenzell*. Conventus totius Helvetiæ fit Aquis Helvetiis, vulgo *Reichsbaden*, Academia est Basileæ celeberrima. Præterea Gymnasia, Academias æmulantia, Tiguri, Bernæ, atque Lausannæ in Bernensium agro. Est præterea in Helvetiorum agro confœderatum oppidum, S. Galli Fanum, linificio maxime nobile.

Vallesii.

Helvetiorum reip. confœderata est resp. Vallesiorum, vulgo *die Wallifer*, Galliæ etiam hi olim populi Inalpini, Penninarum Alpium à Rhodani fontibus ad lacum Lemanum, vulgo *Genfersee*, vallem, unde etiam nunc nomen habet, incolentes. In quatuor populos tota vallis divisa fuit. Viberi ad Rhodani fontes incoluere, circa vicum *Gomers*. Seduni circa opidum nunc Episcopale Sedunum, vulgo Germanis *Sitten*; Gallis *Sion*. Veragri quorum vicus Octodurus, nunc *Martinach*. Nantuates, circa Sancti Mauritii fanum. Primus

omnes

omnes hos subjugavit Ser. Galba, Iul. Cæsaris in Gallia Legatus. Nunc Germani incolunt, sub una liberaque republ.

CAP. XXVIII.

De Hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.

BElgicam hodie adpellant eas terras, quæ confusis Galliæ, Germaniæque antiquis limitibus, XVII provincias continent, eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt *Niederlandt*, Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*; ab una earum, quondam clarissima provincia. Regio est agrorum cultu, urbium vicorumque multitudine, ac nitore totius Europæ amœnissima, variisque negotiationibus navigationibusque longinquis ditissima. Terminos habet, à Septemtrionibus Oceanum Germanicum; ab ortu Frisiam Orientalem, Westfaliam, Coloniensem agrum, Iuliacensem Ducatum, Trevirensem Episcopatum; à Meridie & Occasu Galliæ Regnum. In ea parte, quæ cis Rhenum in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam ante ostensum est. In altera parte, quæ trans Rhenum in Germania sita est, fuere quondam; Frisii, à Rheni ostio ad ostium usque Amisiæ amnis, vulgo *die Ems*, in Septemtrionali

trionali Hollandia, Frisia Occidentali, Groningensi agro, & parte Trajectensis provinciæ: Bructeri in Transisalana provincia: Marsaci, circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalam amneis. Hos omneis L. Drusius imperitante Augusto Cæsare subegit, Illos, qui in Gallia, Iul. Cæsar perdomuit. Manserunt inde sub Imperio Romano, maxime qui cis Rhenum, donec id Theodosio imperante, ab advenis gentibus direptum. tunc enim varii Germaniæ populi, alii subinde atque alii huc immigrarunt; quorum cum quidam postea in Galliam, nonnulli vero in Britanniam insulam commigrarent, incolæ in priscam, creatis sibi Regulis, libertatem sese vindicarunt. Inde temporis progressu in XVII provincias tota hæc regio divisa fuit, quarum, aliæ Ducum nomine, aliæ Comitum aliæ etiam Dominorum titulo, rectores acceperunt. Sunt autem hæ: IV Ducatus; Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria. Comitatus VII; Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Sutfania. Marchionatus unus Sacri Imperii, Antverpia. Dominia V; Frisia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Transisalania, Groningium. Frisia, postquam jugum Romani imperii excusserat, annos ferme CCCC sub regibus

gibus suis fuit; donec exstinctis his, dominium ad Carolum Magnum pervenit. post eum, regulis suis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore, alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta est: donec tandem ad unum dominum pervenerunt. Is primus fuit Carolus, Burgundiæ Dux, cognomento Audax; abavus Caroli V Imperatoris; qui postmodum heres factus, Philippo filio Hispaniæ Regi reliquit. cui successit filius ejusdem nominis.

At quum incolæ jam inde à Carolo V. vim atque injuriam sibi fieri, privilegiaque quibus satis libertati suæ provisum erat, eripi sentirent; vim vi repellere, armisque libertatem avitam defendere decreverunt. Inde diutinum illud annorum XL bellum. Pars Hispanorum armis succubuerunt; pars in pristinam libertatem sese vindicarunt. Hinc in duas parteis Belgica, seu inferior Germania divisa est. Provinciæ Hispano Imperio audientes sunt istæ: Brabantia, Limburgium, Luceburgium, ac dimidia pars Gelriæ, cis Rhenum ac Vahalem, in veteri Belgica sita; dein Flandria, Artesia, Hannonia, Namurcum, Marchionatus S. Imperii & Mechlinia. Reliquæ provinciæ sub una republica

constanter ac fortiter libertatem tuentur.

Cap. XXIX.

De pracipuis Inferioris Germaniæ urbibus.

Flandria, vulgo *Flandren*.

Flandria omnes Christiani Orbis Comitatus superat: ager fertilis, pascuaque læta. Insulas habet adjacenteis *Cadsant*, *Oostburgh*, *Bierfliet*; Ordinibus fœderatis parentes. Vrbes præcipuæ Flandriæ sunt; Gandavum vulgo *Gent*; caput Provinciæ, inter majores Europæ urbes computata; Caroli V. incunabulis nobilitata. Brugæ, vulgo *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem sibi vendicant. Sequuntur Tornacum, Gallis *Tournay*, German. *Doornyck*; Cortracum, Gall. *Courtray*, German. *Cortryck*; Duacum, *Douay*; Insulæ, Gall. *L'Isle*, German. *Ryssel*, sive ter *Issel*; Yperæ, *Yperen*; Neoportus, *Nieupoort*; *Sluys*, *Duynkercke*, piratica superiori bello infamis. Ostenda, trienni Hispanorum obsidione insignita. Grevelinga, nobilissimum in finibus Galliæ munimentum.

Artesia; Artois.

Caput Artesiæ est Atrebatium, vulgo Ger-

Germanis *Atrecht*; Gallis *Arras*; urbs ſplendida. clarum hic eſt Fanum D. Audomari, vulgo *S. Omer*. Tervanna inſignis quondam erat: poſtea vero à Carolo V. expugnata ac funditus everſa. Eſt præterea heic nobilis Comitatus cognomine *D. Pauli*.

Hannonia; Gallis *Hainaut*, Germ. *Henegouvv*.

Hannoniæ caput eſt Montes, vulgo *Mons*, Gallis; Germ. *Bergen*. Secunda ab ea Valentianæ, Gall. *Valenchienes*. Cameracum, German. *Camerick*, Gall. *Cambray*, cum agro ſuo ſingularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambreſis*.

Namurcum; Gall. *Namur*; Germ. *Namen*.

Caput eſt, quæ provinciæ nomen dedit, Namurcum, ædificiis magis valida quam ſplendida.

Luceburgium; Lucelburg.

Hic Ducatus nihil inſigne habet, præter Luceburgium, unde nomen Provinciæ; & ipſa urbs tam fœda, quam ſatis natura loci munita.

Limburgium.

Hujus caput eſt Limburgium urbs, minus inter reliquas XVII provincias

 clara.

clara. Falcoburgium ac *Dalem*, duo Comitatus,portiones ſunt Limburgienſis Ducatus.

Brabantia, *Brabandt*.

Primaria Brabantiæ urbs eſt Antverpia, Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus *Antvverpen*, ſuperioribus *Antorf*. Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis ſplendidiſſima: arce ſua maxime nobilis. Bruxellæ, *Bruſſel*, magnifica urbs, rectorum Belgii Hiſpanici ſedes. Silva Ducis, *des Hertogenboſch*; ac Lovanium, vulgo *Leuven*,inſignes urbes: Præterea *Breda*, *Sovenbergen*, *Bergen op Zoom*, *Lier*, *Herentals*, *Dieſt*, *Tienen*, & *Gemblours*, haud ignobilia ſunt opida. Mechlinia, *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis,quæ unam provinciam in XVII conficit, inter nitidiſſimas Belgicæ merito numeratur. De cætero, & in Brabantia Ducatus *Arſchot*: Marchionatus *Bergen op Zoom*; Comitatus *Hoochſtraten* & *Megen*; Baronatus *Breda*, *Dieſt*, *Grimbergen*.

Zelandia.

Zelandia in inſulas complures diſſecta eſt; quarum nobiliores, Walachria, vulgo *Walcheren*; Scaldia, vulgo *het Landt van Schouvven*; & Bevelandia

Auſtrina,

Auſtrina, vulgo *Zuyt-Beverlandt.* In Walachria urbs princeps eſt Middelburgium, celebre Emporium. Secunda eſt *Vliſſingen*, proximus in Zelandia ex Gallia ac Britannia advenientium navium adpulſus. Vera, vulgo *ter Veer*, Scoticarum mercium Emporium. In Scaldia inſula eſt *Sirickzee*, opidum ſatis nitidum. In Bevelandia Guſa, vulgo *ter Goes*.

Hollandia.

Hollandia ob frequentia in varias Mundi parteis commercia totius Belgicæ celeberrima potentiſſimaque, dividitur in Septemtrionalem & Auſtralem. Septemtrionalis Hollandiæ pars meridionalis, crebris lacubus interfuſa, *Waterlandt* incolis vocatur. Princeps dignitate eſt totius Hollandiæ urbs Dordracum, vulgo *Dordrecht* & *Dort*, in ipſis lacuum, quos Moſa Vahaleſque efficiunt, undis ſita; vini Rhenani frequenti mercatu nobiliſſimum Emporium. At maxima potentiſſimaque omnium eſt Amſterodamum, vulgo *Amſterdam*, opulentiſſimum ad Oceanum Germanicum Emporium: Lugdunum Batavorum, vulgo *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amœnitate ſalubritateque ſplendidiſſima. Delphi, vulgo *Delft*, Gulielmi Principis Auriaci,

Auriaci, Illustrissimi Principis Mauritii parentis cæde insignita civitas: Roterodamum, *Rotterdam*, natalibus Erasmi Roterodami clara, secundum ab Amstelodamo Emporium. Haga-Comitis, vulgo *des Graven Haghe*. nobilissimus totius Europæ vicus; multisque urbibus præferendus. Comitum quondam Hollandiæ, nunc Consilii Confœderatarum Provinciarum universalis sedes: huc quippe, quoties de communibus negotiis decernendum est, universæ provinciæ conveniunt. Sunt præterea nobiles urbes, *Haerlem, Goude, Geertrudenberghe, Alckmaer, Edam, Hoorn, Leickhuysen*. In insulis Australibus est *Briel*, haud postremum provinciæ oppidum, & itidem *Geerfliet*. Septemtrionali Hollandiæ adjacent Insulæ duæ, *Texel* & *Flielandt*, navium stationibus celebres. De cætero est in Hollandia Comitatus *Egmont*, Baronatus Brederodiorum *Vianen*.

Trajectensis Provincia.

Trajectensis sive Vltrajectensis provincia, nomen accepit à capite suo Trajecto, sive Vltrajecto, vulgo *Utrecht* vel *Utert*. Vrbs est ampla atque magnifica, Episcoporum quondam Frisiorum sedes. Est & *Amersfort*, haud spernendum oppidum.

Gelria

Gelria *sive* Geldria, *Gelderlandt.*
Zutphania, *Zutphen.*

Gelriæ Ducatus in duas hodie secatur parteis: quarum altera Hispanici, altera Confœderati juris est. Hispanicæ Gelriæ caput est Ruremunda, sedes Episcopalis & conventus Iuridicus; dein *Gelre*, quæ nomen Ducatui dedit: post eam *Venloo*. Gelria Confœderata in tres dividitur potissimum portiones: quarum Velavia, vulgo *de Veluvve*, urbes habet Arenacum, vulgo *Arnhem*, caput in hac parte, ac sedes olim Ducum, nunc conventus Iuridicus totius provinciæ. Post hanc sunt Harderwicum, & Elburgum. Betavia altera pars, hodie *de Betuvve*, veteris Bataviæ nomen fert: in hac sunt Comitatus *Buren*, & *Culenburg*, eodemque pertinent duæ munitissimæ urbes *Bommel*, & Noviomagus, vulgo *Nimmegen*, & *Nieumegen*. Tertia pars antiquæ Gelriæ est Comitatus Zutphaniensis quæ unam in XVII conficit per se provinciam. Nomen habet à capite suo *Zutphen*: sunt præterea nobilia munimenta, *Grolle*, *Bredefort*, *Locchem*.

Transisalania, *Over-Yssel.*

Transisalania nomen habet à situ trans Isalam flumen. Dividitur in tres

parteis:

patteis: *Salandt*, *Tvvente* & *Drente*. Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus, *Deventer*, *Campen*, *Svvolle*: nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt præterea duo insignia munimenta, *Steenvvijck* & *Coeverden*; quorum illud satis egregium opidum.

Frisia, *West-Frieslandt*.

Frisia, quæ Occidentalis cognominatur, vulgo *West-Frieslandt*, caput habet Leovardium, *Lieuvvarden*, urbem splendidam, ac magnificam, ubi conventus Iuridicus totius provinciæ, præfectorumque sedes. Sequuntur *Harlingen*, celebris portus, *Franiker*, *Sneeck*.

Groningensis Provincia, *Groeningerlandt*.

Groninga urbs est satis ampla ac celebris, quæ nomen provinciæ dedit. *Delfziel*, locus versus Germaniam munitissimus.

Academia Belgica.

Academiæ sunt, Hispanicæ ditionis, Lovanium ac Duacum. Confœderatarum provinciarum, Lugdunum Batavorum, Franikera, ac nuper erecta Groninga.

Cap. XX.

De Britannicis Insulis.

GAllico littori ac Rheni ostiis adjacent insulæ innumeræ, Britannicæ in universum appellatæ: quarum duæ magnitudine nobiliores Albion atque Ibernia dictæ sunt; atque Albion ante, ab albis ad littus petris, Græcis hominibus vocitata fuit, propter excellentiam postea Britanniæ nomen sola obtinuit, cum reliquæ suis sibi nominibus appellarentur.

Hæc omnium quæ Europæ adjacent, quasque Romana notitia complexa est, maxima, nomen Orbis alterius mereri amplitudine sua veteribus visa est: clara Græcis, clara Latinis monumentis. Duo hodie Regna, Angliam atque Scotiam continet.

Anglia solo est tam ubere ac fœcundo, ut omnia majori nitidiorique forma prognata benignius quam aliæ terræ alat; cœlo adeo clementi, uti rorem marinum ac laurum magna copia producat. Id imbribus ac nebulis crassum asperitatem frigorum prohibet. Asperioris cœli solique est Scotia, longius in Septemtrionem producta: saxo sterili plurimum ac lacubus horrida, tristisque adspectu.

Gens

Gens olim Britannica inculta, inhospita, immanibus moribus fera vel fœda: nunc Angli omnium delicatissimi perhibentur. Nomen genti seu insulæ unde quæsitum, parum constat. Porrigitur insula in longum à Tarvidio seu Orcade promontorio, vulgo nunc *Dunsbyheat*, ad Dubrim portum, vulgo *Dover*, milliaria Germanica circiter C L. Latitudo maxima patet inter Dubrim ac Bolerium promontorium, vulgo *the Landes end*, mill. Germ. L X X. Ipsa forma triquetra in tres angulos se cuneat. quorum unus Septemtriones prospicit, nullis contra terris, vasto atq; aperto mari: alter Belgas ac Rheni ostia: tertius Hispaniam. Vnum latus in Orientem, Germaniæ (intellige veteris, cujus pars Norvegia) obtenditur; alterũ in Meridiem, Galliæ; tertium in Occidentem, Hiberniæ. Oceano undiquaq; alluitur, ab Occasu Hibernico, ab Septemtrionibus Caledonio, ab Ortu Germanico, à Meridie Britannico; ubi fretum Gallicum inter Dubrim & Bononiam.

C A P. X X I.

Divisio Veteris Britanniæ, item de fluviis & opidis.

EAm insulæ partem, quæ nunc Scotia est, Caledoniam olim appellatam

cum

cum ex aliis, tum ex Tacito maxime liquet. at tota postmodum divisa in Majorem & Minorem. Major ea pars, quæ nunc Anglia. Minor quæ Scotia.

Major Britannia.

Majoris populi, quorum nomina apud rerum auctores clara: Ostidamnii ac Damnonii, nunc *Cornuvval* regio: Durotriges, *Devonschire*: Belgæ, *Sommerset*: Segontiaci, *Soutsex* & *Southampton:* Bibroci, *Surrey*: Cantii, quorum regio Cantium, vulgo nunc *Kent:* Tribonantes, *Middelsex*, & *Hardforschire:* Cassii, *Cambridge* & *Essex:* Zocni, *Nortfolck* & *Suffolck:* Ancalitæ, *Oxford*, & *Buckingam:* Atrebatii, Berceria; Dobuni, *Glocester*: Silures omnium latissime incolentes, nunc Wallia, vulgo *Waelles*. Ordovices, *Cardigan:* Demetæ, *Carmathin*: Cornavii, *Cornavvan*. Præterea Coritani, *Lincolnschire*: Parisii, ea pars *Torckschire*, quæ *Lincolnschire* contermina: Brigantes, reliquum *Torckschire* & *Northumberlandt*. Meatæ, *Cumberlandt*. Horum omnium clarissimi fuere Silures atque Brigantes: hi numerosissimi, illi pugnacissimi.

Minor Britannia.

At in Minori Britannia sive Caledonia, olim omnia obscura, ac pleraque

veteribus ignota, nihilque ſylva Caledonia ac monte Grampio clarius.

Fluvii Britanniæ.

Fluvii Britanniæ celebriores ſunt; Tameſis, vulgo *Tams:* Sabrina, *Savern*, & *Humber:* breviſſimo curſu, at latiſſimis oſtiis (id æſtuaria efficiunt) commodum majoribus navibus acceſſum præbentes.

Habitationes Veterum Britannorum.

Vrbes Britanni nullas antiquitus incoluerunt. quum autem hominum eſſet infinita multitudo, creberrimus ædificiis diſperſi egerunt; opida, ut autor eſt Cæſar, vocarunt, quum ſylvas impeditas vallo foſſaque muniviſſent, quo incurſionis hoſtium vitandæ cauſa convenire conſueverant. Poſteo vero cum Romani eo legiones ſuas coloniaſque invexerunt, cultius jam paucis quibuſdam urbibus habitari cœptum eſt. In his Camalodunum fuit Romanorum colonia, nunc *Malden*, opidum maritimum in Eſſexia; & Londinium, nunc *Londen*, copia negotiatorum & conventu jam tum maxime celebre.

Cap. XXII.

De Incolis Britanniæ.

De incolis Britanniæ ſic Cæſar in Comment. de Bell. Gall. *Britanniæ pars*

pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoriæ proditum dicunt: Maritima pars ab iis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgis transierunt. qui omnes his fere nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt. Post hunc Tacitus: *Britanniam*, inquit, *qui mortales initio coluerint, indigenæ an advecti, ut inter barbaros, parum compertum: habitus corporum varii, atq; ex eo argumenta: namque Caledoniam habitantium rutilæ comæ, magni artus, Germanicam originem adseverant. Silurum colorati vultus & torti plerumque crines, & positus contra Hispaniam, Iberos veteres trajecisse easque sedes occupasse, fidem faciunt: proximi Gallis & similes sunt.* Gallos vicinum solum occupasse creditur. Regibus olim, ut nationibus distincti, regebantur. Primus omnium Romanorum Iul. Cæsar cum exercitu Insulam ingressus, quanquam prospera pugna terruerit incolas ac littore potitus sit, potest videri ostendisse posteris, non tradidisse. At Claudius Imperator trajectis legionibus gentem perdomuit: paulatimque in formam provinciæ proxima pars Britanniæ redacta est: donec tota tandem in Romanorum potestatem sub Domitiano pervenit. Quanquam non de-

desunt, qui negent, unquam à Romanis perdomitam fuisse Caledoniam, id est, Scotiam: pro argumento adferunt, murum in limitibus majoris minorisque Britanniæ à Romanis contra Pictorum Scotorumque incursiones exstructum. Verum hos refellunt Dionis Zosimique historiæ, in rebus gestis Severi & Constantini Imperatorum. Cæterum, imperarunt Romani Britanniæ ad Theodosii usque tempora: tunc vero cum legiones præsidiaque Romana, ad Galliam defendendam accersita, illam inermem relinquerent, Scoti Pictique ulteriorem insulæ partem, quæ nunc Scotia est, incolentes, ea occasione illecti, citeriorem, id est, Angliam armis invaserunt: quorum impetum quum hi sustinere nequirent, Anglos ex Germania atque Saxones in auxilium vocarunt; hi postmodum hospitii fide ac jure violatis, Britannos dominibus agrisque pepulerunt. Pulsorum pars in Gallię extremum angulum sedem, ut supra dictum, nomenque intulerunt: pars intra montes, (Wallia nunc est) utpote loca contra hostium violentiam satis munita ac tuta concedentes, ad hanc usque tempestatem priscam Britannorum gentis linguam conservare creduntur. Scotia abhinc à Scotis denomina-

ta suos ordine habuit Reges: Angliaque ab Angelis nomine tracto, seorsim suos. Wallia, vulgo Anglis *Wales*, incolis *Cambray*, suis olim principibus post Anglorum perfidiam diu recta fuit. tandem bello victa, horum cessit imperio. Inde mos invectus, uti primogenitus Anglorum Regis filius Princeps Walliæ nuncupetur.

CAP. XXII.

De Anglia.

CÆterum, Anglia dividitur ab Scotia Tueda ac Solveio fluminibus. Occupat in longitudinem à *Waymouth* promontorio prope Dorcestriam, ad Barvicum opidum in finibus Scotiæ, milliaria Germanica LXXX: In latitudinem ab opido S. Davidis ad opidum *Yarmouth* milliaria circiter LX. At si infimam partem, id est, latus meridionale permetiaris, milliaria erunt circiter LXX.

Divisio Angliæ.

Cæterum, Anglia divisa fuit medio ævo in duas parteis: Cambriam; quæ eadem nunc Wallia: & Loegriam, reliquam Angliæ partem. Fuerunt ad patrum nostrorum memoriam in ea

Ducatus aliquot: verum his abolitis, XII Comitatibus, quos incolæ *Shires* vocant, tota distincta est.

Archiepiscopatus sunt duo: Cantuariensis in urbe Cantuaria; vulgo *Canterbury*: & Eboracensis in urbeEboraco, vulgo *Yorke*: his Episcopi subsunt XXIV.

Vrbes Angliæ, Portus & Academiæ

Vrbium princeps est Londinium, *London*; caput atque compendium totius regni, Emporiumque inter celeberrima Europæ nequaquam postremum: urbs amplitudine ac duorum templorum immensa magnitudine maxime conspicua. Hanc magnitudine incolarumque frequentia sequitur Eboracum, inde Bristolium, vulgo *Bristovv*, Gallicarum mercium nobile Emporium; ut *Southampton* Hispanicarum. De reliquo Oxonium, vulgo *Oxford*, & Cantabrigia, vulgo *Cambridge*, illustribus Academiis ornatæ, magnificentissimis collegiorum ædificiis celebrantur. Sunt præterea inprimis visendæ arces seu domus Regiæ circa Londinium, in lætioribus atque amœnissimis agris dispositæ: quarum nomina *Grinvvich*, *Richmont*, *Kingston*, *Nonsuch*, *Hamptoncourt*, *Windsor*, & versus Cantabrigiam *Tebal*. Brevissimus ex Britannia ad continen-

tinentem trajectus est à Dubri ad Caletum, vulgo *Calais*, Galliæ opidum, mill. Germ. vi. Reliqui portus celebriores sunt; in Orientali insulæ latere *Nieucastel*, *Hull*, *Lyn*, *Yarmouth*, *Harvvich*, *Colchester*, *Sandvvich*; in Meridionali latere *Pleymouth*; in Occidentali latere, *Chester*: unde naves in Hiberniam navigaturæ solvunt.

Insulæ ad Angliam.

Insularum Anglico litori appositarum clariores sunt; ab Occasu Mona, nunc *Man*; incolis quondam validissima; & Menavia sive Monapia; nunc *Anglesci* Anglis; Wallis, *Mon*, à Meridie est Vectis, nunc *Wight*.

Cap. XXIV.

De Scotia.

Scotiæ longitudo est à Meridie in Septemtriones, id est, à promontorio quod accolis *The Mule, of Gallovvay* qua Hiberniam spectat, ad promontorium *Dunsby heat*, quod ab Orcadibus Insulis conspicitur, mill. Germ. xxx: latitudo ab Occasu in Ortum, hoc est, à Novantum promontorio, nunc *Ardermouth head*, prope Mulam insulam, ad promontorium Buchananum, vulgo *Buquhamnes*, milliaria L. Regio, ut

 solo,

folò ſic incolis bifariam diviſa eſt, quippe Grampius Mons, nunc *Gransbain*, ab occaſu in ortum tendens, medium ſecat. Qui meridionalem partem habitant, cultiores numeroſioreſque lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis. Septemtrionales, hominum genus aſperum, ferum ac ſylveſtre, ſermone, habitu, moribuſque Hibernicis vivunt. Vrbium clariſſima eſt Edenburgum, vulgo *Edimbrovv*; regni caput ſedeſque Regia: *Glaſco* & *S. Andreas*, Archiepiſcopatibus ſunt inſignes, quibus ſuppoſiti Epiſcopatus XIII. Academia illuſtris eſt S. Andreæ, & Aberdonium, vulgo *Aberdon* & *Aberdain*, haud ita nobilis, at portus celebris.

Inſulæ ad Scotiam.

Inſularum ad Scotiam clariſſimæ ſunt; verſus Occaſum, Hebrides XXX amplius numero: ad Septemtriones Orcades, nunc *The iles of Orknay*, XL amplius numero: longius diſſitæ verſus Septemtrionem VII Acmodæ, nunc *Farre*. Vltima Britannicarum erat Thule, nunc *Iſlandt*: de qua poſtea ſuo loco.

CAP. XXV.

De Hibernia.

HActenus de Albione Britannicarum Inſularum maxima; item de mino-

minoribus Britannicis insulis: at secunda magnitudine est in Occasum sita Hibernia; Iverna, & Ierna quibusdam appellata: nomine inibi nato; quum incolæ hodieque *Eryn* vocitent, Angli vero *Yrlandt.* De natura hujus insulæ, incolarumque ingenio, etiam nunc verum manet, quod tot retro seculis Pomponius Mela tradidit: *Adeo luxuriosam herbis, non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quam alias gentes.* Hæc Mela; Cæterum, cœlo est miti, clementi ac sereno, terra nullum animal venenosum alit nec patitur. Longitudo ejus maxima porrigitur mill. German. L X. Latitudo autem mill. German. X X X. Qui populi primi eam incoluerint parum constat, nisi quod Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. Brigantes, Cauci, Mænapii, quos in ea Ptolemæus memorat, mirum ni ex Gallia, Britannia, Germania, huc trajecerint. Dividitur hodie in quatuor potissimum regiones. Langinia, vulgo *Lenquester,* in Orientem spectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum absimilis huic Mononia, vulgo *Mounster,*

qua Galliæ in Meridiem obtenditur. asperiores, Connacia, *Connacht*, & Hultonia, *Quunster*; hæc in Septentrionem, illa in Occasum, vergentes.

Comitatus per totum regnum sunt XXXIII. Opidula rectius quam urbes Hibernos incolere dixeris. Regni caput est *Armagh*: Secunda ab hac *Dublyn*, opidum munitissimum, sedes præfecti, quem huc cum titulo Vice-regis mittit Rex Angliæ: sedes item Archiepiscopi, ut & *Armagh*, & *Casshyl*. his subjecti sunt Episcopi XII. *Arglas* celebris est portus; Academiam sustinet prædictum Dublinum. Atque hæc breviter de Insulis Britannicis: nunc tempus est in Continentem reverti: ac primo loco de Germania.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De veteri Germania.

GERMANIAM, quæ nunc terrarum cultu, urbium splendore, ædificiorumque magnificentia, cum Italia conferri, reliquis vero regionibus præferri possit, *terris informem, montibus asperam, cultu aspectuque tristem, in universum syl-*

vis horridam, aut paludibus fœdam, utrisque inviam, veteres prodiderunt, in tantum res mutantur.

Nomen Germanorum unde deductum sit, varium inter autores est certamen: à Gallis id inventum, & quinque primo Germanorum nationibus, Eburonibus, Condrusis, Segnis, Cæræsis & Pæmanis, è Germania in Galliam transgressis inditum, qui postea uno itidem fuere nomine Tungri dicti, ex Cæsaris, Taciti, Dionis, & aliorum scriptorum monumentis clarum fit rimantibus. Id postmodum Gallorum Romanorumque usurpatione in universam gentem Transrhenanam transiit. Ipsa gens suo sibi vocabulo semper appellata fuit Teutisci, vulgo *Die Teutische*, ab ipsius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris, antiquissima pluribusque gentibus usurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi, & à primo mortalium *Manno*, id est, Adamo, è terra condito, originem se ducere prædicarunt; ut latius infra dicetur. Ad limites Germaniæ quod attinet, vehementer errant illi, qui latius nunc quam olim Germaniam patere, ex Ptolemæi Geographia adfirmant; maxime ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi sententia est, qui dimidio minorem

censeo.

cenſeo. Elſatiam, Lotharingiam, Treviros, Luceburgenſes, Brabantios, Iuliacenſes, dimidiam partem Gelriæ, Hollandiæ, omnem Selandiam, ac Flandriam hodie acceſiſſe, ajunt: ego acceſſiſſe nego; manſiſſe adſevero. Quippe Plinius jam inde Germaniæ limitem ad Scaldim fluvium protendit. Idemque ſimul & Tacitus ab uſque Sequanis omnem Rheni citeriorem ripam Germanos accoluiſſe tradit. Apud Cæſarem ipſi Rhemi, Belgicā natio, ultro teſtati ſunt, Belgas pleroſque eſſe ortos à Germanis. Ex Gallia quidem uni Helvetii, ex Illyrico veteri Vindelicia & Noricum, quæ inter Alpes Danubiumque ſitæ ſunt regiones; item Pannoniæ ſuperioris pars; extra veteris Germaniæ limites nomenque cenſitæ fuerunt. Verum eis oppono quicquid eſt terrarum hodie Poloniæ citra Viſtulam amnem, qui terminus olim Germaniæ fuit; item Bojohæmum; quarum regionum ſermo aperte genus atque originem incolarum indicat. Pruſſios etiam atque Livones, quia Germanica lingua utuntur, Germaniæ acceſſiſſe illi cenſent: quum antiquitus Venedi, Sarmatica gens, incoluerit: ego & hos acceſſiſſe nuper, nego; manſiſſe à multis ſæculis, ajo. Quippe Æſtios, qui olim totam Livo-

niam

niam ac Prussiam, omnemque fere dextram ripam Vistulæ late patentem occuparunt, disertissimis verbis Germaniæ adscribit Tacitus. Idem auctor, & Plinius, regiones hodie, Norvagiam, Svediam ac Fennos, & quidquid terrarum Oceano Septemtrionali, Moscoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuunt. Quin etiam Peucini, alio nomine Bastarnæ dicti, à Vistulæ fontibus olim ad Pontum usque Euxinum & Istri ostia extensi, Germani fuerunt, testibus iisdem Scriptoribus. Vetustissimi igitur Germaniæ termini fuere; ab Occasu Rhenus amnis, & Oceanus Germanicus; à Septemtrione Oceanus Septentrionalis sive Hyperboreus; ab Ortu Granvicus & Finnicus sinus, mare Suevicum, sive sinus Codanus, Vistula amnis, & à fonte ejus linea ad Sarmaticos montes ducta, qui è Septemtrione in Meridiem ad Danubii usque ripam protensi, ubi opidum nunc Hungariæ *Vacia*; dein à Meridie ipsum Danubii flumen. Postea vero portiones ei ex Gallia ad lævam Rheni ripam, & ex Sarmatia ad sinum Codanum & dextram Vistulæ ripam accesserunt, ut dictum est. Longitudo ejus summa fuit à Scritofinniæ promontorio, vulgo *Noortkiin*, quod in Oceanum Septemtrionalem ex-

excurrit, ad Danubium usque, mill. Germ. cccc. Latitudo vero maxima à Rheno amne juxta Basileam, ad Amadocam usque paludem, quæ in confiniis Russiæ, Lituaniæ ac Podoliæ sita est, mill. Germ. cc.

Cap. II.

Divisio Veteris Germaniæ, ac primum de Vindilis & Ingævonibus.

Genera Germanorum quinque à Plinio traduntur, Vindili, Ingævones, Istævones, Hermiones, & Peucini, qui & Bastarnæ.

Vindili.

Vindili, etiam Vinili, & Vandili, Vandali, Vandalii, & Vanduli Romanis Scriptoribus simul & Græcis dicti sunt. Horum nationes fuere, Gothones, qui & Gotones, Gütones, Gutthones, ac Gythones, Gothi & Gotthi auctoribns dicuntur; nunc Cassubiæ pars ad Vistulæ infimam partem, quæ proprie *Pomerellia* nunc dicitur: ubi nobis natale solum. Carini, Pomeraniæ pars, in qua opida *Stolpe, Colberg, Cörlin, Camin.* Lemovii, ea pars Pomeraniæ, in qua *Stetin, Usedom, Wolgast, Gripesvvolda.* Rugii antiquitus, circa *Rege* flumen Pomeraniæ, & opidum

Regen-

Regenvvolde, dein in insulam transgressi, quæ etiamnunc Rugia, vulgo *Rügen* appellatur. Varini, in Meckelburgensi Ducatu, circa flumen & opidum *Warne*. Angili sive Anglii, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad Lubecam usque. Eudóses, Suardones, Nuithones pars Meckelburgensis agri, Pomeraniæ Marchiæque proxima. Caviones, pars Marchiæ, Dannebergensi Comitatui proxima. His contermini Deuringi, sive Thoringi, in eadem Marchia, circa opida *Havelberg, & Rappin*. Longobardi, in Marchia media, vulgo nunc *Middelmarch*, inter Albim & Viadrum amneis. circa opida *Grabouvv, Brandenborgh, Berlin, Brötzen*. Semnones, in portionibus Marchiæ, Misniæ, Lusatiæ, Silesiæ, atque Poloniæ, inter Albim & Wartam amnem in Viadrum defluentem. Burgundiones, in partibus Cassubiæ ac Poloniæ, inter Gotones ac Semnones.

Ingævones.

Ingævonum populi fuere isti: Chauci, qui & Cauchi, & Cauci; inter Amisiæ Albisque ostia utramque accoluerunt Visurgis ripam supra Bremam usque opidum; deinde usque Mindam, qua Chattis jungebantur. Qui apud Tacitum Fosi; reliquis auctoribus Saxones

nes appellantur: horum tota fuit Holsatia ad Cimbricam usque peninsulam. Postea omnem oram maritimam occuparunt ab Albi ad Rheni usque ostia: unde cum Anglis in Britanniam insulam abiverunt. Cimbri omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit Iutæ. Teutoni Danicas incoluerunt insulas; quarum maxima vulgo *Zeelandt*, Melæ dicitur Codanonia, nempe à gente Teutonorum, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur Dani, Godani & Codani: unde totum hoc mare etiam dicitur Codanus sinus eidem Melæ ac Plinio, quod Tacito mare Suevicum, quia utrumque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maxime nominibus veniunt, immensas Germaniæ insulas esse, falso crediderunt veteres, quum verius sint peninsulæ. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proxima gente quidam dixerunt Scandiam, & Scandinaviam: alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo *Belt*, Baltiam: quod vocabulum postea corruperunt in Basiliam. Altera peninsula, vulgo nunc *Finland*, Plinio dicitur Finningia. In Scandia popu-

populi Scandii, sive Scanii: vulgo nunc *Scanen*, unde toti peninsulæ nomen. His contermini fuere Hilleviones, nunc *Halland*. Vltra utrosque incoluerunt Sitones, nunc Norvegii, vulgo *Norige*, & *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum autoribus dicta Nerigon. Vltra hos sunt Marchiofinni, vulgo *Marchfennen*. His continuantur Scritofinni, vulgo *Scritfennen*; extremi versus Septemtriones apud promontorium, Rutubæ Plinio, vulgo nunc *Noortkiin*. His proximi sunt versus Orientem Lappiones, sive Lappii, vulgo *Lappen*: infra hos versus Meridiem sunt Suiones sive Sueones, nunc Suedi, vulgo *Svveden*. Infra hos Gutæ sive Guti, quorum regio nunc vulgo *Gutlandt*. hi falso vulgo appellantur Gothi, & regio eorum Gothia; quum hi fuerint iidem & Gothones ad Vistulæ ostia: ut supra dictum. Sed hic jam est antiquus scriptorum error: unde ridiculæ illæ Iornandi fabulæ de Gothorum origine. Finni Ptolemæo, Tacito dicuntur Fenni, quod nomen hodieque servant, variatis dialectis, vulgo *Fennen* & *Finnen* dicti.

CAP. III.

De Istavonibus, Hermionibus, atque Bastarnis, item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

IAM vero Rheno proximi erant Istævones: horum nationes fuere Frisii, Bructeri, Angrivarii, Chamavi, Ansibarii, Dulgibini, Chassuarii, Marsi, Tubantes, Marsaci, Sicambri, Vbii, & qui in horum postea agros successerunt, Vsipii, Tencteri, Iuhones, Mattiaci; prætereaque antiquissimis temporibus Marcomanni, Harudes & Sedusii: qui tres populi postmodum in Boiohæmo inter Hermiones sedes locarunt. Ex his omnibus Frisii, Marsaci & Bructeri quo situ fuerint, jam ante in XVII inferioris Germaniæ Provinciarum descriptione dictum est. Sed Bructeri postea inter superiorem Luppiæ amnis partem & Agrippinensem Coloniam coluerunt. Marsi, antequam Drusiana fossa, quæ est in Geldria, inter Arnhemum & Dusburgium, facta est, superiorem Velaviam & Zutphaniensis Comitatus partem, qua opida sunt *Dotechum*, *Grolle* *& Bredefort*, incoluerunt. Fossa autem facta, pars eorum intra Rheni divortia inclusi novum vocabulum Marsacorum, sive Marsatiorum, adsumserunt;

de

de quibus supra: pars autem veteri nomine servato in interiora concesserunt, inter Amisiam & Luppiam amneis, opidumque *Dulmen*. Angrivarii, Bructeris proximi, primum inter Amisiam & Visurgim amneis, qua est opidum *Minden*, coluerunt: Chamavi vero, supra hos inter Amisiam & Loam flumen, quod Amisiæ paullo supra Emdam miscetur. postea vero utraque gens Bructeris expulsis agros eorum occuparunt: Chamavi versus Occidentem; Angrivarii versus Septentriones. Hinc Dulgibini tenuerunt inter opidum Paterbornam & Visurgim, qua *Flotovv* ei opidum appositum. In his Quintilius Varus, cum tribus legionibus, cæsus ab Arminio Cheruscorum Duce, inter opida *Dietmelle* & *Horn*. His proximi versus Meridiem fuere Chassuarii, qui & Chattuari, inter Paterbornam & Visurgim, qua ei opidum *Huter* impositum; pars quondam fuere Chattorum. At Ansibarii tenuerunt inter Visurgim & lacum *Dommel*, apud quem opidum *Diepholt*. Tubantum varia semper fuit sedes, ad superiorem Amisiæ partem. Sicambri Rheni ripam tenuerunt à Colonia Agrippinensi ad Rheni usque divortium; ab Oriente vero usque ad Cattos, circa fontes Lappiæ, & opidum

Medebach; postea à Tiberio in Galliam transportati, ubi inter Mosam & Rhenum Gugerni dicti. horum agri portiones deinde tenuerunt in Rheni ripa Vsipii, sive Vsipetes, & Tencteri: hi apud Coloniam, illi ad Rheni divortia. Vbii in Germania Rheni Mœnique dextras ripas tenuere, ad Coloniam usque, ab Oriente Chattis contermini. Horum agros Chattorum postea partes, occuparunt Iuhones & Mattiaci. horum fuit superior ripa & Nassoviensis Comitatus, cum Wetteravia & Hassiæ parte, qua Marpurgium nunc est, quondam Mattium dictum; unde genti nomen; illi inferiora tenuere, cum Westerwaldia. Marcomanni, antequam cum Sedusiis & Harudibus in Bojohæmum migrarent, fines habuere inter Rhenum, Danubium, Cocharum & Nicrum amneis. Sedusii inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere Harudes, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium usque & opidum Ingolstadium ductam. Allemanni Gallorum fuere colluvies, sub Cæsare Augusto, quum Maroboduus Marcomannos, Sedusiosque & Harudes, in Bojohæmum deduceret, in horum fineis inter Danubium, Rhenum ac Mœnum transgressi; unde nomen.

Hermiones.

Hermiones versus Meridiem ad Danubii usque ripam incoluerunt. in his populi fuere isti: Cherusci, Chatti, Hermunduri, Narisci, Marcomanni, Quadi, Osi, Gothini, Lugii, Burii, Marsigni. Cheruscorum agros nunc tenent Brunswicenses, ac Luneburgenses: Chattorum Hassi & Thuringi. Hermunduri, ab initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voitlandiam, & Misniæ Saxoniæque superioris parteis; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Sedusiis in Bojohæmum transgressi, Harudum porro agros illi occuparunt ad Danubium usque. hi postea proprie Suevi dicti sunt. Narisci tenuerunt inter Bojohæmi Occidentale latus & Danubium lineamque à Mœni fontibus ad opidum Ingolstadium ductam; postmodum Armalausi dicti. Marcomanni, Sedusii atque Harudes, Maroboduo Duce, à Rheno in Bojohæmum transgressi sunt: ubi tamen Sedusiorum Harudumque nomina obscurata vel prorsus exstincta. Quadi antiquitus inter Bojohæmum, Danubium & Marum flumen incoluerunt; postea vero nomen eorum ad Sarmatica usquè juga, quæ sunt in Hungaria, inter duo

celebria quondam opida *Erlam* & *Vaciam*, protenſum fuit. Oſi Moraviæ ac Sileſiæ patteis coluere, inter opida *Oſtram* & *Osvviecżym*; quorum hoc Viſtulæ, illud Maro impoſitum. Infra hos fuere Gothini, itidem Sileſiæ partem inter Mari Vartæq; fluminum fonteis colentes. Hinc Lugii, magna gens inter Vartam & Viſtulam, Poloniæ partem tenuere, ad opidum uſque Vladiſlaum Viſtulæ appoſitum. His contermini verſus Occidentem Burii, inter Vartam & Viadrum; his Marſigni inter Viadrum & Bojohæmum; utrique finitimi Semnonibus ſupra dictis.

Baſtarnæ, ſive *Peucini*.

Baſtarnas quondam à Viſtulæ dextra ripa ad oſtia uſque Iſtri incoluiſſe, ſupra dictum eſt. Ipſos quoque óſtiorum inſulas tenuiſſe, quarum maxima dicebatur Peuce, nomen eorum alterum Peucini indicat.

Æſtii, quos Livoniam Pruſſiamque inhabitaſſe, ſupra dixi, cui quinque generum adſcribendi ſint, dubito: quum ab Rheno quondam in has ſedes inter Ingævones Baſtarnaſque profecti fuerint. Diſtinguebantur in Hirros atque Scyros ſive Sceros: hi Pruſſiam, illi Livoniam habuere.

Sue-

Suevia.

Cæterum, Suevia antiquissimis temporibus erat quicquid ab Occidente Bojohæmicis montibus, Sala, Albi, & Trava amnibus, sinu Codano, ac mox mari Germanico; à Septemtrionibus mari glaciali; ab Oriente sinu Albo, lacu Albo, sinu Botnico, mari Codano, & Vistula Maroque; à Meridie Danubio includebatur. quod spatium Suevi incoluerunt, in nationes supra memoratas distincti. Eorum antiquissimi nobilissimique Semnones fuere, utramque late accolentes ripam Viadri, qui amnis antea Suevus dictus; unde genti nomen, & à gente postea mari cognomen Suevico, vulgo nunc *die Oost-zee.* Sed posterioribus sæculis Suevi proprie habiti sunt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, Hermunduri: quorum nunc etiam posteritas durat in regione, quæ vulgo dicitur *Swaben.*

Priscorum Germanorum habitationes.

Nullas, inquit Tacitus, *Germanorum populis urbeis habitari, satis notum est: ne quidem pati inter se junctas sedes. colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.*

CAP. VI.

De Vindelicia & Norico.

ANtequam hodierna Germaniæ explicentur, terrarum inter Alpes & Danubium primum exponenda erit antiquitas; nam hæ jam circa annum Dom. ccc. ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuoque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt. unde etiam partes factæ Germanici Imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantinum, & Lichum amnem, Rhætos: inter Lichum & Ænum Vindelicos: inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam desinit, in Danubii ripa, Noricos ponit Ptolemæus: sed falso: ut ex Strabonis Pliniique patet Geographia, simulque situ regionum. namque Rhæti Alpes tantum incoluere, & earum valles, à Septemtrione ad lacum usque Brigantinum. Sub Alpibus ad Danubium usque fuere inter dictum lacum & Ænum flumen Vindelici. Hinc ad Cethium usque montem Norici: quorum hi etiam ipsas Alpeis tenuerunt apud Fori Iulii regionem. Nomen habuerunt à Noreia, urbe supra Aquileiam sita. Reliqua opida

clara

clara fuere ista: Ovilia, *Wels* nunc; in Danubii ripa Vindoniana quod corrupte Vindobona, &, apud Ptolemæum corruptius Iuliobona, vulgo nunc *Wien*; Lauriacum, nunc *Lorck*. Vindelicorum caput fuit Damasia, quæ postea, colonia Augusti Cæsaris auspiciis deducta, Augusta Vindelicorum dicta est. Cætera loca maxime celebria fuere: Iuvavium, sive Colonia Iovavia, vulgo nunc *Saltzburg*. Dein Reginum, sive Regina castra, vulgo nunc *Regensburg*; nomine à flumine Regino, vulgo nunc *Regen*, olim tracto. Hinc Batava castra, vulgo *Passavv*: & prope hoc opidum, apud Danubii Ænique confluenteis, Bojodurum; quod nomen accepit à Bojorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæmo pulsi in has oras transmigrarunt, quas etiam nunc eorum posteri tenent, nomine nunc vitiato, Bavari; superioribus sæculis Bojoarii, & Bojuvarii dicti. Reliqua opida fuere, Abusena, *Abensperg*: Guntia, *Guntzperg*: Campodunum, *Kempten*: Abudiacum, *Fuessen*, Isinisca, *Munchen*.

Cap. V.

De fluviis, silvis ac montibus Germaniæ.

Celebriores Germaniæ fluvii, iidemque navigiorum capaces sunt: O-

ceanum petentes; Rhenus, secundus claritudine Europæ: qui lacum Brigantinum, vulgo *der Bodensee*, transiens, recipit Nicrum, vulgo *der Necker*; & Mœnum, vulgo *der Meyn*; Luppiamque, vulgo *die Lippe*. Hinc Amisius sive Amisia, vulgo *die Ems*; Visurgis, *die Weser*, superiore sui parte *die Werre*. Inde Albis, nunc vulgo *die Elbe*, Salam, vulgo *die Sale*, una secum devehit. In sinum Codanum sese effundunt; Chalusus sive Trava, vulgo *die Trave*: Viadrus, antea Suevus, & Plinio Guttalus dictus, vulgo nunc *die Oder*: Vistula sive Vistillus, *die Weixel*. At Danubius, vulgo *die Donavv*, & *Danavv*, omnium Europæ maximus, à dextra ripa ex Vindelicia Lichum, vulgo *die Lech*, & Ænum, vulgo *der In*, à læva Navam, vulgo *die Nabe*, & Marum, *die March*, in Pontum Euxinum defert.

Sylvarum Romanis monumentis celebratæ sunt; Hercinia, totam fere olim Germaniam occupans; proprie tamen sic circum Bojohæmum appellata; vulgo nunc, *der Bohaymer vvald*. Bacenis, quæ & Semana, vulgo nunc in Brunswicensi Ducatu *der Hartz*, antiquam Herciniæ memoriam servans. Gabreta, vulgo *der Döringer vvaldt*. Luna, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam.

tiam. Martiana, seu forte rectius Hartiana, nunc *der Schvvartz vvaldt.* Cæsia, ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Vesalia.

Montium nobilissimum jugum Hercinium, Bojohæmum cingens, qui & Suditi montes. Dein Abnoba in Ducatu Wirteburgensi circa Danubii Nicrique fonteis. Taunus, ex adverso Moguntiaci, vulgo *der Hayrich.* Rhætico, ex adverso Bonnæ, *das Siebengebirge.* Meliobocus in Brunswicensi Ducatu, apud Semanam Silvam, vulgo *der Blockesbarch.*

Cap. VI.

De Incolis Germaniæ.

DE origine gentis Germanorum, multi hoc nostro sæculo, multa fabulati sunt, nugatique Germani scriptores. Antiquus juxta & gravis inprimis auctor Romanus Tacitus, in libro quem de hac gente conscripsit: *Celebrant* (inquit) *carminibus antiquis, (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuitonem Deum, terra editum, & filium Mannum, originem gentis conditoresque.* Mannus hic erat Adam, *Theut* vero, sive *Tuit*, ipse Deus rerum omnium auctor, qui è terra condidit formavitque primum homi-

hominem, Germanis *Man*, Hebræis *Adam* dictum. ab hujus igitur *Theut* nomine tota gens sibi nomen adscivit, *Theutisci*, sive, variante Dialecto, à *Tuit*, *Tuitisci*. vulgo *die Teutische* & *Duytsche*. Vnam eandemque linguam antiquissimis temporibus fuisse per universam Hispaniam, Galliam, Britannicas insulas, Germaniam & Illyricum, omnesque has nationes in universum Græcis dictos fuisse Celtas, supra in descriptione Galliæ dictum. Cæsar in Comm. de Bell. Gall. *Gallos*, ait, *à Dite patre se prognatos prædicasse:* quem illi haud dubie intellexere eundem *Tuitonem* Germanum: quando Lucanus illorum Deum *Teutatem* memorat. Eundem vero Teutatem Mercurium coluisse Hispanos, auctor est Livius. Ex hoc igitur argumento, simulque ex illo de lingua Celtica, colligere licet, omnes prædictas quinque nationes uno vocabulo olim dictas fuisse Teutiscos, *die Teutische*. Aschenazem Noachi pronepotem ab urbe Babylone in dispersione gentium huc deduxisse suos, alibi demonstratum est. Hinc postmodum Hebræis semper gens Germanorum dicta fuit *Askenazim*. Cæterum, nationes nonnullas jam antiquissimis temporibus à Germania in Galias commigrasse,

grasse, Gallos in Germaniam transgressos, tradunt apud Romanos maxime Cæsar & Tacitus. Helvetii inter Danubium, Rhenum & Mœnum, Bojohæmumque, loca tenuere: ipsum Bojohæmum Boji; unde nomen regioni. Posterioribus sæculis, quum Germanorum diversæ nationes, Gothii, Burgundi, Rugii, Vandali, Longobardi, Marcomanni, Quadi, alii in Italiam, in Galliam alii & Hispaniam, proficiscerentur; contermina olim trans Vistulam gens Venedi, sive Vinidi, quæ iidem & Slavi, magnam Germaniæ partem occuparunt, ad Albim usque. hinc crebra in Silesia, Lusatia, Misnia, Marchia Brandeburgensi, Meckelburgensi Ducatu, ac Pomerania, Slavonica urbium, castellorum ac vicorum nomina. Gens ipsa adhuc incolit totum Bojohæmum atque Moraviam, Lusatiæ item agros magna ex parte.

CAP. VII.

Quota pars Germaniæ subjecta fuerit Imperio Romano.

AT operæ pretium fuerit, antequam ad hæc nostra sæcula pergam, primum indicasse, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis

manis nomen suum dederunt, armaque noscenda, Cimbri atque Teutoni, ultro Galliam Italiamque petentes: quos C. Marius partim in Gallia, partim in Italia sub ipsis Alpibus vicit. Cæsar posthinc, dum Gallia domita Rhenum transgressus Germanos irritavit, perpetuum Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqua omnia, quocunque arma tulerunt, prona illis fuerunt. Germanos ingentibus sæpe exercitibus triumphatos magis, quam victos, ipsimet Romanorum fatentur scriptores. At quota pars horum armis tot sæcula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipsorum Romanorum cladibus debellati fuerunt populi Rhenum inter & Albim, Augusti Tiberiique auspiciis: at post hos nihil sub imperio suo retinuerunt, nisi Rheno proximos Frisios, Vsipios, Tencteros, Iuhones, Mattiacos, & his conterminos Alemannos: qui tamen non origine Germani, sed Galli fuerunt, ut supra dixi. Sed & hi mox circa annum Christi cc. rebellarunt, Galliamque crebris incursionibus vexarunt. quo tempore quoque natum Francorum nomen: quod sibi omnes populi inter Rhenum Albimque incolentes, in unum corpus congressi, novum à libertatis

tatis argumento imposuerunt; protinus & ipsi Galliam crebris incursionibus depopulantes. Reliqua ultra Albim Danubiumque Germania intacta semper mansit: quæ & ipsa postmodum Suevis, ut supra dixi, Gothis, Burgundis, Vandalis & Longobardis, aliisque nationibus emissis, ultro Romanorum imperium petiit, totumque propemodum occupavit. Marcomanni & Quadi, Danubii accolæ, jam inde à M. Antonini Imperio, Vindeliciam, Noricum & Pannoniam Romanorum provincias, petere cœperunt. Nec ante Martia hæc Germanorum gens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, ipsum tandem Imperii nomen decusque in fines suos pertraheret.

CAP. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac novissima ejus divisione.

CÆterum, liberis olim rebuspubl. Germani, inter Rhenum, Danubium, Vistulam & sinum Codanum, egerunt. principes tamen plerique suos habuere: quos falso nomine sæpe reges vocant Romani. Vltra sinum Codanum duo fuere jam inde ingentia regna, Sitonum in Norvegia, & Sueonum in

in Suedia: quæ etiam nunc durant: nisi quod Norvagiorum Imperium translatum est ad Danos. His postea accesserunt Czechorum in Bojohæmo & Polonorum ad Vistulam amnem. At Saxonum, Duringorum, Francorum Orientalium, Suevorum ad fontes Danubii, ac Bojoariorum, quæ iisdem fere tempestatibus orta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita sunt. Hic, tandem Romanorum Imperio in Germaniam delato, in varias provincias atque Ducatus eam divisit; Norvagia, Suedia, Daniæque parte, trans mare Suevicum, ac Polonia cis Vistulam, jam tum à Germania avulsis. Hinc Germania in duas parteis, id est, in superiorem & inferiorem, divisa est. In Superiore sunt regiones istæ: Helvetia, Alsatia, Suevia, Wirtenbergensis Ducatus, Bavaria, Franconia, sive Francia Orientalis, Palatinatus Rheni, Bojohæmum, Moravia, Austria, Stiria, Carinthia, Carniola, Tirolis. In Inferiore, præter XVII provincias, quas vulgari nunc vocabulo vocant Belgium, sunt: Leodicensis Episcopatus, Lotharingia, Iuliacensis Ducatus, Coloniensis, Treverensis, Moguntiacensis Archiepiscopatus; Clivia, Westfalia, Hassia, Duringia, Saxonia, Misnia, Lusatia, Silesia, Marchia Brandebur-

deburgensis, Pomerania, Meckelburgensis Ducatus, Holsatia. Helvetii, postquam Iↄcccc prope annis in Germania, ac novissime sub Germanorum Imperio computati essent, jugo tandem imperii excusso, ccxx circiter annos libere agunt. Cæterum, Othone III imperante, (ut vulgaris opinio est) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit, ne quis, nisi Germanici nominis Princeps, Rom. Imperator crearetur. Atque tum Septemviri constituti, quibus ob eligendi Imperatorem potestatem Electorum nomen inditum. Horum tres Ecclesiastici, iidemque Archiepiscopi, & Archicancellarii S. Imperii. Primus, Moguntiacus in Germania: Secundus, Coloniensis in Italia: Tertius, Treverensis in Gallia. Quatuor reliqui sunt seculares: Primus, Rex Bojohemiæ, pocillator: Secundus, Palatinus Rheni, dapifer: Tertius, Saxo, ensifer: Quartus, Marchio Brandeburgensis, cubicularius.

CAP. XI.

De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.

Leodicensis *Provincia*, Gall. *Liege*, super. German. *Lüttich*, infer. *Luyck*.

LEodicensis provincia, quamvis Belgicis undique cincta, tamen ad S. Imperium

perium spectat, Coloniensi Episcopo subjecta. Caput ejus est Leodicum, urbs ampla & superba, magnificis ædificiis instructa; ob amœnitatem delitiasque varias paradisus sacerdotum nuncupata. *Huy*, nitidum cum arce opidum. *Bullion*, sui quondam juris Ducatus; nunc Leodicensi Episcopo subjectus; arcem habet ejus nominis munitissimam.

Ducatus Iuliacensis, *Gulich*.

Caput Ducatus Iuliacensis, quod ei nomen dedit, est Iuliacum, opidum antiquum atque munitum. In Iuliacensi agro sita est urbs Aquæ Grani, sive, ut vulgo usurpatur, Aquisgranum; German. super. *Aach*, inferioribus *Aken*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calidarum aquarum fontibus clara; Caroli M. primi Germanorum Imperatoris aula ac sepulchro insignis. Mos erat olim, Imperatores heic inaugurare sub corona ferrea in templo pendente.

Coloniensis Archiepiscopatus.

Coloniensis Diœcesis veterum Vbiorum ad utramque Rheni ripam sedes olim fuit. Ipsa urbs Colonia Agrippinensis, seu, ut vulgo usurpatur, *Colonia Agrippina*, Vbiorum caput, à colonia, Agrippinæ Claudii Imperatoris uxoris auspiciis deducta, nomen cognomento

traxit.

traxit. Vrbs nunc est Germanicarum maxima, Emporiumque ad Rhenum celeberrimum. Cæterum, libera est Imperii civitas. Bonna antiquum munitumque opidum, Archiepiscopi Coloniensis, Electoris Imperii, sedes.

Lotharingia, *Lottheringen*.

Lotharingiæ Ducatus à Lothario, Caroli M. nepote, nomen accepit, caput ejus quondam fuit Divodurum Mediomatricorum, vulgo *Metz*, libera Imperii civitas: at nunc Galliæ Rex eam tenet; una cum Viroduno, *Verdun*; & Tullo, *Toul*. Nansium, vulgo *Nansy*, sedes nunc Ducum & caput provinciæ, egregia munitaque urbs.

Austrasia, *Westreych*.

Austrasia complectitur Diœceses Treverensem & Moguntinam; item Ducatum Bipontinum, vulgo *Zvveybrucken*, Comitatusque, *Sarbrucken*, *Leyningen*, *Bitsch*.

Treverensis Archiepiscopatus caput est Augusta Treverorum, vulgo *Trier*, Gallis *Treves*: urbs antiquitatem suam præ se ferens. Confluentes, *Coblentz*, urbs ad Rheni Mosellæque confluentes posita, haud exigui est momenti. Vitellicum, *Witlich*, Treverensis Archiepiscopi atque Electoris sedes.

Moguntini Archiepiſcopatus caput eſt Moguntiacum, ſive Moguntia, *Mentz*, urbs inter præclaras Germaniæ computata. At ſedes Archiepiſcopi Electoriſque eſt trans Rhenum in Germanico ſolo, Aſciburgii, *Aſcheburg*. Sunt præterea in Auſtraſia liberæ Imperii urbes; Wormatia, vulgo *Worms*: *Oppenheym*: & *Spira*, Iuridico totius Imperii conventu clara; Cameram Imperialem vulgo vocant. *Franckenthal*, nitidiſſimum eſt à Belgis excultum opidum, Electori Palatino ſubditum.

Alſatia, *Elſaß*.

Alſatia Auſtriacæ ditionis regio, in duos Landtgraviatus, ſuperiorem & inferiorem diviſa eſt. In ſuperiori opida ſunt; Colmaria, Seleſtadium, Rufacum, haud ignobilia. Inferior habet; Tabernas, vulgo *Zabern*; & Hagenoam. Argentoratum in eodem tractu, vulgo *Straßburg*, in clariſſimis Germaniæ civitatibus. turris, quæ eſt ad Cathedralem Eccleſiam, mirifica & magnifica ſtructura; item armamentario inſtructiſſimo, maxime inſignis eſt.

Montbeliard.

Eſt in confiniis Alſatiæ ac Burgundiæ Comitatus *Montbeliard*, German. *Mümpelgard*, Wirtembergenſi Duci ſub-

subjectus. opidum *Montbeliard* tutissimo munimento clarum est.

CAP. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni.

Brisigavia, *Brisgavv.*

PRima trans Rhenum est Brisigavia regio, Elsatiæ quondam pars. Caput hujus Provinciæ est Friburgium, splendida atque amœna urbs; secunda est Brisiacum, *Breisach.*

Suevia, *Schvvaben.*

Suevia, vastæ quondam illius gentis exiguæ reliquiæ, ad supremam Danubii partem constitit. Vrbium hujus Ducatus prima est Augusta Vindelicorum, *Augsburg*, opulentissimum Emporium: urbs splendida inprimis & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas. Vlma, munitissima & ipsa, simulque ditissima Imperii civitas, ædificiorum splendore facile finitimas præstat. Reliqua loca nobiliora sunt; *Nordlingen, Memmingen, Lindavv, Füessen, Rottvvyl*, ubi Iuridicus Imperii conventus est.

Wirtenbergensis Ducatus.

Wirtembergensis Ducatus, ab arce Wirtemberga cognominatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus

factus sit, provincia seorsim censetur. Vrbes inibi claræ sunt, *Canstat*, mercatu celebris, *Stutgart*, Ducum sedes: Rotenburgium; quæque reliquas antestat, Tubinga.

Franconia, *sive* Francia Orientalis, *Franckenlandt*.

Dux est, qui & Episcopus, cognomine Herbipolitanus, ab Herbipoli, vulgo *Würtzburg*, capite provinciæ, dictus. Vrbs est inter primas præclara. At Francofurtum ad Mœnum libera imperii civitas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis nobilitatur. Bamberga Episcopali dignitate celebris urbs, centrum Germaniæ obsidere videtur. Est in Franconiensi agro Arx *Ansbach*, Marchionatus titulo gaudens.

Palatinatus Rheni, *die Pfaltz*.

Franconiæ quondam pars, nunc Palatinatus Rheni, caput habet provinciæ Heidelbergam, eandem Electorum Palatinorum sedem. Ad confluentes Rheni Nicrique Manhemium opidum munitissimum, provinciæ propugnaculum est. Est eodem tractu, inter Elsatiam & Palatinatum, Marchionatus Badensis, ab aquis totius Germaniæ celeberrimis cognominatus. Sedes Marchionis est Durlacum, opidum cum arce.

CAP.

CAP. XI.

Palatinatus superior, Bavaria, Salisburgensis Archiepiscopatus, Tirolis Comitatus.

Nortgavia, *Nortgavv*; qui & Palatinatus Bavariæ, sive superior Palatinatus, *die Ober Pfaltz*.

NOrimberga, *Nürnberg*, in confiniis Franconiæ, Sueviæ, ac Bavariæ posita, nullius soli esse cupit. Vrbs est magnifica, splendida, potens ac totius Germaniæ superbissima. Caput Nortgaviæ nunc censetur Amberga. *Neüburg & Sultzbach* Principum Palatinorum sunt sedes. Est circa hæc loca Landtgraviatus Leuchtenbergicus, cujus sedes *Pfreimbt*. Est & Egra, *Eger*, libera Imperii civitas. Item Comitatus *Ellenbogen*, qui ad Bojohæmiam spectat.

Bavaria, *Baieren*.

Bavariæ Ducatus dividitur in Superiorem & Inferiorem. hic ad Ortum; ille ad Occasum spectat. In superiori sunt urbes claræ Monacum, *München*, Ducum sedes, omnium Germanicarum pulcherrima. Secunda est Ingolstadium: hanc sequitur Frisinga. In inferiori Augusta Tiberii, quod nomen illi falso tribuerunt olim fabulosi Grammatici;

matici; alias Ratisbona dicta, vulgo *Regensburg*, comitiis imperii, quæ heic haberi consueverunt, antiquitatum reliquiis, & ponte prælongo clara. Reliquæ memoratu dignæ sunt, Patavium, vulgo *Passavv*, *Landshut*, *Straubing*.

Salisburgiensis Archiepiscopatus.

Bavariæ pars est Salisburgiensis Archiepiscopatus cujus caput sedesque Archiepiscoporum Salisburgium, *Saltzburg*, urbs satis elegans.

Tirolis Comitatus.

Terioli, vulgo *Tyrol*, est arx, unde maximus Europæ Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhætiæ partem obtinens, nomen habet. Vrbes claræ sunt, Ænipons, vulgo *Insprück*, quondam Comitum; nunc Austriæ Archiducum in his oris sedes. Tridentum, Italis *Trento*, Germanis *Trient*, concilio Oecumenico clara. Bolzanum, mercatus non incelebris. Brixia etiam, vulgo *Brixen*, nobilis in hoc tractu Episcopatus est.

CAP. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.

Croatia, Marchia Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria supe-

superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germania hodie censentur; quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

Croatia, & Vinidorum Marchia.

Croatia, Germ. *Krabaten*, regni titulo decora, & Vinidorum Marchia, Germ. *Windisch Marck*; nihil in se habent memoratu dignum. Cæterum incolæ utriusque sunt Slavonici generis. In Vinidorum tamen Marchia sunt etiam Germani.

Carniola, *Krain*.

Caput hujus Ducatus est opidum Lubiacum, *Laubach*, & Lubiana dictum. *Krainburg* locus est munitissimus. Celeia, *Cilly*, Comitatus titulo insignitur. Cæterum incolæ partim sunt Germani, partim Slavi.

Carinthia, *Kernten*.

Ducatus hic Stiriæ Ducatui conjunctus, urbes insigniores habet, *Villach*, *Claghenfurt*, Ducum quondam sedem; *Volckmarck*, *S. Veit*, *Iudenburg*.

Stiria, *Steirmarck*.

Dividitur Stiria in superiorem atque inferiorem. In hac caput totius Stiriæ & sedes Archiducum Austriacorum, est Grætia, *Gräts*, admodum ma-

gnifica. Sunt præterea celebres, *Rackelspurg*, *Pettavv*, *Marpurg*: *Kermend*, & *Canisia*, duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc jam superioribus annis Christianis ereptum est. In superiori Stiria urbs primaria est Muripons, *Pruck an der Mure*.

Austria, *Oosterreich*.

Vnicus totius Europæ Archiducatus est Austria, in Superiorem ac Inferiorem divisa. Inferior inter Danubium, Bojohæmiam, & Tejam flumen sita, urbem præcipuam habet *Krembs*. Superiorem, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est Vindoniana, sive, ut vulgo usurpatur, Vienna, *Wien*; urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. Lincium, *Lintz*, nobile est ad Danubium Emporium.

CAP. XIII.

Bojohamia, Moravia, Silesia, Lusatia.

BOjohæmia regnum, Germ. *Böhaimb*, montibus ac sylvis, ceu munitissimo vallo undique cinctum, ab initio incoluere Germanorum quidam: quibus pulsis Boii, Gallica gens, obsederunt;

runt; nomenque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepulerunt Marcomanni, Germanica gens; hos, circa annum à nato Iesu I C L, Slavonica gens, quæ etiam nunc tenet, Bojohæmi, *die Böhmen*, à solo quod occuparunt, Germanis dicti; at *Czechi* suo sibi patrio vocabulo nuncupantur. Principio adventus à ducibus populus regebatur; donec circa annum C I Ↄ L X X X V I Vratislaus primus Bojohæmiæ Rex crearetur. Hunc postea continua serie secuti sunt alii Reges, donec Regia stirpe prorsus exstincta, ad Austriacam domum regnum devolutum est. Regio ipsa est omnium rerum ad usum vitæ humanæ necessariarum fertilissima; argenti ærisque metallis abundans: quibus in locis etiam auri sunt venæ. Vrbium clarissima est Praga, regni caput, Regumque sedes, totius Bojohæmiæ compendium: urbs sane magnificentissima, superbis ædificiis frequens, exteris nationibus adfluentissima. Secundum locum tenet *Pilsen*. Reliqua opida nobiliora sunt *Kralovvihradetz*, Germanis *Konigingrätz*; *Kuinahora*, Geman. *Kuttenberg*; *Nympurck*, German. *Limburg*; *Tabor*, *Budieiovvice*, Germ. *Budvveiß*; *Lany*, German. *Laun*; *Satetz*, Germ. *Satz*: *Litomierzitze*, Germ. *Leitmeritz*;
Chomu-

Chomutovv, Germ. *Commetavv*; Thermæ Carolinæ, *Karlsbad*, saluberrimis aquis opidulum est celebratissimum.

Moravia, *Mähren*.

Sub Bojohæmiæ regno censentur Moravia, Silesia ac Lusatia. Moravia Marchionatus nomen habuit à flumine in Danubium exeunte, quod Plinius Morum, Tacitus Marum vocat. Gens incolit Slavonica, Germanis mista. Vrbium clarissima est *Olmitz*, Slavonice *Olomuce*; caput regionis, elegans ac dives. *Brin & Znaim* inter splendidissimas haud postremæ. *Iglavv & Kremsier*, non negligenda opida.

Silesia, German. *Schlesinghen & Schlesien.*

Silesiæ ampla ac dives regio, sub Ducatus titulo XVI Principatus in sese complectitur; quorum nomina sunt; *Breslavv*, *Glogavv*, *Sagan*, *Schvveinitz*, *Lignitz*, *Briege*, *Neisse*, *Crossen*, *Teschen*, *Oppelen*, *Ratibor*, *Münsterberg*, *Troppe*, *Iaur*, *Olsse & Iägerndorff*. Poloniæ regibus subjecta fuit primum universa Silesia: postea circa annum CIƆCCC. in Bohæmiæ Regum fidem se contulit, à quorum Imperio etiamnunc pendet. Vrbium Princeps est Vratislavia,

Bojo-

Bojohæmis *Wratzlavv*, Germ. *Breslavv*, opulentissimum in his oris Emporium, splendida sane urbs, ac merito inter tres pulcherrimas Germaniæ (quarum alteræ Monacum & Lipsia) computata. Secunda ab hac est Glogovia cognomine Major, *Groeß Glogavv*. Sequuntur *hinc Sagan, Schvveinitz, Neisse, Lignitz, Briege, Olavv, Oppelen, Troppavv, Teschen.* Est præterea in his oris inter Bojohæmiã & Silesiam, sui quondam juris Comitatus Glacensis, *Glatz*; cujus titulo, Comitum stirpe extincta, Bojohæmiæ Rex nunc gaudet.

Lusatia, *Laußnitz*.

Silesiæ ab solis æstivi occasu contermina est Lusatia, Hexapolitano agro, *die Sechssträtte*, à senario oppidorum numero sic appellata, clara. Nomina eorum sunt, *Bautzen, Gorlitz, Sittavv, Kamitz, Luben, Guben.* quorum tria priora satis lauta.

CAP. XIV.

Marchia Brandeburgiensis, Pomerania, Meckeloburgium, Holsatia.

Marchia Brandeburgiensis.

REgio hæc est spatiosa, ingentibus silvis, lacubusque atque paludibus invia, ab opido Brandeburgio cognominata.

minata. Dividitur in duas potiſſimum parteis. Veterem ac Novam Marchiam. Veteris caput eſt *Brandeburg*. Novæ Francofurtum ad Oderam, celebris civitas, mercatu nobilis. Berlinum in medio Provinciæ ſitum, ſedes eſt Principum Electorum Brandeburgenſium; urbs amœniſſima. Coſtrinum, vulgo *Köſtrÿn*, mirando munimento nobile opidum. Alterum munimentum eſt *Spandavv*, prope Berlinum. Cætero *Croſſen* Ducatus, qui antea in Sileſia cenſebatur, nunc Marchionibus Brandeburgenſibus paret.

Pomerania, *Pomern*.

Pomeraniæ Ducatus ſolo fertiliſſimo juxta litus maris Codani longo tractu expanditur, in ſeptem parteis, quarum quæque Ducatus dignitate cenſetur, diviſus. Nomina Ducatuum ſunt, *Wenden*, *Stetin*, *Gütſchkovv*, *Wolgaſt*, *Vſedom*, *Rügen*, *Bart*. Ex his *Rügen* & *Vſedom* ſunt Inſulæ. Caput Pomeraniæ eſt Stetinum, urbs haud exigui momenti; Emporiumque celebre. Sequuntur *Stralesſond*, *Wolgaſt*, *Gripesvvold*; *Wollin*, celeberrimum quondam in his oris emporium; *Stargard*, *Colberg*, *Camin*, *Coslin*, *Stolpe*, opida nobilia.

Meckel-

Meckelburgienſis *Ducatus.*

Meckelburgienſis Ducatus, quem vulgus Latinorum inepte Megapolitanum adpellat, urbes habet claras Lubecam, *Lübeck*; Roſtochium, *Roſtock*; Viſmariam, *Wiſmar*. Lubeca opulentiſſima quondam marique potentiſſima imperii civitas, nunc etiam Suedicis Moſcoviticiſque commerciis celeberrimum Emporium. Vrbs eſt ampla, ſplendida & magnifica.

Holſatia, *Holſtein.*

Dividitur hæc regio in Holſatiam proprie dictam, & Ditmarſiam ac Sleſovicenſem Ducatum. Ditmarſi, *die Ditmerſen*, libera nuper gens, nunc ſub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clariſſima totius Holſatiæ urbs eſt Hamburgium, opulentiſſimum ad Albim flumen Emporium, quo adverſo naves ex variis mundi partibus adpellunt. *Kiel*, item, *Ekelnförde*, & *Huſem*, nitida opida portuſque celebres. In mediterraneis ſunt *Flensbürg*, *Rensburg*, & *Sleſvvÿck*. huic contigua fere arx *Gottorp*, Ducum ſedes eſt.

CAP. XV.

Luneburgensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.

Luneburgensis *Ducatus.*

DVcatus hic cognominatur à capite suo Lunæburgio, *Luneburg* urbe lautissima, salis fontibus maxime clara. Cella, *Cell*, Ducum sedes est. *Danneberga*, Comitatus titulo decorata.

Bremensis *Archiepiscopatus.*

Bremensis Archiepiscopatus caput Brema est, *Bremen*, civitas egregia & magnifica, Emporiumque haud ignobile, Visurgi fluvio navium appulsum commodante. *Stade*, opidum prope Albim, Anglorum, qui per universam Germaniam pannis negotiantur, celebre nuper fuit Emporium. *Vorde*, sive *Bremerforde*, arx cum vico, Archiepiscoporum Bremensium sedes est.

Frisia *Orientalis.*

Frisia Orientalis, *Oost-Frieslandt*, alio nomine Comitatus Embdanus nuncupatur, à capite suo Emda, *Embden*; urbe haud equidem ampla; at portu celeberrimo. Auricum, *Aurick*, Comitum sedes est.

Westfalia, *Westfalen.*

Westfalia satis ampla regio, gregibus quam hominibus alendis benignior est; silvis horrida, ac paludibus crebris fœda, veterem illam Germaniam referre videtur. Episcopatibus & Comitatibus frequentibus distinguitur. Episcopatus sunt; Monasteriensis, Paderbornensis, Mindensis, Osnabrugiensis, Verdensis. Monasterium, *Münster*, caput totius Westfaliæ, nobilis & magnifica civitas, in amœnissimis agris sita, annis superioribus Anabaptistarum lymphatico regno celebris. Secunda à Monasterio Westfalicarum est Susatum, *Soest*, nulla re, quam amplitudine sua clara. Deinde Tremonia, *Dortmund*, *Minden*, *Osenbrugge*, *Paderborn*, cultorum frequentes sunt urbes. Comitatus nobiliores sunt, *Marck*, *Oldenburg*, *Delmenhorst*, *Benthem*, *Arnsberg*, *Lingen*, *Teckelenburg*, *Waldeck*, *&c. Lingen* opidum est munitissimum.

Clivia, *Cleve.*

Clivia, ad utramque Rheni ripam porrecta, à *Clivis* capite totius Ducatus, cognominatur: junctaque est Iuliacensi Ducatui. Colles sive Clivi, in quibus condita, nomen urbi præbuisse, vulgo putantur. At clarissima omnium

est Vesalia, *Wesel*, secunda Emeriacum, *Emmerick*; *Santen*, antiquitatum Romanarum reliquiis priscam originem claritatemque indicat. *Möurs* Comitatus titulo insignitum opidum, munimine maxime clarum est.

Montensis *Ducatus*.

Montensis Ducatus Clivensi Ducatui conterminus est, vulgo *Berg*, cujus caput *Düsseldorp*, opidum cum arce, Ducum Iuliaci, Cliviæ & Bergæ sedes.

CAP. XVI.

Hassia, VVetteravia, Buchovia, Thuringia.

Hassia, *Hessen*.

HAssia Landgraviatus, Comitatus in se habet nobiles hos, *Zigenhaim* & *Nidda*; caput provinciæ est Castellum Cattorum; sive, ut vulgo nunc usurpatur, Cassella, *Cassel*; lauta sane civitas cum splendida arce, Landgraviorum sedes. Secunda est *Marpurgium*, literarum studiis maxime clara. *Giessen* munitissimum totius Provinciæ opidum.

Wetteravia, *VVetteravu*.

Inter Hassiam ac Rhenum fluvium est Wetteravia, regio, quam maxime nobilitat nobilissimus Comitatus Nassovicus; unde decus illud gentis, Belgicæ fœde-

fœderatæ munimen ac gloria, PRINCEPS MAURITIUS originem ducit.

Buchovia, *Buchovv.*

Inter Hassiam, Franconiam atque Thuringiam media sita est regio Buchovia, cujus caput *Fulda*; opidum celebre, præstantissima Europæ, nedum Germaniæ, Abbatia insignitum.

Thuringia, *Düringen.*

Thuringiæ Landgraviatus omnium nobilissimus, inter Salam Visurgimque amneis protensus, familiæ Saxonicæ paret. Caput regionis est Erfordia. *Erfurt*, ingens urbs, & quasi compendium totius provinciæ. Academia quondam clara: & Vinaria, *Weimar*, Principum sedes; urbs est amœnissima. *Gotha* cum diruta arce *Grimmensteyn*, Augusti Electoris obsidio arcisque eversione clara est. *Jena* Musarum est domicilium. Isenacum, *Eisenach*, Ducum sedes est.

Præterea est in hac provincia Ducatus Coburgiensis, cujus caput *Coburgium*, urbs cum egregia arce, Ducum sede. Item Comitatus Swartzeburgiensis, cujus caput *Arnstad*, haud spernendum opidum.

CAP. XVII.

Misnia, Saxonia, Brunsvicensis Ducatus.

Misnia, *Meissen.*

MIsniæ Marchionatus, Ducum Saxoniæ domicilium, agro amœnissimo, argenti venis ditissima, urbibus splendidissima est regio. Vrbium quondam prima erat Misna ad Albim amnem sita, unde Provinciæ nomen: at nunc clarissima omnium est Lipsia, *Leipzig*, haud ita magna, verum ædificiorum nitorem, incolarum mores, agri circumjecti amœnitatem si spectes, nihil adeo festivum in tota Germania reperiri posse credas; nundinis, quæ hic ter in anno habentur, post Francofurtum ad Mœnum, celeberrima. major est Noviburgium, *Naumburg*, at minus splendida, & ipsa nundinis celebris. Dresda, *Dresden*, urbs est cum arce magnificentissima, Ducum Electorum sedes. Celebrantur hic maxime pons super Albim, Stabulum equorum, armamentarium, & quod incolæ vocant *die kunstkammer*; ubi notatu digna visuntur plurima. *Freiberg*, *Annaberg*, *Mariaberg*, argenti metallis fœcunda opida. *Weissenfels*, *Zvvicka*, *Zeitz*, *Chemnitz*, *Torga*, *Iochims thal*, haud contemnenda opida: quorum postremum est feudum regni

Bojo-

Bojohæmiæ. Eſt præterea in Miſnico agro Principatus Snebergenſis, ab opido arceque *Sneberg* cognominatus; cui conjunctus eſt Comitatus *Hennebergenſis. Aldenburgium* Ducum ſedes elt. Miſnicæ etiam ditionis eſt *Voytlandia*, cujus caput eſt opidum *Hoff*, ſatis nobile.

Saxonia, *Sachſen.*

Saxoniæ Ducatus ad utramque Albis fluvii ripam eſt, in varias ditiones diſcerptus. Vrbium clariſſima ampliſſimaque eſt Magdeburgium, *Meyburg*, Burchgraviatus S. Imperii, & Archiepiſcopatus titulo maxime inſignis.

Wittenberga opidum nitidum ac munitum, Ducum Saxoniæ quondam ſedes, Martini Lutheri Theologica profeſſione maxime clara. Halla, vulgo *Hall in Sachſen*, elegans urbs, ſalis coctione maxime celebris. Eſt in Saxonia, ſui juris Principatus Anhaltinus, ab arce *Anhalt* ita cognominatus; huic ſubſunt duo Comitatus, *Aſcanien & Barbi*, Baronatuſque *Bernburg. Deſſavv*, Principum ſedes, urbs eſt lauta. hac quidem major eſt Serveſta, *Zerbſt*, at minus polita. Eſt in eadem Saxonia clariſſimus omnium Comitatus Mansfeldicus, ab opido *Mansfeld* denominatus, quatuor alios intra ſe Comitatus includens.

Brunsvicensis Ducatus; *Brunsvvick.*

Caput est, unde Ducatui nomen *Brunsvicum*, libertate imperii fruens; urbs dives ac probe munita, fortissima contra Ducum Brunsvicensium crebras obsidiones defensione maxime nobilis. Secundum locum obtinet *Halberstadium*, inde *Hyldesheim*, *Hannover*, *Goslar*, *Helmstad*, haud spernenda opida. *Wolsenbüttel*, arce munitissima, Ducum sedes est.

Cap. XVIII.

De Archiepiscopatibus & Academiis Germaniæ.

ARchiepiscopatus in Germania sunt 7. Moguntinus, Coloniensis, Treverensis, Magdeburgiensis, Salisburgiensis, Bremensis & Pragensis. Episcopatuum in tam vasta regione incertus est numerus, Præcipui sunt: Herbipolitanus, Bambergensis, Argentoratensis, Spirensis, Leodicensis, Monasteriensis, Paderbornensis, Hildesheimensis, Mindensis, Osnabrugiensis, Verdensis, Halberstadiensis, Hallensis in Saxonia, Vratislaviensis.

Academiæ illustres sunt; Basileæ, Friburgii in Brisgavia, Argentorati, Heidelbergæ, Tubingæ, Ingolstadii, Altorfensis, Pragæ, Viennæ, Francofurti ad

Oderam, Gripswoldiæ, Rostochii, Helmstadii, Wittembergę, Lipsiæ, Ienæ, Erfordiæ, Marpurgii, Giessæ, Coloniæ.

CAP. XIX.

Daniæ Regnum.

DAnia nomen habet à Danis, sive Codanis populis, qui & Teutoni olim dicti fuere. Codano sinu, sive mari Suevico, in plures secatur portiones. Partem ejus cis sinum in Germaniæ continenti sitam, Cimbricam peninsulam Romanam vocitatam, ante diximus. Cimbri ab initio incoluere: postea Iutę, unde regioni nomen in hunc usque diem, *Iutlandt*, præter unum opidum *Flensborg*, nihil clarum habens. Alteram partem, trans sinum sitam, veteres insulam putarunt esse, nomine Scandinaviam, sive Scandiam; at continentem esse, una cum Suedia, & Norvagia, satis nunc constat. Dividitur in tres partes; *Halland, & Scanen & Bleicking.* Vrbes in ea, seu potius opidula, litori prætensa, sunt, *Elleboge; Lands-kroon*, & *Elzenborg*; freto Danico, quod vulgo dicitur *der Sondt*, appositum. In mediterraneis est *Londen*, Archiepiscopali sede decoratum. Tertia pars regni in insulis dispersa medium situm obsidet. In his Codanonia, ab ipsis incolis Codanis,

danis, qui alio nomine fuere Teutoni, veteribus sic dicta, nunc *Seelandia*, ut magnitudine sic fœcunditate alias antestat. In hac totius regni caput Hafnia, vulgo incolis *Copenhafen*, & *Copinghafen*, German. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, celebre Emporium Regumque sedes. *Elsenöre* celebris ad dictum fretum navium appulsu locus est: hic namque vectigal Regibus à transeuntibus navibus penditur. Contigua est splendidissima & munitissima arx *Cronenburg*, contra vim ex Oceano vel ipso sinu irruentium exstructa. In mediterraneis est *Rotschil*, dives quondam urbs, nunc opidum Regum sepulchris clarum. *Frederichsborg*, arx in amœnissimo agro condita, Regum secessibus frequentatur.

Est præterea in hoc sinu insula *Bornholm*, hacque multo major Gothia, vulgo *Gottlandt*, saxo albo ad exstruenda ædificia utilis, utraque Daniæ regno submissa.

CAP. XX.

Norvagia, Finnomarchia, Islandia, Gronlandia, Friestlandia.

NORVAGIA.

Norvagia, vulgo incolis *Norrige*, & contracte *Norge*; Germ, *Noortvvegen*, & *Norvegen*, (Timæo apud Plinium

nium Nerigon, qui insulam omnium Septemtrionalium maximam falso credidit) nomen à situ accepit: quippe *Nort* Germ. est quod Latinis Septemtrio. Sevone monte Orientale ejus latus, Meridionale sinus Codani faucibus & Oceano, Occiduum eodem Oceano clauditur: à Septemtrione Finnomarchia ei obtenditur. Terra ipsa vasta, sed maxime aspera, saxoque sterili aut sylvis ingentibus horrida. Antiquissimi Sitones incoluisse traduntur. Postmodo potens Norvagiorum in Danos etiam & Frisios imperium fuit: at nunc ipsi Daniæ regibus parent. Vrbes in ea sunt, Nidrosia, vulgo *Drunthem*, caput regni, Regumque quondam sedes, ubi superbissimi olim totius Septemtrionis templi rudera visuntur. Bergi, vulgo *Bergen*, celeberrimum in his oris Emporium: prædicto Timæo pro insula memoratur. Hinc est *Anslo* sive *Opslo*, haud ignobile Emporium.

Finnorum Marchia.

Norvagiæ ab Septemtrionibus continuatur Finnomarchia, satis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes distracta. Pars Meridionalis Daniæ: Septemtrionalis Suediæ regno subjecta est.

Islandia.

A Norvagiæ littore in occasum versus ad c L. mill. German. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo insula Britannicarum olim ultima, Thule; vulgo nunc *Islandt*, ab immensis frigoribus & perpetua glacie, quibus damnata est, sic dicta; magnitudine sua, Melitæis catellis, & monte Hecla, perpetuum ignem eructante, maxime clara: De cætero Daniæ regibus subjecta.

Gronia.

Islandiæ ab occasu æstivo proxime objacet Gronia, vulgo *Groenlandt*: immenso terrarum spatio, incertum insula an continens terra sit cum Americæ terris; quibus propinquior longe quam Europæ. Imperium in litora hactenus cognita sibi vendicarunt Daniæ Reges. Balænarum captura regio maxime nobilitatur.

Friesländia.

A meridie eidem Islandiæ opposita est insula *Frieslandt*; & ipsa à frigoribus ac perpetua fere hyeme nomen habens, nulla re alia Regibus Angliæ, quibus paret, quam piscium captura utilis.

CAP. XXI.

Suedia, Botnia, Scrickfinnea, Lappia, Finnia.

SVEDIA.

AT in Continenti rursus Norvagiæ Daniæque regnis jungitur Suedia, continua certaque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum; quod semper Suiones sive Sueones incoluere. Clauditur ab Ortu, Finnico sinu, Codanoque mari: à Meridie Daniæ confinio: ab Occasu Sevonis immensi montis jugo à Norvagia submovetur: à Septemtrione est Botnia. Pars regni Australis antiquo nomine Guthia, vulgo *Gutlandt* vocatur, reliquis partibus longe celebrior lætiorque. Caput regni universi Regumque sedes est *Stockholm*; urbs posita in stagnis marinis, palis superstructa; unde etiam nomen traxit, natura operibusque munitissima. Emporiumque celeberrimum. Secunda est *Upsalia*, Academia Archiepiscopatuque insignis. *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce validissima, urbs est satis magna, portusque celebris. Est item *Nicopen*, munitum opidum Emporiumque clarum.

Botnia.

Botniam sinus Botnicus in duas secat

partes, Orientalem & Occidentalem. Nihil in ea notatu dignum præter Emporium *Torniam* ad intimum ſinus receſſum ſitum.

Scrickfinnia.

Supra Botniam Scrickfinni ſive Scritfinni incolunt, una cum Botnis, Suediæ regibus ſubjecti.

Lappia.

Hinc verſus Orientem in extimo veteris Germaniæ angulo Lappia, vulgo *Lappenland*, & incolæ ejus Germanis *Lappen*, Ruſſis *Loppi*; in duo genera diſtincti. Occidentales Suediæ regibus parent. Orientales Ruſſico vocabulo *Dickiloppi*, id eſt, feri Lappones, magno Moſcoviæ Duci ſubjecti ſunt.

Finnia.

Infra Lappiam Botniamque verſus Meridiem eſt Finnia, inter Botnicum Finnicumque ſinum poſita. Plinio Fenningia, (qui inſulam eſſe credidit,) vulgo nunc *Finland*, dicta; haud parva Suedici Imperii portio, fertilis arvis, paſcuiſque læta. Vrbium clariſſimæ ſunt: *Abo* Epiſcopalis ſedes, ac *Viburgium* in intimo ſinus Finnici receſſu nobile Emporium.

CAP. XXII.

De Italia *& variis ejus nominibus.*

EXplicatis veteris novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus, à Septemtrionibus versus meridiem pedem referre, ac transgressis hinc Alpium jugis Italiam introspicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam posteriore loco dici: quidpe terra olim fuit omnium terrarum alumna simul & parens; divina providentia electa, quæ sparsa congregaret imperia, ritusque molliret; & tot populorum discordes ferasque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret; breviterque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Jam vero locorum salubritatem, cœli temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum & vitium olearumque fertilitatem, pecorum fœcunditatem, tam innoxios saltus, tot munifica silvarum genera, tot lacus, tot amnium fontiumque ubertatem, colonias tam frequenteis, tam adsiduam novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum opidorum, virorum denique ingenia, mores ac ritus, linguaque ac manu res gestas si re-

ſi repures; nihil toto orbe terrarum commemores quod huic conferri, nedum præferri, queat.

Nomen unde ſortita ſit, varie auctores tradunt. alii quippe à bobus, quorum magnitudine pulchritudineque fœcunda eſt, vocitatam Italiam exiſtimant: nam Ἰταλὸς veteri ſua lingua dixiſſe Græcos, quos Latini Tauros: alii verius ab Italo, Rege Siculorum; qui primum agrum Sabinorum & Latium incoluere, hanc terrarum partem appellatam tradunt Italiam: quod poſtea nomen in totam terram, inter Alpeis & Siculum fretum, tranſiit. Heſperia etiam dicta fuit Græcis, à veſpertino ſidere Heſpero; quia illis in occaſum ſita erat. Saturnia, Auſonia, Oenotria, Latium, quanquam ab antiquiſſimis Græcis, poſtea etiam à Latinis poëtis pro univerſa Italia ponantur, partium duntaxat fuere nomina.

Cæterum natura Imperio Romano proſpiciens, mari Supero Inferoque & altiſſimis Alpium jugis, ceu firmiſſimo vallo, foſſaque latiſſima totam undique cinxit.

Terminos igitur habet à Septemtrionibus Alpes; ab Ortu Arſiam Hiſtriæ flumen & mare Superum, qui & Hadriaticus ſinus dicitur: à Meridie mare

Infer-

Infernum five Tuscum; ab occasu iterum Alpeis & Varum amnem.

Longitudo ejus summa est ab Alpino fine Augustæ Prætoriæ, quæ vulgo nunc *Aosta*, per urbem Romam Capuamque m[illegible]e cursu ad Rhegium opidum & [illegible]copetram promontorium, quod vulgo, *Capo del l'Arme*, millium passuum Iↄcccc, id est, mill. German. ccxxv. Latitudo varia est. at subter Alpes millium passuum, Iↄlx, id est, mill. German. cxl. medio cursu inter Anconam & ostia Tiberina millia passuum cxxxvi, id est, mill. German. xxxiv. Veteres querno folio eam assimilarunt, at nostri ævi homines cruri humano.

Cap. XXIII.

De divisione veteris Italiæ.

Divisa fuit olim Italia aliter aliis subinde temporibus; prout gentium migrationes finiumque commutationes factæ sunt. Nos eam maxime divisionem sequemur, quæ sub primis Romanorum Imperatoribus fuit.

Postquam Gallorum inter Oceanum, Rhenum, Alpes, Internum mare & Pyrenæos montes incolentium, ingens multitudo, variæque nationes trans Alpeis profectæ, eam Italiæ partem obse-

obſederunt, quæ inter Alpeis & Apenninum ad Æſum uſque flumen, prope Anconam porrecta eſt; GALLIA hæc Romanis dicta eſt ITALICA: item Gallia citerior, & Ciſalpina, item Gallia Circumpadana &, T[illegible] à toga Romana, quia veſtitum [illegible]que Romanorum aſſumſerat: quum trans Alpeis ulterior Gallia diceretur Comata, à coma ſeu cæſarie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Tranſalpinæ Galliæ à Braccis, femorum tegumento, Braccata; quæ eadem Narbonenſis provincia. Sed ſub eadem Galliæ Togatæ provincia comprehendebantur etiam alii populi; ut ad mare inferṇum, Ligures; ad Superum, Veneti, Carni, Hiſtri; in Alpibus, Taurini, Salaſſi, Lepontii, Euganei: & qui poſtea Provinciam per ſe una cum Tranſalpinis populis, Vindelicis atque Noricis conficiebant, Rhæti. Poſt Galliam Togatam primi ſequebantur ſub Apennino Etruſci, ſive Tuſci: ultra hos ad utrumque Apennini latus Vmbri: Infra hos Sabini ac Latini, Æqui, Volſci, atque Hernici: Iuxta Vmbros ad mare Superum erant Picentes; dein Marrucini, Veſtini, Frentani, Peligni, Marſi: ultra hos in mediterraneo Samnites & Hirpini: infra Samnites ad mare Inferum Campani; mox Picenti-

ni. Frentanis Hirpinisque jungebantur Apuli. inde Calabri & Sallentini lævum Italiæ cornu insidebant. Sub Apulis erant Lucani, ad utrumque mare. Sub his in dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant Brutii.

Cap. XXIV.

Ligures, Taurini, Cottij & Ideonni regna, Salassi, Lepontij, Euganei, Rhæti, Veneti, Carni, Histri.

Liguria inter Varum & Macram amneis, mareque Ligusticum & Padum fluvium ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Ligurum habuit Genuam, vulgo nunc *Genova*. Reliqua inde opida clara fuere in ora maritima, Nicæa & portus Herculis. Monœci à Græcis Massiliensibus condita; inde Ligustica opida Albium Intemelium, & Albium Ingaunum, quæ vulgo contracte dicebantur Albintemelium, Albingaunum, nunc *Vintimilia & Albenga*. Hinc Vada Sabatia, nunc *Savona*. Intus fuere Pollentia, Alba Pompeia, Asta, Aquæ Statiellæ, Dertona, Iria, quæ vulgo nunc dicuntur, *Polenza, Alba, Aste, Acqui* sive *Aich, Tortona, Voghera*.

Liguribus jungebantur Taurini inter Padi lævam ripam, Alpium radi-

ces & Orgum fluvium. Caput gentis olim Augusta Taurinorum, nunc vulgo *Turino*.

His finitimi erant Cottii & Ideonni Regulorum regna in Alpibus. Cottiani regni caput fuit Segusio, sive Segusium, nunc *Susa*.

His iterum continuabantur Salassi, in valle quam Duria amnis mediam secat. Horum caput Augusta Prætoria, nunc vulgo *Aosta*; inde Eporedia, nunc *Invrea*.

Salassis contermini erant porro Lepontii, circa lacum Verbanum, vulgo nunc *Lago Maggiore*, & flumina quæ in recipit. Caput fuit Oscela, vulgo nunc ad Tosam amnem *Domo d'Oscela*.

Lepontios sequebantur in Alpibus Euganei inter Larium sive Comensem Lacum & Athesim fluvium. horum opida fuere Anaunia, sive Anonium, Sarraca & Vannia, vulgo nunc *Castel Nân*, sive *Nón*; *Sarca* & *Cividà* ad Ollium fluvium; dein Clavenna; & item Telium in Valle Tellina. Nobilissimi Euganeorum populi fuere Sarunetes in vallibus Clavennensi & Tellina; Vennones; ad ortus Athesis amnis; Camuni, nunc *Val Camonica*; ad Ollium fluvium Triumplini, sive Trumplini, nunc *Val Troppia* ad Melam amnem. Supra

Euganeos fuere Rhæti, Duce Rhæto ex Tuscis, quum hi pellerentur Circumpadana regione à Gallis, orti. Fines habuere à Rheni fontibus ad fontes usque Dravi amnis, in Danubium defluentis. Caput eorum Tridentum, nunc vulgo, *Trento*: reliqua opida clariora; Curia vulgo nunc *Chur*, Italis *Coira*: Feltria, Belunum, nunc *Feltre, Belluno*. At Verona celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis simul & Rhætis condita fuit.

Rhætis ab ortu solis proximi fuere Veneti; quos fabulosa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum ad Pontum Euxinum gente, Duce Antenore à Trojæ excidio huc deduxit. Alii verius Illyricum fecere populum. Euganeorum, qui inde in Alpeis secesserunt, occuparunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem & Timavi fonteis. Caput Venetorum Patavium, nunc *Padoua*, ab Antenore Trojano conditum vel auctum. Inde oppida celebria; Attia sive Adria, nunc *Adri*, à Tuscis quondam conditum; unde mari seu sinui Adriatico cognomen: tum Ateste, nunc *Este*: Vicentia nunc *Vicenza*; & Altinum, ex quo præter nomen & reliquia quædam ruinarum vestigia apud Silim fluvium nihil nunc reliquum est. Hinc sequebantur Tarvisium, Opiter-

 gium;

gium; nunc *Treviso & Oderzo:* & Concordia, cujus nomen manet.

Reliquam hinc Euganeorum seu Venetorum oram ad Formionem usque amnem; qui nunc *Risáno* est, apud opidum *Capo d'Istria*, Carnorum postea obtinuit populus. Vrbs heic, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ, Aquileia, nunc *Aquiléa*, deserta plane. Inde clara opida, Forum Julii, nunc vulgo *Cividád di Friuli*; Iulium Carnicum, nunc *Zuglio*, in ruinis inter Tilavemptum fluvium & Alpeis: Vedinum, vulgo Germanis nunc *Weiden*, Italis *Vdene*. Circa Venzonum Noreia fuit Tauriscorum urbs, qui inde postea Norici trans Alpeis dicti. Tergeste item, vulgo nunc *Trieste*, clara olim Histrorum primum urbs, post Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. Sed inprimis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis Timavus amnis, inter Aquileiam & Tergeste, septem capitibus exoriens, uno ostio post mille haud amplius passus in mare emissus.

Post Carnos igitur est Histria, & populi Histri. Regio ceu peninsula inter Formionem & Arsiam amneis in mare procurrit. Caput gentis fuit Pola, à Colchis, Iasonem & Medeam perse-

quentibus, olim condita. Inde celebria opida, Parentium & Ægida, nunc *Parenzo & Cabo d'Istria:* item Nesactium ad Arsiam fluvium, nunc *Castel Nuovo.*

Cap. XXV.

De Gallis Cisalpinis.

Gallicæ gentes trans Padum fuere, Libici, Lævi, Insubres, Orobii, Cenomani. Libicorum caput fuere Vercellæ, nunc *Vercelli.* Lævorum Ticinum, nunc *Pavia*; eorundem fuit Novaria, nunc *Novara.* Insubres omnium Gallicarum in Italia gentium fuere validissimi. Caput eorum Mediolanum, vulgo nunc Italis *Milan*, German. *Meyland.* Opida hinc clara; Laus Pompeja, nunc *Lodi*; Forum Diuguntorum, nunc *Crema*; Moguntiacum sive Modicia, nunc *Monza.* Orobiorum fuere Comum, Bergomum, Forum Licinii, nunc vulgo *Como*, *Bergamo*, *Berlasina.* Vltra Insubres Orobiosque incoluere ad Venetiam usque Cenomani; quorum caput Brixia, nunc *Brescia*, sive *Bressa.* Præterea celeberrimæ urbes, Cremona & Mantua, à Tuscis quondam condita. At cis Padum Gallici populi fuere Ananes, Boii, Senones. Ananes Linguriæ continuabantur circa Placentiam Romanorum coloniam,

 vulgo

vulgo nunc *Piacenza*. Inde sequebantur Boii, secundum Insubres maxima potentissimaque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit Bononia, nunc vulgo *Bologna*; Felsina ante dicta, cum caput Hetruscorum esset. Inde opida nobilia; Parma, Brixellum, Regium Lepidi, Mutina, Forum Cornelii, Faventia, Forum Livii; quæ nunc vulgo, *Parma*, *Brissello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faënza*, *Forli*. Postremi Gallorum in Italia fuere Senones, inter Ravennam & Æsim flumen, quod nunc *Iesi*, prope Anconam, partem Vmbrorum agri incolentes. Caput heic gentis constituere Senam Gallicam, sive Senogalliam, vulgo *Sinigaglia*. Reliqua hujus oræ opida in Vmbris dicemus.

CAP. XXVI.

Etruria & Vmbria.

GAlliæ Togatæ jungebatur à meridie Etruria, sub Apennino monte. ejus incolæ Etrusci sive Tusci; Græcis Tyrrheni dicti. Sed horum prima sedes fuit, ut ante dictum, trans Apenninum, ab utraque Padi ripa; unde à Gallis expulsi, intra Apenninum, mare Inferum & Tiberim Macramque amneis consederunt, duodecim urbibus, totidemque Principatibus, inter se constitutis.

Vrbium

Vrbium nomina hæc sunt; Veii, Volsinii, Clusium, Perusia, Crotona, Aretium, Falerii, Volaterræ, Vetulonii, Rusellæ, Tarquinii, Cære. Ex his hodieque extant, nominaque vulgaria habent ista; *Bolsena, Chiusi, Perugia, Cortona, Arezzo, Cività Castellana, Volterra, Cerveteri.* Reliquarum Veii ad XII. lapidem ab urbe Roma fuere, circa opidum nunc *Scrofano*; Vetulonii fuere prope litus inter *Plombinum* & *Massam* opida; vulgo nunc dicitur *Bagni di Roselle*, id est, Aquæ Rosellarum. Tarquiniorum vestigia jacent supra Cornetum opidum.

Celebres præterea urbes in Etruria fuerunt, in littore; Luna trans Macram fluv. sed Etruscorum tamen opidum, portu nobile, nunc *l'Erici*; inde Pisæ, nunc *Pisa*; Portus Liburnus, sive Hercules Liburnus, nunc *Livorno*: Populonia, cujus vestigia extant prope *Plombinum*: Telamon, nunc *Telamone*; Cosa, nunc *Ansidonia*; Graviscæ, quondam infra Cornetum; Centum Cellæ, nunc *Cività Vecchia*; & Alsium, nunc *Palo*.

Intus in mediterraneo, Nepete, Sutrium, Falerii Faliscorum, Fanum Voltumnæ, Hortanum; quæ vulgo nunc *Nepe, Sutri, Cività Castellana, Viterbo*

& Horti. Inde Herbanum; quæ postea Vrbs vetus, nunc *Orvieto.* Suana & Saturnia, Senæ, Florentia, Pistoria, Luca, nomina antiqua retinent.

Vmbria.

Tuscis jungebantur ad Tiberim fluv. Vmbri. Sed hi ab initio ad utrumque mare late incoluerunt. unde fluvius, mediam postea Etruriam secans, Vmbro olim, nunc *Vmbrone.* Ab Infero mari eos rejecerunt Etrusci; à Supero Senones Galli. at his à Romanis deletis, Vmbris fines fuere in Romano Imperio ab Austro Nar amnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluens; ab occasu Tiberis, & trans Apenninum Bedesis, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadriaticum petens; à Septemtrionibus ipsum hoc mare; ab ortu Æsis fluvius, & inde linea ducta ad Naris fonteis.

Vrbes in ora Hadriatici sinus; Ravenna, Ariminum, Pisaurum, Fanum Fortunæ, & Sena Gallica, supra dicta: nomina vulgaria nunc sunt, *Ravenna, Rímino, Pésaro, Fano, Sinigaglia.* Intus Cæsena, Sassina, Vrbinum, Sentinum, Æsis, Camerinum; vulgo nunc, *Césena, Sarsina, Vrbino, Sentino, Iesi, Camerino.* Cis Apenninum; Iguvium, Mevania, Spoletium, Tifernum, Nuceria,

ceria, Camellariæ, Afisium, Hispellum, Fulginium, Tuder, Interamnium, Narnia, Ameria, & citra Narem Ocriculi: quæ vulgo nunc, *Augubio, Bevagna, Spoleti, Città di Castello, Nocera, Assisi, Ispello, Fuligno, Todi, Terani*, sive *Terni, Narni, Amelia, Otricoli.*

Cap. XXVII.

De Sabinis & Latio.

INfra Vmbros ad mare usque antiquissimis temporibus incoluere Siculi; à quorum Rege Italo, hæc regio primum dicta est Italia; quæ deinde ab Aboriginibus, pulsis inde Siculis, Saturnia vocata est, & mox item Latium: unde Aboriginibus novum nomen Latini. Sed in partem Antiqui Latii postea successerunt Sabini, inter Narem & Anienem, quorum hic *Teuerone* dicitur. Caput Sabinorum fuit Reate, nunc *Rieti*; & ante hanc Cures, nunc *il Vecovio di Sabina*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reliquiis. hinc Romani dicti fuere Quirites. Reliqua opida celebria sunt; Nursia, nunc *Norcia*; Cutiliæ, cujus ruinæ prope opidum *Città Ducale*; Amiternum, cujus vestigia prope Aquilam. Inde Eretum & Nomentum, prope Anienem,

 vulgo

vulgo nunc *Monte Eretondo* & *Lamentario*.

Sub Sabinis itaque juxta Tuscos fuere Latini, non totius Italiæ solum, sed & orbis universi gens nobilissima. Terra eorum Latium dicta, arctis initio finibus inclusa, ab Aniene ac Tiberi ad Circæum usque promontorium, quod vulgo nunc est *Circelli*. At postquam finitimi etiam populi Æqui, Hernici, Volsci, & Ausones sub eodem Latinorum nomine computati sunt, finis novi Latii fuit Liris amnis, vulgo nunc *Garigliano*.

Caput Latii omni ævo fuit Roma, urbs, ab Aboriginibus, qui antea Oenotri dicebantur, cum ex Græcia in Italiam advenissent, condita; ab Æneæ posteris, ut tradunt, aucta: urbium sane Regina, orbisque terrarum caput ac domina. Reliqua opida, antiquitate & claritudine, præcipua fuere; Tibur, nunc *Tivoli*; Præneste, nunc *Pilastrina*, Gabii, medio inter Præneste & Romam itinere quondam; Tusculum, nunc *Frascati*; Aricia, nunc *L'Aricia*; Lanuvium, nunc *Città Lavinia*; Alba longa, inter Albanum quondam montem & Lacum; & Albæ mater Lavinium, prope litus, nunc *Patrica*; inde Laurentum, nunc *Paterno*; & tandem Ostia, ab

Ostiis

Ostiis Tiberinis nomen habens. Circa Anienis Tiberisque confluenteis opida Antemnæ, Collatia, Fidenæ, in tenuibus incertisque vestigiis ostenduntur. Rutuli pars fuere Latinorũ; caput eorum Ardea.

In Æquis fuere Carseoli sive Carsula, nunc *Arsuli*, & Valeria, quæ & Varia, nunc *Vico Varo*; tum Sublaqueum, nunc *Suliaca*; Algidum, in Algido monte & nemore, nunc *Selva d'Aglieri*.

Hernicorum fuere; Anagnia, Alatrium, Veruli, Ferentinum, nunc *Anagni, Alatri, Veroli, Ferentino*, dicta.

Sub Hernicis ad mare fuerunt Volsci, opida eorum in litore Antium, Circæi, Tarracina, quod antea Anxur. intus statim celebertimus Pomtinus ager, & Pomtinæ Paludes, à capite olim Volscorum Suessà Pometia dictæ. inde Velitræ, Cora, Norba, Privernum, Setia, Signia, Sulmo, Frusino, Fabrateria, Aquinum, Casinum, Atina, Arpinum, Arx, Sora: vulgo nunc dicuntur; *Belitri, Cora, Norma, Piperno, Sezza, Segni, Sermonetta, Fraselona, Falvatera, Aquino, Monte Casino, Atina, Arpino, Arce, Sora*. At Fregellæ, nunc *Ponto Corvo* est; & Interamna, *l'Isola* nunc dicta.

Ausonum fuere Cajeta, Fundi, Formiæ: nunc vulgo dicuntur *Gaéta, Fondi, Mola*.

CAP.

CAP. XXVIII.

Picentes, Vestini, Marrucini, Peligni, Marsi, Frentani, Samnites, Hirpini.

ULtra Apenninum rursus juxta Sabinos & Vmbros, fuere Picentes, inter Æsim & Aternum amneis: quorum hic nunc *Pescára* dicitur. Regio eorum vocabatur Picenum. gens à Sabinis fertur orta. Opida in littore; Ancona, Græcorum colonia, à Syracusanis condita: Castrum novum, nunc *Flaviano*; Castellum Truentinum, ad Truentum amnem. Intus Auximum, nunc *Ósmo*; Septempeda, nunc *S. Severino*; Tollentinum, Firmum Picenum, & Asculum Picenum, Interamnium, Atria; quæ nunc, *Tollentino*, *Fermo*, *Ascoli*, *Térãmo*, *Atri*. Picentibus continuabantur Vestini, quorum opida Angulus & Pinna, vulgo nunc *Civitá di Sant Angelo, & Civitá di Penna*; Avia sive Avella, nunc est *Aquila*.

Vestinis ad mare contermini erant Marucini, quorum opidum Teate, nunc *Tieti & Chieti*.

Marucinis simul & Vestinis finitimi erant Peligni, quorum caput olim Corfinium, nunc destructum; deinde Sulmo, nunc *Sulmona*.

Pelignis & Vestinis in mediterraneo

con-

continuabantur Marsi. quorum Alba Fucentis, ad Fucinum lacum; quæ hodieque nomen antiquum in ruinis retinet; vulgo *Albe*, & *Albi* dicta. & Marrubium, nunc *Morréa*.

Rursus in littore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant Frentani; quorum opida Ortona, Anxanum, Histonium; nunc *Ortona, Lanzano, Guasto, d'Amone*.

Infra Frentanos fuere Samnites, Sabelli etiam dicti, à Sabinis orti: & à Samnitibus orti Hirpini. Illorum regio Samnium; in quo opida, Bovianum, Æsernia, Sæpinum, Allifæ, Telesia; nunc vulgo *Bojano, Isernia, Sepino, Alifi, Telesi*. Horum opida Beneventum, Equus Tuticus, Abellinum, Compsa; nunc *Benivento, Ariano, Avellino, Conza*.

CAP. XXIX.

De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

JVxta Samnites Hirpinosque ad mare Inferum erat Campania, vulgo nunc *Terra di Lavoro*: in qua summum Liberi patris cum Cerere certamen. Opida in litore, Liternum, Scipionis Africani voluntario exsilio clarum; nunc vulgo *la Torre di Patria*: Bajæ, de-

liciæ,

liciæ, an corruptelæ populi Romani: Misenum: nunc *Monte Miseno*; statio quondam classis Romanæ ad Inferum mare: Puteoli, *Puzzuolo*, portus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: Neapolis, Parthenope ante dicta, nunc *Napoli*; litterarum studiis Ciceronis Virgiliique ætate clara: Herculanium, vulgo *Torre di Greco*; & Pompeii, vulgo *Scafáti*; Vesuvii montis incendio nota opida. Inde Surrentum, nunc *Sorrento*. Intus in mediterraneo, unde Campaniæ nomen, Capua, à Tuscis condita; æmula quondam Romæ, atque ob id ipsum perdita: nunc ruinæ ejus visuntur duobus amplius millibus passuum à Nova Capua. Suessa Aurunca, nunc *Sessa*; Venafrum, nunc *Venafri*; Casilinum, nunc *Nova Capua* ad Vulturnum amnem: Teanum Sidicinum, nunc *Tiano*: Calatia; nunc *Cajazzo*; Cales, *Calvi*. Atella, nunc *Auersa*; Acerræ, nunc *Acerra*; Nola, nomen retinens: Nuceria, nunc *Nocera*.

Juxta Campanos fuere Picentini, à Surrento, sive Minervæ promontorio, ad Silarum usque amnem; pars quondam Picentium; huc à Romanis à supero mari traducti: caput eorum Salernum, vulgo *Salerno*.

Apu-

Apulia, Calabria.

Iuxta Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuere Apuli, quorum regio Apulia, longissimo tractu à Frentone fluvio, vulgo nunc *Fortore*, ad fauces usque Hadriatici maris excurrens. Divisa fuit in treis parteis. Daunia dicebatur à Frentone ad Aufidum amnem; vulgo nunc *Lôfanto*: inde ad Brundusium, & Tarentum, Peucetia; cujus partem Pœdiculi incoluere. hinc reliquum sub peninsulæ forma tenuere Messapii. Sed Messapia post dicta fuit Calabria, & incolæ Calabri. Calabriæ rursus dimidia pars, Tarentino sinui contermina, Salentinorum fuit regio. Atque tum Apulia proprie dicta consistebat inter Frentanos & Calabriam. Opida in Apulia fuere clara, Teanum Apulum; nunc exiguum murorum vestigium dicitur, *Civitate* vulgo: Gerion; nunc *Tragonata*; Sipuntum, nunc *Siponto*; Luceria, nunc *Lucera*; Æquilanum, nunc *Troja*; Arpi, cujus ruinæ apud *Foggiam* opidum: Asculum Apulum, nunc *Ascoli*; Venusia Horatio Alumno nobilis; nunc *Venosa*; Acheruntia, nunc *Acirenza*; Canusium; nunc *Canosa*; & clade Romanorum insignis vicus, Cannæ, nunc *Canna*; Sa-

lapia,

lapia, *Salpe*; Rubi, *Ruvo*; Butunti, nunc *Buonto*; Barium, *Bari*; Egnatia, nunc *Torre d'Anazzo*.

In Calabria Brundisium, trajectu in Græciam olim clara; nunc *Brindisi*; Hydruntum, *Otranto*; Castrum Minervæ, *Castro*; Callipolis, *Gallipoli*; & omnium clarissima Tarentum, *Taranto*. Intus in peninsula, Neritum, *Nardo*; Aletium, *Lezze*: & prope hanc quondam Rudiæ; Ennio cive nobile opidum.

CAP. XXX.

De Lucanis, Brutiis & Magna Græcia.

INfra Apulos, Hirpinos atque Picentinos ad utrumque mare fuere Lucani & ipsi à Samnitibus orti Duce Lucio: fineis habuere ad Laum & Sybarim usque amneis; quorum hic in Tarentino sinu nunc vulgo dicitur *Cochile*; ille ad mare Inferum, *Laino*. Opida in littore hæc: Pæstum, Græcis Posidonia appellatum, nunc in ruinis *Pesto*; Velia, nunc *Pisciotta*; celebris quondam portus; Buxentum, nunc *Policastro*; à Tarentino sinu Metapontum, nunc *Torre di Mare*; Heraclea, ante Siris dicta, nunc in vestigio ruinarum, *Policore*: Sybaris, postea Thurii, ac tandem Copiæ, urbs dicta, inter

Sybarim Crathimque amneis non extat. Intus Potentia, nunc *Potenza*; Grumentum, nunc *Clarimonte*.

Post Lucanos extimum Italiæ, ad fretum usque Siculum, angulum tenuere Brutii, à Lucanis orti. Opida in litore versus occasum, Cerilli, nunc *Cirella*; Clampetia, nunc *Amantéa*; Temsa sive Tempsa, cujus situs fuit prope speculam maritimam, cui nomen vulgare *Torre Loppa*; Terina, nunc *Nocera*; Lametia, nunc *Santa Eufemia*; Scyllæum in cervice Scyllæ scopuli, nunc *Sciglio*; & ultra fretum, Rhegium, nunc *Reggio*; ab altero mari Locri cognomine Epizephyrii, nunc *Ierace*; Caulonia, nunc *Castel vetri*: Scylacium, nunc *Squillaci*; Croto, nunc *Crotone*; Petelia, nunc *Belicastro*; Ruscianum, nunc *Rossano*. Intus caput Brutiorum Consentia, nunc *Consenza*; & haud procul inde versus Septemtrionem, quondam Pandosia, cum Acheronte fluv.: quæ duo nomina cum Alexander Epirotarum Rex in Epiro ancipiti oraculo monitus fatalia evitare vellet, heic in eadem incidit atque periit. Fuit præterea potens quondam civitas Hipponium. Romanis Vibo Valentia dictum, nunc *Monte Leone*.

Atque hactenus populos enarravi-

mus, qui universam Italiam olim incoluerunt, præcipuasque eorum urbeis recensuimus. Cæterum quum Græci omnem fere oram maritimam, Coloniis suis è Græcia deductis, obsiderent, ipsa hæc terra una cum Sicilia dicta est Magna Græcia, duravitque hoc nomen multis sæculis, donec inter fretum Siculum constitit & Tarentum; quæ pars Italici littoris postea proprie eo nomine indigetata est, testibus Cicerone, Plinio, Ptolemæo & aliis.

CAP. XXXI.

De fluviis Italiæ.

FLuviorum princeps Italiæ est Padus, vulgo *Po*, nulli amnium claritate inferior, Græcis Eridanus dictus; ac Phaëtontis, ut fabulata est antiquitas, pœna illustratus. E gremio Vesuli, celsissimi inter Alpium juga montis profluens, triginta amplius flumina, lacusque immensos; septem ostiis, quæ septem maria perhibebantur, in mare Adriaticum defert. Fluminum nobiliora; sunt ex Alpibus orta; Duria, nunc *Dora*; Sessites, *Sessia*; Ticinum, *Tesino*, lacum Verbanum, nunc *Lago Maggiore*, transiens; Addua, nunc *Adda*, Larium lacum, nunc *Lago di Como*, perfluens: Ollius, nunc *Oglio*, lacum Sebi-

Sebinum, nunc *Lago d'Iséo*, transiens: Mincius, nunc *Menzo*, lacum Benacum, nunc *Lago di Garda*, transmittens. At à dextra ripa recipit idem Padus ex Apenninis jugis, Tanarum, nunc *Tanaro*; Trebiam, qui nomen servat, Romanorum clade illustrem: & Rhenum Bononiensem, vulgo *Reno*.

Ex Alpibus item profluit Athesis, Italis nunc *Adese*; German. autem *Etsch*. Reliqua quæ sequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum Arnus, vulgo *Arno*, Florentiam ac Pisas perfluit; Tiberis, quem urbs Roma, Romeque conditor Romulus, totius terrarum orbis illustrissimum fecerunt, à dextra ripa Clanim, vulgo *Chiana*, à sinistra Narem, vulgo *Nera*, atque Anienem, nunc *Teverone*, in mare Infernum defert.

Inter Latium & Campaniam est Liris, nunc *Garigliano*, in ipsa Campania Volturnus, *Volturno*; inter Picentinos ac Lucanos Silarus, *Silaro*. In magna Græcia Sybaris, nunc *Cochile*, & Crathis, *Crati*; in Apulia Aufidus, nunc *Lofanto*, Romanorum sinistra pugna adversus Annibalem nobilitatus. Inter Præcutios & Picenum Aternus, nunc *Pescára*. In Gallis Senonibus Metaurus, nunc *Metro*; Hasdrubalis fratris Annibalis clade atque interitu insignitus.

CAP. XXXII.

De montibus Italiæ.

ALpes Italiam à Gallia, Vindelicia, Norico ac Pannonia ſubmovent. Initium earum à vadis Sabatiis: finis ad Flanaticum ſinum, vulgo *Golfo di Carnaro*, & Colapis, vulgo *di Kulpe*, fluminis fonteis. Dividuntur in varias parteis atque nomina. A vadis Sabatiis ad Varii amnis fontes, quà Liguſtico mari objacent, maritimæ cognominantur: hinc ad Seguſium uſque, vulgo *Suſa*, Cottiæ: inde ad S. Bernardum minorem Grajæ: dein ad uſque S. Gothardum Penninæ: his continuantur Rhæticæ, ad Plavis uſque fontem; quarum pars Tridentinæ perhibentur, ſupra Tridentum. His junguntur ad Doblacum uſque Noricæ, ſupra Tilavemptum amnem, vulgo *Tajamento*: inde jam Carnicæ ſupra Carnos, uſque ad Savi fontes: moxque ultimæ, ad Colapis fonteis uſque, Pannonicæ, eadem & Iuliæ dictæ. Sunt tamen qui ſupra Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi Dalmaticas dici volunt: aliique in Thraciam & Pontum uſque. Sed prior finis ad Colapis fontes à pleriſque receptus eſt.

Cæterum intus in Italia Apenninus mons ampliſſimus Alpibus ad Vada

Sabatia

Sabatia annexus, perpetuis jugis lunatoque cursu, ad Siculum fretum Leucopetramque promontorium tendens, Italiam quasi mediam secat. Prope Suessam, Liris fluminis sinistræ ripæ prætexitur Massicus mons: hinc inter Bajas & Puteolos est Gaurus. supra Capuam, est Tifata mons, vulgo *monte di Capua.* Vltra Neapolim Nolæ vicinus est Vesuvius, nunc *monte di Somma*, ignium eruptione ac Plinii interitu clarus. In Apulia est Garganus, in mare Superum ingenti promontorio excurrens, nunc *monte di S. Angelo.*

CAP. XXXIII.

De variis Italiæ incolis.

TErram Italiam à freto Siculo ad Alpes usque porrectam, qui ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum longinquitate compertum est: nec constat, unus post inundationem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione gentium populus hanc regionem occupaverit omnem, unumque universæ nomen imposuerit; an aliæ subinde atque aliæ in terras cultoribus vacuas invectæ gentes, suis quæque sedibus vocabula dederint diversa. Sane varii atque genere plane diversi in ea memorantur aucto-

-ribus populi. quorum antiquiſſimi ſunt iſti: Auſones, Brutiorum Lucanorumque agrum quondam tenentes; hinc Opici ſive Oſci, in Samnio atque Campania; Siculi in Sabinis & Latio: Vmbri ad utrumque mare; ad Inferum, in parte Tuſciæ inter Tiberim & Vmbrorum amneis. Inde Tuſci ad Alpeis uſque: juxta hos Ligures in Galliam uſque ad Rhodanum extenſi. Vltra Tuſcos Veneti: quos alii à proximo Illyrico, alii ab Henetis, Paphlagonica gente, ortos tradiderunt. Tuſcos expulerunt inter Alpeis & Apenninum ſupra dicti Galli: Vmbros ab Infero mari removerunt Tuſci. Græca gens ex Arcadia Duce Oenotro profecti, unde dicti Oenotrii, primum Auſones ſupradictis ſedibus pepulerunt, ulterioraque verſus Septemtrionem Italiæ, circa Vulturnum Lirimque amneis petere coëgerunt, nec ea terrarum parte contenti, mox Siculos etiam ſedibus ejecerunt, jam tum mutato nomine Aborigenes dicti: Sed cum ſolum, quod tum occupaverant, Latium vocaretur, mutato jam iterum vocabulo, Latinos inde ſeſe appellarunt. Sabini Opicorum fuere progenies; genueruntque ipſi ex ſeſe Picentes, Veſtinos, Marſos, Pelignos, Frentanos, Marrucinos, Samnites, quorum

bi postea Hirpinos, Campanos, Lucanos, atque Brutios condiderunt. Interim Græcorum nationes, aliæ aliis temporibus in Italiam invectæ, urbes in ea passim condiderunt, suisque coloniis, ut supra dictum est, omnem oram maritimam Superi Inferique maris impleverunt. Hinc Italia una cum Sicilia, ut ex Strabone & Trogo liquet, Magna Græcia appellata fuit. At cum alii populi aliis ex locis Græcos expellerent, maxime vero Lucani eam partem, quam de suo nomine Lucaniam dixerunt, oppressis illis, occuparent, & ab his orti Brutii Brutiam, paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpit; donec in ea parte consisteret, quæ tum Magna Græcia, nunc Calabria superior dicitur.

At postquam Romanorum crevit potentia, tota tandem Italia horum armis subjugata est; stetitque sub Romæ urbis imperio, regionibus ac populis supra explicatis distincta, ad Honorii Imperatoris usque tempestatem. Ex hinc alii aliique subinde, Gothi, Vandali, Heruli, Germanicæ gentes, tum Hunni, superatis Alpium jugis totam invadentes, in varia regna atque imperia distribuerunt. His tandem à ducibus Iustiniani Imp. pulsis, Exarchatus

in Italia magistratus constitutus est, cujus sedes Ravenna; Roma tum in ruinis jacente. Vltimi hinc Longobardi expugnata Ravenna, regnum in Togata Gallia constituerunt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corrupte *Lombardia*, quasi Longobardia appellatur. Hos tandem debellavit Pipinus Franciæ Rex, à Pontifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

CAP. XXXIV.

De novissima Italiæ divisione.

POstquam imperii Romani dignitas atque sedes in Germaniam delata est, Italia varie ab aliis aliisque divexata, atque in varios titulos atque dominia discerpta est. Hinc novissimæ divisionis regiones nunc sunt: Histriæ Marchionatus, Fori Iulii Ducatus, & haud exigua Italiæ portio Lombardia, sub qua Marchia Tarvisiana, Ducatus Mantuanus, Ducatus Mediolanensis, Tirolis Comitatus dimidia pars, Grisones in ipsis Alpibus; & his contermini Helvetiorum stipendarii, Pedemontium, Ducatus Montis-Ferrati, Parmensis Ducatus, Romania sive Romaniola, Marchia Anconitana, jamque extra Lombardiam, Ager Genuensis, Tuscia, in qua patrimonium D. Petri, Tiberis dextræ

ripæ

ripæ adfixum; Ducatus Spoletanus, Ager Romanus ; inde Regnum Neapolitanum, inque eo regiones Aprutium, Apulia ; Laborinus ager, Basilicata, Calabriæ duæ, Ager Baritanus, & ager Hydruntinus.

At eandem Italiam in partes singulis Dominiis distinxeris hoc modo.

I. Dominium est Hispaniarum Regis, sub quo Regnum Neapolitanum, Ducatus Mediolanensis, ac quædam opida in Tusciæ litore, Insulæque Italiæ adjacentes, Sicilia & Sardinia.

II. Pontificis Romani, sub quo ager Romanus, Patrimonium D. Petri, Ducatus Spoletanus, Marchia Anconitana, Romaniola, & urbs in agro Neapolitano Beneventum.

III. Venetæ Reipublicæ, sub qua Histria, Forum Iulii, Marchia Tarvisiana, & inde Lombardiæ pars ad usque Bergomum.

IV. Magni Ducis Tusciæ in Tuscia.

V. Genuensis Reipublicæ; sub qua Liguria intra Apenninum & Ligusticum mare, ac portiuncula Tusciæ Liguriæ proxima, cum Insula Corsica.

VI. Ducis Parmensis in Lombardia Cispadana.

VII. Ducis Sabaudiæ, sub quo Pedemontium.

VIII. Helvetiorum, supra lacum Verbanum & Larium.

IX. Rhætorum sive Grisonum in Alpibus.

X. Archiducum Austriæ in Comitatu Tirolensi, ubi Tridentum, & in partibus Alpinis Fori-Iulii ac Histriæ.

XI. Ducis Mantuani, in Ducatibus Mantuæ ac Montis-Ferrati.

XII. Ducis Mutinensis.

XIII. Ducis Vrbinatis.

XIV. Civitatis Lucensis in urbe Luca.

XV. Comitis Mirandulani.

CAP. XXXV.

Histria, Forum Iulium, Marchia Tarvisiana, Grisones, Helvetiorum stipendiarÿ, & Pedemontium.

NOvissima Italiæ divisione tradita, singulas partes inspicere haud pigeat. Prima ab Arsia amne est Histria, German. *Isterreich* dicta. Opida nunc clariora sunt: Pola, Parentium, & Caput Histriæ, vulgo *Capo d'Istria.*

Forum Iulium, vulgo *Friuli*, & *Patria di Friuli.*

Fori Iulii caput est Vedinum, nunc *Udene*; reliqua opida clara sunt: *Cividad di Friuli*, Tergestum, Gradiscia, ac nuper à Venetis condita *Palma*, egregium

gium Forii Iulii atque Italiæ ab hac parte propugnaculum. Cæterum est in Foro Iulio Austriacæ ditionis Palatinatus Goriciensis, cujus caput *Goricia*, opidum satis nobile.

Marchia Tarvisiana.

Cognominatur Marchia hæc ab Tarvisio, vulgo *Treviso*, splendida urbe. At princeps non modo Marchiæ Tarvisianæ, sed totius facile Italiæ urbs est Venetiæ, in ipso salo, palis superstructa, Emporium toto orbe terrarum celeberrimum, ac respubl. potentissima, magnificis ædificiis splendens, ac templo D. Marci, atque armamentario, maxime conspicua.

Patavium, urbs spatiosa magis quam populosa, Academia totius Europæ celeberrima maxime gloriatur: de cætero munitissima.

Verona ampla, splendida, magnifica ac populosa, amphitheatri reliquiis nota est. Vicentia Equestris ordinis viris gratissimum domicilium.

Rhæti, vulgo *Grisones.*

Grisones, quos Latine vulgato nomine Rhætos, Germ. *die Graupünter*, vocant, Rheni, Oeni, Athesis ac Adduæ fonteis accolunt. Opida habent tenuia; quorum caput Curia, German. *Chur.*

Chur; Ital. *Coira*: *Meyenfeld*, *Ilandtz*, Sub Rhætis est vallis Tellina, & Comitatus Clavennensis; cujus caput Clavenna, Germ. *Clăven.* Ital. *Chiavenna.* In valle Tellina sunt Sundrium, Tiranum, Pesclavium, Morbenium.

Helvetiorum stipendiarii.

Grisonibus contermini sunt Helvetiorum stipendiarii; quorum opida haud illepida, Lucanum, Locarnum & Bellisona.

Pedemontium.

Pedemontii Dominus est Dux Sabaudiæ. Caput provinciæ ac Ducum Sabaudicorum sedes est Augusta Taurinorum, vulgo *Turino*: Reliqua opida clara sunt: Vercellæ. Eporedia, Augusta Prætoria, Asta, Alba, Salutium & Nicæa, licet non magna, at incolis valida. Prope est Nicæensium portus, *Villa Franca*, triremium Ducis statio.

CAP. XXXVI.

Lombardia, & Genuensis ager.

Lombardia *Transpadana.*

EA quæ nunc Lombardia proprie dicitur, pars est Italiæ, urbium splendore, agrorumque cultu lætissima. Dividitur autem Pado amne in Cispadanam & Transpadanam. Transpadana

rursus dispertitur in Ducatum Mediolanensem, Mantuanum & Venetorum ditionem.

Mediolanensis *Ducatus.*

Caput est Mediolanum, unde Ducatui nomen ac dignitas; urbs magnitudine sua, arcis munitione, atque incolarum numerositate clarissima; armorum bellicorum officina tota Europa celeberrima. Secunda à Mediolano est Cremona, magnificis ædificiis superba. Sequuntur Comum, Papia, Novaria; & in Cispadana Lombardia sub eadem ditione Alexandria ac Dertona.

Mantuanus *Ducatus.*

Mantua, quæ nomen Ducatui dedit, in palude vel lacu sita est, urbs amœnissima, sedes & domicilium nobilissimæ Gonzagarum familiæ.

Veneta *ditio in Lombardia.*

Venetæ ditionis sunt in Lombardia Brixia, Bergomum, Crema & Peschiera, urbes celeberrimæ: quarum duæ posteriores munimina habent validissima.

Lombardia *Cispadana.*

In Lombardia Cispadana sunt Ducatus tres: Parmensis, Mutinensis, & Montisferratensis Ferrariensisque ditionis loca.

Par-

Parmensis *Ducatus.*

Parmensis Ducatus caput est Parma, urbs egregia, illustrissimæ Farnesiorum familiæ domicilium. Secunda est Placentia, illi nulla re, nisi dignitate, inferior.

Mutinensis *Ducatus.*

Hujus caput est Mutina. Alterum ejus clarum opidum est Regium Lepidum.

Ager Genuensis, vulgo *Riviera di Genova.*

Caput regionis est Genua; urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentia superbissima; quippe in eo vico, qui novus, vulgo *strada nuova* dicitur, nulla est domus, quin digna regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures passim in urbe, maximeque in suburbiis invenias, omni deliciarum genere, ut sunt Italorum ingenia, instructissimas. Cæterum Genuenses in Regis Hispaniarum clientelà sunt. Secunda à Genua est *Savona*, lepida sane ac lauta. Sequuntur *Vintimiglia*, *Albenga*, & *Serezzana* in Tusco solo sita, egregio munimento, ac militum præsidio.

Cap. XXXVII.

Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager, & Ducatus Spoletanus.

Tuscia, vulgo *Toscana.*

TUscia, magni Ducatus titulo ad sublimem inter Italicas regiones dignitatem elata, caput habet ac Ducum sedem Florentiam, vulgo *Fiorenza,* vel *Firenze*, urbem, si unam Antverpiam excipias, totius Europæ pulcherrimam, templorum splendore maxime conspicuam. Libera atque opulenta fuit civitas antequam Medicæorum familia Principatum occuparet.

Luca sui juris civitas opulenta ac maxime splendida munitaque, Imperiali libertate gaudet. Haud procul marmora magna copia cæduntur, totius Italiæ nobilissima.

Pisæ, libera quondam ac potens terra marique civitas, nunc propemodum incolis deserta, Magno Etruriæ Duci paret. Liburno portui, vulgo *Livorno*, sive *Ligorno*, & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quod recens à Magno Duce in summum splendorem restaurata est. Portus est in celeberrimis Italiæ haud postremus. Magni Duci secessu ac triremium statione insignis.

Plom-

Plombinum, Telamon, Orbetellum, & portus Herculis, Hispani Regis imperio subjecta opida, validis Hispanorum præsidiis custodiuntur.

Senæ, vulgo *Siena*, in medio ferme Tusciæ sita urbs, merito inter principes Italiæ connumeratur. Libera quondam ac latissimo territorio potens civitas, nunc Etruriæ Duci dicto audiens est.

Reliqua Tusciæ opida sunt Aretium, Cortona, Volaterræ, Pisæ, Pistoria: quarum hæc inter amœnissimas Italiæ censetur. Pratum item & Poggium summarum deliciarum sunt loca.

Massa, olim Herculis fanum, nunc novum Genuensis familiæ Ciborum opus, Principatus titulo censetur; opidum festivum ac amœnum.

Patrimonium D. Petri.

Etruriæ pars est patrimonium D. Petri à Machtilde illustri muliere Ecclesiæ Romanæ legatum; hinc vulgo *Lo stato della Chiesa* indigetatur. Vrbium in eo clarissimæ, Perusia, Orvietum, Aquapendens, Horti, Viterbum. Opidum in litore vetustissimum, quod quondam Centumcellæ, nunc *Città Vecchia*, id est, Vetus civitas, dicitur, portu egregio ac triremium Pontificiarum statione nobile est. Bracianum ad Sabatinum lacum

lacum, illustrissimæ Vrsinorum familiæ Ducatus est.

Romaniola, vulgo *Romagna*.

Romaniolæ fines sunt intra Foliam amnem, montem Apenninum, Panarum flumen & Padi extremum versus Septemtriones alveum. Vrbium clarissima ac celeberrima est Bononia, ædificiorum splendore ac magnificentia in primis censenda. Sequuntur Ravenna ac Ferraria. Hæc suum nuper habuit Ducem; at nunc Romanæ Ecclesiæ subjecta. Inde Ariminum, Cesena, Faventia, Imola, egregia atque haud ignobilia opida.

Marchia Anconitana, Ducatus Vrbinas.

Vrbium in Anconitana regione opulentissima est Firmum. At portu celebri notissima Ancona. Cætera loca notatu digna, Æsis, vulgo *Iesi*, Macerata. Hinc in Ducatu Vrbinati Vrbinum, Fanum, Senogallia, S. Leo, Forum Sempronii.

Romanus ager, vulgo *Campagna di Roma.*

Princeps agri Romani est Roma, Orbis terræ quondam caput, at nunc

etiam ob Pontificis maximi sedem, omnium illustrissima atque celeberrima. de qua præstat tacere, quam pauca dicere.

Reliqua opida agri Romani, alioquin nobilia satis, Romanæ urbis propinquo splendore obscurantur. In his Tibur, nunc *Tivoli*, hortus Atestini Cardinalis multiplici amœnitate, ac vario genere deliciarum, clarum per totam Italiam reddit: sed ipsum opidum longe antecunt Tarracina & Præneste.

Ducatus Spoletanus.

In Ducatu Spoletano sunt Spoletum, Augubium, Fulginium, Interamnia, Narnia.

Cap. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

Hinc reliquum Italiæ, quicquid à Fundis opido, & Liri fluvii fontibus, Apennino monte, Truento amne & utroque mari Infero Superoque includitur, Neapolitanum vocatur Regnum, ab urbe Neapoli, capite suo. Longitudo ejus est à Truenti amnis ostio ad Brutium usque promontorium, vulgo *Capo Spartivento*, mill. German. xc. Latitudo ab Athenæo sive Minervæ promontorio, vulgo *Massa*, haud

haud procul Neapolii, ad promontorium Gargani montis, vulgo *Monte di S. Angelo*, mill. German. xxx.

In regni formam redacta est hæc regio hoc modo. Cum circa annum Christi cIɔ, Saraceni hoc terrarum, una cum Sicilia insula occupassent, Tancredus quidam Normannus, prognatis duodecim filiis, egestate compulsus, Italiam adsumtis liberis petiit, operamque suam contra Saracenos obtulit. Ibi tum re bene gesta, Saracenisque Italia ac Sicilia ejectis, portiones ei & filiis assignantur in utraque terra. Postea Robertus, unus ex filiis, primus Apuliæ & Calabriæ Dux pronunciatur. Dein hujus filius Rogerius primum terrarum Neapolis & Siciliæ sub uno regno comprehensarum Rex creatur. Regnum ipsum geminarum Siciliarum nomine appellabatur. nam quod nunc in Italia Neapolitanum dicitur regnum, tunc Sicilia cis pharum seu fretum vocabatur; ipsa autem insula Sicilia, trans pharum. At divisum mox in duo regna, duos pariter Reges accepit: quorum alter in Italia, Apuliæ sive Neapolis; alter in insula, Siciliæ Rex appellatus est. Dehinc variam utrumque regnum Dominorum mutationem passum est. Quippe in Neapolitano regno primi Normanni Galli

Reges fuere: post Suevi Germani; mox iterum Galli Angolemenses; dein Arragonenses Hispani: Iamque tertio Galli; iterumque Arragonenses: tandem Castiliani Reges obtento totius Hispaniæ Imperio, in Neapolitano etiam regno in Arragonensium locum successerunt.

Cap. XXXIX.

De urbibus Regni Neapolitani.

URbes in Neapolitano regno non æque cultæ sunt ac in superiori Italia. una tamen Neapolis regni caput, sedesque Præfecti, quem Hispaniarum Rex Vice-regis titulo mittit, nulli clarissimarum urbium, neque ædificiorum magnificentia, neque palatiorum superbia, neque civium opulentia cedit; multitudine vero incolentium, habita amplitudinis suæ ratione, reliquas omnes vincit. Reliquæ urbes celebriores sunt istæ: in Laborino agro, Capua, Surrentum, Salernum,& Melphis, vulgo *Amalfi*; in qua primum inventus est Pyxidis sive magnetis nautici usus. In Calabria Consentia, Regii Præfecti sedes: Mons Leonis, Regium. Tum in Hydruntino agro Hydruntum, nunc *Otranto*, Gallipolis & Aletium, vulgo *Lezzo*, conventu Iuridico nobile opidum; item Tarentum. In Baritano agro Barium,

Barium, Monopolis, Tranium. In Apulia Manfredonia, Luceria, Troja, Asculum Apulum: In Aprutio, Aquila, Beneventum, Anxanum, Theate, Pinna, Sulmo, Asculum Picenum.

Cæterum cum tam varium fuerit, tamque frequens de hoc regno inter varios populos certamen, cumque crebris Saracenorum ac Turcarum incursionibus petitum; effectum est uti crebra ac frequentia munimenta contra ingruentem hostilitatem passim excitarentur: quorum firmissima nunc sunt Consentiæ, Cantazari, Mantéæ, Crotone, & Tarenti in Calabria: Gallipoli, Hydrunti, ac Brundisii in agro Hydruntino: Monopoli, Barii, Tranii, Barlettæ, Manfredoniæ in Apulia: Aquilæ in Aprutio. At Cajetæ munimentum, ob singularem firmitudinem, situmque loci, clavis totius regni adpellatur.

Cap. XL.

De Episcopatibus Italiæ, Academiis, & urbium clarissimarum Epithetis.

Archiepiscopatus in universa Italia sunt triginta: quorum in Neapolitano regno viginti & unus; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Melphitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheruntinus, Sipontinus,

Manfredoniensis, Canusi us, Traniensis, Baritanus, Tarentinus, Maderensis, Brundisinus, Hydruntinus, Rossanensis, Consentinus, Sanctoseverinensis & Reginus. In reliqua Italia novem; Senensis, Florentinus, Pisanus, Ravennensis, Genuensis, Taurinensis, Mediolanensis, Venetus, & Gradiscienlis.

Episcopatus, ut admodum tenues, sic innumeri. nam quoties opidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eidem contribuitur; ita ut nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non habeat, & reciproce, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat.

Cæterum Patriarchatus, qui Aquileiæ erat, Venetias translatus est.

Academiæ.

Academiæ illustres sunt: Patavii, Bononiæ, Pisis, Senis, Perusiæ. At minus celebres, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, Firmi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marchia Anconitana.

Urbium clarissimarum Epitheta.

Urbium Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festivitas & magnificentia, uti haud facile toto terrarum orbe quidquam invenias, quod cum his conferri possit: at eximiæ claritudinis sunt novem; quarum Epitheta, ut in

Italia

Italia per ora hominum feruntur, hic apponam.

Roma dicitur ſancta, vulgo *Roma la ſanta*, ob Pontificis maximi ſedem. Neapolis, nobilis; vulgo *Napoli la gentile*, ob frequentiam Principum, Comitum atque Equeſtris ordinis virorum. Venetiæ opulentæ, vulgo *Venetia la ricca*; ob potentiam atque opes immenſas. Genua ſuperba, vulgo *Genova la ſuperba*; ob ſuperbam ædificiorum magnificentiam. Mediolanum magnum, vulgo *Milano la grande*; ob amplitudinem urbis, civiumque numeroſitatem. Florentia pulcra, vulgo *Fiorenza la bella*; ob ædificiorum ſplendorem, vicorum munditiem, latitudinem ac directionem. Bononia pinguis, vulgo *Bologna la graſſa*; ob laſcivam agri fertilitatem. Ravenna antiqua, vulgo *Ravenna l'antica*; ob ædificiorum totiuſque urbis vetuſtatem. Patavium doctum, vulgo *Padova la dotta*; ob celebre literarum ſtudium.

CAP. XLI.

De Sicilia.

OMnes Interni maris inſulas magnitudine juxta ac claritate anteſtat Sicilia; quondam, ſi veteribus credimus, continens & Italiæ annexa: poſt,

interfuso Siculi maris freto, avulsa: cœli clementia ac soli ubertate adeo felix uti horreum Romanorum appellaretur. Nomen Siciliæ à Siculis, Latii quondam in Italia incolis, habuit: ante fuit dicta Sicania, à Sicano Rege, qui ante Trojana bella, cum amplissima Iberorum sive Hispanorum manu advectus, insulam de suo nomine Sicaniam populumque Sicanos appellavit. Trinacria item, & Triquetra, à triangula forma, Græcis atque Latinis dicta est. quidpe tribus promontoriis in diversa procurrens, Græcæ literæ, quæ Δέλτα dicitur, imaginem efficit. Pachynum vocatur promontorium, vulgo nunc *Capo Pássaro*, quod Græciam spectat, Lilybæum, nunc *Capo Boéo*, quod Africam; Pelorum, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens freto alluitur. Id angustum & anceps, alterno cursu atrox, sævum, & Scyllæ Charybdisque horrendis nominibus inclytum est. Scylla est scopulus versus Septemtrionem. Charybdis mare vorticosum versus meridiem; utrumque noxium appulsis.

Cæterum ipsius insulæ summa longitudo est inter Pelorum Lilybæumque promontoria, mill. German. L. latitudo à Pachyno ad Cephalædim opidum mill. German. xxxv.

Vrbes olim in hac claræ; in litoribus Messana, civium Romanorum, qui Mamertini vocabantur; Zancle, id est, *Falx*, ante dicta, nunc *Messína*; Tauromenium, nunc *Taormína*; Catona sive *Catina*; nunc *Cátania*; Syracusæ, urbs omnium totius insulæ clarissima, nunc *Saragusa*; Camarina, nunc *Torre di Camarána*; Agrigentum, quod Græcis Acragas, nunc *Gergenti*; Selinuntum, Græcis Selinus, nunc *Torre di Pulici*, vel *Terra de li Pulci*; Lilybæum, litterarum quondam studiis celebre, nunc *Marsalla*; Drepanum, nunc *Trápani*; Panormum vel Panormus, nunc *Palermo*; Soluntum, Græcis Solûs, nunc *Sólante*; Himera, nunc *Términi*; Cephaladis, nunc *Cifalú*; Tyndaris sive Tyndarium, nunc *Santa Maria di Tindári*; Mylæ, nunc *Milazzo*.

Intus Centuripe, nunc *Centorve*; Agyrium, nunc *S. Filippo d'Agirone*; Assorus, nunc *Azaro*; Enna, nunc *Castro Ianna*; Leontini, nomen retinet; Neetum, *Neto*; Motyca, *Módica*.

Flumina ac Montes Siciliæ.

Fluviorum nobilissimi sunt, Onobala, qui & Taurominius, nunc *Cántara*; Symæthus, nunc *la Iaretta*; Cyamosorum ab Centuripis & Chrysam ab

Aſſoro devehens; Terias, nunc *Fiuno di S. Leonardo*; Anapus, hodie *Alféo*, cum Cyane fonte, nunc *la Piſma*, apud Syracuſas; Florus, nunc *Abiſo*; Gela, nunc *Fiume di Terra nuova*; Hypſa, Belici; duóque Himeræ, quorum alter, nunc *Salſa*, in Libycum pelagus; alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvitur; ambo ex iiſdem fontibus orti, inſulam in duas parteis ſecare falſo à veteribus traduntur.

Montium clariſſimus maximuſque eſt Ætna, nunc *Monte Gibello*, nocturnis mirus incendiis; cujus crater xx ſtadia patet. inde eſt Eryx, vulgo nunc *Monte di Trapani*.

CAP. XLII.

De incolis Siciliæ & nova ejus deſcriptione.

INcolas habuit Sicilia primos Cyclopas, & Leſtrigonas, id eſt, gigantes, gentes barbaras atque truces, ut hiſtoriis ac fabulis oſſa immania paſſim in inſula reperta fidem faciunt. Dein Iberi, ex Hiſpania, Duce Sicano inſulam obſediſſe feruntur. Poſt hos Siculi ex Sicilia Italiæ. Dein Phœnices à Tyro ac Sidone litora ejus occuparunt: hos Græci ejecerunt; cum quibus lingua etiam Græca invecta eſt.

Impe-

Imperium ab initio penes Reges ac Tyrannos ſtetit, donec maxima pars inſulæ in Carthaginienſium poteſtatem incideret. His devictis Romani ſibi vindicarunt, primaque ſuit quam in Provinciæ formam redegerunt. Iuſtiniani Imperatoris tempeſtate Vandali ex Africa eam occuparunt; quibus à Beliſario Iuſtiniani Duce pulſis, Saraceni poſtea invaſerunt. Hos tandem ejecit Tancredus Normannus; cujus nepos Rogerius, ut ante memoravimus, primus Apuliæ & Siciliæ Rex creatus eſt. At poſtquam hoc regnum in duo capita diviſum, Suevi Germani Siciliæ regno potiti ſunt. quibus pulſis Galli recuperarunt. Sed trucidatis his ab incolis ad Veſperas, quas vocant, Siculas, ad Arragoniæ, tandemque ad Caſtiliæ reges devolutum eſt

Tota nunc in tres regiones, quas valles vocant, diviſa eſt; quarum una Vallis Demona, Pelorum promontorium ſpectat; altera vallis Neeti, Pachynum; tertia Vallis Mazaræ, Lilybæum.

Vrbes nunc claræ.

Vrbium clariſſima eſt Panormus, caput regni ac Proregis, quem Hiſpaniarum Rex mittit, ſedes: urbs eſt ampla ac ſpatioſa; hominum multitudine, ædifi-

ædificiorum ſuperbia, civium opulentia inſignia. Secunda eſt Meſſana, & ipſa magna, opulenta ac ſplendida. Reliquæ urbes illuſtres ſunt: Catana, Syracuſæ, Tauromenium, Agrigentum, Neetum, Sciacca, Mazara, Marſalla, Drepanum, Termini, Enna. Drepanenſes nautica ſcientia reliquos Siculos præſtant.

Archiepiſcopatus ſunt tres; Panormitanus, Meſſanenſis, & Montiregalenſis. Academia publica eſt Catanæ.

CAP. XLIII.

De Sardinia & Corſica.

SEcunda magnitudine maris interni eſt Sardinia, fertilis inſula & ſoli quam cœli melioris, atque ut fœcunda, ſic pene peſtilens. A Sardo Herculis filio nomen ſortitam eſſe fabulantur Græci, cum ante Sandaliotis & Ichnuſa, à ſoleæ effigie ipſis diceretur. Longitudo ejus à *Calari*, ad fretum quod eſt inter Sardiniam & Corſicam, complectitur mill. Germ. XLV. Latitudo à Gorditano promontorio, *Capo di Monte Falcone*, & *Capo di Argentera*, ad promontorium Columbarium, juxta Olbiam, mill. German. XXVI.

Vrbium quondam celeberrimæ, Caralis, nunc *Cagliari* Italis, & Sardis *Caglieri*

glier; Sulci, Carthaginiensium quondam colonia, nunc *Palma di Sole*; Olbia nomen in vestigiis retinet.

Colonos in eam deduxisse dicuntur Sardus Herculis filius, ex Libya, & Norax Mercurii à Tartesso Hispaniæ urbe; & item Iolaus, à quo populi Iolaenses. deinde Ilienses, & Locrenses, Corsique in eandem pervenerunt. Postea Carthaginienses occuparunt. at his primo bello Punico expulsis, Romani suo imperio adjecerunt: cui paruit usque dum declinante Romano Imperio Sarraceni invaserunt. His ejectis Genuenses ac Pisani aliquamdiu de ejus dominio contenderunt, donec Pontifex Romanus utrorumque ereptam manibus Arragoniæ regibus assignaret; quo titulo tandem ad Hispaniarum Reges pervenit.

Vrbium nunc clarissima Calaris, caput Insulæ, portu nobilis. Præterea Oristana & Sassaris.

Corsica.

At minor est Corsica sesqui mill. German. ab Sardinia versus septemtrionem distans: omni ævo maligne culta, quia aspera & multis in locis aditu difficilis. Dicta est primum Terapne: mox Cyrnus Græcis, à Cyrno Rege, quem

Herculis

Herculis filium volunt. Denique Corsica à Corsa Bubulca, muliere ex Liguria; qua Duce Ligurum manus in eam ingressa est: & Corsi à Duce, dicti coloni. Longitudo Insulæ est à Sacro promontorio, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad promontorium Graniacum, *Capo di Manza*, mill. Germ. xxx. Latitudo à promontorio, quod hodie *Capo di Foro*, usque ad Aleriam, mill. Germ. xx.

Vrbes quondam claræ Aleria & Mariana, quarum nomina nunc in ruinis jacent.

Tusci primi insulæ imperium occuparunt. post hos Carthaginienses; mox Romani: dein Sarraceni: quibus profligatis Genuenses ac Pisani, utris dominium maneret, inter se certarunt. tandem Genuensibus cessit.

Vrbes in ea nullæ nunc claræ. præcipua tamen loca sunt; *Adiazzo*, *Nebbio*, *Calvi*, *Bonifacio*. Calvi est celeberrimus insulæ portus.

L. In-

LIBER QVARTVS.

CAP. I.

De Pannonia.

TRansgressis ex Italia Iulias Alpeis, Pannonia conspicitur, solo fœcunda, viris fortis, armisque ac opibus maxime valida quondam regio. Nominis origo incerta. Limites ab occasu habuit Cethium montem; is nunc amplissimis jugis, ab Savi Dravique fontibus ad Danubium usque variis nominibus pertexitur primum *Pleysz*, modo *Hengstberg*, mox *Dembberg*, dein *Herzberg*, *Schneeberg*, & *Kalenberg* dictus. ab Septemtrione, Danubium amnem; ab ortu eundem Danubium & Aureum montem, nunc Hungaris *Macheck*; à meridie lineam ductam ab Aureo monte per confluentes Timaci, nunc *Lim*, & Drini, nunc *Drina*, ad fontes Vnæ fluminis. Inde *Caravancas* mons, & Pannonicæ Carnicæque Alpes ad Savi usque fontes. Complectitur hodie Carniolam, Croatiam, Vindorum Marchiam, Carinthiam, Stiriam, majorem partem Austriæ, dimidium Hungariæ, Sclavoniam, Bosniam, partemque Serviæ.

Divisa fuit in Superiorem & Inferiorem. Superior, quæ & prima Consularis,

ſularis, verſus Occidentem eſt: in qua nunc Carniola, Croatia, Vindorum Marchia, Carinthia, Stiria, Auſtriæque major pars. Inferior, quæ & ſecunda Conſularis, in Orientem vergens, complectitur Boſniam, Sclavoniam, & quantum Hungariæ Danubium, Dravum, Arrabonemque amneis interjacet. At ea utriuſque Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Savumque fluvios porrecta, Valeria, ſive Pannonia Interamnia & Riparenſis dicta eſt.

Sic igitur hodie Hungaria vix tertiam ſui partem in veteri Pannonia habet; cum reliquum trans Danubium in Iazygibus Daciſque obtineat.

Vrbium clariſſimæ, Segeſta, quæ & Siſcia, nunc *Siſeck*, in Croatia; Petovio, vel Patavium, *Pettavv*, in Stiria; Amona, *Vnterlaubach*, Romanorum colonia; Nauportum, *Oberlaubach*, in Carniola; Vindoniana, quæ & Vindobona, nunc Vienna, in Auſtria: Scarabantia, nunc *Scrabing*; Sirmium, nunc *Simach*; in Hungaria; Taurunum, vulgo *Belgrad*, & Germanis *Griechsvveiſſenburg*.

CAP.

CAP. II.

De incolis Pannoniarum & de regno Hungariæ.

PRimi, quos veterum monumenta tradunt, incoluere Pannoniam Pannonii, Celtica gens: quos Græci Pæones vocarunt. Iulius Cæsar primus terram ingressus; post eum item alii: at Tiberius tandem perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romani jugum, donec post inclinationem ejus Gothi invaderent, quos Hunni expulerunt; hos Longobardi; rursumque hos Hunni, tandem circa ann. Iↄcccc sub Arnolpho Imperatore, gens quædam è Scythia profecta, oppressis Hunnis, totum quod nunc Hungariæ dicitur regnum, occupavit, Hunnorumque reliquiis mista, nomen in eo constituit, quo etiam nunc Hungari indigetantur. At termini Hungariæ sunt, à Septemtrionibus Carpates mons, quo à Polonia ac Russia separatur; ab Oriente est Transsilvania, & Valachia; à Meridie Dravus fluvius; ab Occidente Stiria, Austria atque Moravia.

Figura ejus quadra est, cujus latera quatuor mundi cardines spectant. At maxima ejus longitudo, à Patissi fontibus, vulgo *die Teisse*, ad Muræ, *die*

Muer, confluentem, mill. German. LX porrigitur, ac par ferme est latitudo.

Dividitur in Superiorem, quæ trans Danubium Poloniæ ac Transsilvaniæ contermina; & Inferiorem, quæ cis Danubium est. Comitatus in universa censentur L. At maximam regni partem hodie Turcarum atrox imperium misere divexat.

Opida in ea plurimum diruta, vel quæ exstant, admodum tenuia, nisi quæ Moraviç Poloniæque propius accedunt vulgo *die Bergstätte*. Clariora tamen sunt in superiori Hungaria: *Temesvvar*; Genadium, vulgo *Chonad*; Segedinum; Varadinum, vulgo *Wardeyen*; *Solnock*; Agria, cum arce *Erla*; duoque firmissima munimenta, *Zatmar & Tockey*. At in Montanis, *die Bergstätte*; Cassovia, *Kassavv*, caput superioris Hungariæ; *Eperis*; *Leutsch*; *Neusol*; *Altsol*; *Kremnitz*; *Nitria*; omniumque amœnissima *Tyrna*: & quæ caput regni, post amissam Budam, Posonium, vulgo *Preßburg*; urbs ad Germanicum modum satis culta.

In inferiori sunt; Arrabo, vulgo *Rabe*; incolis *Tavvarzin*, inde latine Iavarinum; Comara, vulgo *Komarno*; Strigonium, vulgo *Graan*; Alba regalis, vulgo *Stuelvveissenburg*; Vesperinum, *Vesperin*, Quinq; Ecclesiæ, *Fünfkirchen*;

& ca-

& caput quondam regiaque totius regni Buda, Germanis *Ofen*; cui in adversa ripa objacet Pestum. Clara sunt munimenta, *Dotu, Pappa, Talotta*. Archiepiscopatus sunt duo, Strigoniensis & Colossensis in opido *Kolotza*.

CAP. III.

De Sclavonia & Bosnia.

Sclavoniæ equidem nomine vulgo, confusis Pannoniæ Illyricique limitibus, accipitur quidquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At proprie Sclavonia dicitur ea regio, quæ Dravum Savumque amnes interjacet, ab Occasu Stiria, ab Ortu Danubio clausa. Longitudo ejus est ab opido *Kopranitz* ad Dravi confluentem, milliarium German. L. Latitudo à Dravo ad Savum, XII.

Ad inferiorem Savi partem ultra Danubium protensi incolunt Rasci populi, Germ. *die Ratzen*. At totam hanc regionem aliquando Pannonii, mox Gothi tenuerunt: novissimi Sclavi, sive ii Sclavonii qui ad hanc nostram ætatem manent. Hi quondam regnum in ea constituerunt, postea Hungaris vectigales facti sunt. Nunc major pars Turcico Imperio paret.

Opida notiora sunt, *Posega, Gradü-*

kia, *Zagabria*, & *Kopranitz*, validissimum contra Turcarum incursiones munimentum.

Bosniæ regnum.

Bosniæ regnum inter Vnam, Savum atque Drinum amneis Bebiosque montes situm, nomen accepit à Bosna flumine. Longitudo ejus inter duo flumina Vnam & Drinum, porrigitur milliar. Germ. XL. Latitudo vero inter Bosnæ fonteis ac confluentem mill. Germ. XV.

Hæc quoque olim Pannoniæ pars fuit: Postmodum Gothi occuparunt; quibus egressis, Slavoni obsederunt. Hungaris deinde principatus titulo stipendiaria facta. At quum Turca potiretur, Præfectus, quem ille constituerat, regio titulo ac Diademate sumto, principatum in regni formam redegit; quod Hungari recuperatum, haud diu tennerunt quin Turca repeteret.

Caput regni erat *Iaytza*: nunc Metropolis est *Warbosanin*.

CAP. VI.

De Illyrico.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus Orientem, Illyricum est, Græcis Illyris: regio aprica atque amœna, solum fertile, ac vitiferum, nisi quod

ubi Pannoniis proximum, asperum ac durum. Terminatur ab occasu Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus ad Colapis ortus ducta; à Septemtrione perpetuis montium jugis, quibus Illyrii à Pannoniis discernuntur, ad fontes usque Vnæ, atque inde linea ducta ad Timaci, nunc *Lim*, & Drini confluentes: ab Oriente est ipse Timacus, Scodrus mons, & Drilo fluvius, quo à Macedonia submovetur: à Meridie Adriaticus sinus. Longitudo ejus patet ab Arsia ad Drilonem mill. German. xc. Latitudo maxima est juxta Naronem fluvium à fontibus ejus ad ostium milliar. xx.

Divisa fuit olim in duas potissimum partes sive regiones; quarum una ab Arsia ad Titium amnem, qui nunc est *Cherca*, Liburnia dicitur; inde altera ad Drilonem usque fluvium, sive Lissum opidum, quod nunc vulgo dicitur *Alessia*, Dalmatia.

Liburniæ populorum clarissimi fuerunt Iapyges. Opida per oram, Flanona, nunc *Fianona*; Tarsatica, *Tersatz*; Senia, *Zegna*; Lopsica *Lopur*; Ortopula, *Starigrad*; Argyruntum, *Pescha*; Ænona, *Nona*; Iadera, *Zara Vecchia*; Scardona nomen retinet.

Dalmatiæ populi etiam fuere varii.

Opida in litore Sicum, nunc *Sebenico*; Tragurium, nunc *Travv*; Salona prope Spalatum; Narona, *Narenta*; Onæum, *Sabioncello*; Epidaurus, *Ragusi Vecchia*; Rizinum, *Risine*; Budua, *Budoa*; Olchinium, ante Colchinium dictum, nunc *Dolcigno*; Lissus, *Alessia*. Intus Scodra, *Scutari*; Dalminium sive Delminium, *Delminio*, unde Delmatiæ sive Dalmatiæ nomen.

CAP. V.

De incolis Illyrici, & nova ejus descriptione.

ILlyriorum gens fera fuit, atrox, & latrociniis piraticaque infamis. Edomita à Romanis ea pars quæ Liburnia dicitur, anno ab urbe condita Ioxxv, annis decem ante secundum bellum Punicum; Dalmatia sub Augusto Imperatore. Stetit inde sub urbis Romæ imperio, donec Gothi eam vastarent. Post hos Sclavonii, à Mæoti palude profecti, occuparunt. In quos deinde Hungari imperium habuere: ac novissime Turcæ oppressis Hungaris, interiora sibi vendicarunt; Venetis in hunc usque diem maritimam oram obtinentibus, exceptis duabus civitatibus, Scardona, quæ Turcici juris, & *Ragusi*, quæ sui juris. Regio ipsa quæ olim in duas parteis, Liburniam

burniam ac Dalmatiam divisa, nunc uno nomine Dalmatia appellatur, eademque pars Slavoniæ. At quæ quondam Liburnia, ea nunc Comitatus Iadera, vulgo *Contado di Zara* nuncupatur. In hoc urbes nunc claræ; *Segna*, *Nona*, *Zara*; hæc haud exigui momenti, nec ultimi splendoris civitas. *Sabenicum* satis amœna urbs, at parum culta, ob vexationes vicinorum Turcarum, qui Scardonam tenent. *Ragusa*, haud magna urbs cum arce, sui quidem juris est, at stipendium pendit Turcæ: Emporium alioquin, ab hoc latere maris Adriatici, Turcicis mercibus celeberrimum. *Scutari*, quoque, Turcicum opidum, Emporium est haud ignobile.

CAP. VI.

De Græcia, *& summa ejus divisione.*

ILlyrico conjuncta est Græcia, antequam Orbis imperio Romani potirentur, terrarum omnium dictis factisque celeberrima. Hinc quidpe omnis litterarum claritas primum effulsit. hinc frequentes coloniæ ad illustrandum totum terræ orbem in diversas regiones exiverunt. Nunc tota à Turcis devastata, in exiguis ruderibus deserta & ipsa barbarie magis barbara jacet. Dicta est terra Græcia à Rege Græco;

eadem ab alio Rege Hellene, Hellas, & incolæ Hellenes. At nomen Græciæ diverse accipitur. Primum enim Græciæ nomine dictæ fuerunt binæ terræ, quæ postea separatim altera Thessalia, altera Græcia sive Hellas proprie dicta. Dein Græciæ titulo accessit Peloponnesus; mox item Epirus, simulque Macedonia tota; denique Creta insula & quicquid insularum Græciæ adjacet. Quin etiam in Italiam & Siciliam, ut supra dictum est, Græcum nomen usquequaque transiit, ubi Græcia magna; & item in Asiam, ubi Græcia Asiatica. Sed de hac in ipsa Asia; nunc Europæ primum terræ explicandæ sunt.

Totum igitur hoc, quod sub uno Græciæ nomine computavimus, terminis includitur, ab ortu Ægeo mari; à meridie Cretico; ob occasu Ionio; à Septemtrione Scardicis jugis ab Illyriis ac Mœsis separatur, Strymoneque amne à Thracibus. Longitudo ejus est à Tenario Peloponnesi promontorio, per Isthmum ad Strymonis fontes, milliar. German. c. Latitudo maxima ab Sunio promontorio per Græciam proprie dictam & Epirum, Acroceraunium usque promontorium, milliar. Germanicor. LXXX.

Partes sive regiones, in quas universa

versa Græcia potissimum dividitur, sunt istæ; Epirus, Peloponnesus, Græcia proprie dicta, Thessalia & Macedonia. Quanquam Acarnaniam quæ sub Epiro, & Ætoliam quæ sub Græcia, nonnulli veterum Geographorum separatim censeant.

At Romani universam Græciam in duas provincias diviserunt; Macedoniam, sub qua ipsa Macedonia, Epirus & Thessalia; & Achaiam, sub qua Græcia proprie dicta, Peloponnesus & Insulæ circumjacentes.

Cap. VII.

De Epiro & Peloponneso.

Epirus.

Epirus, quæ nunc *Canina* dicitur, separatur à Macedonibus Celidno amne & Pindo monte; ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuere Molossi, quorum opidum Dodone, apud quos Iovis Dodonæi* templum, oraculo illustre; Dryopes; Chaones, quorum regio Chaonia; opida, Oricum, Antigonia, Panormus, Elæus; Thesprotii, quorum Buthrotum, Pyrrhi regia; Cassiopæi, quorum Cassiope; regio Almene, opidum Nicopolis; Amphilochi, opidum Argos, cognomine Amphilochicum; Acarnanes, regio Acar-

 nania,

mania, opidum Ambracia, Æacidarum regia: unde Ambracius sinus, quo nihil in Epiro nobilius: Actium, Leucas, Stratos.

Peloponnesus.

Peloponnesus à Pelope Rege dicta, quæ nunc *Morea*, haud ulli terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi peninsula inter duo maria Ægæum & Ionium extenditur; ob sinus & promontoria, queis ut fibris litora ejus incisa sunt, simul quod tenui tramite in latus effunditur, platani folio simillima.

Partes seu regiones in ipsa, Achaja proprie dicta, Elis, Messenia, Arcadia, Laconica, & Argolis sive Argia.

Vrbium clarissimæ; in Achaia, Corinthus in ipso Isthmo, olim clara opibus, post clade notior; cujus potentiam Romani cum vererentur, funditus everterunt. In Elide Olympia, certamine Gymnico maxime nobilis; Cyllene, quod Mercurium ibi natum arbitrabantur, insignis; unde Mercurius Cyllenius. In Messenia, Messene, Pylus, unde Nestor ille Pylius; Corone. In Arcadia, Tegea, Stymphalus, Mantinea, & Megalopolis, Polybii patria. In Laconica, Lacedæmon, totius Græciæ quondam potentissima, eadem & Sparta; Leu-

ctum,

ctrum, Amyclæ. In Argia, Argos, Hippium cognomine, templi Iunonis unde Iuno Argiva, vetustate & religione percelebre: Nemea, Mycenæ, Nauplia, Trœzen, fide societatis Atticæ illustris; Epidaurus, Æsculapii templo inclyta.

CAP. VIII.

De Hellade, seu Græcia proprie dicta, & Thessalia.

PEloponneso angusto tramite seu Isthmo adnectitur regio, quæ Hellas Græcis, Latinis Græcia prope dicta est. Limites ab occasu habet Acheloum amnem, quo ab Epiro submovetur; à Septemtrione Othrym & Oetam montes, quibus à Thessalia dirimitur; ab ortu mare Ægæum: à meridie Saronicum Corinthiacumque sinus, & in medio utriusque Isthmum, quo Peloponneso adhæret.

Partes seu regiones Græciæ sunt; Ætolia, Doris, Locris, Ozolæa, Phocis, Megaris, Attis seu Attica, Bœotia, & Locris Epicnemidia.

Vrbes claræ fuerunt; Ætolorum, Chalcis, Calydon, Olenus. In Doride Bojum, Cytinium, Pindus. In Locris Ozolis, Naupactus, quæ nunc *Lepanto*, Turcarum clade illustrata. In Phocide, Anticyra, Chyrrha, Pythia, Delphi sub mon-

monte Parnasso; clarissimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In Bœotia Orchomenum, Thespiæ, Lebadia, Chæronea Plutarcho clara; Platææ, Thebæ cognomine Bœotiæ, duobus diis alumnis Hercule & Libero maxime celebres, potens quondam civitas; Delium, Aulis portu clara, Agamemnoniæ Graiorumque in Trojam conjurantium classis statio: Leuctra, Epaminondæ Thebani pugna adversus Lacedæmonios victoriaque clara. In Megaride, unde regioni nomen, Megara & Eleusis. In Attide Marathon, magnarum multarumque virtutum testis; & clariores quam ut indicari egeant Athenæ. In Locris Epicnemidiis, Cnemides, unde regioni cognomen, Opus, Thronium, Elatia, Lilæa.

Thessalia.

Græciæ proprie dictæ à Septemtrione jungitur mutatis sæpe nominibus Æmonia, Macedoniæ quondam pars, at postea avulsa moxque iterum juncta. Eadem Pelasgicum Argos, Hellas, Thessalia & Dryopis, semper à regibus cognominata. Ibi genitus Rex nomine Græcus, à quo Græcia; ibi Hellen, à quo Hellenes. Hos eosdem Homerus tribus nominibus appellavit, Myrmidonas,

nas, Hellenas & Achæos. At Thessaliæ nomen tandem invaluit, in Thessalos proprie dictos, Estiotas, Pelasgos, Magnesios ac Phthiotas populos divisum.

Oppida in Thessalia proprie dicta, Hypata, Sostenes, Cypera. In Estiotide, Gomphi, Phestus, Tricca, Ætinium, & Philippici campi, iidem & Pharsalici, civilibus Romanorum cladibus nobilitati. In Pelasgia, Pythæum, Atrax. In Magnesia, Iolcus, Hermenium, Castanea, Melibœa, & Methone, Philippi Macedonis Alexandri Magni patris obsidione, in qua sagittæ ictu oculum amisit, clara; & in Malliaco sinu cæsorum etiam Laconum Leonida duce trophæa Thermopylæ. In Phthiotide, Pthia, Thebæ cognomine Thessalicæ, Echinus, Larissa, Demetrias, Pagasæ, & sacro nemore nobilia Tempe, locus ad Peneum flumen.

Cap. IX.

Macedonia.

SVpra Thessaliam atque Epirum, versus Septemtrionem regiones, quæ diversis populorum nominibus ac regibus antea sejungebantur, postea uni Macedoniæ nomini contributæ, factæ sunt corpus unum. Terra ipsa duobus inclyta Regibus, Philippo patre & Alexan-

Alexandro filio, per quos terrarum Imperio quondam potita, magna est ac spatiosa ad utrumque mare, qua sol oritur, Ægæum, qua occidit, Ionium extensa. Æmathia ante dicta fuit pars ejus ab Æmathio Rege; unde in totam terram nomen dimanavit. Macedoniam à Macedone Deucalionis materno nepote appellatam vult Solinus. at ego suspicor à parte ejus Mygdonia natum nomen esse Macedoniæ, cum exigua sit pronunciationis differentia in *Μακεδονία* & *Μυγδονία*.

Limites habet ab ortu Ægæum; à meridie Thessaliam & Epirum; ab occasu Ionium sive Adriaticum mare; ab Septemtrione eosdem quos universæ Græciæ statuimus.

Centum quinquaginta in hac olim populos fuisse, auctor est Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt, ad Adriaticum mare Taulantii, quorum opida Epidamnus vel Epidamnum, propter inauspicatum nomen, quia vel in damnum ituris omen id visum est, à Romanis Dyrrachium appellatum, nunc *Durazzo*; Apollonia & Aulon. Elymiotæ, quorum opida Elymia & Bullis. Orestis regio Epiro juncta, opidum Grytone. Dassaretæ, opida Lychnidos, Evia. Regio Æmathia, seu Æmathia

proprie

proprie dicta, opida Pella, quam omnium Macedonicarum urbium maxime illustrem effecerunt duo alumni, Philippus Græciæ domitor, & Alexander etiam Asiæ; Ægea, in qua mos erat Reges sepelire; Ædessa, Idomena, Scydra, Europus, Tyrissa. Regio Pieria, Musarum parens domusque, opida Pidna; Phylace, Dion. Mygdones, regioque Mygdonia; opida Antigonia, Physcæ, Carrhabia, Letæ, Terpilus. Paraxis; opida Antigone, Pallene, Cassandria, Torone. Regio Chaldica; opida, Augæa, Singus, Acanthus. Amphaxitis regio, opidum, Thessalonica, Ciceronis exilio insignis, & Stagira, Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. Bisaltæ; opida Euporia, Ossa, Calliteræ. Edonii; opida, Amphipolis, Scotusa, Berga. Orbeli; opidum Gariscus. Sintici; opida, Heraclea, Paræcopolis, Tristolus. Pelagones; opidum Stobi. Lyncistarum, Heraclea, Iororum, Iorum & Alorus. Almopum, Europas, Albanopolis, Apsalus. Æstræorum, Æstræum: Eordeorum, Daulia, Dibolia, Scampis.

CAP.

CAP. X.

De Fluviis, Montibus ac Insulis Graeciæ adjacentibus.

Fluvii.

FLuvii universæ Græciæ celebriores sunt isti; In Epiro Acheron, cui Pandosia oppidum appositum: quæ duo nomina cum Alexander Rex ancipiti oraculo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Italiæ populis in eadem incidit atque interiit. In Acarnania Achelous. In Peloponneso Peneus, Alpheus, Panisus, Eurotas & Inachus. In Græcia Cephissus, in duo cornua scissus, quorum dextrum Asopus fluvius, lævum Ismenus vocatur. In Thessalia Sperchius & Peneus. In Macedonia Ægæum mare petentes; Aliacmon, Erigon, Axius, Chabris, Strymon. at in Adriaticum sinum sese exonerantes, Panyasus, Apsus, Laus, Celidnus.

Montes.

Montium nobilissimi sunt; in Epiro Acroceraunii & Pindus. In Peloponneso, Stymphalus, Pholoë, Chronicus, Taygetus. In Græcia Callidromus. Inter Græciam & Thessaliam, Othrys & Oeta. In Phocide Helicon & Parnassus. In Bœotia Cithæron, fabulis carminibusq;

minibusque celebratissimus. In Attica Hymetto meritissime tribuitur principatus, quod apprime florulentus, eximio mellis sapore, & externos omnes & suos vincit. In Thessalia Olympus, Pelius atque Ossa, Gigantum fabula belloque memorati. In Macedonia Athos, quem Xerxes, Græciæ bellum inferens, perfossum velificavit.

Insulæ ad Græciam.

Insulæ Græciæ littori adjacent innumeræ: Harum præter Cretam, quæ separatim dicetur, clarissimæ Ionio in mari Corcyra, cum opido ejusdem nominis, nunc *Corfu*, Venetæ ditionis una cum Cephalenia & Zacyntho; quarum hæc nunc *Zante*, illa *Cefalogna.* Prope Cephaleniam inter non ignobiles est Ithaca, Vlyssis nomine maxime illustris, nunc *Isola del Compare.* In Ægæo mari Eubœa, vulgo nunc *Negroponte*, Bœotiæ avulsa putatur, tam modico interfluente euripo, ut ponte jungatur. opida in ea quondam opulentissima, Calystus & Chalcis. Hinc versus Septemtriones est Scyrus, vulgo *Sciro*; & ultra Lemnos, nunc *Stalimene*, inter hanc & Thracium littus Samothrace, vulgo *Samandrachi*. Lesbus, nunc *Metellino*, & Chius, *Scio*, Asiæ attribuuntur.

In Lesbo quondam opidum nobilissimum Mitylene, unde hodie insulæ nomen. In Saronico sinu Ægina, nunc *Engia*; & Salamis, nunc *Coluri*, excidio classis Persicæ nota. Dein quæ in medio mari veluti in orbem jacent, Cyclades, in quibus notiores Andrus, nunc *Andri*; Delus, *Sdille*, & Paros, *Pario*, marmore nobilis. Et circum Cycladas, quia dispersæ, Sporades; in quibus clariores Icaria, nunc *Nicaria*, & Pathmus, *Palmossa*, Ioannis Theologi exilio insignita. Nobiles præterea sunt, Samus, vulgo *Samo*, Còs, nunc *Lango*, & Carpathus, *Scarpanto*; quæ contribuuntur Asiæ.

CAP. XI.

De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.

GRæciam omnium Europę terrarum primam habitatam fuisse, cum multa alia, tum inprimis situs argumento est; quidpe quæ proxima accedit Asiæ, ubi primum hominem formatum scimus. Inde igitur brevis ac facilis in Græciam trajectus. Suis sibi Regibus, Ducibus ac Magistratibus discreti populi ac civitates egerunt, donec Philippo Macedone debellante tota Græcia Macedonico imperio subjecta est. Dein Romani ejus imperio potiti; post hos Gothi

Gothi ac Hunni devastarunt magis, quam coluerunt; novissimi Saraceni ac Turcæ in hunc usque diem tenent. Hinc Græcia, abolitis priscis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina divisa est: quæ olim Peloponnesus erat, nunc *Morea* dicitur; quæ Græcia proprie, nunc *Livadia*; quæ Thessalia, nunc *Ianna*, & Epirus, *Canina*. Macedonia vero in quatuor parteis; quæ Thraciæ contermina, *Iamboli* vocatur; quæ Thessaliæ proxima, *Camenolitari*; quæ Illyrico sive Dalmatiæ jungitur, *Albania*, proxima, antiquus ac nobilissimus Principatus, equitum suorum robore atque virtute nunc maxime clarus; & in omnium medio, ipsum Macedoniæ priscum nomen.

Vrbium in universa Græcia nunc celeberrima est Thessalonica, vulgo *Salónichi*, ingens atque opulenta; emporium mercatoribus Indicis frequentissimum. Secunda est Dyrrachium Albaniæ, vulgo *Durazzo*, urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli. *Croia*, Scanderbegi patria, item est urbs munitissima in mediterraneis Albaniæ.

CAP. XII.

De Creta Insula.

AT insularum Græco littori objacentium maxima omnium est Creta, Græcis Latinisque monumentis plurimum celebrata. Hæc quidpe prima potuit navibus & sagittis; prima Minoe duce classe pugnavit; equestres pugnas prima docuit lascivas vertigines implicare; prima litteris jura junxit; studium item Musicum hinc initium cepit. Nomen deducunt alii à Crete Nympha, Hesperidis filia; alii à Crete, rege Curetum; quidam primum Aëriam, deinde Curetim, & Μακαρόννησον nonnulli, id est, beatam insulam à temperie cœli appellatam existimavêre. Incolæ Græcis dicuntur Cretes, Latinis Cretenses. Inter ortum porrigitur Insula & occasum tractu longissimo, hinc Asia illinc Africa objacentibus: à Septemtrione Ægeis & suis, id est, Creticis æstibus verberatur; ab Austro Libycis undis perfunditur & Ægyptiis. Longitudo ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salamoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Cornico*, milliar. German. LXX. Latitudo circa mediam sui partem maxime patens milliar. German. XV.

Centum in ea urbium clara fama eſt. Sunt tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt qui prodige lingua largiti ſunt, ſed magnis & ambitioſis ſtipatam exiſtiment.

Clariſſimæ fuerunt, Cortyna, caput inſulæ: Cydon, quam Græci matrem urbium appellavere; Cnoſſus Minois regia, Therapnæ, Dium, Lyctus, Lycaſtus, Phæſtus, Manethuſa, Dictynna.

Montes item celebres, Dictæus, Idęus, Corycus, Cadiſcus. Labyrinthus in medio ferme fuit, mirandum Dædali opus, itinerum ambages, occurſuſque ac recurſus inexplicabiles continens, lapide polito, ac fornicibus tectum.

Incolæ perpetuo vitioſiſſimi & piratica infames, initio rerum regibus regebantur, poſt Ducibus. Q. Metellus inſulam edomitam in provinciæ formam redegit; manſitque ſub imperio, primum Romano, mox Conſtantinopolitano, donec cum reliqua Græcia à Saracenis occupata fuit. Recuperatam deinde Balduinus Flandriæ Comes & Imperator Conſtantinopolitanus, Bonifacio Marchioni Montisferrati dedit; à quo tandem Veneti grandi pecunia mercati etiam nunc tenent. *Candia* nunc à Metropoli ſua indigetatur;

habetque urbes claras quatuor, contra Turcarum irruptiones munitissimas; Candiam, Caneam, Rethymum & Sitiam. Archiepiscopatus est unus Candiæ; Episcopatus octo.

CAP. XIII.

De Tracia.

POst Strymona amnem Macedoniæ proxima est Thracia, inter validissimas Europæ gentes maxime fera & barbara; Regio nec cœlo læta, nec solo; &, nisi qua mari propior, infœcunda, frigida, eorumque quæ feruntur maligne admodum patiens.

Nomen habere putatur vel à Thrace Martis filio; vel, ut aliis videtur, ab asperitate soli cœlique & gentis feritate, quasi Τραχεῖα. Terminos habet, à Septemtrione Æmum montem, quo à Mæsis disterminatur; ab Oriente Pontum & Propontidem; à Meridie Ægæum mare: ab Occidente Strymona amnem. Longitudine occupat à Strymonis fontibus ad Panysi ostium & opidum Mesembriam mill. German. LXXX. Latitudine vero ab Æmo monte juxta Nicopolim ad Mastusiám Chersonesi promontorium mill. German. LX.

Divisam quondam fuisse in quinquaginta strategias, auctor est Plinius.

Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, Denseletas, Mœdos: ad Nestum amnem, Digeos, Bessorumque multa nomina inter Eleos, Diobessos, Carbilesos, Brysas, Sapœos; Hebrum accolentes, Odrysarum numerosam gentem, Odomantas, Carbiletas, Pyrogeros, Drugeros, Cænicos, Hypsaltos, Benos, Carpillos, Botiæos, Edones, Cicones, Bistones, Selletas, Priantas, Doloncas, Thynos, Celetas: omnium autem sævissimos Scordiscos memorat Florus.

CAP. XIV.

De Vrbibus veteris Traciæ, Fluviis ac Montibus.

OPida clara olim in Thracia fuere à Strymone amne in litore Ægæo, Oesyme, Neapolis, Abdera, à Diomedis sorore conditum opidum, unde & nomen habuit, idem & Clazomene dictum. fuit in eadem regione opidum Tinda, Diomedis equorum stabulis dirum; Maronea: inter hanc & Hebrum fluvium Doriscus locus, ubi Xerxem Persarum Regem copias suas, quia numero non poterant, spatio dimensum ferunt. Ænus ab Ænea profugo condita; paulumque à mari recedens ingens quondam Cypsella. In Chersoneso, quam Thraciæ cognominant, Cardia,

Eleus & Sestus, cui objacet ex Asia Abydus, utraque Leandri amore nota. Prope regio, in qua Xerxes divisas pelago terras ponte (mirum atque ingens facinus) ausus jungere, & copias ex Asia in Græciam traduxit: Callipolis, cui opposita in Asiæ litore Lampsacus: & in radice Chersonesi sedens Lysimachia. Inde in Propontide Pactya, Bisanthe, Perinthus, mirifico amphitheatri splendore clara; Selymbria, atque in ipso Bosphoro Byzantium, ante Lygus, postmodum Nova Roma, & novissime Constantinopolis dictum. Vrbs omni ævo clarissima, à Constantino Imperatore in sedem Imperii electa: mansitque eadem dignitate, donec Turcarum impia gens ann. CIↃCCCCLIII occupavit, neque tunc decus suum perdidit, cum etiam nunc imperii Turcici caput colatur nomine *Stambol.* De reliquo opida in Ponto, Phinopolis, Salmydissus, Peronticum, Apollonia paullum à mari recedens, magna quondam; Toza, Anchialus & Mesembria, terminus Thraciæ. Intus Byzya arx Regum Thraciæ, à Terei nefasto crimine, sic opinati veteres, invisa hirundinibus. Philopolis, antea Poneropolis, dein à sinu Trimontium; Traianopolis, Adrianopolis, à conditoribus dicta opida. Præterea Olynthus;

vel

vel clarissima Heraclea, Topiris & Philippi.

Fluvii & montes.

Fluvii celebres sunt, Nestus seu Nessus, Hebrus, Athyras, Bathynias. In montibus Æmus, Rhodope & Orbelus principatum tenent.

CAP. XV.

De incolis Thraciæ, & urbibus nunc claris: item de Patriarchis Græcanicæ religionis.

INcolarum Thraciæ antiquissima habetur origo. Vna gens habitarunt Thraces, aliis aliisque discreti & nominibus & moribus, in universum feri, sævi, atroces & cruenti. Suis ante parebant Regibus; postea Macedonum tributarii facti: rursumque suo juri redditi, multis præliis à Romanis fusi, tandem à C. Scribonio Curione Procos. perdomiti, imperioque Romano subjecti sunt. Dehinc eadem qua Græcia ac Macedonia, usa est Thracia fortuna, donec in Turcarum manus pervenit; quorum imperio omne decus dignitatemque præstat. quippe heic Turcarum caput ac sedes est Constantinopolis, ante memorata, urbium tota Europa omnium maxima ac populosissima; quam Constantinus Imperator

Novam Romam appellavit: unde novum nomen Thraciæ ortum, quo nunc *Romania* indigetatur.

Secundum à Constantinopoli locum inter Thracias urbes obtinet Hadrianopolis, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem atque ingens, at mœnibus haud cincta, ædificiisque vilibus exstructa. Tertia Philippopolis satis numerose incolitur. nec cedit huic Traianopolis. Sestus & Abydus sibi invicem objectæ, claustra Turcici imperii in his oris perhibentur.

Cæterum quia ad hoc loci perventum est uti Græciæ statum præsentem consideremus, operæ pretium est cognoscere, Græcos jam olim à Romana Ecclesia recessisse, nec Pontificem Romanum ceu caput agnoscere. Religionem quippe peculiarem inter se habent. diversam ab ea quam Romana Ecclesia profitetur. Nec soli Græci hanc sequuntur, sed complures aliæ nationes, Bulgari, Servi, Bosni, Sclavoni, Illyrii, Albani, Moldavi, Valachi, Russi, Muscovitæ, Tattari, Circassi, Mengreli, cunctæque nationes Ponticæ, & Tattarorum interior pars. Capita jam inde quatuor sibi constituerunt, quos Patriarcharum titulo reverentur. Horum, ut diversæ sunt sedes, sic in diversas regio-

nes

nes inſpectio & regimen. Princeps & caput univerſæ Eccleſiæ Græcanicæ eſt Patriarcha Conſtantinopolitanus, à quo dependent quotquot Græcanicæ religionis Chriſtiani per omnem Europam diſperſi degunt. Alexandrinus, cujus *Cairo* in Ægypto ſedes; qui & Arabiæ Eccleſias regit. Hieroſolymitanus in Syria ſupremus agnoſcitur. In reliqua Aſia Antiochenus.

Cap. XVI.

De Mœſia.

SVpra Macedoniam ac Thraciam Mœſia eſt, quam Romani Cereris horreum ob fertilitatem ſoli adpellavere, ab Aureo & Scodro montibus intra Iſtrum & Æmum ad Pontum uſque extenſa; in Superiorem, quæ nunc Servia eſt, & Inferiorem, quæ Bulgaria, diviſa. Terminus in medio utriuſque eſt Ciabrus fluvius. In ſuperiori populorum quondam clariſſimi Dardani, regioque ipſa Dardania, Macedoniæ contermina; In inferiori Triballi omnium nobiliſſimi: poſt hos Peuceſtæ & Troglodytæ, jam Scythicæ gentes: infimam quidpe inferioris Mœſiæ partem, quæ ad Pontum accedit, Scythæ tenuerunt: quorum pars validiſſima Getæ ad utramque Danubii

ripam,

ripam, hinc in Mœſos illinc in Dacos tranſeuntes.

In Mœſia dextram Danubii ripam frequentibus olim opidis ſtipatam fuiſſe, Ptolemæi teſtatur Geographia, idemque in mediterraneis haud modicum eorum numerum recenſet. At in litore Pontico clara maxime fuere, Sarpedonia, Dionyſopolis, Timogetia, Tomi, Ovidii Poëtæ exilio nobiles, Iſtropolis & Eleutheræ.

De Iſtro amne.

Iſter fluvius omnium Europæ maximus, in Germaniæ jugis Abnobæ montis ortus, per multas lapſus gentes Danubii nomine, immenſo aquarum auctu, &, unde primum Illyricum alluit, id eſt, ad Savi confluentem, Iſter quondam appellatus, ſexaginta circiter amnibus receptis, medio ferme eorum numero navigabili, in Pontum vaſtis ſex fluminibus ſive oſtiis evolvitur. Singula autem oſtia tanta ſunt, ut prodatur, in quadraginta millia paſſuum, id eſt, mill. German. x. longitudinis, vinci mare, dulcemque intelligi hauſtum. German. vulgo *die Donavv*, Sarmatis ac Scythis *Dunay*.

De incolis Mœsiæ, & duobus novißimis in ea regnis, Servia ac Bulgaria.

Mœsos populos feros, truces Barbarorumque barbaros, à Thracibus genus duxisse, tradunt auctores: cum ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. M. Licinius Crassus perdomitos imperio Romano subjecit. Deinde in Superiorem Mœsiam Servi, Inferiorem Bulgari, utraque ex Sarmatia Asiatica advena gens, invecti, duo inibi regna de suo nomine, hi Bulgariæ, illi Serviæ, condiderunt. At novissimi Turcæ in utrumque effusi etiamnunc tenent.

Caput regni Serviæ regumque quondam sedes, Senderovia, Vngaris *Zendrevv*, Turcis *Semender*, ad Istri ripam sita: Præterea *Vidna, Bodon & Novograd* nobilia sunt opida; quorum hoc arce munitum inexpugnabili. At Bulgariæ regni caput est *Sophia*, urbs magna & populosa.

CAP. XVII.

Summa universæ Scythiæ descriptio. Item de veteri Scythia Europaa.

TRans Istrum Mœsis contermina est Scytharum gens omnium toto orbe vastissima, quippe ex Mœsia Inferiori in Asiam ad *Tabin* usque promonto-

montorium & fretum *Anian*, longitudine terrarum mill. Germ. cIↄ amplius occupat. Latitudine vero ab Oceano Septemtrionali ad Caucasum montem fontesque Indi fluminis mill. German. circiter L X. Dividitur autem universa Scythia in Europæum & Asiaticam. De hac posterius in ipsa Asia; nunc Europæam prius expediamus.

Scythia Europaa.

Terminatur Europæa ab occasu Patisso flumine, ab Septentrione linea à Patissi fontibus per Amadocam paludem (quæ est in Lituania) ad Borysthenis fonteis, atque inde alia linea ad Tanais ortus ducta; ab ortu ipso Tanai & Ponte Euxino: à meridie Istro, & ubi is ad Nicopolim inflectitur, recta linea ab occasu in Orientem ad Pontum ducta.

Totum hoc terrarum variis gentibus ac populis distinguitur; quorum clarissimi, præter Troglodytas in Inferiore Mœsia commemoratos, Daci; quorum regionem nunc tenent Moldavi, Valachi, Transsilvani, & Hungarorum pars inter Patissum amnem & Transsilvaniam; Getæ, quos ad utramque Istri ripam in Mœsiam & Daciam extendi, ante diximus; nunc Bul-

garorum

garorum & Moldavorum pars: Tyragetæ & Arpii inter Tyram flumen & Istrum; nunc inferior Moldaviæ pars Ponto objacens: Inter Tyram & Hypanim amneis, Carpiani, Callipides, Istrici, Axiaces & Iazyges Eneocadlæ; quorum omnium solum nunc Podolia: Bastarnæ, iidem & Peucini, quorum pars una in Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Russia minor seu Nigra: Borysthenitæ, inferior Lithuaniæ pars versus Pontum: Neuri, ad Borysthenis fonteis: inde Geloni, Thussagetæ, Budini & Agathyrsi, in Moscovia inter Borysthenis fonteis & Tartariam minorem: Alani ac Roxalani in Moscovia, ad sinistram *Donetz*, id est, minoris Tanais ripam: Hamaxobii sive Hamaxobitæ, ad Gerrhi fluminis fonteis in Tartaria minore: Georgi, Nomades, Basilides & Tauroscythæ sive Scythotauri, itidem in Tartaria minori: Tauri sive Taurici, qui Tauricam sive Scythicam Chersonesum incoluerunt: In his Bosphorani utrimque Bosphorum Cimmerium accolentes: Iazyges Mœotæ, juxta Mœotim paludem ad Tanaim usque protensi: Arimaspi & Essedones ac Tanaitæ ipso Tanais flexu cincti.

CAP.

CAP. XVIII.

Dacia.

TRans Iſtrum igitur Mœſis conter-mini fuerunt Daci Scythica gens, fera, atrox & barbara. Regio ipſa Dacia terminatur à Septemtrione Carpathicis jugis & Hieraſo amne; ab Oriente eodem Hieraſo & Iſtro; à meridie itidem Iſtro; ab Occidente Patiſſo. Complectitur hodie Hungariæ partem, prædictam Transſilvaniam, Valachiam & Moldaviam fere totam.

Diviſa fuit olim in Ripenſem, Alpeſtrem & mediterraneam. Ripenſis eſt, quæ hodie dictam Hungariæ partem complectitur, cum parte Valachiæ. In hac populi Prendaveſii, Albocenſii, Saldenſii, Tervingi, Burrhi, Cingeſi. Alpeſtrem nunc incolunt major pars Valachorum & Moldavi. Quondam in ea populi Piephigi, Siginni, Siuſii, Cotenſii, Taiphali, Cacoenſii, Ciſtoboci. Mediterranea, quæ & Gepidia, tota nunc eſt Transſilvania. In hac olim populi Potulatenſii, Buridienſii, Biephi, Ratacenſii, Tauriſci.

Vrbs olim clara fuit Vlpia Traiana, ante Zarmiſogethuſa dicta; nunc *Varheli* eodem ſitu eſt in Valachia.

Fluviorum celeberrimi, Mariſus, Germ.

Germ. *Marisch*, Hung. *Maros*; & Aluta, Germ. *die Alt*, Hung. *Olt*.

De incolis Daciæ.

Incolas ante Getas fuisse tradit Plinius; Dacos postea à Romanis appellatos. Getarum nomen mansit circa utramque Istri ripam, ut ante dictum. Regibus illi suis regebantur, donec Traianus Imperator Daciam perdomitam in provinciæ formam redegit. Postea Sarmatæ invecti, dein Gothi, moxque Hunni. Post hos Saxones Germanica gens, à Carolo M. devicti, cum leges victoris ferre nequirent aut nollent, in universam Daciam transierunt. Hinc etiamnum frequens, licet corruptus, in iis oris durat Germanicus sermo. Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes occupaverat, Hungari Saxonibus sese miscuerunt. unde mixta nunc utriusque gentis lingua. Tum vero divisa fuit universa Dacia in nova nomina. Ea pars quæ Patisso amni annexa, *Hungariæ* titulo accessit. Quæ ante Dacia mediterranea erat, Transsilvania appellata: Inter hanc & Istrum Valachia: Inter hanc & Hierasum Moldavia; cujus titulo etiam adjectum quicquid inter Hierasum & Tyram amneis interjacet.

CAP. XIX.

Transsilvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ descriptio.

Transsilvania.

TRansſilvaniæ Principatus, qui ſilvis undique, unde ei nomen Latinum, & montium jugis clauditur, Hungarice *Erdeli*, Germanice *Siebenbürgen*, Saxonibus haud dubie à ſeptem opidorum numero dictus eſt. Qua ratione etiam nunc Sarmatis ſeu Sclavis *Siedm grodska ziemia*, hoc eſt, Septemcaſtrenſis regio, indigetatur. Poſtquam Saxones colonos recepit, cultius habitari cœpit. Namque opida in ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara ſunt.

Cibinium ſive Hermanopolis, vulgo *Hermanſtadt*, caput provinciæ eſt: Alba Iulia, Germ. *Weyſſenburg*, Hung. *Gulaſeirvvar*, Principis ſuperioribus annis ſedes: Claudiopolis, Germ. *Clauſenburg*, Hung. *Coloſvvar*: Briſticia, Ger. *Biſtriz*, Hung. *Beſterze*: Sciburgium, Germ. *Schiesburg*, Hung. *Segeſvvar*: Medieſus, German. *Medvviſch*, Hung. *Megies*: Stephanopolis ſeu Corona, German. *Croonſtadt*, Hung. *Breſlavv*.

Valachia ac Moldavia.

Quæ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nominibus diſtinguuntur, ſupe-

superiori ætate uno Valachiæ vocabulo censebantur. Incolis *Woloska Zemla*, id est, Valachia terra, & gens ipsa *Wolochy*. Dividebatur autem tota provincia in Majorem & Minorem: Major postea Moldaviæ nomen recepit. Minori Valachiæ titulus remansit. Quæque suo parebat Principi seu Duci, quem Sarmaticæ gentis vocabulo, *Wayvvodam* appellant. Polonis quondam utraque stipendiaria. Nunc partem Hungariæ Rex, partem Turcarum Imperator tenet. Valachiæ caput ac sedes Vaivodæ est *Targovvisko*. reliqua loca sunt *Brailovv*, & *Dombrovvitza*. Moldaviæ caput est ac Vaivodæ sedes *Czukavv*. reliqua opida sunt, *Margoscest*, *Tarisko*, *Moncastro*.

CAP. XX.

Tattaria minor; ubi Taurica Chersonesus.

TAttarorum nomen longe lateque per Asiam & Europam dispersum est; cujus limites postea in Asia dicemus. at nunc de parte ejus agamus, quæ Tattaria Europæa sive Minor dicitur.

Tattaria igitur Minor, sive Præcopensium Tattarorum regnum, est ea Scythiæ Europææ pars quæ fluviis Borysthene & Psola ac Desna (quæ duo in Borysthenem exeunt) & Tanai minori,

vulgo *Donetz*, ipſoque Tanai, Mæoti palude ac Ponto cingitur. Quinam antiquitus populi has oras incoluerint, ſupra demonſtratum eſt. Cæterum omne litus hujus tractus Græcorum coloniis juxta atque monumentis inclytum fuit: maxime vero Taurica Cherſoneſus, non minus quam ipſa Græcia celebrata. In hac Græcorum urbes claræ, Panticapæum, nunc vulgo *Pontico*; Cimmerium, in medio Cherſoneſi; Taphros, nunc *Przekop*; & Theodoſia, nunc *Kaffa*.

Scythæ in univerſum tenuerunt: at poſtquam *Tattari*, ex Aſia profecti, occuparunt, *Tattaria* dicta eſt, Minorque cognominata, ad differentiam Majoris quæ eſt in ipſa Aſia.

Diviſa eſt in Præcopenſem & Cremeam. Præcopenſis, quæ Sarmatis *Przecopska* dicitur, eſt ipſa Cherſoneſus Taurica, à *Przekop*, id eſt foſſa, quæ in Iſthmo facta eſt, ſeu ab opido ejuſdem nominis huic appoſito, cognominata. Cremea, *Krymska* incolis, eſt reliqua pars extra Cherſoneſum, à *Krym* opido, quod olim Cremnos, dicta. At quia imperii ſedes eſt in Cherſoneſo, tota Tattaria Minor Præcopenſium Tattarorum regnum appellatur. Ipſa gens fera, atrox ac rapida, non in oppidis

vel

vel civitatibus, sed campis ac silvis vaga agit. Vnius regis Imperio parent, cujus regia est *Przekop*.

CAP. XXI.

Sarmatia Europaea.

Ultimi Europaearum gentium fuere Sarmatae, Graecis dicti Sauromatae, regionem totius Europae latissimam incolentes, in Scythiam quoque Europaeam protensi: quin etiam in Asiam usque ad Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat; ubi Sarmatae Asiatici dicebantur.

Sed Europaeae Sarmatiae limites fuerunt, ab occidente Vistula amnis, Suevicum mare, Finnicus sinus, & linea ab hoc sinu ad sinum Granvicum sive lacum Album perducta; quibus à Germania separatur: à Septemtrione Oceanus Sarmaticus, sive mare concretum: ab ortu iidem limites qui Europae: à Meridie Maeotis palus, Isthmus Tauricae Chersonesi, Pontus, Ister, & Hierasus; dein Carpatici montes, ubi in cuneum inter Patissum Istrumque procedit.

Longitudo ejus porrigitur ab Istri ac Patissi confluentibus ad Obii ostium mill. Germ. IↃXL. Latitudo vero inter Rha fluvium & dictum sinum Granvicum CCCLX.

Complectitur hodie Moldaviæ partem inter Tyram, Istrum & Hierasum amnes; Hungariæ partem inter Patissum & Istrum; Poloniæ regnum ultra Vistulam, Borussiam, Livoniam, Lituaniam, Russiam Albam, hoc est, Magni Ducis Moscoviæ imperium, & minoris Tartariæ partem, quæ Cremea dicitur.

Populorum in universa Sarmatia Ptolomæus complura nomina recenset. at ut regio hæc Romanis pariter ac Græcis parum nota, sic illa incerta. Clarissimi tamen ac notissimi, præter eos quos in Scythia Europæa explicuimus, erant Germanis contermini Venedi, qui nunc sunt Livones, Borussi ac Poloni inter Vistulam, Lituaniam & Podoliam, tum Iazyges inter Istrum & Patissum, quos Ptolemæus Metanastas cognominat, id est, Vagos: Plinius Sarmatas affirmat: Tabula itineraria Sarmatas Vagos.

CAP. XIIX.

De incolis Sarmatiæ, fluviis ac montibus: item de Hyperboreis.

GEns quidem universa Græcis Sarmatæ dicta fuit, habitu, armis, moribus vivendique ratione Scythicæ ac Parthicæ similis; ideoque ejusdem originis cum his fuisse conjicere licebit. Verum quum sibi ipsis dicti sint *Russacy*, & ad

ad Riphæos usque montes incoluerint, eosdem esse credibile est, quos Mela Riphaces appellat, tanquam posteri Riphati Noachi abnepotis. Cæterum de rebus gestis ipsorum, antequam sub Slavorum nomine nosci cœperunt, parum in veterum monumentis reperitur.

Sarmatiæ fluvij.

Flumina in Sarmatia, præter ea quæ in Pontum defluere diximus, fuere, Suevicum mare sive Codanum sinum petentes, Chronus, vulgo Germanis accolis *Mammel*, Polonis *Niemen*: Rubo in Venedicum sinum, qui nunc accolis *der Riegish Bodem*, prope Rigam sese exonerans; nunc *Diviná* Polonis, *die Dune* German. Turuntus in Moscovia, nunc *Welikarzeká*: & Chesinus, in Clylipenum sive Granvicum sinum sese evolvens: nunc Russis accolis *Lovvat*, & postquam emensus aliquod spatium, *Wolchovv*.

Montes.

Montes sunt, Carpates, nunc *Krápak*, Poloniam ab Hungaria submovens: Riphæi, qui & Obii, à sinu Albo ad Obii ostium extensi; Russis sive Moschis nunc *Weliki kameny poyas*, id est, magnum lapideum cingulum dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Hyperborei.

Sed operæ pretium fuerit hoc loco cognoscere ea, quæ de Hyperboreis, fabulosis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. Hos alii Europæ, alii Asiæ dederunt, plerique utrique. Fuerunt (si fuisse credimus) supra LX gradum in litore Septemtrionalis Oceani, ultra Aquilonem (unde & nomen eis à Græcis quæsitum) Riphæosque montes sub ipso siderum cardine. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxio carens, per se fertilis. Cultores justissimi & diutius quam ulli mortalium & beatius vivebant. Quidpe festo semper otio læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam: ad innocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora lucique & Deorum cultus viritim gregatimque. in diem arbores victum subministrabant. Mors non nisi satietate vitæ. ubi eos vivendi tædium ceperat, mortem ultro accersebant & voluntario interitu castigabant obeundi tarditatem. Epulati delibutique senes luxu, ac fertis redimiti, semetipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant. quod genus sepulturæ beatissimum existimabant.

CAP.

CAP. XXIII.

De Polonia regno Provinciisque ei subjectis.

POlonicum regnum, quod vastum nunc obtinet terrarum spatium, à principio arctis includebatur finibus; quidpe cujus summa longitudo inter occasum & ortum à *Schvvibussen* proximo Silesiç opido juxta *Crossen* ad *Lencznam* proximum Russiæ opidum, non excedebat mill. German. LXXX. Latitudo vero maxime sinuata inter fontem Vistulæ, & opidum Moscoviæ *Wongrovv*, milliar. LX. Verum accesserunt postmodo ejus titulo, Lituania, Russia Nigra sive Minor, Podolia, Volinia, Podelassia, Masovia, Prussia, Samogitia & Livoniæ major pars.

Sarmatæ, ut ante retuli, hæc omnia primo tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in veteris Germaniæ solo citra Vistulam sita est. Quanquam & Prussiam & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ descriptione ex Tacito demonstravimus, ab initio incoluit; quæ in hanc diem perpetuo mansit. Solũ est in universum frumento fertilissimum; nisi qua silvæ vastiores intercedunt.

Termini autem totius regni Poloniæ sunt, à Septemtrione mare Suevi-

cum & sinus Venedicus,lineaque à Pernavia Livoniæ opido ad Dunæ fontes ducta; qua Sol exoritur, Borysthenes, sive *Dnieper*; à meridie Tyras, sive *Nyester*, & Carpates mons; qua occidit Sol, Silesiæ & Marchię Brandenburgicæ Pomeraniæque junguntur.

Longitudo harum finium summa est, inter duo opida *Schvvibussen* ante dictum & *Czyrkassy* in ripa Borysthenis situm, mill. German. cc. Latitudo inter Pernaviam Livoniæ opidum & Carpatem montem supra Transsilvaniam milliar. cl.

Dividitur in regiones ac Provincias supra dictas; quarum singulas explicare aggrediemur.

Cap. XXIV.

Polonia proprie dicta.

Polonia proprie dicta, incolis *Polska*, à vocabulo *Pole*, quod Slavonica lingua campum significat, notationem accepit; quia tota campestris est ac plana.

Dividitur in Majorem & Minorem. Major Germaniæ contermina est; Minor Moraviæ, Hungariæ ac Russiæ. Minor supremam nunc fert dignitatem ab urbe Cracovia regni capite. At Major dicta fuit altera, cũ divideretur regnum, quia illic sedem fixit Lechus gentis conditor.

Polo-

Polonia Major.

Majoris caput est Posenania, incolis *Posnan*, German. *Posen*, urbs præclara ac supra Polonorum cultum splendida emporiumque celeberrimum. Secunda est Gnæsna, incolis *Gniezno*, German. *Gniesen*, mercatu nobilis, antiquissima Polonicarum, primaque sedes Principum. Reliqua opida sunt, Calisia, Ptolemæo memorata, Polonis nunc *Kalisz*: Lancicia, *Plotsko*, & Petricovia, vulgo *Piotrkovv*, Iuridico conventu (tribunal incolæ vocant) maxime celebris.

Polonia Minor.

Princeps Minoris est Cracovia, vulgo *Krákovv*, caput decusque totius regni ac sedes regia: urbs magna atque ingens, & licet inter incultas, ipsa tamen magnifica admodum & superba. Corrodunum esse Ptolemæi, haud male conjiciunt docti viri. Secunda à Cracovia est Lublinum, vulgo *Lublin*, urbs egregia ac lauta, negotiationibus sublevata: quidpe mercatus est totius regni nobilissimus. Tertia est Sendomiria, Polonis *Sendomierz*.

Cæterum à Lecho primo gentis conditore Principes populum rexerunt adusque Boleslaum Chabrium, qui primus Poloniæ Rex ab Othone III Roman. Impera-

Imperatore circa ann. cIↃ pronunciatus est.

Cap. XXV.

Lituania, Rußia & Podolia.

Lituania, Polon. *Litvva*, German. *Littavven*, suos habuit antea Principes, magni Ducis titulo illustres, donec Iagello ann. cIↃCCCLXXXVI in Regem Poloniæ electus magnum Lituaniæ Ducatum Polonico regno adjunxit. Regio est totius regni vastissima, silvis horrida, paludibus fœda. Longitudo ejus maxima inter Polotæ fluv. fontes (qui sunt in confinibus Livoniæ & Moscoviæ) & *Dassovv* proximum Ponto opid. milliar. German. CCLX. Latitudo inter Chronum & Borysthenem amnes milliar. LXXX.

Vrbibus, vicis atque ædificiis tota regio plane inculta est. Caput est Vilna, Germ. *Wilde*, ampla ac spatiosa, Cracoviæ magnitudinem exæquans, at ligneis plurimum constans ædificiis. Major equidem hac, at incultior, Novogardia, vulgo *Novvigrod*. Clara item atque magna est Kiovia, vulgo *Kijovv*, ad Borysthenem sita. *Dassovv*, ad Pontum accedens, veterum est Ordessus. *Kavvno*, German. *Kavven*, Mulso quod vulgo *Medum* vocant, nobile est opidum.

Rußia

Russia Nigra.

Provincia hæc inter Poloniam Minorem, Voliniam, Lituaniam, Podoliam, Moldaviam, Transsilvaniam & Hungariam sita, Minor dicitur Russia, sive Russia Nigra, Pol. *Czarna Rusz*, ad differentiam Majoris sive Albæ, quod est Moscoviticum Imperium. Latine Russos & Ruthenos vocant incolas, quos à Roxolanis oiginem atque nomen habere putant. Ea pars quæ Carpaticis affixa jugis, incolis *Podogorze*, quasi submontana, indigetatur.

Suos aliquando Russia habuit Duces; postmodum Poloniæ regno adjecta.

Caput Ducatus est Leopolis, Pol. *Lvvovv*, German. *Levvenburg*, quod contracte *Lemburg* efferunt; emporium Turcicis mercibus celeberrimum. Reliqua opida sunt, *Przemysl, Hálycx. Chelm.*

Podolia.

Podolia, Pol. *Podale*, inter Moldaviam, Russiam Nigram, Voliniam & Lituaniam sita, vastissimis campis, pecori quam hominibus alendis benignior, pascuis gaudet mirum in modum luxuriantibus; adeo ut boum ingentium immania cornua vix è gramine appareant.

Caput

Caput regionis est *Kámienyecz*, urbs mira ac stupenda ratione in arduo saxo condita; qua re, cum sæpius à Tattaris, Turcis ac Valachis peteretur, inexpugnabilis exstitit. Reliqua loca sunt, *Chmielnik*, *Tzudnovv*, *Bratzlavv* & *Orczakovv*; quod Tattari occupatum tenent.

CAP. XXVI.

Volinia, *Podelassia*, *Masovia*, *Livonia*, *Samogitia*.

Volinia.

Volinia, Pol. *Wolin*, inter Poloniam, Lituaniam & Russiam Nigram porrecta, opida præcipua habet, *Lutzko*, *Wlodimirz*, & *Krzemieniec*.

Podelassia.

Podelassia, Pol. *Podlasze*, inter Lituaniam, Masoviam & Borussiam posita, Lituaniæ quondam pars, singularis postea provincia facta, Poloniæ titulo accessit. Loca notiora sunt, *Bielsko*, *Tykoczijn*, *Augustovv*.

Masovia.

Masovia, Pol. *Mazovvsze*, German. *die Masavv*, inter Borussiam, Poloniam & Podelassiam sita, suos habuit ante Duces; quorum stirpe exstincta, Ducatus ann. CIↃIↃXXVI. Poloniæ titulo

insertus

insertus est. Caput provinciæ est Varsavia; Pol. *Wárszavva.* Germ. *Warsavv* regni comitiis, quæ heic haberi consueverunt, celebris.

Livonia.

Livonia, German. incolis *Liefland*, nobilissima atque amplissima regio, ab Septemtrione Finnico sinu terminatur; ab oriente Narva amne & *Peybas* lacu, & Magnæ Russiæ Lituaniæque latere Occidentali; à Meridie linea ab opido Lituaniæ *Dodina*, in ripa Duinæ fluvii posito, ad *Memmel* Borussiæ opidum perducta; ab occasu mari Suevico. Longitudo summa inter Narvam & *Memmel* mill. xc. Latitudo inter mare & *Dodina* mill. LX. Dividitur in quatuor partes, quarum nomina incolis, *Esten*, *Letten*, *Curland* & *Semigallen*. Harum prima Suedicæ est ditionis, reliquæ Polono parent: Insula *Oösel* ad Danum spectat.

Princeps urbium est *Riga*, nobile emporium, nec inferior commerciis Rivalia, vulgo *Revel*, Esteniæ caput. Tertia est Dorpatum, vulgo *Derpt*; Veneda, vulgo *Wenden*, Venedico obversa sinui, Magistri militiæ ordinis Teutonici sede nobilitata, Curlandiæ, quæ superioribus annis in Ducatum una cum

Semi-

Semigallia elata, caput *Goldingen*. Ducum autem ſedes *Mitovv*.

Samogitia.

Samogitiæ Ducatus inter Livoniam & Boruſſiam ſitus, nullo neque opido, neque caſtello, neque eximio aliquo ædificio inſignis, ſilvis ac nemoribus horridus, ſolo melle, quod heic præſtantiſſimum colligitur, notus eſt.

Cap. XVII.

De Boruſſia & Caſſubia: item de Epiſcopatibus & Academiis regni Polonici.

PRuſſia, vulgo *Preuſſen*, ampliſſima atque illuſtriſſima regio, fluviis ac lacubus ſtagniſque frequenter rigua, frumento maxime ferax, quibuſdam dicitur perperam Boruſſia, quaſi à Boruſcorum antiqua' gente, quam Ptolemæus in Moſcoviæ tractu ponit. hanc huc tranſiiſſe ſuſpicantur. Alluitur à Septemtrione ſinu Codano & Chrono flumine; ab ortu clauditur Lituania & Podelaſſia; à meridie Maſovia & Polonia: ab occaſu Caſſubia. Porrigitur in longum à Chroni oſtio, ad Toruntum urbem in ripa Viſtulæ, mill. German. XLV. In latum ab opido Podelaſſiæ *Raigrod*, ad Viſtulæ oſtium, totidem.

Diviſa hodie eſt in Regalem, quæ immeditate Regi paret; & Ducalem,

quæ

quæ Marchionibus Brandeburgicis in feudum concessa.

Regalis Borussia.

In Borussia Regali clarissima urbium Gedanum, quæ & Dantiscum, vulgo *Danzighe*, nobilissimum Suevici maris Emporium, totius regni granarium, civitas dives & opulenta; mœnibus, fossa ac vallo munitissima. Secunda ab hac est Torunium, vulgo *Thoorn*: celebre quondam emporium, antequam Gedanum ad id fastigium perveniret; nunc nundinis maxime clarum. Elbingium vulgo *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis heic negotiantur, in singularem nitorem indies crescit.

Reliqua opida notiora sunt, Mariæburgum, firmissimum munimentum; Grudontia, Bromberga, Culmia: hæc antiquissima & opulentissima quondam urbs. Braunsberga publico Iesuitarum collegio famigeratum opidum.

Borussia Ducalis,

Ducalis Borussiæ caput ac sedes Ducum est Regius mons, vulgo German. *Koningsberg*, Pol. *Krolevviec*; urbs nobilis & celebre maritimis mercimoniis emporium. Est præterea versus Septemtrionem ultima *Memel*, arx munitissima.

Cassubia.

Cassubiæ Ducatus, inter Borussiam ac Pomeraniam situs, latior olim erat, quam nunc patet. Quippe tota ea Borussiæ pars quæ circa Vistulam Pomerellia nunc dicitur, Cassubiæ Ducibus ante patebat.

At ejus quæ nunc Cassubia nuncupatur, caput est Conicia, Polon. sive Cassubiis incolis *Chonitza*, German. *Konitz.* Reliqua opida sunt, *Slochovv*, *Bütovv*, *Lavenburg.*

Episcopatus & Academiæ Polonici regni.

Archiepiscopatus in universo regno sunt tres, Gnæsnensis, Leopolitanus & Rigensis. Episcopatus XVI. Academiæ duæ, Cracoviensis & Regiomontana.

CAP. XXVIII.

Moscovia sive Russia Alba Magnus Ducatus.

Ultima Europæ regio est Russia Alba sive Major, omnium vastissima; inculta, ac paludibus silvisque invia. Eadem Moscovia à capite suo. Gens ipsa rudis, perfida, servituti supra modum addicta, vulgato nomine nunc Moscovitæ appellantur.

Finitur ipsa regio à Septemtrione mari

mari concreto, ab ortu iiſdem finibus quibus Europa, hoc eſt, Obio ac Tanai amnibus: à meridie Tanai minore, vulgo *Donetz*, Deſna & Pſola; ab occaſu Boryſthene & Narva lineaque inter horum fontes ducta.

Longitudo ſumma inter promontorium Litamin, vulgo *Capo Oby*, & Pſolæ confluentem, ad opidum *Czerkaſſy*, implet mill. Germ. CCCLXXX. Latitudo inter *Corelenberg* opidum in confinio Finlandiæ, & Obium flumen, juxta opidum *Lepin*, mill. CCC.

Dividitur in complures Ducatus ac provincias, quæ plerumque à præcipuis urbibus denominantur.

Ducatuum princeps eſt Moſcovia, incolis *Moskavv*; cæteri, *Wolodimir, Moſaysko, Tvver, Ruszovva, Niſſy Novvogorod*, id eſt, inferior Novogardia, *Zezan, Worotin, Smolensko, Biela, Pleskovv, Weliki Novvogorad*, hoc eſt, Novogardia magna, *Bielojezero, Iaroſlavv, Svviera*.

Principatus, *Roſtovv* & *Suldál*.

Provinciæ, *Wolska, Corella, Wologda, Vſtiug, Dvvina, Wiatka, Iuhora, Petzora, Condora, Permen. Czeremyſſi gorni, Czeremyſſi lugovvi, Mordvva, Kargapole, Meſchora*.

Vrbes Moſcoviæ.

Vrbes in hac regione cunctæ conſtant ligneis ædificiis, ac luto illitis; amplæ quidem ſunt, ſed quarum viis ſæpe latiſſimi campi intercedant.

Caput imperii eſt *Moskvva*; urbs ſupra modum atque fidem magna, ut quæ quadraginta unum & quingenta ædificiorum millia complectitur. Arx eſt in ea magni Ducis, quem incolæ *Czar*, id eſt, Imperatorem vocant, domicilium viginti millium hominum capax; quos præſidii cauſa Magnus Dux perpetuo alit.

Reliquæ urbes ſunt totidem fere, iisdemque nominibus, quot Ducatus ac provinciæ. Quarum *Wolodimir* caput erat ante imperii. *Vſtiug* celeberrimum totius Ruſſiæ in mediterraneis emporium. Maritima emporia ſunt S. Nicolai & S. Michaëlis Archangeli opida, à Belgis, Anglis, & Germanici Suevicique maris accolis frequentata. In opidum *Bieletezero*, quod in lacu conditum bello ingruente, theſauros Magnus Dux abſcondit.

Sunt præterea Magni Moſcoviæ Ducis imperio ſubjectæ Tartarorum quædam nationes Aſiaticæ, de quibus poſtea in ipſa Aſia.

LIBER QVINTVS.

CAP. I.

Summa Asiæ descriptio.

EXplicatis omnibus Europæ partibus, tempus est Tanai trajecto Asiam ingredi. hæc quidpe Europæ connexa, imo innexa, cum & Scythæ Asiatica gens in Europam amplissimo tractu protendantur, & Sarmatæ gens Europæa ultimos fines in Asiam non minori tractu extendant.

Ipsa terra Asia ab initio rerum omnium nobilissima; ut quæ prima genus mortalium intra se conspexit & in alias mundi partes emisit. Prima gentium, ritus, sacra, mores, rationemque vivendi alias docuit. hæc denique est quæ Deum ipsum humana specie tulit.

Dictam Græcorum alii volunt ab Asia Nympha, Oceani & Tethyos filia, Iapethi conjuge, alii ab Asio Manei Lydi filio.

Fines sunt ab Septemtrione Oceanus Scythicus; ab Oriente mare Eoum; à Meridie mare Indicum, sive Rubrum; ab Occidente sinus Arabicus & Isthmus qui est inter sinum Arabicum & mare internum: atque inde maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus,

Mæotis lacus, Tanais amnis & Obium flumen.

Longitudo ejus summa est inter Hellespontum & Malaccam extremum Indiæ emporium mill. German. cIↄccc. Latitudo inter fauces Arabici sinus & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum *Anian*, mill. cIↄccxx.

Divisa fuit olim universa in Majorem & Minorem. Regiones quas Major complectitur sunt istæ: Sarmatia Asiatica, Scythia Asiatica, Serica, Sinæ, Indiæ, insulæ ad Indias; in continenti rursus Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Sogdiana, Paropamisis, Bactriana, Hyrcania, Margiana, Parthia, Persis, Susiana, Media, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Mesopotamia, Assyria, Babylonia, Arabia, Syria, Palæstina, Phœnice, Cilicia, Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithynia, Pamphylia, Lycia, & insula Cyprus. In minori sunt hæ: Phrygia, Mysia, Lydia, Caria, Æolis, Ionia, Doris, & insula Rhodus.

At hodie tota Asia in quinque potissimum dividitur partes; quarum I Tartaria; II China; III Indiæ, sub quibus insulæ adjacentes; IV Persarum sive Sophorum imperium, sub quo comprehenditur Armuziæ peculiare regnum; V Turcicum imperium.

CAP.

CAP. II.

Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.

PRima igitur Asiæ, post Tanaim, est Scythia ipsaque gens Scythæ, quos Persæ Sacas appellavere à proxima gente: antiqui Arimeos dixerunt. In Europam usque ad Istri ostia extendi, supra demonstravimus; ubi etiam fines eorum explicuimus.

At Scythia Asiatica fines habet, ab occasu eosdem quos ipsa Asia atque Europa: ab Septemtrione mare Scythicum sive concretum ad *Tabin* usque promontorium; ab ortu mare Eoum & Auxatios Casiosque montes, quibus à Serica hodie Catajæ regno distermi-natur; & Ottorocoram montem, quo à Sinis sive Chinensibus discernitur: à meridie Emodos montes, quibus ab Indiis; & Sagdia Oxiaque juga, quibus à Persarum submovetur imperio; dein mare Caspium; mox Caucasum montem, quo ab Albania; & Coracem, quo ab Iberia & Colchide separatur.

Longitudo ejus atque latitudo nobis in Europa dictæ sunt. Complectitur autem hodie totum Tattariæ Asiaticæ nomen, si regnum Catajæ excipias, quod Seres populi olim tenuere; &

Zagataiæ partem nomine *Ocrage*, quam Sogdii. Divisa fuit in Sarmatiam Asiaticam, Scythiam intra Imaum montem & Scythiam extra Imaum montem.

Sarmatia Asiatica.

Sarmatarum Asiaticorum regio includitur fluminibus Tanai & Rha, sive *Volga*, mari Hyrcano Ponticoque, & montibus Corace Caucasoque. Nunc Tattari Czetkassi eas terras tenent.

Populi in ea à veteribus Geographis recensentur innumeri; at clari Turcæ, sive Turci, qui Turcicum condiderunt imperium. Præterea Amazonum muliebre genus, omnium clarissimum.

Scythia intra & extra Imaum montem.

Reliqua Scythia Asiatica in duas dividitur partes; quæ occasum spectat, Scythia intra Imaum montem; quæ ortum, Scythia extra Imaum dicitur.

In Scythia intrà Imaum montem populi inter alios fuere Sassones, unde quidam Saxones in Germania ortos nugantur; & Sacarum gens magna, nunc *Turckestan* & *Tagalistan*, in confinibus Indiæ. Atque in his populi omnium Scytharum nobilissimi Massagetæ.

Fluvii.

Fluvii universæ Scythiæ celebres sunt Obius

Obius & Paropamisus, ad quem nunc urbs *Camul*, uterque mare Septemtrionale petentes: Iaxartes, nunc *Chesel*; & Rha, nunc *Volga*, sive *Volha*; & *Edel*, in mare Hyrcanum erumpentes.

Imaus.

Montium maximus atque celeberrimus est Imaus; cujus Septemtrionalis pars nunc *Alkai* perhibetur; ubi Tattariæ Imperatorum sepulchra. inde ad Gangis fluvii fontes Indiæque fines ccccl. mill. German. longitudine protenditur.

Serica & Sogdiana.

At Tattariæ nunc extremæ ad Eoum mare pars, quæ Citajæ regnum dicitur, olim fuit Serica regio, quam gens clarissima Seres incoluerunt. Horum metropolim Seram eodem nomine etiam nunc exstare, quidam contendunt.

Sogdiana etiam regio, inter Oxi dexteram ripam & Sogdios montes sita; quæ Persici olim Imperii fuit, nunc Tattariæ pars est, sub nomine *Ocrage*.

Cap. III.

Summa Tattariæ descriptio.

TAttarorum igitur nomen hodie tota Asia amplissimum est, in Europam etiam, ut ante Scythicum, ex-

tensum, ubi Tattaria Minor supra memorata. Gens ipsa fera, atrox, cruenta, inconditis moribus & omnium barbarorum maximè barbara. Regio plurimum inculta, tristis, squallida atque deserta. Nomen accepit à flumine *Tattar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare Septemtrionale effunditur.

Vniversæ longitudo est à Borysthenis ostiis ad *Tabin* usque promontorium mill. German. circiter cIɔ. Latitudo ab Obii ostio, ad finem *Bramas* regni in confinibus Indiæ ac Sinarum, mill. Iɔc.

Vniversa dividitur in Asiaticam & Europæam, quam supra explicuimus.

Asiatica quinque potissimum partibus distribuitur, quarum nomina hæc: Tattaria deserta, Tattaria *Zagataia*, *Turckestan* regnum, Cataini Magni Imperatoris imperium, & Tattaria vetus.

CAP. IV.

Tattaria deserta, Zagataia & Turckestan.

DEserta Tattaria inter Tanaim, Volgam, Iaxartem amnes, Tapyros, Sebyos Imaumque montes sita, Sarmatiæ Asiaticæ partem, partemque maximam Scythiæ intra Imaum montem complectitur, in hordas complures distributa; quarum præcipuæ sunt: Zavolhensis,

henſis, quæ & Bulgarorum Tattarorum eſt horda; Caſanenſis, Nohaigenſis, Tumenſis, Schibanskenſis, Coſakenſis, Aſtracanenſis, quæ quondam peculiare regnum; & Baskirdenſis; pleræque ab opidis cognominatæ.

Harum incolæ cum omnes liberi ante eſſent, nunc Moſcovitarum imperio audientes ſunt; exceptis unis Tumenſibus, qui magno Chano Cataino parent.

Zavolhenſis horda magna quondam dicebantur, quia ex hac cæteræ ortum duxerant; unde etiam Imperator eorum *Vluchan* appellabatur, id eſt, Magnus Dominus, ſive Magnus imperator.

Aſtracanenſis regni caput eſt urbs *Aſtracan* ſive *Citrachan* prope oſtia Volgæ, ſalinis atque emporio clara; qua de cauſa mercatores innumeri ex Moſcovia, Turcico Imperio, Armeniis & Perſide eo confluunt.

Sunt præterea in deſerta Tattaria *Czyrkaſſi* inter Tanaim & Volgam, in Aſiatica Sarmatia; & verſus Oceanum in Scythia intra Imaum, *Meeriti* ac *Samoiedi*, quos latine dicas ſemet ipſos devorantes; aliique eodem tractu, *Molgomſai*, *Badai*que; utrique ſolem, vel rubrum pannum in ſublime elatum, venerantes. Cæterum dexteræ Obii ripæ, circa

CAP. V.

Cataini Magni Chani Imperium ; item Tattaria vetus.

POtentiſſimum inter Tattaros imperium eſt Magni Chani in regnis *Cataja*, *Tangut*, *Tainfu* : & in provinciis *Tenduc*, *Camul*, *Ciarciam*, *Cara kitay*, id eſt, Nigra Cataja, & *Teber*. Initium ejus eſt à Noruſſis montibus in confinibus Tattariæ deſertæ, extenditurque ad *Tabin* uſque promontorium & fretum *Anian* longitudine 1oc circiter mill. German. Occupat veterem Sericam, majorem partem Scythiæ extra Imaum montem, partemque Scythiæ intra Imaum.

Regnum Catajæ.

Serica eſt ipſum nunc regnum Catajæ, vulgo *Kitay*; incolis (ut ferunt) adeo frequens, & agrorum cultu adeo læta, urbiumque ſplendore, ædificiorum nitore, atque omni denique divitiarum genere adeo affluens, uti neque Græciæ veteri neque Italiæ cedat.

Vrbium opulentiſſima eſt *Cambalu*, regia ſedes & caput totius imperii Magni Chani, quinque mill. German. ambitu comprehendens ; quam duodecim ſuburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, frequentiſſimum

Indis

Indis ac Senenſibus mercatoribus emporium.

Caindu urbs velis ſubtiliſſimis, quæ ex arborum corticibus ad uſum fœminarum conficiunt, maxime eſt clara. Qua re tota olim Serica nota erat. Vnde Plinius; *Seres*, inquit, *lanificio nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem.*

In regno *Tangut* artem typographicam ante c I ɔ annos inventam fuiſſe, nonnulli contendunt.

Tenduc provincia, magni ac potentis Regis Presbyteri Ioannis (quod nomen poſtea Abiſſinorum Regi in Africa per errorem datum fuit) quondam regnum fuit.

Tainfu regnum amplum atque cultum vitibuſque fertile, artificibus ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobiliſſima inter Tartaros officina. Quin Serico ferro jam inde Plinius palmam tribuit.

Tartaria Vetus.

Poſtrema univerſæ Tartariæ pars eſt Vetus Tartaria, inter Paropamiſum amnem & Sericam ſive Citajæ regnum, ad uſque Septentrionalem Oceanum & fretum *Anian* extenſa.

Dicitur vetus Tartaria, quia hinc primo

mo nomen Tattarorum, ut supra demonstravimus, exortum est. Regiones heic & hordæ complures, quarum nomina vix nota aut certa. At *Ung* & *Mongul* regiones, *Gog* & *Magog* esse, viri docti docent.

CAP. VI.

De Sinarum regione sive China.

TAttariæ, qua ortum solis prospicit, adnexum est Chinæ regnum, cœli temperie, fertilitate soli, amplitudine, opibus ac potentia haud cuiquam alii cedens. Gens ipsa (si credimus) ingenio omnes alias superans. Sinas esse Ptolemæi, cum situs, tum ipsum vocabulum maxime convincit Quidpe quod Hispanis *China*, id Italis Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur; ubi exiguam in pronunciatione deprendas differentiam, inter *China* & *Sina*. At ignorantia Hispanicæ pronunciationis, quæ est in Ch, Græce literæ χ pronuntiatio in vocabulo isto apud alias nationes invaluit. Limites habet ab occasu Damasios montes, quibus ab India & Tattaria separatur; ab Septemtrionibus Ottorocoram, & murum ccc mill. German. inter hujus crepidines contra Tattarorum irruptiones exstructum: ab ortu Oceanum Sinensem sive Eoum;

Eoum; à meridie eundem Oceanum & regnum *Sian*. Longitudo summa est à Tattarorum finibus, qua mare Eoum tangunt, usque ad regnum *Sian*, mill. German. IↄC. Latitudo inter Damasia juga & Oceanum milliar. ccc.

Dividitur totum regnum in complures provincias, quas illi præfecturas vocant: quarum maritimæ sunt, *Cantan*, *Foquiem*, *Chiqueam*, *Nanquij*, *Xantum*, *Paquin*; mediterraneæ, *Xiamsii*, *Cansii*, *Sancii*, *Suchnam*, *Huanum*, *Iuana*, *Fuquam*, *Suinam*, *Quicheu*, *Quiancii*. *Cochinchina*, *Quancii*.

Vrbes per nniversum regnum esse tradunt celebres CCXL, fossis murisque probe munitas, præter opida & pagos quorum infinitus numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quod *Cantan*, una ex minoribus, tria amplius milliaria Germanica circuitu amplecti dicatur.

De regia varia est auctorum traditio; alii quidpe *Paquin* eam vocant, alii *Xantum*, quam eandem putant esse *Quinsai*. In Tattariæ finibus versus Septemtriones sitam esse, omnes consentiunt. Ante erat regia *Nanquin*, magna urbs, in medio regni versus Oceanum posita. At de urbe *Quinsai* (sive ea Tattarorum Magni Chani, sive Sina-

rum

rum Regis regia; utrumque enim traditur) merito prudentissimi cujusque fidem excedunt ea quæ M. Polus Venetus tradidit: continere scilicet eam circuitu mill. Ital. circiter centum, id est, Germ. communia viginti quinque, & pontium in ea lapideorum duodecim millia, quorum quidam tantæ altitudinis, uti majores naves erecto malo subtermeare queant: lacum item intra mœnia ambitu mill. German. circiter septem continere; in quo duæ insulæ singulas regias superbissimo opere sustinentes. per universam autem urbem præsidium triginta millium militum. Verum tamen urbem hanc post Marci Poli tempora bello diruptam vel alia gravi calamitate destructam esse, quidam putant.

Iapan Insula.

Insulæ ab ortu Sinarum regno objacent innumeræ; at duæ insigniores: *Corea*, incolis *Caoli*, longitudine CCXXX milliar. German. latitudine L; & multo nobilior *Iapan*, longitudine milliar. CL. latitudine LXX: utraque in complures ditiones, quas Reguli verius quam Reges obtinent, distributa. Hujus tamen potentior Rex est *Meaci*, urbis totius insulæ principis.

Cap. VII.

De India Veteri.

Sinarum regno conjuncta est ab occasu meridieque India, terra omnium nobilissima, auri argentique adeo fœcunda, uti solum ejus aureum argenteumque esse veteres crediderint.

Nomen accepit ab Indo nobilissimo flumine. Clauditur ab occasu Indo; à Septemtrione Emodis montibus: ab ortu itidem montibus Damasiis & Meandro: à meridie suum mare, quod Indicum appellatur, magnis sinubus recipit; in quod, ceu duo cornua, longissimo excursu sese emittit.

Longitudo ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ Chersonesi promontorium mill. Germ. circiter I ɔ c; Latitudo maxima à Damasiis jugis in finibus Sinarum ac Tartarorum ad Simyllam promontorium, nunc *C. Comori*, mill. CCCCX.

Divisa fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum una versus occasum India intra Gangem, altera versus ortum India extra Gangem, appellabatur.

Tradunt veteres Geographi, fuisse in India populorum novem millia, quorum clarissimi Brachmanes, Indorum Philo-

Philosophi, Græcis Gymnosophistæ dicti; & Gangaridæ, quorum regem potentissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Vrbium fuisse quinque millia, iidem auctores prodiderunt, præcipua capacitate; quarum omnium clarissima Nysa, in qua genitum Liberum patrem Indi arbitrabantur.

Fluvij.

Fluviorum nobilissimi sunt Indus & Ganges; Indus, quem accolæ quondam Sandum, nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd, Duil, Inder, & Caercede*, in Paropamiso monte effusus undeviginti recipit amnes; sed clarissimos Hydaspen & Hypasin, qui Alexandri iter terminavit. nusquam latior quinquaginta stadia, aut altior xv passus, septem ostiis in mare Indicum evolvitur. Ganges gemmifer & auri fœcundus, ex Scythicis exoritur montibus, cujus latitudo minima duo mill. Germ. maxima, quinque, ubi vadosissimus, mensuram centum pedum devorat.

De Incolis.

Indorum gens vetustissima nunquam à natali solo recessit. quare nemini fas sit mirari vel hominum vel urbium copiam. Indiam Liberpater (quem illi

apud se natum arbitrati) primus cum exercitu ingressus est, primusque omnium Indis subactis triumphavit. Dehinc Persæ proxima inter Indum & Gangem armis occupata tenuerunt, donec Alexander, Dario superato, Porum Indorum Regem debellavit. Post hunc in pace, suis quinque Regibus obedientes, egerunt; donec, diu ignoti, tandem Portugallensibus superiori sæculo rursus cogniti fuerunt. Longinquitas regionis occasionem præbuit fabulis, uti ex veteribus graves etiam scriptores, hominum varias monstrosasque species crediderint.

CAP. VIII.

Summa Indiæ novæ descriptio.

CVm superioribus sæculis ob feritatem intercedentium populorum terra adiri India nequiret, tam longinqui vero maris navigatio nondum experta esset, diu Europæis incognita mansit, cum non nisi ex veterum scriptis nosceretur. At primus Guasco Gama Portugallensis ann. CIↃCCCCXCVII ab Hispaniis profectus, superato Bonæ spei promontorio atque universa Africa circumnavigata, Indiæ oram maritimam perlustravit. Post hunc idem ab aliis feliciter tentatum; missique alii aliique

sub-

ſubinde à Regibus Portugalliæ, qui oram maritimam vi occupatam, arcibus ac propugnaculis munirent. Deprehenſum tunc eſt, varia nationum genera Indias incolere, Hebræos, Perſas, Scythas, Arabas, ipſosque Indos, quorum exigua quædam pars poſt D. Thomæ, ut ferunt, inſtitutionem in fide Chriſtiana permanſerunt. Hanc navigationem diu Portugallenſes & Hiſpani, conſtituto in Indiis ab Portugalliæ Hiſpaniæque Regibus Prorege, ſoli obtinuerunt; donec ſuperioribus annis Hollandis etiam frequentata eſt.

Iiſdem finibus, quibus olim, India nunc etiam circumſcribitur. nam & citra Indum amnem populi quidam, ut olim, nunc etiam Indi dicuntur.

Dividitur etiam nunc, ut olim, Gange fluvio in duas parteis; quarum una *IndoStan*, quæ olim India intra Gangem; altera *Mangi*, India extra Gangem. Regna univerſam continere tradunt XLVII, quorum quædam nimium modica & arctis admodum finibus conſtricta.

At noviſſimi tamen Geographorum in novem potiſſimum partes ſive regiones univerſam Indiam diviſerunt; quarum nomina ſunt: *Cambaia*, *Narſinga*, *Malabar*, *Orixa*, *Bengala*, *Pegu*,

Sian, *Camboia*, & Septemtrionalis pars, quæ ferme tertia universæ.

CAP. IX.

Cambaia, Narsinga, Malabar, Orixa.

CAmbaiæ regnum in dextro Indiæ cornu ad Indi ostia situm, longitudine occupat mill. German. circiter CLX, latitudine fere totidem.

Vrbium prima est, quæ regno nomen dedit, *Cambaia*, omnium Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima; qua de causa *Cairum* Indiæ vocitata. Regia sedes est *Campanel*, in edito loco septenis mœnibus cincta. *Goa* in insula Indi posita, emporii celebritate, agrorum ubertate, incolarum multitudine atque ædificiorum magnificentia insignis urbs, ob munitionis firmitudinem locique situm claustra regni vocitata.

In eadem insula *Dio* arx, atque in continenti alia *Damaom*, Hispanorum præsidiis custodiuntur.

Celebres quoque sunt *Beder* & *Decan* urbes; quarum hæc regno quondam nomen dederat. At citra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars est regni Cambaiæ, præcipua urbs est *Ardavat*, Indi ripæ apposita.

Narsinga.

Narsingam, in dextro itidem cornu situm,

sitam, duobus lateribus, Occidentali ac Orientali, mare abluit. Longitudo ejus à confinibus Cambajæ & Orixę, ad promontorium *Comori*, milliar. occupat German. circiter CL. Latitudo summa inter duo maria mill. XC.

Regiæ sunt duæ: *Narsinga*, unde regno nomen, & *Bisnagar*.

Onor, *Batecala & Mangalor*, Lusitanæ ditionis. *Colmandel & Maliapor ab* Indis Christianis habitantur: Quarum hæc D. Thomæ sepulchro clara.

Malabar.

Malabar regio in extremitate dicti cornu sita, in longum LXXX, in latum XLV mill. German. regna continet, ab singulis urbibus denominata: *Cananor*, *Calicut*, *Coulete*, *Cranganor*, *Cochin*, *Coulam & Travancor*. Horum *Calicut* cætera præstat; cujus Rex *Samory* incolis, id est, summus Imperator ac Deus in terris vocatur. Ipsa urbs *Calicut* ampla est, at humiliter exstructa.

In hac provincia Lusitani tria habent munimenta.

Orixa.

Oxiæ regnum, in sinu Gangetico inter Narsingæ & Bengalæ regna protensum, caput habet Orixam urbem. At regia est *Ramana*.

CAP. X.

Bengala, Pegu, Sian, Camboia, India Septemtrionalis.

Bengala.

Bengalæ regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad Gangis aliorumque amnium ostia, in longum CL, in latum CLXX mill. Germ. obtinet.

Ipsa urbs *Bengala*, magna, celeberrimo emporio insignis, in insula fluvii *Cosmin* sita est.

Pegu.

Regia hujus regni est *Pegu* urbs in insula posita, totius Indiæ clarissima, mœnibus munita, ædificiis elegantissimis ornata.

Subjecta autem sunt Regi *Pegu* & alia regna, quorum *Ava* versus Septemtrionem, gemmis, equis & elephantis abundat.

Sian.

Sian potentissimum regnum, cujus longitudo CCC. lat. CLX. conficit mill. urbes insigniores habet *Sinan* regiam, admodum amplam, & *Malacca* in Chersoneso aurea sitam; emporium aromatibus nobilissimum; quatuor mill. Germ. amplecti dicitur.

Cam-

Camboia.

Hujus regni caput est *Camboia*; at sedes regia *Diam*, quæ quibusdam *Odia*.

India Septemtrionalis.

Borealem Indiæ partem, quam tertiam universæ diximus, quondam in varia regna divisam, nunc Tartari ex Tartaria huc transgressi obsident. Hi Mogores dicuntur, & eorum rex Magnus Mogor; cujus regia *Delly*, in confinibus Cambaiæ & Narsingæ regnorum. Sub hoc Rege urbes claræ, *Mandao*, *Sanga*, *Moltan*, *Citor* & *Aracan*, singulorum regnorum capita.

CAP. XI.

Insulæ in Indico mari.

INsularum in Indico mari tantus est numerus, ut haud facile iniri queat; quare præstantiores solum dicendæ.

Princeps est atque omnium toto Oriente nobilissima *Sumatra*, in complura regna divisa; Secunda est *Borneo*; Tertia *Iava* Major, incognitæ magnitudinis; quam Iul. Cæsar Scaliger omnium rerum facili ubereque proventu compendium Orbis appellavit. In hac celeberrimum Emporium *Bantam*.

Dein insulæ *Celebes*, *Gilolo*, *Ceiram*; quas Sindas esse putant Ptolemæi: &

inter has ſparſæ Moluccæ; parvæ, at felici aromatum productu nobiles, *Bachian*, *Tidor*, *Ternate*, *Motir*, *Machian*. Iamque Sinarum regno approximantes Philippinæ, quas Baruſſas Ptolemæi interpetantur. Harum maxima *Lutzon*; in qua Hiſpani urbem condiderunt *Manilliam*. Secunda eſt *Mindana*. Tertia *Calamianes*. Dein reliquæ minores inter has diſſipatæ. Hinc vero verſus Orientem ſunt aliæ complures, in univerſum Hiſpanis *Iſlas de las Velas*. Hinc rurſus meridiem verſus CL diſtans mill. Germ. eſt nova *Guinea*; quæ an ſit inſula an vero pars continentis terræ Auſtralis, nondum ſatis compertum habemus. At in ſinu Gangetico Narſingæ regno adverſa *Ceylon*, novem regnis diſtincta, antiquis Taprobana dicta.

CAP. XII.

De Perſarum imperio.

PErſarum regnum antiquitus occupabat quicquid præter explicatas terras in Aſia reliquum eſt, quin etiam Indiæ partem & Ægyptum, quæ antiquitus in Aſia cenſebatur, longitudine ab Helleſponto ultra Indi oſtia milliar. German. IↃCC, latitudine à Ponto ad ſinus Arabici fauces IↃ quo ſpatio multæ regiones atque regna recenſentur, de quibus ordine

ordine erit agendum. At primo loco eam partem narrabimus, quæ nunc Perſarum ſive Sophorum imperium dicitur. Hoc clauditur à Septentrione Hyrcano ſive Caſpio mari, & Oxo flumine Caucaſoque monte; ab Oriente Indo; à Meridie mari ac ſinu Perſico; ab Occaſu Euphrate amne & Tigri, qui in illum immergitur, Niphaticis jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. Longitudo ejus eſt ab Araxis oſtio ad Indi oſtia milliarium CCCCLX. Latitudo ab Oxo ad mare Perſicum CCLXX.

Regiones heic olim, Gedroſia, Carmania, Drangiana, Arachoſia, Paropamiſis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Perſis, Suſiana, Aſſyria, Media.

CAP. XIII.

Gedroſia, Carmania, Drangiana, Arachoſia, Paropamiſis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia.

Gedroſia.

GEdroſiæ, quæ nunc *Kheſimur* & *Guzarate*, populi fuerunt Orbitæ, Parſiræ, Muſarnæi, Rhamnæ. Regiones Paradene, Pariſene. Flumen nobile Arbis ſive Arabis. Vrbes inclytæ Parſis, caput regionis, Arbis & Cuni.

Car-

Carmania.

Carmaniæ veteris nunc regiones sunt *Kirman, Goadel* & *Ormuz* regnum. Populi in ea quondam Isatichæ, Zuthi, Gadanopydres, Camelobosci, Sozotæ dicti, Agdenites, Rhudianæ, Ares, Charadræ, Pasargadæ, & Armozæi. Regiones, Modomastice, Parepaphitis, Cabadina, Chantonice. Flumen, Samydaces. Mons, Semiramidis. Vrbes Carmana, Samydace, Alexandria, Armuza.

Drangiana.

Drangianæ, nunc *Sigestan*, populi Darandæ & Batrii. Regio Taracene. Vrbes inclytæ Ariaspe, Prophthasia.

Arachosia.

Arachosiæ, nunc *Candahor*, populi Pargyetæ, qui ante Arimaspi, postea Euergetæ dicti; Sydri, Roplutæ, Eortæ. Vrbes Arachotus, Alexandria.

Paropamisis.

Paropamisidis, quæ nunc *Sablestan*, populi Bolitæ, Aristophyli, Ambautæ, Parietæ, Parsii. Vrbes claræ, Carura, quæ & Ortospana, Naulibis.

Bactriana.

Bactriana nunc *Corasan* dicitur; Populi olim Salataræ, Zariaspæ, Chomari,

Comi,

Comi, Acinacæ, Tambyzi, & Thocarorum magna gens; Maricai, Scordi, Varni, Savadii, Orsiti, Amarispi. Vrbes duæ regiæ, Bactra & Ebusmi. claræ item Maracanda, Charracharta.

Margiana.

Populi Margianæ, quæ nunc *Elsabar*, Derbicæ, Massagetæ, è Scythia huc transgressi; Parni, Daæ, Tapurni. Vrbium clarissima Antiochia Margiana, ante Alexandria dicta; post vero Seleucia.

Hyrcania.

Populi Hyrcaniæ, (unde proximum mare Hyrcanum dicitur) Maxeræ, Astabeni, Chrindi. Regio Arsitis. Caput regionis Hyrcana; inde Amarusa.

Aria.

Ariæ, nunc *Diargument*, populi Nisæi, Astaveni, Musdorani, Casirotæ, Obares, Elymandri, Borgi. Vrbes, Aria, Alexandria, Bitaxa.

Parthia.

Parthiæ, nunc *Arac*, regiones sunt, Comisene, Parthiene, Parautacene, Tabiene, cujus gens Sobidæ. Caput regni ac regia Hecatompylus à centum portis dicta.

CAP. XIV.

Persis, Susiana, Assyria, Media.

Persis.

POpuli Persidis, quæ nunc *Farsi*, Mesabatæ, Rapsii, Hippophagi, Suzæi, Mægores, Stabæi. Regiones Parætacene, Misdia, Mardiene, Toacene. Vrbium clarissimæ, Persepolis, caput quondam imperii Persici, omnium elegantissima; Axima, Marasium, Toace.

Susiana.

Susianæ, quæ nunc *Elaran*, gentes Elymæi, quorum regio Elymæa vel Elymais; Cossæi. Regiones Melitene, Cabamene, Characene, Cissia, Chaltapitis, & campus Dera sive Derius, omnium fertilissimus. Fluvii nobiles, Mosæus, Oroates & Eulæus, tam limpidis aquis ut nullas alias reges bibere voluerint. Vrbes claræ Susa & Tariana.

Assyria.

Assyriæ, nunc *Cusistan*, regiones notiores fuere, Arrapachitis, Sitacene, Adiabene, Apolloniates, Calacene, Arbelitis. Populi Garamæi & Sambatæ. Fluvii in Tigrim defluentes, Lycus, Caprus, & Gorgus. Vrbes insigniores, Ninus, quæ Ninive in Sacris literis quondam clarissima, à Nino condita; Ctesiphon

phon Parthorum regia, & Arbela quondam vicus, ubi Darium vicit Alexander Magnus.

Media.

Mediæ, quæ nunc *Sarch* dicitur, populi celebres fuere Caſpii, à quibus mare proximum Caſpium vocatur, quod & Hyrcanum ab Hyrcanis; & Caſpiæ portæ ab illis; Caduſii, Geli, Dribyces, Avatici, Mardi, Carduchi, Gordieni poſtea dicti; Marundæ, Margaſi, Sagartii, Tapuri, Sidices, Vadaſſi. Regiones, Atropatia, Choromiterne, Sagrianica, Ragiana, Daritis, Zapavortene, Syromedia. Vrbium notiſſimæ, Ecbatana, Arſacia, Cyropolis, Europus. Fluvii celebres, Cambyſes, Cyrus, Mardus, qui & Amardus; Strato, Corindas. Montes, Coronus, Iaſonius, Orontes, Zagrus, Choatras.

CAP. XV.

De varia imperii Aſiatici mutatione, nova Sophorum regni deſcriptione; item de regno Ormuz.

INitio rerum penes Aſſyrios Aſiæ, id eſt, terrarum quæ nunc ſub Turca & Sopho, imperium ſtetit. Poſtea ad Medos devolutum, ab his ad Perſas per Cyrum tranſlatum. Dein Macedones, Alexandro Darium debellante, occuparunt.

parunt. mox cum pars Romanorum imperio cederet, Parthi, vilis antea atque ignava gens, potentissimum in Asia regnum condiderunt; magnis exinde cladibus Romanos afficientes, donec ipsa à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt, regnumque eorum divexatum. Tandem Persarum nomen atque virtus in Sophis iterum emersit, Ismaële Rege potentiam imperii sui maxime stabiliente.

Nunc Persarum sive Sophorum universum imperium in regiones divisum est, quorum nomina, *Sarc*, *Cusistan*, *Elaran*, *Farsi*, *Arac*, *Elsabar*, *Diargument*, *Corasan*, *Sablestan*, *Candahor*, *Sigestan*, *Chesimur*, *Kirman*, *Goadel*; quibus accedunt *Ormuz* peculiare regnum, & *Guzarate* provincia, quam Indorum in Cambajæ regno diximus. Vrbium clarissimæ sunt in regione *Sarc*, *Tauris* regia, IV mill. Germ. circuitu complectens: *Casmin* altera regia. Reliquæ sunt *Tamai*, *Turcoman*, *Derbent*, *Erex*, *Zeken*, *Meren*, *Servan* & *Ardovil*, Sophorum origine inclyta. In *Farsi* regione *Siras* regia, urbs pulchra ac splendida, inter majores orientis computata, V mill. Germ. ambitu cõtinens. In *Arac Cassaim* urbs opulenta, & *Hagistan* sive *Hispaham* ob magnitudinem dimidia orbis pars Persis dicta. In *Corasan Istigias* regia, urbs magna

magna atque amœna. In *Candahor* ipsa urbs *Candahor*, emporium Indis & Citainis mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipsa urbs *Kirman*, caput regionis.

Regnum Armusiæ, vulgo *Ormuz*.

Cæterum veteris Carmaniæ nunc pars est regnum *Ormuz* admodum potens: quod Plinio Armuzia regio dicitur, populi Armozei. Ptolemæus refert hoc situ civitatem Armuzam, & Strabo Armozum, quo nomine hodie censeri potest *Ormuz* in insula ejusdé nominis.

Rex Saracenus est; olim Persarum, nunc Hispaniarum Regis, qui arcem illic obtinet munitissimam, stipendiarius. Sed hujus regni pars altera est in proximo Arabiæ litore.

Caput regni est Armuza, vulgo *Ormuz*, urbs satis elegans, emporiumque gemmis, unionibus atque aromatibus, quæ India, Persis & Arabia mittunt, celeberrimum.

CAP. XVI.

De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet: & speciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia.

QVod reliquum est Asiæ, Turcicum Imperium totum obtinet. Regio-

nes hic olim fuere, Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia, Asia minor sive proprie dicta, Lycia, Pamphylia, Cilicia, Syria, Mesopotamia, Babylonia & Arabia. In insulis celebriores Cyprus & Rhodus, Lesbos, Chios & Côs.

Albania.

Albania nunc Georgiæ pars Orientalis, inter Iberiam & mare Caspium sita, ab Albano flumine nomen habere videtur. Fluviorum nobilissimis est Cyrus, Caspium mare abluens. Vrbes insigniores Chabala sive Cabalaca, Albana & Getara.

Iberia.

Iberia, nunc pars Georgiæ Occidentalis, inter Albaniam & Colchidem sita, gentis Iberorum clarissimum solum, urbes celebres habuit Artanissam & Armacticam, sive Harmastim.

Colchis.

In Colchide, quæ nunc *Mengrelia* dicitur, inter Iberiam & Pontum Euxinum sita, populi fuere Ealæ & Manrali, unde regioni nunc nomen. Fluvii celebres, Phasis, Cyaneus. Montes Caucasus & Corax. Vrbium clarissimæ Phasis & Dioscurias, quæ postea Sebastopolis.

Armenia Major.

Armenia universa dividitur Euphrate amne in Majorem & Minorem. Major est quæ nunc in tres partes divisa, *Turcomannia*, *Popul*, & *Curdi* appellatur. à Septemtrione Moschicis montibus separatur à Colchide & Iberia, Cyroque amne ab Albania; ab Oriente Caspium mare habet & Caspium montem; à meridie, montem Taurum quo à Mesopotamia, & Nyphatem quo ab Assyria discernitur; ab Occidente Euphrate amne à minori Armenia disterminatur. Mediam dividit Antitaurus mons. Fontes heic amnium toto Oriente nobilissimorum, Euphratis ac Tigris; montes Gordyæi & Pariedrus. Regiones sunt Cotacene, Bocche, Tosarene, Totene, Colthene, Soducene, Syracene, Sacasene, Basilissene, Hobordene, Arsea, Acilisene, Astaunites, Sophene, Anzitene, Thospites, Corinea, Gordiene & Cortæa. Populi, Mardi, Gordiæi. Urbium notissimæ, Armauria, Artaxata, Thospia, Artemita, & Tigranocerta.

Armenia Minor.

Armenia Minor, quæ nunc *Pegian* & *Bozoch*, clauditur ab ortu Euphrate amne, à Meridie Amano monte, ab Occasu & Septemtrione monte Scor-

disco. Mediam iidem secat Antitaurus. Regiones in ea, Orbalissine, Ætulane, Ærethica, Horsene, Orbisene. item præfecturæ, Cataonia, Morimene, Laviana, Aravene. Fluvius inclytus Melas, qui Euphrati jungitur.

Vrbium principes, Satala, Nicopolis, Melitene, Comana.

Cap. XVII.

Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia.

CÆterum sinus ille terrarum, qui est inter Ponticum & Cyprium maria, *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum *Anadole.* Heic olim regiones, Cappadocia, Galatia, Paphlagonia, Pontus & Bithynia, Asia minor, *Lycia*, Pamphylia & Cilicia.

Cappadocia.

Cappadocia, quæ nunc quatuor complectitur regiones, *Genech*, *Suas*, *Anadole* & *Amasiam*, ab ortu habet Armeniam Minorem, à Meridie Ciliciam, ab occasu Pamphyliam & Galatiam, à Septemtrione Pontum Euxinum. Fluvii nobiles Iris & Thermodon. Regiones Lycaonia, Themiscyrene, Zelitica, Carmanene, Gargarausene, Gargauritis, Antiochene, Tyranis. Gens Heniochorum magna, ac multis nominibus distincta.

ftincta. Vrbes claræ, Comana Pontica cognomine, Neocæfarea, Sebaftia, Diocæfarea, Maza, quæ & Cæfarea, Iconium, Laranda, Tyana, Trapezûs, Amafia, Strabonis Geographi cunis decorata.

Galatia.

Galatia, cujus nunc partes *Roni* & *Chiancare*, dicta eft hæc regio à Gallis, ex Italia poft incenfam Romam huc transgreffis; eadem Gallogræcia & Græcogallia, quia Gallis Græca gens mifta incoluit. Antea Phryges tenuere & Paphlagones. Paphlagoniæ nomen manfit in parte Galatiæ. Includitur autem Galatia à Septemtrione Pontico mari, ab ortu Cappadocia, à Meridie Pamphylia, ab Occafu Afia minori & Ponto Bithyniaque. Regiones verfus Septentrionem Paphlagonia, in qua Heneti populi, unde Veneti in Italia: verfus Meridiem Ifauria, ubi urbs Ifaura; & Pifidiæ pars: cujus altera pars in Pamphylia memorabitur. Populi Chalybes, Trœmi, Proferliminitæ, Byceni, Orondici: & Gallorum nationes, Tectofagæ, quorum caput Ancyra urbs; Tolîftobogii, Voturi & Ambiani. Vrbes inclytæ, Teuthrania, Sinope, Mithridatis & cunis & fepulchro nobilitata; Amifus, Therma, Peffinûs, quæ Din-

 dymene

dymene & Cybele ante dicta. Montes sunt, Olgasis, Didymus, & qui Cælenorum tumulus.

Pontus & Bithynia.

Quæ ante duæ erant regiones, Pontus ad ortum solis, Bithynia ad occasum, postea sub una provincia censæ sunt. Terminatur provincia à Septemtrione mari Pontico, ab ortu Galatia, à Meridie Asia minori, ab occasu Propontide. Mons clarus est Orminius; Flumina, Parthenius, Hippias, Sangarius, Ascanius. Regiones, Bogdomanis, Timonitis. Populi, Chalcedonii, Mariandini, Caucones, Zygiani. Vrbes insignes, Chalcedon, quæ nunc *Scutari*, Constantinopoli adversa, Nicomedia, Apamea, Heraclea, Nicæa, Prusias, quæ nunc *Bursia*, & Libyssa Annibalis interitu ac sepulchro nota.

CAP. XVIII.

Asia minor sive proprie dicta.

Asia proprie dicta, quæ & minor, (nunc tres ejus partes, *Chiutalem*, *Sarcum* & *Germian*) terminatur ab Septemtrione Bithynia ac Ponto, ab ortu Galatia Pamphyliaque & Lycia, à meridie eadem Lycia & Rhodiensi mari, ab occasu Ægæo pelago & Hellesponto. Regiones in quas dividitur sunt hæ; Phry-

Phrygia, Mysia, Lydia & Caria: & quas Græcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, Æolis, Ionia & Doris.

Phrygia Major.

Phrygia duplex est; altera Major, altera Minor, quæ & Troas.

Majoris Phrygiæ populi Olympeni, Moccadelii, Cydisses, Gipetini, Moxiani. Montium celeberrimus est Cadmus, quo à Lycia discernitur. Fluvii nobiles Meander & Marsyas. Vrbes insignes Synnada, & Apamia Cibotus cognomine, ante Celænæ dicta.

Phrygia Minor, sive *Troas.*

Quæ ante Troas erat, à Phrygibus occupata Phrygia Minor dicta fuit; in ea amnis nobilissimus Scamandrus. Vrbium notissima Grajorumque monumentis celebratissima Ilium sive Troja, Græcorum decenni obsidio excidioque inclyta. Inde novum Ilium triginta stadiis ab veteri distans. item Alexandri Troas, quæ & Alexandria.

Mysia Major.

Mysia similiter in Majorem ac Minorem dividitur. In Majori inter Minorem & Phrygiam Majorem sita populi fuere Olympeni, Trimenothuritę & Mysomacedones. Montes nobiles Olympus & Cimon. Fluvius Rhyndacus.

Vrbium notissimæ, Antandros, Adramitum, Pergamus, Trajanopolis, Alyda.

Mysia Minor.

In Minori Mysia, quam Hellespontus & Propontis perfundunt, amnes sunt celebres Æsepus, Granicus, Simois. Mons Ida, Paridis & Oenones amoribus notus. Vrbes insigniores Cyzicus, Parium, Lampsacus, Abydus & Dardanum.

Lydia.

Lydiæ pars altera dicitur Mœonia. Flumina in utraque Caicus, Thermus, qui Pactolum auriferis arenis famigeratum (unde χρυσορρόας dictus) recipit, & Caistrus, qui Lydiam à Caria dispescit. Montes clari Sipylus, Tmolus, Mesogys, Mimas. Vrbium nobilissimæ Thyatira, Sardes, Philadelphia.

Caria.

In Caria flumina Mæander, in Phrygia Majori ortum, & ab hoc receptum Lycus. Montes Phœnix, Mycale & Latmus. Vrbes claræ Tripolis, Laodicéa, Antiochia, Magnesia, Priene, Alabanda, Stratonice, & in littore Miletus, dives quondam atque potens mari Græcorum civitas, Myndusque.

Æolis,

Æolis, Ionia, Doris.

In Æolide urbes inclytæ, Cuma, Phocæa, Elea. In Ionia, Smyrna, Clazomenæ, Teos, Lebedus, Colophon, non tam Clarii Apollinis oraculo, quam Homeri natalibus nobilis; & Ephesus omnium clarissima: cujus decus templum Dianæ, Amazonum opus, adeo magnificum, uti Xerxes cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit: quod postea Herostratus, ut nomen memoria sceleris extenderet, incendio destruxit. Id postmodum ad augustiorem cultum Ephesii reformarunt. In Doride urbes fuere Halicarnassus & Cnidus.

CAP. XIX.

Lycia, Pamphylia & Cilicia.

Lycia, quæ nunc *Aldinelli*, terminatur ab occasu & Septemtrione Asia Minore, ab ortu Pamphylia, à Meridie mari suo, quod Lycium est. Montium celebratissimus Chimæra nocturnis æstibus fumum exhalans: unde fabula triformis monstri in vulgum data est, quod Chimæram animal putaverunt. Hinc Ovidius:

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leo, caudam serpentis habebat.

In cacumine quidpeLeones habitabant: in medio, ubi pascuis abundat, capræ; in radicibus Dracones. Fluvii celebres, Xanthus, Limyrus. Vrbes, Patara, Andriace, Telmessus.

Pamphylia & *Taurus Mons.*

Pamphylia, quæ nunc *Menteseli*, clauditur ab Septemtrione Galatia, ab Oriente Cilicia & Cappadocia, à Meridie suo mari, quod Pamphylium, ab Occidente Lycia ac Phrygia Majori. Regiones in ea sunt Carbalia & Pisidiæ pars, cujus alteram partem in Galatia memoravimus. Pisidæ antea Solymi dicti fuere. Montium nobilissimus est Taurus; qui totius orbis maximus, à Pamphylio mari juxta Chelidonias insulas exoriens, per varias innumerasque gentes, aliis aliisque nominibus ab occasu in ortum ad Scythiæ usque & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine fere qua ipsa Asia, dividitque Asiam universam in duas partes, quarum altera quæ Septemtrionem spectat Asia dicitur intra Taurum, altera quæ Meridiem Asia extra Taurum. Porro urbes in Pamphylia insignes sunt Side, Seleucia Pisidiæ, Antiochia, Termessus & Perga.

Cilicia.

Cilicia, quæ nunc *Carmania*, longiſſimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta, fl[illegible]s celebres habet, Calycadnum, Lamum, Cydnum, Sarum & Pyramum. Vrbes claræ ſunt in litore, Selenus, Pompeiopolis, ante Solæ Cilicii dicta, Mallus & Iſſus, quæ ſinui cui adjacet, nomen Iſſici dedit: intus Tarſus, D. Pauli Apoſtoli natalibus clara.

CAP. XX.

Summa Syriæ deſcriptio: item Palæſtinæ; ſub qua Idumæa & Iudæa.

Ciliciæ ab ortu jungitur Syria, quondam terrarum maxima & pluribus diſtincta nominibus. Namque & Aſſyria, & Meſopotamia, & Babylonia, & Phœnice, & Palæſtina, partes ejus fuerunt. Olim ac diu potens; ſed cum eam regno Semiramis tenuit, longe potentiſſima. At poſtmodo Aſſyria, Meſopotamia & Babylonia avulſis, Syriæ fines fuere à Septemtrione Amanus mons, quo à Cappadocia & Armenia ſeparatur; ab ortu Euphrates amnis, quo diſcernitur à Meſopotamia, uſque ad Thapſacum opidum; atque inde Arabia deſerta; à Meridie Arabia Petræa;

ab

ab occaſu ejuſdem Arabiæ Petrææ parte & mari Syriaco, ſive Phœnicio, Amanoque monte quo à Cicilia ſubmovetur. Longitudo inter Sirbonis paludem & Taurum montem, qua eum perrumpit Euphrates, mill. CXL. Latitudo inter mare & Arabiam deſertam mill. L.

Dividitur in Palæſtinam, Phœnicen, Antiochenen, Comagenen & Cœlen.

Palæſtina.

Palæſtina clauditur à Septemtrione Phœnice, ab ortu Cœleſyria, à Meridie Arabia Petræa, ab occaſu ejuſdem Arabiæ parte & mari Syriaco. Dicta fuit quondam Terra Chanaan, à Chanaan filio Cham, qui eam obtinuit. poſteaquam vero Iſraëlitæ eam, pulſis antiquis cultoribus, ex divino mandato obſederunt, Iudæa nuncupari cœpit. Romanis Græciſque ſcriptoribus dicta eſt Palæſtina, à magna olim gente Palæſtinorum, quos ſacræ literæ Philiſtim vocant. Dividitur iiſdem ſcriptoribus in Idumæam, Iudæam, Samariam & Galilæam.

Idumæa.

Idumææ, quæ in ſacris literis eſt Edom, inter Arabiam Petræam, Iudæam & mare internum porrectæ urbs ingens

gens fuit & munita admodum Gaza, (sic Persæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod Cambyses, cum armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Expugnatam Alexander vastavit.

Iudæa.

Idumæam sequitur Iudæa, cujus caput Hierosolyma, longe clarissima urbium Orientis, non Iudææ modo. Titus Vespasianus captam totam diruit. Ælia Capitolina postea dicta, cum ab Ælio Adriano, mutata nonnihil loci regione, restitueretur. Nunc Turcis incolis *Chatz* est. Reliquæ Iudæorum urbes celebres fuere in litore Ascalon, magna, & non minor Azotus; item Iamnia, & Ioppe, Phœnicum urbs antiquissima, quam Mela ac Plinius antiquiorem terrarum inundatione prædicant. Hic Andromedam belluæ marinæ expositam fuisse, fabulati sunt. Intus Emmaus, vicus ante, & Lidda & Hiericus, quæ Iericho in sacris litteris: & prope Hierosolyma Bethlehem, vel nobilissima in toto orbe terrarum Iesu Christi humani generis Servatoris natalibus.

At pars Iudææ Peræa dicta fuit, hoc est, Vlterior; quia πέραν τȣ̃ Ἰορδάνȣ, id est, trans Iordanem, sita. In ea Macherûs

cherûs, secunda quondam arx Iudææ ab Hierosolymis.

Iordanis fluvius & Asphaltites lacus.

Sed de Iordane hoc loco retulisse conveniat. Iordanis igitur amnis, qui Hebræis *Iarden*, oritur, ut auctor est D. Hieronymus, ex duobus fontibus haud procul à se dissitis, quorum alteri *Ior* nomen est, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt *Iordan*, sive Iordanis. Ipse amœnus, & quatenus locorum situs patitur, ambitiosus; accolisque se præbens, velut invitus Asphaltiten lacum, dirum natura, petit, à quo postremo ebibitur, aquasque laudatas perdit, pestilentibus mistas. At à fontibus CCCLXXXIV circiter stadia prolapsus, ubi prima vallium fuit occasio, in lacum se fundit Samochoniten; inde in multo majorem, quem Latini Genesaram, Græcis Genesaritin & Tiberiadem, ab oppidis appositis dixerunt. Sacrorum librorum scriptores eadem ratione stagnum Genezareth & mare Tiberiadis vel Galilææ vocant. Inde Samariam Iudæamque perfundens, tandem Asphaltite lacu retinetur.

Asphaltites nihil præter bitumen gignit; unde & nomen ἀπὸ τῆ ἀσφάλτε. Neque pisces, neque suetas aquis volu-

cres

cres patitur, ſapore corrupto & gravitate odoris peſtifer. Idem propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, Mortuum mare dicitur. Nam neque ventis impellitur, reſiſtente turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur; neque navigationis patiens eſt, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam ſuſtinet, niſi quæ alumine illinatur. At nullum corpus animalium recipit: tauri cameliqùe fluitant, periti imperitique nandi perinde attolluntur.

CAP. XXI.

Samaria, Galilæa, Phœnice & Libanus.

IVdææ jungitur Samaria, aliquanto latius juxta litus extenſa; quidpe & Ioppe, & Azotus, & Aſcalon Samariæ opida, ab auctoribus uſurpantur. Caput regionis eſt Samaria, quæ & Sebaſte; Neapolis & Gamala, atque in litore Apollonia.

Galilæa.

Vltima Palæſtinæ eſt Galilæa; cujus caput in litore Turris Stratonis, eadem poſtea Cæſarea Stratonis, ſive Cæſarea Palæſtinæ, ab Herode Rege de novo condita. Intus ad lacum Geneſaram, ſeu mare Galilææ, Capernaum, Iulias, Bethſaida, Tiberias, Tarichea, inter

lacum

lacum & mare Phœnicium Nazareth, Christi redemptoris nostri domicilium: & Cana Galilææ, sive Minor. At notandum hoc loco, unam equidem hanc esse Græcis Romanisque scriptoribus Galilæam: in sacris autem literis duas censeri; quarum altera jam explicata, Inferior est cognomine; altera vero Phœnices pars est, Galilæa Superior dicta, seu Galilæa Gentium.

Phœnice.

Phœnice ante erat, quidquid terrarum inter Eleutherum flumen & Pelusium opidum Ægypti mari interno objacet. At postea Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à Meridie Cherseus, à Septemtrione Eleutherus. Hæc igitur sacris scriptoribus in duas dividitur partes; Galilæam superiorem sive Gentium, quæ est inter Chersei fluminis ostia & Antilibanum montem; & Syrophœnicen inter Antilibanum & Libanum. Vrbes in universa Phœnice claræ, in litore Ptolemais, ante Ace dicta, sacris literis Acon. Tyrus, quondam insula, postea vero Alexandri oppugnantis operibus continens facta; Zor dicitur in sacris scriptis; & nunc *Sur* incolis: olim portu clara, urbibus genitis in Africa Lepti, Vtica & illa Romani imperii

imperii æmula Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis. Postea vero omnis ejus nobilitas conchyilio atque purpura constitit. Sequitur Sarepta, Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diu opulenta Sidon; antequam à Persis caperetur, maritimarum maxima; artifex vitri; Thebarumque Bœotiarum parens. Berytus, quæ & Felix Iulia, nunc etiam clara *Baruto*; Byblus, Botrys & Aradus. Inter hanc & Botryn Tripolis, quam Tyrii, Sidonii & Aradii conditores obtinuerunt: Dicta ex numero trium opidûm, singulis inter se stadiis distantium. Intus Antaradus, Palæobyblus, Marathus. Mons nobilis Libanus, à tergo Sidonis orsus, M. D. stad. in Cœlesyriam usque porrigitur. Huic par, interjacente valle, mons adversus Antilibanus obtenditur, quondam muro conjunctus. In ea parte Phœnices, quæ Galilæa Gentium vocatur, mons est celebris Carmelus, & opidum in eo eodem nomine, quondam Ecatana dictum.

Cæterum ipsa gens Phœnicum sollers hominum genus, & ad belli pacisque munia eximium. Literas & literarum operas, aliasque etiam artes, maria navibus adire, classe confligere, imperitare gentibus, regnum prœliumque commenti.

CAP. XXII.

Antiochene, Comagene & Cœlesyria.

Antiochene.

ANtiochenæ, quæ sequitur Phœnicen, caput est ipsa Antiochia, cognomento Epidaphnes, urbs celeberrima, Syriam regentium sedes. Inde non minori fama Apamia, Laodicea, & Seleucia cognomine Pieria: unde ipsa regio Tetrapolis dicta fuit, à quatuor urbium dictarum numero; eadem & Seleucis. Mons est Casius, unde regio Casiotis; & alius Pieria, regioque eodem nomine. Fluvii celebres, Belus, Lycus & Adonis.

Comagene.

Vltima Syriæ est Comagene. Caput quondam regni, postea provinciæ Romanæ, Samosata, Luciano alumno maxime nota.

Cœle-Syria.

A tergo dictarum Syriæ regionum, à Iudæa Petræa ad Euphratem usque protenditur alterius Syriæ pars κοίλη Συρία Græcis dicta, id est, Cava Syria. Partes ejus insigniores sunt Decapolis, Tetrachiæ & Palmyrene.

Decapolis regio, à decem urbium numero dicta fuit. In his fuere Damascus

ſcus caput, Otopon, Philadelphia, Raphana, Scythopolis deductis Scythis, antea Nyſa vocitata, à Libero ſepulta ibi nutrice, Gadara, Hippos Dios, Pella, Geraſa, Canatha.

Supra Decapolitanam regionem ſunt Tetrarchiæ numero XVII; regionum inſtar ſingulæ, & in regna deſcriptæ. Inſigniores ſunt Trachonitis & Paneas, in qua Iordanis fontes & urbs Cæſarea, cognomine Paneæ ſeu Philippi.

Palmyrene.

Libanum montem ab Oriente tangit Palmyrene; cujus caput Palmyra, urbs nobilis ſitu, vaſto undique ambitu arenis includit agros: ac velut terris exemta à rerum natura, privata ſorte inter duo imperia ſumma, Romanorum Parthorumque, & prima in diſcordia ſemper utrimque cura.

In reliqua vero Cœleſyria urbes inſigniores ſunt, Zeugma ad Euphratem, Bambyce, quæ & Hierapolis, Syris vero Magog, nunc *Alepo.* Chalcis, cognominata ad Belum, unde regio Chalcidene fertiliſſima Syriæ; & Cyrrheſtica Cyrrhus: Beroë & Chalybon, unde regio Chalybonitis, Laodicea ad Libanum cognominata, & Thapſacus, in Euphratis ripa.

CAP. XXIII.

Mesopotamia & Babylonia.

INter Euphratem & Tygrim regio à situ dicta est Mesopotamia; quasi μέζη τῶ ποταμῶν, id est, media inter amnes: pars quondam Assyriorum regni. Nunc *Alidule* & *Diarbech* partes ejus. Clauditur ab Occasu & Meridie Euphrate, ab Ortu Tigri, à Septemtrione eodem Tigri & Niphaticis jugis. Longitudo ejus est inter Niphaten montem, qua Comagenæ jungitur, & Seleuciam Parthorum cognominatam ad Tigrim, milliar. CLXV. Latitudo summa inter dictos amnes mill. LXX. Regiones in ea sunt Anthemusia, Chalcitis, Gauzanitis, Acabene, Ingine & Ancobarites. Vrbes præclaræ Edessa, quæ quondam Antiochia, Nisibis, ipsa etiam Antiochia ante dicta, Nicephorium, Labbana, Seleucia ad confluentem Tigris & Euphratis, jam ante dicta, Carræ, Crassi clade nobiles. Montes sunt Masius & Singaras. Fluvii in Euphratem defluentes Chaboras & Saocoras.

Tigris & Euphrates.

Sed de Tigri & Euphrate, nobilissimis Orientis amnibus, hoc loco dixisse, aptissimum fuerit.

Oritur Tigris, qui nunc accolis *Tigil*, in Armenia Majore, fonte conſpicuo in planicie; qua tardior fluit, Diglito, unde concitatur, à celeritate Tigris (ita appellant Medi ſagittam) incipit vocari, tranſvectus lacum Arethuſam, occurrente Tauro monte ſpecu mergitur, ſubterque lapſus à latère altero ejus erumpit. Alterum deinde tranſit lacum, qui Thoſpites appellatur: rurſuſque in cuniculos merſus, poſt xxv M. p. redditur. dein receptis aliis ex Armenia Aſſyriaque fluminibus, Aſſyriam Meſopotamiamque diſterminat; citraque Seleuciam diviſus in duos alveos, altero Seleuciam, altero Cteſiphontem petens, inſulam efficit haud modicam. Vbi remeavere aquæ, Paſitigris appellatur, moxque in lacus Chaldaicos ſe fundit. inde vaſto alveo profuſus binis oſtiis infertur mari Perſico.

At Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in Majori itidem Armenia exorſus, initio Pyxitates nominatur: ubi Taurum occurrentem irrumpit, Omira, & mox, ubi perfregit, Euphrates dicitur. Inde læva Meſopotamiam, dextera Syriam, Arabiam, Babyloniamque radens, in plures alveos diſpeſcitur; quorum uno Seleuciam & Tigrim petit; altero, qui Regius dicitur, Babylonem

permeans, in paludes Chaldaicas distrahitur: transvectusque, quondam suo ore in mare evolvebatur: postea vero ab accolis agros rigantibus præclusus, non nisi per Tigrim delatus. Increscit autem & ipse Nili modo, statis diebus, ac Mesopotamiam inundat.

Babylonia, nunc *Caldar*.

Assyriæ Mesopotamiæque pars erat Babylonia: postea vero in singularem provinciam descripta. Clauditur à Septemtrione Euphrate, ab ortu Tigri, à Meridie Persico mari & montibus Arabiæ desertæ, ab occasu iisdem jugis & Euphrate amne. Regionum illustrissima est Chaldæa, deinde Mardocæa & Auchanitis; quæ autem Tigri & Euphrate tanquam insula includitur, Mesene appellatur. Vrbium clarissima Babylon, Chaldæorum quondam caput, à Semiramide in sedem regni Assyrii condita. nunc in exiguis ruinis exstincta jacet. Secunda ab hac est Vrchoa, quæ Vr Chaldæorum in sacris scriptis. dein Borsippa ad paludes: & Teredon nobilissimus inter Tigris ostia vicus.

CAP. XXIV.

Arabia.

Ultima Asiæ proximaque Africæ est Arabia, terrarum nulli postferenda, ampli-

amplitudine ſpatioſiſſima. Quidpe ultra proprios etiam fines, & Euphratem in Meſopotamiam ad Amanum uſque & Niphaten monteis, multas Arabum gentes Tigranes magnus deduxit. Hinc Plinio magna Meſopotamiæ pars Arabia dicitur. Quin & alia haud exigua Arabum pars fuit in Africa ſub Ægypto, totum illud ſinus Arabici latus cingentes; de quibus poſtea in ipſa Africa.

At propriæ Arabiæ fines fuere ab ortu montium juga, quibus à Babylonia diſcernitur, & mare Perſicum; à Meridie mare rubrum, ab occaſu Arabicus ſinus & Iſthmus, qui eſt inter hunc ſinum & mare Ægyptiacum, à Septemtrione clauditur Palæſtina Cœleſyriaque & Euphrate. Longitudo ejus ſumma eſt à mari Ægyptio ad fauces uſque Perſici ſinus & Corodamum promont. mill. German. CCCL. Latitudo maxima, inter geminas, hinc Perſici, illinc Arabici, ſinuum fauces CCCXL. minima circa mediam peninſulæ partem milliar. CLXXX. Dividitur in Petræam, Deſertam atque Felicem.

Petræa.

Petræa clauditur ab occaſu intimo ſinu rubri maris & Ægypto; à Septemtrione Palæſtina & Cœleſyria; ab ortu

Arabia deserta; à Meridie montium perpetuis jugis, quibus à Felice separatur. Dicta Petræa, à Petra capite suo, urbe celeberrima, Nabatæorum gente incolente. Reliquæ urbes insignes sunt, Medava & Bostra. Mons est nobilis Casius, cum delubro Iovis Casii; & haud procul Pompeii Magni tumulus.

Deserta.

Deserta, quæ nunc *Arden*, clauditur ab Occidente Petræa & Cœlesyria, à Septemtrione Euphrate, ab ortu montibus, quibus à Babylonia submovetur; à Meridie itidem montibus, quibus à Felice disterminatur. Plana equidem maxima ex parte; at sterilis, ideoque deserta. Populi illustriores Nomades & Scenitæ; hi ultra Euphratem in Mesopotamiam protensi, iidemque in Felicem.

Felix, quæ nunc *Ayman.*

Ipsa vero peninsula Arabia, inter duo maria, Rubrum Persicumque, procurrens, reliquis partibus major est multoque lætior ac ditior; cinnami ac thuris, aliorumque odorum maxime ferax; unde inclytum ei Beatæ cognomen. Fluvii nobiliores duo, Betius Arabicum, Lar Persicum sinus petentes. Populorum

hic nomina innumera. at clarissima: Saracenorum non modo Africam, sed Europam etiam vastantium: Minæorum & Sabæorum, qui Soli thus mittunt. Vrbes insigniores, ad Arabicum sinum Badeo regia, Pudnopolis, Muza, Ocelis: ad Rubrum mare Arabia & Cana: ad mare Persicum Gerra. Intus Ostama, Maraba, Sabe, Manambis Regia, Sapphar; Sabatha & Omanum.

CAP. XXV.

De Turcico imperio, urbibusque sub eo claris.

HÆ igitur sunt regiones Asiæ, quæ, cum antea sub Assyriorum, Persarum, Macedonum, Romanorum, ac suorum quæque Regum imperiis omnium nobilissimæ censerentur, Turcarum adventu prorsus devastatæ barbarieque postrema fœdatæ sunt. Solent quidpe Turcæ capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri mœniaque diruere. Horum autem imperium cœpit sub annum Christi CIↃCCC, Osmane (quem alii Ottomannum vocant) primo conditore, tenuis conditionis homine Tartaro, Magni Chani milite; à quo descendentes Osmanides regnarunt continua serie annos CCCIX, ad usque Murathem IV. qui nunc imperio

potitur. Prima sedes imperii fuit in Asia, in Bithyniæ urbe Prusa: hinc in Europam Adrianopolim Thraciæ translata; denique Constantinopolim, ubi etiam nunc consistit.

Cæterum urbes in tam vasto imperio perpaucæ sunt in Asia memoratu dignæ. Omnium tamen princeps est Damascus Syriæ, magna, dives, splendida atque amœna; omni fructuum genere abundans; emporium celeberrimum, præstantissimis artificibus refertum; officina armorum bellicorum totius imperii nobilissima. Sequuntur alia Syriæ emporia clara atque celebria; Alepum, vulgo *Alepo*, non inferior *Damasco* urbs; magna & frequens. In litore Alexandriola, vulgo *Alexandretta*, Berytus, vulgo *Baruto*, Tripolis Syriæ, vulgo *Tripoli di Soria*, & Ioppe, vulgo *Iaffa*. Ad Pontum in Cappadocia Trapezûs, vulgo *Trabezonda*, Imperii Trapezuntini quondam caput. In Arabia vero Felice *Medina Talnabi*, id est, urbs Prophetæ; quia Mahumetis Pseudoprophetæ delubrum atque sepulchrum in ea visuntur. *Mecca*, ejusdem Mahometis natalibus maxime nota; *Zidem*, *Zibit*, & *Aden*, omnium pulcherrima & munitissima, ad fauces sinus Arabici sita.

CAP.

CAP. XXVI.

Cyprus & Rhodus.

Cyprus.

INsulæ in Ægæo mari Asiæ objacent complures. harum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Côn in Europa memoravimus. At in Asiatico mari fuit Cyprus & Rhodus. Cyprus, in Issico sinu inter Ciliciam & Syriam, in quatuor majoribus Interni maris computata est, novem regnorum, ut referunt veteres auctores, quondam sedes; cœli clementia solique fertilitate beatissima: unde Macaria ante dicta fuit. Cyprus autem dicitur ab æris copia, quod hic primum inventum creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem lasciviamque omni ævo mire proni; unde olim Veneri insula consecrata fuit. Longitudo est inter duo promontoria, Dinaretum, vulgo *Capo S. Andrea*, & Acamanta, vulgo *Capo S. Epifanio*, milliar. xl. Latitudo maxima xv.

Divisa fuit quadripartito: in Salaminam, Paphiam, Amathusiam & Lapithiam. Mons in ea nobilis Olympus. Fluvii Lycus & Pediæus. Vrbium clarissimæ Paphos & Salamis.

Insula, antequam Romani occuparent,

parent, regibus regebatur, quorum ultimus Ptolemæus accepta fama de Romanorum in insulam expeditione, veneno fata præcepit. Cæterum Por. Cato Cyprias opes Romam invexit: quæ res latius ærarium populi Romani, quam ullus triumphus, implevit. Post divisum imperium Romanum sub Græcis fuit Imperatoribus. Anno cIↃCLXXXI Richardus Angliæ Rex, cum copias Hierosolyma contra Saracenos ducens, tempestate ad insulam dejiceretur, insulani vero non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam Gallo Guidoni dedit in regnum. Huic reges successerunt continua serie, usque dum in Gennuensium ditionem pervenit. Inde Veneti eam rexerunt ab anno cIↃCCCCLXXIII ad cIↃIↃLXX. quo anno Turca Selymus Christianis eripuit.

Caput regni est *Nicosia*. Secunda ab hac Famagusta, vulgo *Famagosta*. Tertia Ceraunia vulgo *Cerines*.

Rhodus.

Minor est amplitudine, at par claritate, Rhodus insula, pluribus nominibus ante vocitata, re nautica maxime nobilis. Complectitur ambitu milliar. German. XXX. Vrbes in ea fuere claræ, Lindus, Camirus & Ialysus, quæ postea Rhodus.

Ante

Ante omnia autem in admiratione fuit Solis Colossus Rhodi, LXX cubitorum altitudinis. Hoc simulacrum post LVI annum terræ motu prostratum, sed jacens quoque miraculo fuit. Pauci pollicem ejus amplectebantur. Majores erant digiti, quam pleræque statuæ. Vasti specus hiabant de fractis membris. Duodecim annis tradunt effectum CCC talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Colossi, centum numero; sed ubicunque singuli fuissent, nobilitaturi locum. Majorem postea Sultanus Ægypti Rex, postquam Rhodum occupaverat, nongentis camelis ære imposito, Alexandriam transportari curavit.

De cætero ipsa insula regibus primum regebatur: postea in Romanorum, unà cum Asia, incidit potestatem. Diviso imperio sub Græcis fuit: Dein Saraceni occuparunt ann. IↃCXV. qui Colossum abstulerunt. Recuperatam an. CIↃCCCVIII Equites Ioannitæ tenuerunt usque ad an. CIↃIↃXXII, quo Solimannus II Turcarum Imp. occupavit. Pulsis tunc Melita concessa est.

LIBER SEXTVS.

CAP. I.

Summa Africæ descriptio.

ASIAE exiguo Isthmo annectitur maxima orbis terrarum peninsula Africa, tria millia & triginta circiter mill. German. ambitu complectens. Isthmi intercapedo est mill. xxv. Pleraque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium; in universum vasta est magis quam frequens. Quædam tamen partes eximie fertiles. Græcis Libya dicitur, à Libya Epaphi filii Iovis filia: Africam autem ab Afro Libys Herculis filio dictam volunt. Maria eam cingunt, quâ Sol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit Sol Atlanticum, ab Septemtrionibus Internum, Africum seu Libycum dictum, qua eam alluit. Longitudo summa computatur ab Herculis freto ad promontorium Bonæ Spei mill. IↃCC. Latitudo inter duo promontoria, Hesperium, vulgo *C. Verde*, & Aromata, quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgo nunc *Coarda fui*, mill. IↃL. Terra ipsa, nisi qua interno mari accedit, obscure veteribus

ribus nota. Vltra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus incognita.

Regiones atque gentes in quas diviſa fuit quondam, ſunt, Ægyptus, Cyrenaica, Africa Minor, ſeu proprie dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia Troglodytica & Æthiopia.

Cap. II.

Ægyptus.

PRima Africæ Aſiæque proxima eſt Ægyptus, quam veteres Geographi in Aſiæ regionibus computarunt. At poſteriores, Arabico ſinu, ut ante dictum, inter Aſiam Africamque termino conſtituto, Africæ eam contribuerunt.

Nomen traxit ab Ægypto Danai fratre; ante Aëria dicta. Terminatur à Septemtrione ſuo mari, id eſt, Ægyptio, ab ortu Arabia Petræa & dicto ſinu; à Meridie Æthiopia, ab occaſu Cyrenaica. Longa eſt à Peluſiaco Nili oſtio ad Catabathmum opidum mill. CL. Lata à Nili oſtiis ad opidum Metacompſum. Nilo appoſitum, nunc *Conzo*, mill. C.

Diviſa fuit generatim in Superiorem, quæ in Meridiem vergit, & Inferiorem, quæ mari interno alluitur. Superiorem rurſus Nilus dividebat in Libycam, qua Occidentem, & Arabicam,

qua

qua Orientem spectat. Hinc populi Arabægyptii, illinc Libyægyptii, dicti. Inferioris pars est Mareotis, sive Marmarica, ultima versus Occidentem Cyrenaicæ contermina. Speciatim vero universa Ægyptus in complures præfecturas descripta erat, quas Græco vocabulo Nomos vocarunt.

De urbibus Ægypti.

Ægyptus super ceteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium sibi Amase regnante habitata quondam prætulit; postea quoque sub Rom. imperio multis, etiamsi ignobilibus, frequens. Clarissima omnium fuit Alexandria, caput Ægypti totiusque Africæ, post deletam Carthaginem prima; ab Alexandro Magno condita; postea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantum Romæ cederet. Secunda ab hac Diospolis, sive Thebæ cognomine Ægyptiæ; quas centum portas habuisse ferunt; sive, ut alii ajunt, centum aulas, totidem olim Principum domos; solitasque singulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde Memphis, regia quondam: juxta quam pyramides, regum sepulchra. Turres sunt fastigiatæ, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri manu

possit;

possit; itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt, Syene, Sais, Bubastis, Elephantis, Tentyris, Arsinoe & Abydus, Memnonis olim regia; postea Osiris fano inclyta & Arabiæ contermina, claritatis magnæ Heliopolis, id est, Solis urbs. In Marmarica vicus fuit Apis, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & Labyrinthus nullo addito ligno exædificatus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus & tectus, unum in se descensum habens, intus pene innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus.

CAP. III.

De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

IPsi Ægyptii, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt. Antiquissimos esse post Syros, vel ipsa sacra Scriptura attestatur. Disciplinarum complurium inventores rerumque divinarum ac siderum peritissimi dicti sunt. quare ad eos Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus & alii complures eruditionis causa profecti.

Sub regibus esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modo suis, modo Æthiopibus; dein Persis ac Macedonibus; moxque iterum suis, donec Romani, Augusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc Saraceni eam occuparunt: quibus successit Sultanorum inclytum nomen, ex Circassis Tattarorum gente ortum. Postremi Turcæ ann. CIↃIↃXVI invaserunt, qui etiam nunc tenent.

Nilus.

Sed de Nilo hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium mire tamen fertilis, & hominum aliorumque perfœcunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in internem mare permeantium maximus. Hic in Africæ desertis, montibus Lunæ ortus, haud statim Nilus est, & primum ingentem lacum Nilidem, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, CXX. milliar. German. permeans, cum diu simplex sævusque receptis dextera magnis aquis descendit, Astapus cognominatus, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa Meroen, Insularum, quas innumeras lateque patentes spargit, clarissimam, lævo alveo Astabores dictus est, hoc est,

ramus aquæ venientis è tenebris; dextero vero Astusapes, quod latentis significationem adjicit, nec ante, quam ubi rursum coit, Nilus dictus est. Inde partim asper, partim navigia patiens; mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fractis aquis, domitaque violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλτα opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, septem ingentibus ostiis in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidere; sed maxime probabiles duas; Etesiarum eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultro in ora acto mari: aut imbres Æthiopiæ æstivos, iisdem Etesiis nubila illò ferentibus ex reliquo orbe. Idem amnis unus omnium nullas expirat auras.

Libya exterior.

Cæterum à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, Libya est exterior ad Æthiopiam extensa. nunc est *Elfocat* desertum & *Gaoga*.

CAP. IV.

Cyrenaica, Africa Minor, Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.

ÆGypto annexa est Cyrenaica regio, Ammonis oraculo, maxime clara, nunc Barchanæ provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem Pentapolitana dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia, & ipsa Cyrene, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt, ex Thera insula Ægæi maris profecti. Ipsi Cyrenenses privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt: dein cum Carthaginiensibus de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa Romano Imperio cesserunt. Posthinc solum eorum Sultanis, tandem Turcis.

Africa Minor.

Sequitur Africa Minor sive proprie dicta. Terminatur à Septemtrione Africo pelago, ab ortu sinu magnæ Syrtis, à meridie montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis & Gætulis discernitur: ab occasu Tusca amne. Continet hodie Tunetanum regnum.

Fluvii in ea clari Cinyphus, Triton, Trito-

Tritonidem paludem trahens: Catada, ad Carthaginem se devolvens, & Bagradas omnium maximus ad Vticam, ac Tusca terminus Africæ Minoris,

Populorum varia nomina. Clarissimi Nasamones, extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos antea Mesammones Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos. & ab his sublati Psylli, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas: & supra Carthaginem Libyphœnices, iidem & Pœni è Phœnice Tyro profecti, Duce Elisa sive Didone, quæ Carthaginem condidit.

Vrbium celeberrimæ Leptis magna, quæ & Neapolis, Abrotonum, Taphræ, Capsa, Thysdrus, Thapsus, Leptis parva, Rhuspina, Adrumetum, Clupea, Turres, Vtina & Carthago, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius Africæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. Vtica Catonis, qui inde Vticensis, morte nobilis.

Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.

Ab Africæ minoris tergo versus Au-

 strum

ſtrum Libyæ deſerta fuerunt; ultraque Troglodytæ, nunc *Berdoa* deſertum. Hos tegit ab auſtro Ater mons, & trans eum Garamantes populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit Garama, quam hodieque eodem nomine exſtare tradunt. Debris inclyta affuſo fonte, cujus aquæ ex cœleſti quidem vertigine mutant qualitatem, at controverſa ſiderum diſciplina; quidpe qui friget calore, calet frigore; à medio ſcilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus.

Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma ſuperaverunt.

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

Numidia.

A Tuſca amne uſque ad Ampſagam fluvium litori Africo prætenditur Numidia, Maſiniſſæ Regis nomine maxime clara, nunc Tremiſenum regnum eodem porrigitur ſitu. Gens ipſa Numidæ, ante Nomades à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia ſua plauſtris circumferentes, ut nunc Tattarorum fert mos.

Fluviorum celeberrimus eſt Rubricatus.

catus. Vrbes quam plurimæ nobilesque; sed Cirtha eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuere, colonia dicta: quondam Iubæ & Syphacis domus, cum foret opulentissima. Dein sequuntur Cullu, Ruscicade, Bulla regia, Tacatua, Hippo regius, Sicca, Tabrachæ: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Mauritania.

Vltima ad occasum est Mauritania, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci Maurusios dixerunt. Terminantur à Meridie Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea oppressis & exstinctis Maurusiis Mauritaniæ majorem partem occuparunt: ab occasu est Oceanus Atlanticus, à Septemtrione fretum Herculis & mare internum: ab Ortu primo Mulucham habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars; quæ est inter Ampsagam & Mulucham; Mauritaniæ adjiceretur, fines huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: Darense, Fezense & Maurocitanum. Dividebatur autem olim Malva flumine in Cæsariensem quæ Numi-

diam contingit, & Tingitanam quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Cæsariensis.

Cæsariensis provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, antea Bocchi regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham Massæsylorum gens tenuit. Caput provinciæ Iulia Cæsarea, aliquando ignobilis, cum Iol esset; postea quia Iubæ regia, illustris facta. Reliqua opida sunt Cartenna, Saldæ, Opidum novum, Rusazus, Ruscurium, Rusconia, Tipasa, Tubusuptus & Tucca, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

Tingitana.

Tingitana provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marocco* occupant, ab urbe Tingi, quæ nunc vulgo *Tanger*, cognomen accepit, ante Bogudiana dicta à Rege Bogud. Opida in ea, Tingi modo dictum, caput provinciæ, ab Antæo conditum; Iulia Constantia Zilis, Volubilis & Lixus, vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi quidpe regia Antæi; certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.

CAP. VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya interior & Æthiopia.

Gætuli.

A Tergo Mauritaniarum Africæque Minoris Gætulorum gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longe lateque incoluit, quidpe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. Germanicorum CCCL protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Terga* regnum, & quatuor deserta, *Lempta, Zuenziga, Zanhaga, Hair.*

Atlas Mons.

Gætulos à Meridie claudit mons Atlas, totius Africæ vel fabulosissimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem, qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum; qua spectat Africam, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cerni: silere omnia haud alio quam solitudinum

horrore. Eundemque noctibus micare crebris ignibus, Ægipanum Satyrorumque lascivia impleri; tibiarum ac fistulæ cantu tympanorumque & cymbalorum sonitu strepere.

Libya interior.

Vltra Atlantem Libya est interior ad Nigrum usque flumen, vastarum solitudinum, nunc desertum *Sarra* dicta.

Æthiopia & Troglodytica.

Iam vero quicquid ultra Nigrum flumen est & Ægyptum, versus utrumque mare Atlanticum Rubrumque, Æthiopes tenuerunt, gens omnium Africæ terræ amplissima, extra Africam à vetustissimis Geographorum posita. Ab Æthiope Vulcani filio cognominati; vel, ut alii, ab nigro vultus corporisque colore; αἴθοψ quidpe significat nigrum.

Divisa fuit Æthiopia in varia Æthiopum genera; quorum Ptolemæus innumera tradit nomina. At clarissimi omnium fuere Nigritæ, à Nigro flumine dicti; & Nubiorum gens magna, unde hodieque vastissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem Æthiopiæ pars quæ Nilo utrimque adjacet, Æthiopia dicitur sub Ægypto; atque in ea ad Nili paludes seu lacus Cinnamomifera regio.

At

At totum ſinus Arabici lævum latus Arabes tenuere Troglodytæ, unde regio ipſa Troglodytica.

Cap. VII.

De incolis univerſæ Africæ novaque ejus deſcriptione; ac primum de Ægypto.

QVinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, ante dictum eſt. Reliqua Africæ verſus occaſum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere Phœnicum coloni aliique ex Aſia atque Ægypto profecti. Poſtea paruit Romanis; mox Græcis Imperatoribus totum hoc terrarum ſpatium. Deinde Vandalis, Saracenis, Arabibus. Nunc partem tenet Turca, partem Seriſus, quem vocant; partem reges alii, partem denique Hiſpaniarum Rex.

At Æthiopes à ſuo ſolo neque receſſerunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas effecit regionis immenſæque intercedentium deſertorum vaſtitates.

Sed enarrata Africæ antiquitate, res poſtulat, uti novam etiam ejus deſcriptionem ſubjiciamus.

Dividitur nunc univerſa in ſeptem potiſſimum partes ſive regiones, qua-

rum

LIBER SEXTVS.

Cap. I.

Summa Africæ descriptio.

ASIAE exiguo Isthmo annectitur maxima orbis terrarum peninsula Africa, tria millia & triginta circiter mill. German. ambitu complectens. Isthmi intercapedo est mill. xxv. Pleraque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob sitim cœli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium; in universum vasta est magis quam frequens. Quædam tamen partes eximie fertiles. Græcis Libya dicitur, à Libya Epaphi filii Iovis filia: Africam autem ab Afro Libys Herculis filio dictam volunt. Maria eam cingunt, quâ Sol oritur Rubrum, qua medius dies Æthiopicum, qua occidit Sol Atlanticum; ab Septemtrionibus Internum, Africum seu Libycum dictum, qua eam alluit. Longitudo summa computatur ab Herculis freto ad promontorium Bonæ Spei mill. IↃCC. Latitudo inter duo promontoria, Hesperium, vulgo *C. Verde*, & Aromata, quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgo nunc *Coardafui*, mill. IↃL. Terra ipsa, nisi qua interno mari accedit, obscure veteribus

ribus nota. Vltra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorſus incognita.

Regiones atque gentes in quas diviſa fuit quondam, ſunt, Ægyptus, Cyrenaica, Africa Minor, ſeu proprie dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia Troglodytica & Æthiopia.

Cap. II.

Ægyptus.

PRima Africæ Aſiæque proxima eſt Ægyptus, quam veteres Geographi in Aſiæ regionibus computarunt. At poſteriores, Arabico ſinu, ut ante dictum, inter Aſiam Africamque termino conſtituto, Africæ eam contribuerunt,

Nomen traxit ab Ægypto Danai fratre; ante Aëria dicta. Terminatur à Septemtrione ſuo mari, id eſt, Ægpptio, ab ortu Arabia Petræa & dicto ſinu; à Meridie Æthiopia, ab occaſu Cyrenaica. Longa eſt à Peluſiaco Nili oſtio ad Catabathmum opidum mill. CL. Lata à Nili oſtiis ad opidum Metacompſum. Nilo appoſitum, nunc *Conzo*, mill. C.

Diviſa fuit generatim in Superiorem, quæ in Meridiem vergit, & Inferiorem, quæ mari interno alluitur. Superiorem rurſus Nilus dividebat in Libycam, qua Occidentem, & Arabicam,

qua Orientem spectat. Hinc populi Arabægyptii, illinc Libyægyptii, dicti. Inferioris pars est Mareotis, sive Marmarica, ultima versus Occidentem Cyrenaicæ contermina. Speciatim vero universa Ægyptus in complures præfecturas descripta erat, quas Græco vocabulo Nomos vocarunt.

De urbibus Ægypti.

Ægyptus super ceteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium sibi Amase regnante habitata quondam prætulit; postea quoque sub Rom. imperio multis, etiamsi ignobilibus, frequens.

Clarissima omnium fuit Alexandria, caput Ægypti totiusque Africæ, post deletam Carthaginem prima; ab Alexandro Magno condita; postea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantum Romæ cederet. Secunda ab hac Diospolis, sive Thebæ cognomine Ægyptiæ; quas centum portas habuisse ferunt; sive, ut alii ajunt, centum aulas, totidem olim Principum domos; solitasque singulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde Memphis, regia quondam: juxta quam pyramides, regum sepulchra. Turres sunt fastigiatæ, ultra celsitudinem omnem, quæ fieri manu

possit;

possit; itaque mensuram umbrarum egressæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otiosa ac stulta ostentatio. Reliquæ urbes sunt, Syene, Sais, Bubastis, Elephantis, Tentyris, Arsinoe & Abydus, Memnonis olim regia; postea Osiris fano inclyta: & Arabiæ contermina, claritatis magnæ Heliopolis, id est, Solis urbs. In Marmarica vicus fuit Apis, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & Labyrinthus nullo addito ligno exædificatus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exstructus & tectus, unum in se descensum habens, intus pene innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus.

CAP. III.

De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

IPsi Ægyptii, hominum vetustissimos se prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt. Antiquissimos esse post Syros, vel ipsa sacra Scriptura attestatur. Disciplinarum complurium inventores rerumque divinarum ac siderum peritissimi dicti sunt. quare ad eos Dædalus, Melampus, Pythagoras, Homerus & alii complures eruditionis causa profecti.

Sub regibus esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modo suis, modo Æthiopibus; dein Persis ac Macedonibus; moxque iterum suis, donec Romani, Augusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc Saraceni eam occuparunt: quibus successit Sultanorum inclytum nomen, ex Circassis Tattarorum gente ortum. Postremi Turcæ ann. cIↃIↃxvI invaserunt, qui etiam nunc tenent.

Nilus.

Sed de Nilo hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium mire tamen fertilis, & hominum aliorumque perfœcunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in internem mare permeantium maximus. Hic in Africæ desertis, montibus Lunæ ortus, haud statim Nilus est, & primum ingentem lacum Nilidem, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, cxx. milliar. German. permeans, cum diu simplex sævusque receptis dextera magnis aquis descendit, Astapus cognominatus, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa Meroen, Insularum, quas innumeras lateque patentes spargit, clarissimam, lævo alveo Astabores dictus est, hoc est,

ramus

ramus aquæ venientis è tenebris; dextero vero Astusapes, quod latentis significationem adjicit, nec ante, quam ubi rursum coit, Nilus dictus est. Inde partim asper, partim navigia patiens; mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fractis aquis, domitaque violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλτα opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, septem ingentibus ostiis in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidere; sed maxime probabiles duas: Etesiarum eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultro in ora acto mari: aut imbres Æthiopiæ æstivos, iisdem Etesiis nubila illò ferentibus ex reliquo orbe. Idem amnis unus omnium nullas expirat auras.

Libya exterior.

Cæterum à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, Libya est exterior ad Æthiopiam extensa. nunc est *Elfocat* desertum & *Gaoga*.

Cap. IV.

Cyrenaica, Africa Minor, Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.

Ægypto annexa est Cyrenaica regio, Ammonis oraculo maxime clara, nunc Barchanæ provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem Pentapolitana dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia, & ipsa Cyrene, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt, ex Thera insula Ægæi maris profecti. Ipsi Cyrenenses privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt: dein cum Carthaginiensibus de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa Romano Imperio cesserunt. Posthinc solum eorum Sultanis, tandem Turcis.

Africa Minor.

Sequitur Africa Minor sive proprie dicta. Terminatur à Septemtrione Africo pelago, ab ortu sinu magnæ Syrtis, à meridie montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis & Gætulis discernitur: ab occasu Tusca amne. Continet hodie Tunetanum regnum.

Fluvii in ea clari Cinyphus, Triton, Trito-

Tritonidem paludem trahens: Catada, ad Carthaginem se devolvens, & Bagradas omnium maximus ad Vticam, ac Tusca terminus Africæ Minoris,

Populorum varia nomina. Clarissimi Nasamones, extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos antea Mesammones Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos. & ab his sublati Psylli, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas: & supra Carthaginem Libyphœnices, iidem & Pœni è Phœnice Tyro profecti, Duce Elisa sive Didone, quæ Carthaginem condidit.

Vrbium celeberrimæ Leptis magna, quæ & Neapolis, Abrotonum, Taphræ, Capsa, Thysdrus, Thapsus, Leptis parva, Rhuspina, Adrumetum, Clupea, Turres, Vtina & Carthago, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius Africæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. Vtica Catonis, qui inde Vticensis, morte nobilis.

Libyæ deserta, Troglodytæ & Garamantes.

Ab Africæ minoris tergo versus Au-

strum Libyæ, deserta fuerunt; ultraque Troglodytæ, nunc *Berdoa* desertum. Hos tegit ab austro Ater mons, & trans eum Garamantes populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit Garama, quam hodieque eodem nomine exstare tradunt. Debris inclyta affuso fonte, cujus aquæ ex cœlesti quidem vertigine mutant qualitatem, at controversa siderum disciplina; quidpe qui friget calore, calet frigore; à medio scilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus.

Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma superaverunt.

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

Numidia.

A Tusca amne usque ad Ampsagam fluvium litori Africo prætenditur Numidia, Masinissæ Regis nomine maxime clara, nunc Tremisenum regnum eodem porrigitur situ. Gens ipsa Numidæ, ante Nomades à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia sua plaustris circumferentes, ut nunc Tattarorum fert mos.

Fluviorum celeberrimus est Rubri-

catus. Vrbes quam plurimæ nobilesque; sed Cirtha eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuere, colonia dicta: quondam Iubæ & Syphacis domus, cum foret opulentissima. Dein sequuntur Cullu, Ruscicade, Bulla regia, Tacatua, Hippo regius, Sicca, Tabrachæ: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Mauritania.

Vltima ad occasum est Mauritania, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci Maurusios dixerunt. Terminantur à Meridie Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea oppressis & exstinctis Maurusiis Mauritaniæ majorem partem occuparunt: ab occasu est Oceanus Atlanticus, à Septemtrione fretum Herculis & mare internum: ab Ortu primo Mulucham habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars; quæ est inter Ampsagam & Mulucham, Mauritaniæ adjiceretur, fines huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: Darense, Fezense & Maurocitanum. Dividebatur autem olim Malva flumine in Cæsariensem quæ Numi-

diam contingit, & Tingitanam quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Cæsariensis.

Cæsariensis provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, antea Bocchi regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham Massæsylorum gens tenuit. Caput provinciæ Iulia Cæsarea, aliquando ignobilis, cum Iol esset; postea quia Iubæ regia, illustris facta. Reliqua opida sunt Cartenna, Saldæ, Opidum novum, Rusazus, Ruscurium, Rusconia, Tipasa, Tubusuptus & Tucca, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

Tingitana.

Tingitana provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marocco* occupant, ab urbe Tingi, quæ nunc vulgo *Tanger*, cognomen accepit, ante Bogudiana dicta à Rege Bogud. Opida in ea, Tingi modo dictum, caput provinciæ, ab Antæo conditum; Iulia Constantia Zilis, Volubilis & Lixus, vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi quidpe regia Antæi; certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.

CAP.

CAP. VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya interior & Æthiopia.

Gætuli.

A Tergo Mauritaniarum Africæque Minoris Gætulorum gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longe lateque incoluit, quidpe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. Germanicorum CCCL protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Terga* regnum, & quatuor deserta, *Lempta, Zuenziga, Zanhaga, Hair.*

Atlas Mons.

Gætulos à Meridie claudit mons Atlas, totius Africæ vel fabulosissimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem, qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum; qua spectat Africam, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cerni: silere omnia haud alio quam solitudinum

At totum sinus Arabici lævum latus Arabes tenuere Troglodytæ, unde regio ipsa Troglodytica.

CAP. VII.

De incolis universæ Africæ novaque ejus descriptione; ac primum de Ægypto.

QVinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, ante dictum est. Reliqua Africæ versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere Phœnicum coloni aliique ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit Romanis; mox Græcis Imperatoribus totum hoc terrarum spatium. Deinde Vandalis, Saracenis, Arabibus. Nunc partem tenet Turca, partem Serifus, quem vocant; partem reges alii, partem denique Hispaniarum Rex.

At Æthiopes à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas effecit regionis immensæque intercedentium desertorum vastitates.

Sed enarrata Africæ antiquitate, res postulat, uti novam etiam ejus descriptionem subjiciamus.

Dividitur nunc universa in septem potissimum partes sive regiones, quarum

rum nomina sunt hæc: Ægyptus, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, Nigritæ, Æthiopia Interior, sive Superior, quod Abissinorum imperium, & Æthiopia Exterior sive Inferior.

Ægyptus.

Ægypti (quam Turca obtinet) caput nunc est Cairum, vulgo *Alcair*, Chaldæis Alchabyr, urbs magnitudine stupenda, Emporium celeberrimum, Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope est *Materea* hortus balsami fruticibus consitus, quod uni terræ Iudææ quondam concessum, hodie nisi in hoc loco, nusquam colitur.

Vltra Nilum pyramides visuntur stupendæ altitudinis, ut ante memoravimus.

Secunda claritate à Cairo est Alexandria, splendida quondam atque opulentissima civitas, nunc crebris bellis destructa atque concisa, celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce opidum *Raschitt*, quod Europæi *Rosettam* vocant. *Damiata*, olim Pelusium, Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est.

Cap. VIII.

Barbaria.

Ægypto continuatur nobilissima totius Africæ regio Barbaria; in sex partes divisa, quarum una est provincia Barcana, quinque reliquæ sunt regna, Tunetanum, Tremisenum, Fessanum, Maurocanum & Darense.

Barcana regio.

Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur Barcana regio, à Barce antiqua urbe cognominata, soli asperitate pariter ac siccitate sterilis.

Regnum Tunetanum.

Tunetanum regnum veterem Africam minorem ferme totam occupat. Caput est Tunetum, sive Tunisa, vulgo *Tunisi*; insignis, vetus ac satis ampla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit; emporium Venetis & Genuensibus aliisque mercatoribus celebre. Secunda est Tripolis nova, quæ Tripolis Barbariæ dicitur, ad differentiam Tripolis Syriæ: emporium est Europæis mercatoribus celeberrimum. *Bona* etiam, quæ olim Hippo, D. Augustini Episcopatu nota, nunc emporium haud postremum. Intus vero est Constantina Romanarum antiquitatum reliquiis conspicua.

Regnum Tremisenum.

Caput regni est *Tremisen*, amplissima quondam, bellis gravissimis postea tenuata. In litore est *Algier*, emporium satis nobile, at piratica infame, Christianis mancipiis refertissimum; urbs ipsa mœnibus, arcibus ac tormentis bellicis adeo munita, ut inexpugnabilis credatur.

Regnum Fessanum.

Ad ipsum fretum Herculis Hispaniæ objacet Fessanum regnum, cujus caput *Fez*, urbs totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, frequens, splendida ac magnificis superbisque ædificiis miranda.

Tanger, *Sebta*, &. *Arzilla*, amplæ ad fretum urbes, Hispanicæ sunt ditionis.

Regnum Maurocanum.

Caput est Maurocum, vulgo *Maroc*, amplissima ac celeberrima olim, inter maximas universi orbis memorata: at postea ab Arabibus divexata, nunc maligne colitur. Secunda est *Taradante*.

Darense Regnum.

Intus Maurocano, Fessano ac Tremiseno regnis confine est regnum Darense amplissimum, olim Cæsariensis Mauritania dictum. Caput est *Dara*, unde

unde regioni nomen, tenuibus, ut totum regnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad mare internum conspicua urbs Hispano paret.

CAP. IX.

Biledulgerit, Sarra desertum, Nigrita, Abissini.

A Tergo dictarum regionum est *Biledulgerit* regio, longissimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta. Nomen ei à dactylorum proventu inditum. Deserta in ea sunt, *Lempta, Hair, Zuenziga, Zanhaga*, à singulis opidis cognominibus appellata. Regna *Targa, Bardoa* & *Gaoga*, itidem ab opidis dicta.

Sarra desertum.

Continuatur huic regioni versus meridiem *Sarra*, cujus longitudo à regno *Gaoga* ad regnum *Gualata* extenditur.

Nigrita.

Inde Nigritarum ampla est regio, ad utramque Nigri amnis ripam: longitudo ejus porrigitur à Nilo & Meroe insula, usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: *Gualata, Hoden, Genocha, Senega, Tombuti, Melli, Bitonin, Guinea,*

Sub regibus esse jam inde ab initio rerum consueverunt, modo suis, modo Æthiopibus; dein Persis ac Macedonibus; moxque iterum suis, donec Romani, Augusto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Post hoc Saraceni eam occuparunt: quibus successit Sultanorum inclytum nomen, ex Circassis Tattarorum gente ortum. Postremi Turcæ ann. cIↄIↄxvi invaserunt, qui etiam nunc tenent.

Nilus.

Sed de Nilo hoc loco pauca quædam retulisse haud abs re fuerit. Terra ipsa Ægyptus expers imbrium mire tamen fertilis, & hominum aliorumque perfœcunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in internem mare permeantium maximus. Hic in Africæ desertis, montibus Lunæ ortus, haud statim Nilus est, & primum ingentem lacum Nilidem, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, cxx. milliar. German. permeans, cum diu simplex sævusque receptis dextera magnis aquis descendit, Astapus cognominatus, quod Æthiopum lingua significat aquam è tenebris profluentem, circa Meroen, Insularum, quas innumeras lateque patentes spargit, clarissimam, lævo alveo Astabores dictus est, hoc est,

ramus aquæ venientis è tenebris; dextero vero Astusapes, quod latentis significationem adjicit, nec ante, quam ubi rursum coit, Nilus dictus est. Inde partim asper, partim navigia patiens; mox præcipiti cursu progressus, inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Postea lenis, & fractis aquis domitaque violentia, & spatio fessus, tandem ad Δέλζα opidum per omnem Ægyptum vagus & dispersus, septem ingentibus ostiis in mare Ægyptium se evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam spatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Causas hujus incrementi varias prodidere; sed maxime probabiles duas: Etesiarum eo tempore ex adverso flantium repercussum, ultro in ora acto mari: aut imbres Æthiopiæ æstivos, iisdem Etesiis nubila illò ferentibus ex reliquo orbe. Idem amnis unus omnium nullas expirat auras.

Libya exterior.

Cæterum à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, Libya est exterior ad Æthiopiam extensa. nunc est *Elsocat* desertum & *Gaoga*.

CAP. IV.

Cyrenaica, Africa Minor, Libyæ deserta; Troglodytæ & Garamantes.

ÆGypto annexa est Cyrenaica regio, Ammonis oraculo maxime clara, nunc Barchanæ provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem Pentapolitana dicta, à quinque insignium urbium numero, quæ Berenice, Arsinoe, Ptolemais, Apollonia, & ipsa Cyrene, unde regioni nomen. Græci hanc condiderunt, ex Thera insula Ægæi maris profecti. Ipsi Cyrenenses privata sorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt: dein cum Carthaginiensibus de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum gesserunt. Mox Carthagine deleta, & ipsi cum reliqua Africa Romano Imperio cesserunt. Posthinc solum eorum Sultanis, tandem Turcis.

Africa Minor.

Sequitur Africa Minor sive proprie dicta. Terminatur à Septemtrione Africo pelago, ab ortu sinu magnæ Syrtis, à meridie montium perpetuis jugis; quibus à Libyæ desertis & Gætulis discernitur: ab occasu Tusca amne. Continet hodie Tunetanum regnum.

Fluvii in ea clari Cinyphus, Triton, Trito-

Tritonidem paludem trahens: Catada, ad Carthaginem se devolvens, & Bagradas omnium maximus ad Vticam, ac Tusca terminus Africæ Minoris,

Populorum varia nomina. Clarissimi Nasamones, extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos antea Mesammones Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos. & ab his sublati Psylli, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas: & supra Carthaginem Libyphœnices, iidem & Pœni è Phœnice Tyro profecti, Duce Elisa sive Didone, quæ Carthaginem condidit.

Vrbium celeberrimæ Leptis magna, quæ & Neapolis, Abrotonum, Taphræ, Capsa, Thysdrus, Thapsus, Leptis parva, Rhuspina, Adrumetum, Clupea, Turres, Vtina & Carthago, Romæ æmula, terrarum cupida, opulentissima quondam totius Africæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt. Vtica Catonis, qui inde Vticensis, morte nobilis.

Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.

Ab Africæ minoris tergo versus Au-

 strum

ſtrum Libyæ deſerta fuerunt; ultraque Troglodytæ, nunc *Berdoa* deſertum. Hos tegit ab auſtro Ater mons, & trans eum Garamantes populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit Garama, quam hodieque eodem nomine exſtare tradunt. Debris inclyta affuſo fonte, cujus aquæ ex cœleſti quidem vertigine mutant qualitatem, at controverſa ſiderum diſciplina; quidpe qui friget calore, calet frigore; à medio ſcilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus.

Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma ſuperaverunt.

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

Numidia.

A Tuſca amne uſque ad Ampſagam fluvium litori Africo prætenditur Numidia, Maſiniſſæ Regis nomine maxime clara, nunc Tremiſenum regnum eodem porrigitur ſitu. Gens ipſa Numidæ, ante Nomades à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia ſua plauſtris circumferentes, ut nunc Tartarorum fert mos.

Fluviorum celeberrimus eſt Rubricatus.

catus. Vrbes quam plurimæ nobilesque; sed Cirtha eminens; Sittianorum, postquam Romani tenuere, colonia dicta: quondam Iubæ & Syphacis domus, cum foret opulentissima. Dein sequuntur Cullu, Ruscicade, Bulla regia, Tacatua, Hippo regius, Sicca, Tabrachæ: Hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani.

Mauritania.

Vltima ad occasum est Mauritania, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci Maurusios dixerunt. Terminantur à Meridie Atlante minori, quo submoventur à Gætulis: qui & ipsi postea oppressis & extinctis Maurusiis Mauritaniæ majorem partem occuparunt: ab occasu est Oceanus Atlanticus, à Septemtrione fretum Herculis & mare internum: ab Ortu primo Mulucham habuit flumen, quod Mauros à Numidis discernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ est inter Ampsagam & Mulucham, Mauritaniæ adjiceretur, fines huic constitutus est Ampsaga. Continet hodie tria regna: Darense, Fezense & Maurocitanum. Dividebatur autem olim Malva flumine in Cæsariensem quæ Numi-

 diam

diam contingit, & Tingitanam quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæsarem usque Imperatorem, qui in duas divisit provincias.

Cæsariensis.

Cæsariensis provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obsidet, antea Bocchi regnum appellata fuit. Partem tamen inter Malvam & Mulucham Massæsylorum gens tenuit. Caput provinciæ Iulia Cæsarea, aliquando ignobilis, cum Iol esset; postea quia Iubæ regia, illustris facta. Reliqua opida sunt Cartenna, Saldæ, Opidum novum, Rusazus, Ruscurium, Rusconia, Tipasa, Tubusuptus & Tucca, impositum mari ac flumini Ampsagæ.

Tingitana.

Tingitana provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marocco* occupant, ab urbe Tingi, quæ nunc vulgo *Tanger*, cognomen accepit, ante Bogudiana dicta à Rege Bogud. Opida in ea, Tingi modo dictum, caput provinciæ, ab Antæo conditum; Iulia Constantia Zilis, Volubilis & Lixus, vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi quidpe regia Antæi; certamenque cum Hercule, & Hesperidum horti.

CAP. VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya interior & Æthiopia.

Gætuli.

A Tergo Mauritaniarum Africæque Minoris Gætulorum gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longe lateque incoluit, quidpe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. Germanicorum CCCL protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Terga* regnum, & quatuor deserta, *Lempta, Zuenziga, Zanhaga, Hair.*

Atlas Mons.

Gætulos à Meridie claudit mons Atlas, totius Africæ vel fabulosissimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem, qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum; qua spectat Africam, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cerni: silere omnia haud alio quam solitudinum

At totum sinus Arabici lævum latus Arabes tenuere Troglodytæ, unde regio ipsa Troglodytica.

Cap. VII.

De incolis universæ Africæ novaque ejus descriptione; ac primum de Ægypto.

Qvinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, ante dictum est. Reliqua Africæ versus occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere Phœnicum coloni aliique ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit Romanis; mox Græcis Imperatoribus totum hoc terrarum spatium. Deinde Vandalis, Saracenis, Arabibus. Nunc partem tenet Turca, partem Serifus, quem vocant; partem reges alii, partem denique Hispaniarum Rex.

At Æthiopes à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas effecit regionis immensæque intercedentium desertorum vastitates.

Sed enarrata Africæ antiquitate, res postulat, uti novam etiam ejus descriptionem subjiciamus.

Dividitur nunc universa in septem potissimum partes sive regiones, quarum

rum nomina sunt hæc: Ægyptus, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, Nigritæ, Æthiopia Interior, sive Superior, quod Abissinorum imperium, & Æthiopia Exterior sive Inferior.

Ægyptus.

Ægypti (quam Turca obtinet) caput nunc est Cairum, vulgo *Alcair*, Chaldæis Alchabyr, urbs magnitudine stupenda, Emporium celeberrimum, Circassiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope est *Materea* hortus balsami fruticibus consitus, quod uni terræ Iudææ quondam concessum, hodie nisi in hoc loco, nusquam colitur.

Vltra Nilum pyramides visuntur stupendæ altitudinis, ut ante memoravimus.

Secunda claritate à Cairo est Alexandria, splendida quondam atque opulentissima civitas, nunc crebris bellis destructa atque concisa, celeberrimum Christianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde est cum arce oppidum *Raschitt*, quod Europæi *Rosettam* vocant. *Damiata*, olim Pelusium, Ptolemæi Geographi incunabulis insigne est.

CAP. VIII.

Barbaria.

ÆGypto continuatur nobilissima totius Africæ regio Barbaria; in sex partes divisa, quarum una est provincia Barcana, quinque reliquæ sunt regna, Tunetanum, Tremisenum, Fessanum, Maurocanum & Darense.

Barcana regio.

Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur Barcana regio, à Barce antiqua urbe cognominata, soli asperitate pariter ac siccitate sterilis.

Regnum Tunetanum.

Tunetanum regnum veterem Africam minorem ferme totam occupat. Caput est Tunetum, sive Tunisa, vulgo *Tunisi*; insignis, vetus ac satis ampla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit; emporium Venetis & Genuensibus aliisque mercatoribus celebre. Secunda est Tripolis nova, quæ Tripolis Barbariæ dicitur, ad differentiam Tripolis Syriæ: emporium est Europæis mercatoribus celeberrimum. *Bona* etiam, quæ olim Hippo, D. Augustini Episcopatu nota, nunc emporium haud postremum. Intus vero est Constantina Romanarum antiquitatum reliquiis conspicua.

unde regioni nomen, tenuibus, ut totum regnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad mare internum conspicua urbs, Hispano patet.

CAP. IX.

Biledulgerit, Sarra desertum, Nigrita, Abissini.

A Tergo dictarum regionum est *Biledulgerit* regio, longissimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta. Nomen ei à dactylorum proventu inditum. Deserta in ea sunt, *Lempta*, *Hair*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, à singulis opidis cognominibus appellata. Regna *Targa*, *Bardoa* & *Gaoga*, itidem ab opidis dicta.

Sarra desertum.

Continuatur huic regioni versus meridiem *Sarra*, cujus longitudo à regno *Gaoga* ad regnum *Gualata* extenditur.

Nigrita.

Inde Nigritarum ampla est regio, ad utramque Nigri amnis ripam: longitudo ejus porrigitur à Nilo & Meroe insula, usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: *Gualata*, *Hoden*, *Genocha*, *Senega*, *Tombuti*, *Melli*, *Bitonin*,

Guinea,

Guinea, Temian, Dauma, Cano, Caffena, Benin, Zanfara, Guangara, Borno, Nubia, Biafra, Medra.

Æthiopia Interior qua est Abissinorum.

Interiori Æthiopiæ imperat Abissinorum Rex, qui Presbyter sive Pretiosus Ioannes, vulgo *Prete Gianni*, vocatur; magno, recepto tamen errore; cum is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit. Abasenos populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est, eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrasse. Aut sane in ipsa Africa fuerunt ad sinistrum Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam supra memoravimus. Hæc quidpe nunc sub Abissinorum imperio est. Alii tamen ab Arabico vocabulo *Elhabaschi* (sic enim Mauri Principem Abissinorum appellant), vulgo factum opinantur Abassi, ac deinde Abasseni: quod denique commutatione vocalium in Abissinorum nomen evasit.

Clauditur regnum ab ortu Arabico sinu & regionibus *Ajana* ac *Zangebara*; à Meridie *Monomotapa*; ab occasu *Congo* & *Medar* regnis; à Septemtrione *Nubia* & Ægypto. Longum est ab Ægypto ad *Monomotapa* usque mill. IↃLXXX.

Latum

Latum inter fauces Arabici sinus & Nigrum fluvium mill. CCCCL.

Dividitur in compluria regna sive provincias; quarum nomina sunt, *Dafila*, *Barnagasso*, *Dangali*, *Dobas*, *Trigemahon*, *Ambiancantiva*, *Vangue*, *Bagamidri*, *Beleguanze*, *Angote*, *Balli*, *Fatigar*, *Olabi*, *Baru*, *Gemen*, *Fungi*, *Tirut*, *Esabela*, *Malemba*. Vrbes in universo imperio paucæ sunt: vicis plurimum habitatur, domibus ex creta & stramine constructis. Rex ipse (qui albo esse colore fertur) sub tentoriis degit, quorum sex millia eum sequuntur. *Amara* arx est munitissima, in monte *Amara* condita; in qua regis filii sub validissimo præsidio educantur, donec patre defuncto heres producatur.

CAP. X.

Æthiopia Exterior sive Inferior; item insulæ Africæ adjacentes.

Reliquum Africæ Æthiopia perhibetur exterior sive inferior; ab Oriente, Meridie & Occidente Oceano perfusa; à Septemtrione quasi duobus brachiis Abissinorum imperium hinc inde complectitur.

Regiones, in quas dividitur, sunt *Congi*, *Monomotapa*, *Zangibar* & *Ajan*. Pleraque maritimorum à Portugalen-

ſibus tenentur firmiſſimis munimentis ac præſidiis.

Congi Regnum.

Congi regnum (quod aliis *Manicongo*) Oceano Æthiopico perfuſum, nomen habet à capite ſuo urbe *Congi.* Incolæ ſunt Chriſtiani. Terra ipſa fluminum aquis maxime rigua. Dividitur in provincias ſex; quas illi *Mani*, id eſt, Præfecturas, vocant. Sunt autem *Bamba*, *Songo*, *Sundi*, *Pango*, *Batta & Pemba.* Regia eſt, civitas S. Salvatoris, quæ ante *Banza.*

Monomotapa Regnum.

Monomotapa vocabulum ſignificat Imperatorem; unde ipſi terræ, cui hic imperat, nomen inditum. Solum eſt fertile atque amœnum: amnes aurum, ſilvæ elephantos magna copia producunt.

Clauditur regnum ab Ortu, Meridie & occaſu Oceano; à Septemtrione regno *Congi*, Abiſſinorum imperio & regione *Zangibar.* Longitudo ejus eſt inter duo maria Rubrum Æthiopicumque juxta Lunæ montes mill. German. cccc. Latitudo inter Nili fontes & promontorium Bonæ Spei mill. ccc.

Caput regni ac ſedes regum eſt *Monomotapa*, ad flumen S. Spiritus. Hinc verſus Septemtrionem mill. circiter L. diſtat nobile ædificium, amplum atque anti-

antiquum, quadra forma ex ingentibus saxis constructum.

Zangibar & Ajan.

Monomotapæ, qua Rubro mari perfunditur, continuatur *Zangibar* regio; cujus partes, *Cafares* populi, Monomotapæ proximi, & regna *Mozambike*, *Kiloa*, *Mombaza* ac *Melinde*, ab urbibus singulis denominata; quarum *Mozambike* in insula condita, celeberrimum est Europæis mercatoribus emporium. Sequitur versus Septemtrionem juxta litus maris Rubri *Ajan* regio. cujus partes duo regna *Del* & *Adea Magaduzo*.

Insulæ ad Africam.

Insularum ad Africam terram maxima est in Rubro mari Menuthias, Cerne Plinio dicta; nunc vulgo insula Divi Laurentii, & incolis *Madagascar*, id est, Lunæ insula, felici aromatum proventu dives, longitudine mill. German. CCL, lat. LXXX occupans.

At in Atlantico Oceano contra Hesperium promontorium, quod nunc est *Cabo Verde*, Hesperides sunt insulæ duæ; ultraque Gorgades, Gorgonum quondam domus: nunc in universum *Islas de C. Verde* Hispanis dicuntur, hoc est, insulæ promontorii Viridis. Contra Mauritaniam sunt Fortunatæ, VII numero,

 mero,

mero, quarum una Canaria vocitata, à multitudine canum ingentis magnitudinis, ut auctor est Plinius. Vnde universæ Fortunatæ, nunc Canariæ dicuntur, Hispaniarum Regi subjectæ. Vltra versus Septemtrionem est Cerne, nunc *Madera* dicta.

Atque hæc est totius Africæ brevis descriptio.

C A P. XI.

Summa Americæ descriptio.

PErlustrato veteri terrarum orbe, quæ prima erat continens, cupido nunc est atque cura, in Occidentem converso navis cursu, novas petere terras, novumque orbem, superioribus sæculis plane ignotum, cognoscere. Itaque ex Africa ab Nigri ostiis versus occidentem brumalem mill. German. cccxxx profectis nova conspicitur terra, priori continenti magnitudine, si non anteferenda, certe æquiparanda. Eadem, si non continentes, sed utriusque insulas respicias, Europæ quam Africæ propior, mill. cc navigatione inter Hiberniam & Canadam intercedente.

Iam inde antiquissimis temporibus cognitam fuisse Europæis, ex Platone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud Platonem in Timeo sacer-

dotes

dotes Ægyptii narrant Soloni Athenienſi, qui IↃc circiter annis ante natum Ieſum vixit, inſulam fuiſſe quondam contra fretum Herculeum Africa ſimul & Aſia majorem, nomine Atlantidem. poſtmodum vero immani terræ motu, ingentique unius diei ac noctis illuvione, ſub vaſto gurgite merſam fuiſſe: ac inde mare, quod eam inſulam ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & inſcrutabile redditum, limo paulatim impediente, quam inſula ſubſidens præbuiſſet. Et Diodor. lib. v. tradit, Phœnices, vetuſtiſſimis inde temporibus, quum extra Columnas Herculis Africæ litora legerent, ingentibus ventorum procellis, ad longinquos in Oceano tractus fuiſſe abreptos; ac per multos dies vi tempeſtatis jactatos, tandem ad Inſulam perveniſſe ingentis magnitudinis, in alto Oceani pelago contra Africam in occaſum verſus jacentem: cujus ſolum amœnum ac frugiferum, & amnibus navigabilibus irriguum, ſumtuoſiſque ædificiis inſtructum. Hæc ſane inſula ex ſitu ac magnitudine nulla alia eſſe poteſt, quam quæ nunc vulgo dicitur *America*: nec facile de ea neque Ægyptii Sacerdotes, neque Solon, qui librum de ea conſcripſit, teſte Strabone lib. 1, neque Diodorus, hoc

confingere sive somniare potuerunt, quę revera ita esse nunc satis compertum habemus. Auctor autem libelli de Mundo, qui ab aliis Aristoteli, ab aliis Theophrasto adscribitur, versio vero ejus latina Apuleio, alias, pręter hanc nostram, quam Europæ, Africæ & Asiæ nominibus distinximus, tradit esse insulas magnas. antiquissimi illi mortales haud dubie intellexere Americam & Magellanicam. Carthaginienses aditu illius insulæ cæteros Europæos prohibuisse, ibidem tradit Diodorus. Quando & qua de caussa Pœni eam navigationem intermiserint, ita ut jam inde à Romanorum imperio ad superius usque ævum nihil de iis terris auditum vel adnotatum sit, plane incertum est.

Dicta nunc est tota hæc continens America, ab Americo Vespucio Florentino, qui Emanuelis Portugalliæ Regis auspiciis à Gadibus ann. cIↄcccc xcvII profectus, primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingressus est. Quanquam hoc prior Christophorus Columbus Genuensis ann. cIↄccccxcII insulas Americæ Hispaniolam, Cubam & Imaicam adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt Hispani, Galli, Angli: quorum alii aliis inibi regionibus detectis, nomina sua quiq;

lingua

lingua imposuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa est; maxime quæ versus Septemtrionem. Maritimæ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ.

At eadem terra nonnullis India Occidentalis nuncupatur, quia eodem tempore, quo India Orientalis in Asia, hæc etiam detecta fuit; tum quod utriusque incolis similis ac pene eadem vivendi ratio: nudi quidpe utrique agunt. Includitur magno undique Oceano; ab ortu Atlantico, qui vulgo *Mar del Nort* dicitur; à Meridie Magellanico freto, quo ab Australi terra dispescitur; ab occasu Pacifico mari, vulgo *Mar del Zur.* A Septemtrione equidem litus Europæi nondum cognitum habent. at Concreto perfundi pelago necesse est; cum ab altera poli parte Asia atque Europa, primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ partes, ei objaceant; quæ & ipsæ eodem mari alluuntur. Longitudo ejus summa inter duo freta, *Anian* & Magellanicum, mill. Germ. cIↄcIↄcccc. Latitudo maxima inter promontorium vulgo *C. de Fortuna*, juxta fretum *Anian*, & promontorium vulgo *C. de Breton* in Nova Francia, mill. cIↄccc.

Dividitur universa in Septemtrionalem, quæ & Mexicana, & Meridiona-

lem; quæ & Peruviana; exiguo Isthmo alteram ab altera discernente.

CAP. XII.

America Septemtrionalis sive Mexicana.

AMerica Septemtrionalis, quibusdam Mexicana appellatur, à principe totius urbe *Mexico.* Longitudo ejus est inter fretum *Anian* & Isthmum; quo Meridionalis ei annectitur, mill. cIↄIↄ. Latitudo eadem quæ universæ.

Dimidia ejus pars versus Occidentem æstivum sita, introrsus plane incognita etiam nunc jacet; nec quidquam, præter litora, in ea detectum. Quin & totum Boreale universæ Americæ latus in quantum versus polum extendatur, prorsus latet.

Altera vero pars in regiones dividitur complures, quarum nomina sunt, Canada, Nova Francia, Virginia, Florida, Nova Hispania, Nova Granata, California; & in Occidentali latere ad fretum *Anian* duo regna, *Quivira* & *Anian*, unde freto cognomen.

Canada.

Canada à fluvio cognomine dicta, insula an pars continentis, parum adhuc constat. Quantum ejus cognitum est, dividitur in Estotilandiam, Cortereallem,

lem, Terram Laboratoris & insulas adjacentes, ingentis magnitudinis: quarum præcipuæ, *Golesme*, *Beauparis*, *Mont de Lions*, & Terra nova, eadem & *Terra de Baccalaos* dicta, ob ingentem hujusmodi piscium in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves transeuntes retardent.

Solum Canadæ quamtumvis acerrimis frigoribus obnoxium, eximie tamen fertile, aurique metallis dives. Incolæ satis ingeniosi & artium mechanicarum peritissimi, pellibus amicti degunt: ceterum Galliarum regis imperio subjecti.

Nova Francia.

Nova Francia à Gallis, Regis Francisci primi auspiciis detecta, præter raras segetes & legumina quædam, omnium rerum inops, à feris ac quibusdam in locis anthropophagis, in universum idololatricis gentibus incolitur. Pars tamen ejus, quæ ad mare accedit, *Norumbega* ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur salubri soloque fœcundo.

Virginia.

Novæ Franciæ jungitur Virginia; quæ à vico maritimo ejusdem vocabuli; vel, ut alii à Rege *Viguina*; vel à Regina Angliæ Elisabetha, cujus auspiciis detecta, nomen accepit, ante *Apal-*

chem vocitata. Terra ſterilis atque maligne culta: litus importuoſum. Opidum eſt *Medano*.

Cap. XIII.

Florida, Nova Granata, California, Nova Hiſpania.

FLorida inter Virginiam & Novam Hiſpaniam porrecta, nomen habet à Dominica Palmarum, quæ Hiſpanis *Paſqua de Flores* dicitur. Hoc quidpe die Portugallis detecta. Solo gaudet amœno ac feraci. At incolæ ſunt barbari, ſordidi, ſupraque humanum modum feri; vermibus, ſerpentibus alioque venenatorum animalium atque inſectorum genere veſcentes. Quare Hiſpani pariter atque Galli regionem hanc occupare ſæpenumero nequidquam tentarunt. tandem Hiſpanis ceſſit.

Nova Granata.

Caput hujus provinciæ eſt *Granata* opidum, unde ei nomen. Incolæ & corpore, & animo reliquis Americanis candidiores juſtioreſque.

California.

California, quæ inter ſinum cognominem (quem Hiſpani *Mar Varmeio*, id eſt, mare Rubrum vocant) & mare Pacificum ceu peninſula excurrens, ſolo eſt arido, ſterili atque deſerto.

Nova Hispania.

Novissima Septemtrionalis Americæ & Meridionali contermina est Nova Hispania, omnium amplissima longeque cultissima. Cœlum habet, quamvis sub torrida Zona, clemens ac temperatum; solum auri, argenti, æris atque ferri metallis scatens, omnique animalium genere abundans, mare utrimque piscibus & ostreis margaritiferis refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ sunt istæ: *Nova Galitia*, *Mechoacan*, *Mexicana*, *Iucatan*, *Guatimala*, & *Nicaragua*.

In Nova Galitia, coloniæ ab Hispanis deductæ sunt *Compostella*, *S. Spiritus*, *Conceptio*, *S. Michaël*, *Guadalajara*, *Culiacan*.

In *Mechoacan* caput regionis est oppidum *Mechoacan*. Coloniæ Hispanorum *Pascuar* & *Valliadolid*, egregia emporia; hoc etiam Episcopatu insigne.

Mexicanæ regionis caput est *Mexico* omnium Americanarum princeps, olim in medio lacus ingentis Venetiarum instar palis superstructa: postea ab Hispanis ad ripam ejusdem lacus translata satis culte nunc h..bitatur, ambitu sesqui mill. German. Sedes est Proregis quem Rex Hispaniarum mittit; item & Ar-

& Archiepiscopi. Imprimuntur heic libri, cuditurque moneta. Secunda ab hac est *Tescuro*, amplitudine Mexicum exæquans, dein tertia Anglorum civitas, lanificio maxime nobilis. Cæterum mons est in Mexicana regione ignibus perpetuis insignis.

Iucatan Chersonesus agro feracissimo incolas fert omniũ bellicosissimos.

Guatimalæ caput est *Guatimala*, juridico conventu perpetuique præsidis præsentia celebris.

In *Nicaragua* opida sunt *Granata & Leon*.

CAP. XIV.

America Meridionalis sive Peruviana.

AMericæ Septemtrionali xx circiter milliarium Germ. isthmo annectitur America Meridionalis, quibusdam Peruviana dicta, à Provincia *Peru*, omnium præstantissima. Ipsa ingens peninsula Africaque paullo minor, forma triquetra in tria panditur amplissima latera. Cuneorum unus Septemtrionalem spectat Americam, alter Africam, tertius Magellanicam. Longitudo ejus patet Septemtrionem inter, & Meridiem, mill. Germ. cIↄ. Latitudo summa inter occasum ortumque Iↄccc. Regiones quibus distinguitur sunt hæ: *Castella aurea*,

aurea, *Bogota*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, *Brasilia*, *Caribana*, *Guiana*, *Biquiri*, omnes Oceano perfusæ. Intus vero in Mediterraneis, Amazonum regio, *Paguan*, *Picora*, *Moxos*, *Vram*, *Charchas*. Fluviorum duo nobilissimi, *Maragnon*, qui & *Orelliana* & Amazonicus: & alter Argenteus, vulgo Hispanis *Rio de Plata*.

Castella Aurea.

Castella aurea, vulgo Hispanis *Castilla del oro*, aspera atque inculta regio cœloque gravi, auri metallis abundat; unde & nomen. Opida insigniora in ipso Isthmo habet duo, diversis litoribus apposita; quorum unum vulgo *Nombre de Dios*, id est, Nomen Dei, mare spectat vulgo dictum *del Nort*; alterum *Panama*, mare Pacificum.

Peruvia.

Peruvia regio, vulgo *Peru*, omnium novi orbis auri argentique metallis nobilissima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam secante. Clauditur ab Oriente montium perpetuis jugis, à meridie *Chili* regione, ab Occidente mari Pacifico, à Septemtrione *Bogota* regione. Occupat longitudine inter Septemtrionem & Austrum mill. CCCLXX. Latitudine inter Occidentem & Orientem CLXX. Dividitur in Maritimam & Montanam.

Mati-

Maritimæ opida clara ſunt *Lima*, ſedes Proregis & Archiepiſcopi, cui ſubſunt Epiſcopi xv; & *Camana*. Montanæ inſignia opida ſunt *Cuſco*, totius Provinciæ princeps, & *Quito*. *Potoſi* auri metallis opulentiſſimum.

Chili.

Sequitur regio Chili, amplitudine Peruviam fere exæquans. Caput eſt opidum S. Iacobi.

Chica.

Chili regioni continuatur *Chica* regio, freto Magellanico affixa. In hac Patagonum gens eſt ſtupendæ proceritatis, novem & ſummum decem pedum menſuram implens. Ex his quidam, Magellane (is primus in has oras delatus) inſpectante, ſeſquicubitales ſagittas citra nauſeam per guttur ad ſtomachi fundum egere; hoc ſcilicet argumento corporis robur oſtentantes.

Braſilia.

Braſilia vaſta regio, ut quæ quartam Meridionalis Americæ partem obtinet, ſaccari ſingulari atque ubere proventu maxime nobilis eſt. Præcipuum opidum eſt Portus omnium ſanctorum, præfecti totius provinciæ ſedes. Portus autem celeberrimus eſt opidum *Pernambuco*; intus opida *Aſſumtio* & *Paraguate*.

Reli-

Reliquæ regiones introrſus aut non cognitæ, aut obſcuræ ſunt; nullis ibi locis memoratu dignis.

Cap. XV.

De Inſulis novi Orbis.

INſularum, quæ Americæ ab Oriente objacent, ingens eſt numerus. At harum nobiliores *Hiſpaniola*, & *Cuba* & *Imaica*.

Priores duæ ejuſdem eſſe videntur magnitudinis, niſi quod hæc longior, illa latior. Occupat *Cuba* longitudine mill. CXC, latit. XXX. *Hiſpaniola* long. CXL, lat. LIV. Opida in utraque compluria. Caput Hiſpaniolæ S. Dominicus: Cubæ S. Iacob; in hac eſt *Havana* celeberrimus Americæ totius portus.

Iamaica, quæ Europæis S. Iacobi dicitur inſula, implet longitudine L. mill. lat. XX. Caput eſt *Sivilla.* Secunda ab hac eſt *Oriſtan.*

Atque hæc eſt brevis Americæ univerſæ explicatio.

Cap. XVI.

Magellanica.

POrro peractis duabus prioribus continentibus, reſtabat uti tertiam univerſi terrarum orbis partem aggrederemur, illis amplitudine forſitan haud

infe-

inferiorem. Verum cum etiam nunc nobis incognita jaceat, nec constet, continens una, an plures in insulas dissecta sit; nihil habemus in præsens, quod de ea huc referamus; nisi nominis brevem expositionem. Dicitur Terra Australis quia nobis ultima in austrum versus sita est. Eadem Terra incognita, quia nemo ingressus. Denique Magellanica, quia Magellani primum conspecta.

BREVIARIUM
TOTIUS ORBIS
TERRARIVM,

Vna cum ſerie Romanorum Imperatorum.

AVTORE

PETR. BERTIO.

BREVIARIUM TOTIUS ORBIS TERRARUM.

ORBIS universus etsi nondum percognitus, nunquam tamen æque lustratus fuit, atque nunc est. Veteres enim Geographi Græci Latinique, & qui ab iis situm orbis didicere, Poetæ, Oratores, Historici, eas tantum Terras descripsere, quas norant, quasq; judicabant esse habitabiles. Nos, multorum sæculorum ac plurimorum hominum experientia edocti, multa ipsis profitemur incognita: & quas illi orbis regiones crediderunt vel ob æstum, vel ob frigora desertas, eas nos multis locis incoli scimus. Partes ejus alii pauciores, ego sex pono: Arcticam, Antarcticam, Europam, Africam, Asiam, & Americam.

I. AD ARCTOAM pertinent 1. Regio Subpolaris incognita; 2. Groenlandia; 3. Spitsbergia sive *Nieuland*, 4. Islandia, quæ nunc subjecta est Daniæ & Norvegiæ Regi. 5. Nova Zemla, cum

Mari Hyperboreo, & fretis duobus, Waygaz, & Davis, quorum illud eſt Orientalius, hoc magis in occaſum vergit. Illo Batavi, hoc Angli fretum Anian adſequi, & in Indiam penetrare, noſtra memoria, quamvis irrito hactenus conatu, aggreſſi ſunt. Nec deſunt qui fretum Anian omnino eſſe negent, terraſque Aſiæ & Americæ dicant eſſe continuas, quos, quia experientiæ teſtimonio refutare non poſſumus, in medio relinquemus: illud contenti monuiſſe, Groenlandiam, quæ ad gradum LXXX. latitudinis accedit, gramina gignere herbaſque virentes, à quibus & nomen accepit, quum Nova Zemla, quæ quatuor gradibus eſt Auſtralior, tota nuda ſit & impaſcua, fœtaque animalibus carnivoris.

II. AD ANTARCTICAM referendæ ſunt vaſtæ illæ regiones, quæ Polo Auſtrali ſubjectæ, longe lateque inde extenduntur per tres Zonas, Frigidam, Temperatam, & Torridam, commendabiles non tantum prædicatione Petri Ferdinandi de Quir Hiſpani, qui tractum illum magna parte ipſe luſtravit: ſed etiam cœli ſolique conſtitutione, terrarumque amplitudine; æquant enim Europam & Africam ſimul ſumptas.

III. EVROPA multo quam Africa

aut Asia contractior, jam inde à Macedonibus & Romanis sedes Imperii fuit; post Christum vero natum, domicilium quoque Orthodoxæ Fidei. Patet ab Austro in Boream ad CCXXV. leucas majores. A freto autem Gaditano ad Tanaim, hoc est, ab occasu in ortum DCCL. Circumscribitur Oceano Septentrionali, Atlantico, Mari Mediterraneo, Hellesponto, Propontide, Bosporo Thracio, Ponto Euxino, Bosporo Cimmerio, Mæotide, Tanai, & linea quæ à Tanais flexu porrigitur ad ostium fluminis Obii. In ea hodie dominantur varii. Insulas Britannicas regit Carolus, filius Iacobi Stuarti, qui primus Scotiæ regnum Angliæ regno junxit. Hispaniam tenet Philippus IV. Philippi III. filius, Philippi II. nepos, Caroli V. Imperatoris abnepos. Gallia subjecta est Christianissimo nostro Regi Ludovico XIII. Henrici Magni filio. Germania Imperatorem habet Ferdinandum Austriacum, cui uxor Eleonora Mantuana. Norvegia & Dania subjectæ sunt Christiano IV. Frederici F. Sueciam habet Gustavus Caroli F. qui pulso ob religionem Catholicam Sigismundo, Rege ac nepote suo, Ioannis Regis filio, ipse regnum inuasit, & filio suo Gustavo reliquit. Poloniæ & Lithuaniæ præest Sigismun-

dus, quem Sueciæ regno à Carolo patruo exutum diximus. Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, & Sclavonia Imperatori subſunt. Græciam, Thraciam, Bulgariam tenet Turcarum Imperator, qui nunc eſt Sultan Amurath: Viciniores Aſiæ partes habent Ruſſus & Tartarus.

RELIGIO per Europam alibi Catholica eſt, alibi Hæretica & Apoſtatica. Catholicæ Eccleſiæ caput eſt Romæ, ſucceſſor B. Petri, Vrbanus VIII. pietatis & eruditionis decus, cujus inter primas laudes merito ponendum eſt, quod litteris amorem ſtudiumque Francorum conjunxit, ſicut de Vrbano III. loquitur Froiſſardus. Catholici cum eo ſunt, ejuſque ut veri paſtoris vocem agnoſcunt, in Gallia, Rex noſter Chriſtianiſſimus, Filius Eccleſiæ primogenitus, quem idcirco primo loco commemoro. In Germania, Ferdinandus Imperator; in Hiſpania, Philippus Rex, qui etiam in cæteris ſuis ditionibus nullam Religionem præter Catholicam admittit. Sunt præterea Catholici omnes Italiæ Principes; adhæc, Duces Sabaudiæ, Lotharingiæ, Bavariæ, & Electores Imperii Eccleſiaſtici.

In Magna Britannia viget adhuc Calvini ſecta, non quidem ad Puritanorum formu-

formulam, ſive eorum qui cum doctrina ritus quoque Eccleſiæ damnant: ſed ad normam eorum qui fidem habent Geneuenſium, ritus Catholicorum: multum tamen ſibi de præclara Regis *Caroli* indole pollicentur omnes boni: augetque ipſorum ſpem conjugium cum ſorore Chriſtianiſſimi Regis noſtri, bonis avibus nuper contractum: ſperant enim voventque, & matris, & aviæ, ſummarum Heroinarum, & uxoris divinis virtutibus, fideique ſingularis exemplo, ipſum quoque Regem ab infami errore per Chriſti gratiam in viam veritatis & vitæ revocandum eſſe, cum ſumma ſua gloria, egregio Regni ſui firmamento, & gaudio totius Eccleſiæ: deprehenſum eſt enim ipſum haud ita pridem benignius Catholicos habere cœpiſſe. Sed noſtra hæc vota ſunt. In Scotia plerique adhuc ad Puritanos magis accedunt. In Hibernia, ſi vim adimas & minas, omnes Catholici ſunt. In Dania, Suecia, Norvegia, Lutherani ſunt; ſed ſerpit clanculum virus Calviniſticum. In Polonia & Lithuania Rex & plerique Proceres cum Clero & infinita manu nobilium, aliorumque civium & ruſticorum turba, ſunt Catholici; cæteræ religiones, ut ſunt, Lutherana, Calviniſtica, Ariana, Samoſateniana, Anabaptiſtica, tole-

rantur & exercentur palam, ne ipsa quidem Iudaica excepta. Bohemia habet Catholicos, sed etiam Hussitas, Valdenses sive Picardos, Lutheranos, Calvinistas, Iudæos. Moravia præterea etiam Anabaptistas, quos superioribus annis Imperator Ecclesiæ militans subvertit. In Belgica, sive inferiore Germania, Provinciæ quæ Hispanorum Regi parent, sunt omnes Catholicæ; quæ vero ab ipso secesserunt, delato ad Ordinum statum jure majestatis, mutarunt quoque publice religionem, eamque evexerunt, quæ à Catholica quam longissime recedit. Viget ergo illic, pro hoc tempore Calvinismus, & quidem ad formulam Gomaristarum, damnatis nuper in Dordrechtano conciliabulo Arminianis, quorum ministri etiam oppressi, &c, vel finibus ejecti, vel in carceres conclusi sunt. Catholici tamen, Lutherani, Anabaptistæ, Ariani, Samosateniani, Brunistæ, ipsique adeo Iudæi, sub specie libertatis tolerantur; sed minus omnibus Catholici. Verentur enim, ne, si sublato religionis dissidio priscam illam & Catholicam publice evehant, paullatim videantur ad Hispaniarum Regem, cum quo implacabile odium exercere cupiunt, accedere. In Helvetia Pagi quidam sunt Catholici, ut Lucernensis, Tugiensis,

gienſis, Suitenſis, Vndervvaltenſis, Solodurenſis, Friburgenſis, Vrienſis; quidam Calviniſtici, ut Tigurinus, Bernenſis, Baſileenſis. Habent autem hoc proprium Calviniſtæ, ut ſtatum, in quem irrepſerunt, evertant, neque ante conquieſcant, quam ipſi rerum potiantur. Irriſores, turbulenti, factioſi, diſputaces, ingrati, arrogantes ſupra quam dici aut credi poteſt, hoſtes Catholicorum juratiſſimi, quique non tantum ipſi nihil conferunt ad repellendam imminentem Chriſtianorum cervicibus Turcarum vim; ſed etiam motis inteſtinis diſſidiis, belliſque impediunt alios Reges id conantes, quin & opes vireſque ipſorum à communi hoſte averſas in mutuam Chriſtianorum perniciem concitant. Atque hoc ipſis eſt reformare Eccleſiam. In Turcia ſunt Mahumetani & Græci Schiſmatici; quidam tamen etiam Catholici. In Ruſſia Græci, Armenii, & Pagani.

OPES Principium ex annuo ipſorum proventu æſtimantur. Francorum Rex xxx. milliones auri creditur excedere. Hiſpaniarum Rex ex omnibus ſuis ditionibus non colligit ultra xix. milliones. Rex Magnæ Britanniæ, quatuor: Poloniæ, tres: tantundem Venetiarum Dux. Pontifex unum cum dimidio;

Hetruſcus duos, Sabaudus unum. Lotharingus dimidium ejus. Rex Daniæ cc. millia coronatorum; Sueciæ tantumdem. In Germania Imperium confert ſuo Imperatori ſex milliones auri: Valet autem millio decies centena millia coronatorum.

LINGVÆ per Europam præcipuæ ſunt tres: Romaniſmus apud Italos, Gallos, Hiſpanos. Teutoniſmus apud Helvetios, Germanos, Bavaros, Suecos, Norvegos, Danos, Anglos, & pleroſque Belgas. Sclavoniſmus in Sclavonia, Polonia, Bohemia, Hungaria. Habent autem ſingulæ regiones in ſua lingua diverſas iterum dialectos. In quibuſdam vero locis linguæ audiuntur quarum nullum eſt cum cæteris commercium, ut in Britannia Armorica, Navarra, &c.

INSVLÆ BRITANNICÆ ſunt plures. Minores quidem Orcades xxx. & Hebrides xxiv. Majores vero duæ, Hibernia, & Albion, ſive Magna Britannia: juxta quas ſitæ ſunt inſulæ, Mon, *Angleſey*, Vectis, & Gallico littori appoſitæ, *Ierſey*, & *Gerneſey*: in quibus vocibus ultima ſyllaba *ey* inſulam ſignificat.

HIBERNIA, *La Irlande*, veterum Scotia eſt; Lacum præcipuum habet Ernenſem, cui vicinum eſt Purgatorium

Patri-

Patritii. Fluvii sunt plures, quorum quidem maximus Sannovius; nobilitatur tamen præ cæteris Avenlifius, ob Dublinum urbem Regiam & Archiepiscopalem; cujusmodi etiam sunt Armachia, Cassilia, & Toam. Hi quatuor Archiepiscopatus habent sibi subjectas sedes XXIX. suffraganeas.

MAGNA BRITANNIA cujus situm Ptolemæus infæliciter descripsit, dividitur in Scotiam, quæ Boream respicit; Angliam, quæ Austrum; & Walliam, quæ Occasum. SCOTIA, *l'Ecosse* amnes habet Tinam, Escam, Lethum: Montem Grampium: Sylvam, Caledoniam: Lacum Nessum: Vrbem Regiam Edenburgum: Scholas Andreapolim & Alberdoniam. Promontorium Boreale Orcas, *Dungis lehead.*

ANGLIA, *l'Angleterre*, nomen traxit ab Anglis Saxonibus; fluvios famosos habet Tamesin, & Sabrinam, quarum illa Londinium alluit, *Londres*, urbem Regiam: hæc Glocestriam. Promontoria sunt, Cantium, *Kent:* & Nerium, *Cornuaille.* Archiepiscopi duo, Cantuariensis, *Canterbury*, & Eboracensis *Yorck.* Ille est Primas regni, habetque suffraganeos XXII. Hic tres duntaxat. CAMBRIA sive Wallia versus Occasum porrigitur ad mare Hiberni-

cum,

cum, ab eaque Primogeniti Regum dicuntur Principes Walliæ. Portus versus Orientem est Dubris, *Doure*, ex adverso Calisii: versus Occasum est *Pleymuth*: sunt & alii passim portus Santvvyck, Gravesand, Colcester: Merces Britannicæ sunt, Stanpum, Lana, pannus, cervisia; nam aurum argentumve exportare fas non est. Lupos vero insula tota non habet.

HISPANIAM, quæ avorum nostrorum memoria cœpit foris inclarescere, quum antea vix ipsa sibi adversus incursiones Pœnorum, Romanorum, Gothorum, Vandalorum, Saracenorum sufficeret, Romani in Citeriorem & Vlteriorem divisere; quarum illa Tarraconensis dicta fuit; hæc habuit Bæticam & Lusitaniam. Illam à Vandalis vocamus hodie Andalusiam; hanc à portu Calæ Portugalliam. Montes Pyrenæi Hispaniam separant à Gallia: cætera ambit mare. Ad fauces freti Gaditani (quod nos vocamus *l'Estroit de Gibraltar*) est Calpe mons, quem Saraceni vocant *Gibal Tarif*, quasi dicas, montem Tarifi; respondetque ei in Africa Abyle mons, quem nunc vocant *Ceutam*. Montes istos dixerunt antiqui Columnas esse Herculis, à quo & fretum ipsum perfossum crediderunt. Flumina quæ in mare

Iberi-

Ibericum exonerantur, sunt, Tholobis, *Tarderat*; Rubricatus, *Lobregat*; Iberus, *Hebro*; Durias, *Guadaluiar*; Sucro, *Xucar*: Terebus *Segura*; Tader, *Guadalentin*. Nam in Oceanum influunt Bætis, *Guadalquivir*; Anas, *Guadiana*; qui medio cursu mergitur, ac post decem leucas iterum erumpit: Tagus, *Taio*: Munda, *Mondego*: Durius, *Duero*: Minius, *Mingo*. Regna Hispaniæ divisa olim inter plures fuere; ac tunc quidem nemo erat illorum, qui non Francorum Regibus libenter adsurgeret, inque adversis rebus ipsorum salutarem opem imploraret: nunc omnibus illis regnis ad unum caput reductis, auctaque aliunde potentia, crevit cum fortuna animus, eoque tandem devenit, ut plura adhuc appetat. Regna hæc sunt, *Granata*, cujus urbs primaria à Saracenis condita, idem nomen habet. *Andalusia*, in qua eminent Hispalis, *Senille*, Nebrissa, Corduba, & *Iaen*. *Estramadura*, in qua Pax Iulia, *Badaios*; Augusta Emerita, *Merida*, ad Anam utraque. *Murcia*, in qua Carthago nova, *Cartagena*. *Valentia*, in qua urbes, Valentia, & Ilice, *Alicante*. *Catalonia*, in qua Dertosa, Barcino, Tarraco, Emporiæ. *Aragonia*, in qua Cæsar-augusta, *Saragossa*; Ilerda, *Lerida*; Orgelis, *Vrgel*: Osca,

Osca, *Huesca*. *Guipiscoa*, in qua Tolosa & Flaviobriga, *Fuentaravie*. *Biscaia*, in qua Flavionavia, *Bilbao*. *Asturia*, in qua Ovidum: *Galecia*, in qua Compostella, *S. Iago*. *Legio*, quæ urbem habet ejusdem nominis. *Castella nova* in qua Toletum & Madridum. *Castella vetus*, in qua Salmantica & Valedolit. His accessere *Navarræ* pars in qua Pampelo, *Pampelunæ*; & *Portugallia*, in qua Vrbes, Olisippo, *Lisbone*, ad Tagum flumen; Conimbriga, *Coymbre*; Ebora, *Euora*. *Algarbia*, in qua *Silvis* & *Tavila*. Insulæ vicinæ Hispaniis sunt, in Oceano quidem *Gades*, *Cadiz*: in Mediterraneo vero, Gymnesiæ sive Baleares, *Majorica*, & *Minorica*, cum *Ebyso* quæ nunc *Yvica* dicitur; minores volens prætereo.

Titulus Regis sic fere concipitur: *Philippus* Dei gratia Rex Castellæ, Legionis, Aragoniæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymæ, Portugaliæ, Navarræ, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Majoricæ & Minoricæ, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Iaen, Algarbiæ, Algeriæ, Gibraltar, Insularum Canariæ, Indiarum Orientalis & Occidentalis, Insularum & Continentis Oceani: Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabandiæ, Limburgi,

Luxem-

Luxemburgi, Geldriæ, Mediolani, &c. Comes Habſpurgi, Flandriæ, Tirolis, Barcelonæ, Arthefiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, Zutphaniæ, &c. Marchio Imperii, Dominus Biſcaiæ, Friſiæ, Mechliniæ, Trajecti, Tranſiſalaniæ, Gruningæ: Dominator in Aſia & Africa.

GALLIA, *la Gaule*, quæ & ante Romanos belli gloria per orbem claruit, & ſub Romanis perdiu habuit Imperii ſedem Auguſtæ Trevirorum, Pyrenæis, Oceano, Rheno, Alpibus, & mari Mediterraneo clauditur. Hæc à Romanis initio tributa fuit in Citeriorem & Vlteriorem: illius pars Ciſalpina ſive Italica, ab habitu gentis vocata fuit Togata: Tranſalpinæ vero pars vicinior dicta ſuit Provincia Narbonenſis fuitq; Braccata; Reliquam omnem Galliam quæ Comata appellabatur, diviſit Cæſar in parteis treis, Aquitanicam, Celticam, quæ poſtea Lugdunenſis vocata eſt, & Belgicam: nam Provinciam Narbonenſem, quæ jam tunc Romanis parebat, non accenſuit ille Galliæ à ſe vincendæ. *Franci* partem illam quæ ipſorum armis ſubacta fuit, appellavere *Franciam* occidentalem: ad diſcrimen ſcilicet Franciæ orientalis, quæ eſt in Germania. Itaque Aquitania initio Francia non fuit.

fuit. Burgundia Sequanica, *la Franche Conté*, nunc non est Francia. Hodie enim Franciam vocamus, eam omnem Galliam, quæ Regi nostro subjecta est. Et quia de veteri illa ditione partes Rheno, Scaldi, Mosæ, ac Mosellæ vicinæ jam pridem abrasæ sunt; facile est videre quantum imminutum sit Francorum prædium. Eam ergo hodie ab Italia separat adhuc antiquus limes: à Sabaudia Rhodanus; Araris à Burgundia; Mosella à Lotharingia, & Ducatu Luxemburgensi; *Aa* rivulus à Flandria. Amnium alii in Mediterraneum influunt, ut Varus, *le Var*. Argenteus, *Argent*. Rhodanus, *le Rosne*. Ledus, *le Lez*. Arauraris, *Erhault*. Obris, *l'Orbe*. Atax, *l'Aude*; è quibus Rhodanus recipit ripa dextera Ararim *la Saone*, Eriduam, *l'Erieu*, Ardescham & Vardonem, *le Guard*: sinistra Isaram, *l'Iser*; & Druentiam, *la Durance*. Arar excipit Loignionem & Dubim *le Doux*. In Oceanum vero se exonerant, Atyrus, *l'Adour*; Garumna, *la Garone*; Carantonus, *la Charente*; Altisio, *l'Autye*; Semaigna, Ligeris, *le Loire*; Orna, *l'Orne*; Sequana, *la Seine*; Somona; *la Somme*; Scaldis, *l'Escault*; Rhenus, *le Ryn*. Atyrus duos Gavos recipit ex Pyrenæis devolutos. In Garumnam influunt læva quidem

dem Savus, Gimovus, Ægircius, *le Gers*, & Balisa. Dextera vero, Tarnis, *le Tar*, Oldus, *Lot*, Duranus, *la Dordoigne*. In Ligerim, Elauer, *l'Allier*, Vigenna, *la Vienne*, Anger, *l'Indre*, Caris, *le Cher*, Maddana, *le Meyne*, qui recipit Sattram, Huinam, & Ledum *le Loir*. In Sequanam, Matrona, *le Marne*; Icauna, *Ionne*, Alba, *l'Aube*, Æsia, *l'Oise*. In Æsiam, Axona, *l'Asine*, qui recipit Basilam, *le Vesle*. In Scaldim Legia, *Lys*. Scarpa, *l'Escarpe*. Dendra, & Demera. In Rhenum, Mosa & Mosella. Postremum, plures habet sola Gallia flavios opportunos, & fluminibus impositos pontes, quam reliqua omnis Europa. *Montes* Galliæ præcipui sunt Pyrenæi, Alpes, Gebennæ, Vogesus, Iura: Alpium aliæ sunt Maritimæ, aliæ Graiæ & Cottiæ, aliæ Penninæ, quæ à Penno Deo nomen habent. Herculem Graiis, Annibalem Cottiis in Italiam venisse constat. Fuit autem Francorum Regibus id semper curæ, ut per Alpes plures ipsis aditus paterent in Italiam. *Lacuum* maximus est Lemanus. Divisiones alias Galliæ, quæ sub Romanis, Gothis, Francisque primæ, secundæ, ac tertiæ stirpi, fuere, nunc omitto, contentus præsentia referre. *Francia* igitur, si eam seorsim à partibus iis quæ abrasæ

 sunt,

ſunt, ſpectes, variè dividi poteſt, per Diœceſes, per Parlamenta, per Provincias, per Cenſum. Harum primæ, non tantum quia vetuſtiſſima eſt, ſed etiam quia maximè proportionata, minimé-que obnoxia mutationibus, nec nunc inſiſtemus. Sub Imperio igitur Chriſtianiſſimi Regis noſtri ſunt, 1. Diœceſis Lugdunenſis, ad Rhodani & Araris confluentes, cujus Præſul vocatur Cleri Gallicani Primas. 2. Rothomagenſis ad Sequanam, in Normannia, quæ eſt Lugdunenſis ſecunda. 3. Turonenſis, ad Ligerim quæ eſt caput Britanniæ, in Lugdunenſi tertia. 4. Senonenſis ad Icaunam, habet in ſe Lugdunenſem quartam, à qua reſecta eſt, & in Metropolim erecta, Lutetia Pariſiorum. 5. Treverenſis ad Moſellam ſuffraganei ſunt in Francia, Metenſis, Tullenſis, Verdunenſis, omnes in Belgica I. ipſe autem eſt Elector Germanus. 6. Veſontinus ad Dubim extra Franciam eſt: ejus ſuffraganeus tamen Bellicenſis paret noſtro Regi, in Lugdunenſi quinta. 7. Rhemenſis, Dux & Par Franciæ, eſt in Belgica ſecunda, ad Baſilam flum. 8. Viennenſis prima eſt ad urbem ejus nominis adſitam Rhodano. 9. Ad Narbonam quæ Ataci prætexitur, eſt pars una ſecundæ Viennenſis, 10. ad Toloſam,

quæ

quæ Garumnæ eſt appoſita, pars altera. 11. ad Aquas Sextias, *Aix en Provence*, pars una tertiæ Viennenſis. 12. ad Arelaten, *Arles*, pars altera. 13. Ebrodunenſis, *Embrun*, eſt quartæ Viennenſis. 14. Biturica, *Bourges*, Aquitaniæ primæ, diciturque ejus Præſul utriuſque Aquitaniæ primas. 15. Burdegala, *Bordeaux*, Aquitaniæ ſecundæ, ad Garumnam. 15. Auſcii, Aquitaniæ III. ad Ægircium flumen. 15. Avenio ceſſit Pontifici.

Nec fuerit abs re, breviter hoc loco oſtendere, quænam in Gallia civitates Epiſcopales quibus Metropolibus ſubjectæ ſint. Habet ergo *Lugdunenſis* Archiepiſcopus ſuffraganeos IV. Eduenſem ſive Auguſtodunenſem, *Autun*; Lingonenſem, Ducem & Parem Franciæ, *Langres*; Cabillonenſem ad Ararim, *Chaalons ſur ſaoſne*; Matiſconenſem, *Maſcon*. *Rotomagenſis*, ſex, Baiocaſſinum, *Baieux*; Abrincatenſem, *Auranche*; Ebroicenſem *Eurex*; Sagienſem, *Seez*; Lexovienſem, *Lizieux*; Conſtantinum, *Conſtances*. *Turonenſis* IX. Cænomanenſem, *Mans*, ad Sartram amnem; Redonenſem, *Renes*; Andegavenſem, *Angers* ad Meduanam; Nannetenſem, *Nantes*, ad Ligerim. Coriſopitenſem *Cornuaille*; Venetenſem, *Vannes*;

Briocensem. *S. Brieu*; Macloviensem, *S. Malo*; Leonensem, *S. Paul de Leon*, Tricoriensem, *Triguier*, & Dolensem, *Dol*, qui quondam Archiepiscopi titulum ac dignitatem gessit. *Senonensis* tres, Autissiodorensem, *Auxerre*, ad Icaunam; Trecassinum, *Troyes en Champaigne*, ad Sequanam. Nivernensem, *Nevers*. nam, PARISIENSIS cum subjectis Carnutensi, *Chartres*; Aurelianensi, *Orleans*; & Meldensi, *Meaulx*, à Senonensi resectæ sunt, anno MDCXXIII. *De Treverensi* ejusque tribus suffraganeis, deque *Vesontino*, jam dixi. *Rhemensis* suffraganei sunt octo, Suessionensis, *Soissons*, Catalaunensis ad Matronam, Comes & Par, *Chaalons sur Marne*; Laudunensis, Dux & Par Franciæ, *Laon*. Silvanectensis, *Senlis*. Bellovacensis, Comes & Par Franciç, *Beauvais*: Ambianensis, *Amiens*, Novomensis. Comes & Par, *Noyon*; Bononiensis in Pago Gessoriaco, *Bouloigne sur mer*: nam Morinensis sive Tervavensis, *Tervanne*, itemque, Cameracensis, *Cambray*, Atrebatensis, *Arras*, & Tornacensis, *Tournay*, jam inde ab anno MDXXV. translato ad Burgundum jure omni Politico, Ecclesiasticam quoque subjectionem Rhemensi averterunt. *Viennensis* Metropolis habet sibi subje-

ctos

ctos Episcopos, Genevensium, *Geneve*, cujus sedes ob civium hæresi infectorum rebellionem translata est Anicium, Sabaudiæ opidum, *Anicy*; Gratianopolitanum, *Grenobele*, ad Isaram: hanc autem urbem vocat Cicero in Epistolis Cularonem; Albensem sive Vivariensem, *Vivieres*; Diensem, *Die*; Valentinensem, *Valence*, ad Rhodanum; Maurianensem, *S. Iean de Morienne*. *Narbonensis* habet suffraganeos novem, Biterrensem, *Bezieres*; Agathensem, *Agdo*; Carcassonensem, *Carcassonne*; Nemausensem, *Nismes*; Lutevensem, *Lodesue*; Monspessulanum, *Montpellier*, qui olim fuit Magelonæ, in stagnis Volcarum, S. Pontii Tomeriarum, *S. Pont. de Tomiere*; Alectensem, *Alet*; & Vcetensem, *Vsez*. *Tolosanus* habet septem; Apamiensem, *Pamieres*; Mirapicensem; *Mirepoix*; Montis Albani, *Montauban*; Vaurensem, *Vaur au pays de Laurageois*; Lombariensem, *Lombez*, S. Papuli, *S. Papoul* & Rivensem, *Rieux*. *Aquisextiensis* habet quinque; Aptensem, *Apt*; Reiensem, *Ries*; Forojuliensem, *Freiuls*; Vapincensem, *Gap*; Cistaricensem, *Sesteron*. *Arelatensis* præest quatuor suffraganeis, Massiliensi, *Marseille*: Tricastino, *S. Paul de Tricastin*, Telonensi, *Tolon*, & Arausionensi, *Oranges*.

Ebrodunensi subjecti sunt sex, Diniensis, *Digne*; Grassensis, *Grasse*; cujus olim sedes fuit Antipoli, *Antiboul*; Venciensis, *Vences*, Glandatennensis, *Glandeves*; Senetensis, *Sanes*; & Nicensis, *Nice*. *Bituricensis* habet suffraganeos, undecim; Claromontensem, *Clairmont en Auvergne*. S. Flori, *S. Flour*; Ruthenensem. *Rodez*: Vabrensem, *Vabres*: Caduensem, *Cahors*; Lemovicensem, *Limoges*; Tutelensem, *Tulles*: Mimatensem, *Maude*: Albiensem, *Alby*: Castrensem, *Castres*: & Aniciensem, *Puy en Velay*. *Burdegalensis* Archiepiscopi suffraganei sunt novem: Aginnensis, *Agen*: Encuiismensis, *Angoulesme*: Santonicus, *Sainctes*; Pictaviensis, *Poictiers*, Petrocoriensis, *Perigeux*; Condomensis, *Condon*. Maleacensis, *Malezais*: Luxionensis *Lucon*, & Sarlatensis, *Sarlat*. *Auscius* vel *Auxitanus* habet suffraganeos decem, Aquensem, *d'Acqs*: Lectoratensem, *Laictoure*, Convenensem, *Conseran*: Adurensem *Aire*: Vasatensem, *Bazas*, Lescariensem, *L'scar*; Tarbensem in Castris Bigorris, *Tarbes*; Oleronensem, *Oleroa*, & Bajonensem, sive Boatum, *Bajone*: nam Elusa jam pridem esse desiit: Pampelo vero retracta est ad Hispanos. Pares sæculares cum titulo Ducali sunt, Burgundus, Normannus, & Aquita-

Aquitanus : cum titulo vero Comitatensi, Flander, Tolosanus, & Campanus.

FRANCOS autem imprimis commendant ista 1. Zelus Religionis Catholicæ: nusquam enim terrarum ardentius Deus ab omni sexu, ab omni ætate, ab omnibusordinibus colitur, & quidem sine ullo vel fuco vel inquisitione: In Gallia se primum exseruit sub Constantino publica Christiani nominis professio, fugato Paganismo. Primus Europæ Regum Chlodovæus Christi fidem in Gallia amplexus est. Primus Carolus Magnus, ut nutantem in Occidente fidem Catholicam stabiliret, Imperium Francorum instituit. Plures Martyres habuit sola Gallia ob Christi nomen quam cætera omnis Europa. Nusquam alibi plura ob commune Ecclesiæ bonum Concilia celebrata sunt. In Gallia præcipuorum Cœnobiorum sunt origines, Cistercensium, Clarevallensium, Præmonstratensium, Cluniacensium, Grandimontensium, Carthusianorum quorum propagines in reliquam Europam, imo & terrarum orbem postea deductæ sunt. Franci Romanos Pontifices ut Ecclesiæ Christianæ parentes nudos de suis bonis ditavere; oppressos defendere : ejectos excepere: fugatos restituere: quodque omnium

Gentium erat officium, ſoli præſtitere: ob quas res merito Reges Franciæ dicuntur Chriſtianiſſimi, & filii Eccleſiæ primogeniti. Habet quidem Francia ex ſuis nuper ortos viſceribus hæreticos Calviniſtas, ſed ſolos; & quis unquam ager ſine lolii mixtura? habet ergo, ſed non probat; habet, ſed ut formoſa facies verrucam: ut Iſraelitæ in terra ſancta Philiſtæos; ad fidei ſuæ exercitium, exigentibus ita adhuc peccatis noſtris, denique in ſpem ipſorum converſionis. 2. Commendat etiam Francos Monarchiæ duratio, jam enim MCC anni ſunt, quum Reges Regibus perpetuo ſuccedunt, & quidem præcipuis virtutibus inſigniti; alii quippe Sancti audiunt, alii Fortes, Intrepidi, alii Clementes, alii Auguſti, alii Iuſti, alii Caſti, alii Prudentes: IN LVDOVICVM hodie regnantem Deus plena manu omnia iſta bona ſimul congeſſit, addita inſuper ſingulari in rebus gerendis Fælicitate. 3. Commendant inſuper Francos divinæ defenſionis miracula: nunquam enim deſeruit cæleſte numen: excitata etiam deſperatiſſimis rebus ad viros animandos virguncula. Quam fuerit ſtupenda Galliç poſt exceſſum Henrici III. Regis Chriſtianiſſimi ex circumſtantibus malis liberatio, ſciunt & teſtari poſſunt,

ſunt, qui tunc vixerunt. 4. Adde legum Sanctitatem; ex Gallia quippe cæteræ ferè Gentes per Europam traxere Rerum publicarum ſuarum adminiſtrandarum exemplum. Qui Senatum Pariſienſem videt, habet, unde ſibi repræſentet Amphictyonum gravitatem, Areopogitarum dignitatem, Senatus Romani ſplendorem & majeſtatem. 5. Adde ſanctitatem, eruditionem, modeſtiam, Cleri. 6. Adde toto regno florentes litteras, artes, ſapientiam. Vna Pariſienſis ſchola plurimarum per Europam eſt mater: ex ea profecti P. Lombardus, Albertus Magnus, Thomas Aquinas, & miraculum orbis Iulius Cæſar Scaliger. Debent litteratores Budæo, Turnebo, Eraſmo, Paſſeratio. Debent Cuiacio, Alciato, Tiraquello, Iureconſulti: Fernelio, Dureto, Riolano, Medici: Aurato & Ronſardo Poetæ: Mureto Oratores: B. Hilario & S. Bernardo, Theologi: Orontio, Mathematici; Fremenelio pictores: Imperatores denique & belli Duces Hentico Magno. 7. Neque omittenda eſt morum comitas. Huc ergo tanquam in veram humanitatis ſcholam mittitur quotannis ex omnibus orbis partibus ſelecta nobilitas, ut cum lingua civilem vivendi modum poſita barbarie addiſcat. 8. Ad-

dam poſtremo loco ubertatem & felicitatem ſoli, cujus tria ſunt ſigna certiſſima: primum, evectiones & exportationes fructuum merciumque dominatarum, tritici, inquam, ſalis, vini, olei, lanarum, croci, glaſti, ferri, telarum, merciumque manufactarum: Secundũ, frequentia portuum, verſus utrumque mare, interius & exterius, urbiumque nihilominus à mari remoratum amplitudo & multitudo: Tertium, civium copia. Hiſce rebus fit, ut una Gallia plura valeat regna.

Sunt etiam in *Gallia Belgica* Germaniæ duæ Ciſrhenanæ, diverſæ à Germania magna; Dividitque illas Moſella fluvius, quem Ptolemæus Obrincum vocat. In *Germania Superiore* ſunt Helvetia, Alſatiæ pars Ciſrhenana, Lotharingia, Palatinatus pars, cum agro Moguntiaco. In *Germania Inferiore* ſunt Treveri, Leodienſes, Murſenſes, Clevenſes, Bergenſes, Iuliacenſes, Batavi, aliique, quos omnes, jura quæ habent, & privilegia, & arma, à Francorum regibus tenere nemo gentium ignorat. Hodie promiſcue vocant Provincias Belgicas, & Provincias Germaniæ inferioris, eas omnes, quas Burgundionum Dux, qui nunc eſt Rex Hiſpaniarum, ut patriam hæreditatem vel habet, vel repetit;

petit;

petit; quamvis illarum nonnullæ trans Rhenum in Germania Magna sitæ sint. In Gallia numerantur, *Artesia*, cujus Metropolis Attrebatum: *Flandria*, in qua Gandavum, Brugæ, Ipræ, Insulæ, Duacum. *Hannonia* habet Valentinianas, & Montes. *Luxemburgum*, *Limburgum*, *Namurcum*, *Cameracum*, *Mechlinia*, habent urbes singulæ suorum nominum. *Zelandia* quoque tota Gallica est, ad ostia Scaldis, constatque pluribus insulis, quarum nobilissima est Walachria, habens opida portusque, Vlissingam, *Middelburgum*, Veriam, Armudam. Trans Rhenum in Germania Magna, sunt *Frisia Occidentalis*, quæ urbes habet Alcmariam, Enchusam, Hornam, aliasque; *Frisia* simpliciter ita dicta, est in Germania magna, habetque Leovardiam, Harlingam, Doccomium, Franekeram urbes præcipuas. *Groninga*, urbem habet cognominem. *Geldria* habet Rurmundam, & Arnemium. In *Transisalania*, *Overyssel*, sunt Daventria, Campi, Swolla. Vltima Transrhenanarum Provinciarum in Germania inferiore est *Zutphania*. Ex utraque Rheni parte sitæ sunt, *Hollandia* & *Vltrajectum Utrecht*. Illius urbes sunt Dordrechtum, Harlemum, Delfum, Leida, Amsterodamum, Gauda: Hujus,

Traje-

Trajectum, civitas Archiepiscopalis, & Amersfordia. Habent autem singulæ Provinciæ Curias suas supremas, in quibus jus dicunt peremptoriè, & à quibus non datur provocatio. Quæ autem est Hagæ Curia Ordinum Generalium, ea tantum decernit de rebus ex communi confœderatione ad bellum, pacem, & navigationes pertinentibus. Gubernator Hollandiæ, Zelandiæ, & Westfrisiæ post excessum Mauritii Nassovii, est Henricus ejus frater, Princeps Arausionensis, Gubernator Geldriæ & Trajecti est Ernestus Nassovius.

HELVETII, *les Suisses*, Pagos XIII. tenent, ut sunt, Tigurinus, *Tzurich*, Bernensis, Lucernensis, Vrensis, Suitensis, Vnderwalt, Tugensis, Glaronensis, Basileensis, Friburgensis, Salodurensis, & Abbatiscellensis. *Valesii* oram tenent quæ inter Rhodani fontes & lacum Lemanum interjecta, montibus utrimque cingitur: urbs præcipua est Sedunum. *Alsatiæ* est Argentoratum: *Nemetum* Spira; *Vangionum* Wormatia. *Palatinatus* habet cis Rhenum in Gallia Frankendaliam & Neostadium.

GERMANIA MAGNA sive Transrhenana nunquam à Romanis exacte cognita, ne dum subacta fuit. Eam omnem

nem Franci hodie ex una ejus gente vocant Alemaniam: Sunt enim Alemani siti ad fontes Danubii: nomen habent vel à viris, nam *man* virum significat, ut in Nortman, Herman, Karolman, Duitsman; vel ab Alemone amne ejus tractus. Debet autem Germania Imperium suum Francis nunc, devoluta per Saxones & Suevos ad domum Austriacam gubernatione, paret Burgundioni. Terminatur Rheno, Vistula, Oceano, ac Danubio. Amnes habet præter eos quos jam dixi, Vidrum, *le Vecht*, Amasim, *le Emse*, Visurgim, *le Wyser*, Albim, *le Elbe*, Oderam, *la Odere*. In Rhenum influunt ex parte Germanica Nicer, *le Necker*, ubi sunt, Reutlinga, Tubinga, Stutgardia, Helbrunna, & Heidelberga. Mœnus, *le Mein*, ubi sunt Bamberga, Wurtzburgum quam vocant Herbipolim, ac denique, Francofurtum. Lupia, *la Lippe*, ad quem sunt Paderborna & Lipstat. In Visurgim se præcipitant Fulda, Adrana, Alara. In Albim se exonerant parte dextera Elstera, & Havela; læva, Molda, & Sala. Sunt autem in Germania Regna aliquot, & Ducatus, & Comitatus, & Marchionatus. Regna sunt, *Norvvegia*, in qua Berga; *Suecia*, in qua Stocholmia; *Dania*, in qua Hafnia *Koppenhagen*; *Bohemia* in qua Praga, ip-

ga, ipſumq; inſuper REGNVM GERMANIÆ. Ducatus præcipui ſunt hi, *Saxonia Superior* & *Inferior*, quarum hæc habet Ducatum Lawemburgicum, Luneburgenſem, cui vicinus Epiſcopatus Halberſtadenſis, & Meckleburgenſem cum Duçatu Brunſuicenſi, cui nunc præeſt Vlricus, frater Chriſtiani Halberſtadenſis. Illa Electoratum Saxonicum, cum Miſnia, & Luſatia: nam Weſtfalia, quæ Saxoniæ quondam fuit, nunc alios Dominos habet. Electoratui nunc præeſt Ioannes Georgius, cujus aula Dreſdæ. *Dux Wirtebergicus* in Suevia habet Tubingam & Stutgardiam ad Nicrum fluv. *Dux Bavariæ* habet Ingolſtadium & Ratiſponam ad Danubium. *Dux Sileſiæ* Vratiſlaviam, *Preſlavv*, ad Oderam. *Dux Holſatiæ* Sleſwicum, Segenburgum. *Wurceburgenſis* Dux præeſt Franciæ Orientali, in qua eſt Bamberga. *Comites* præcipui ſunt iſti, *Palatinus, le Comte Palatin*, habens cis & trans Rhenum, itemque ad Danubium amplas ditiones. Inferioris Palatinatus caput eſt Heidelberga: Superioris Amberga: utrique nuper, adſumpto etiam Electoris titulo præeſt Maximilianus Dux Bavariæ, poſt ejectum rebellionis titulo Fredericum Palatinum, Iacobi Britanniæ Regis generum: factum id ſo-

id solemniter Ratisponæ ann. MDCXXIII. die 23 Februarii. *Comites* Embdensis & *Oldenburgicus* Frisiis vicini sunt, pertinentque ad Frisiam Orientalem. *Landgraviatus Hassiæ* habet Casseliam & Martpurgum, ... præfuit Mauritius Calvinista; nam Darmstadiensem habet Ludovicus, cui etiam adjudicatum est Martpurgum. In *Thuringia* est Erfordia. *Marchionatus Brandeburgicus* Sarmatis initio oppositus fuit, nunc est Electoratus, præestque illi Georgius Guilielmus. In eo Marchionatu est Iagerndorf. Archiepiscopus Magdeburgensis est totius Germaniæ primas, habetque suffraganeos Merseburgensem, Michsnensem, Brandeburgensem, & Havelburgensem. Electores Ecclesiastici sunt, Moguntinus, Coloniensis, Treverensis. Sæculares, Saxo, Palatinus, Brandeburgicus & Rex Bohemiæ. *Urbes Anseaticæ Les Villes Anzeatiques*, divisæ sunt in quatuor Ansas, Lubecensem, Coloniensem, Brunsvicensem & Borussicum. *Circuli* Imperii *Les cercles ou Kreyts de l'Empire* sunt decem, *Françonicus, Bavaricus, Austriacus, Suevicus, Rhenensis, Electoralis, Westphaliæ, Saxoniæ Superioris, Saxoniæ Inferioris*, ac denique *Burgundicus*. Curia sive Tribunal Forense litium decidendarum in Imperio,

rio, eſt Spiræ Nemetum, in ripa Gillica. Titulus Imperatoris, ex quo res ad domum Auſtriacam delata eſt, ſic fere concipitur * * * Dei gratia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Slavoniæ Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c.

Danubius maximus, inter lacum Conſtantienſem & Nicri fontes haud procul Schafhuſia in Hercynia oritur, decurritque per Sueviam & Alemaniam, ubi eſt Vlma, itemque per Bavariam, Auſtriam, & Hungariam, ac ſumpto Iſtri nomine mergitur Ponto Euxino, *Mer Major*, ou *Mer noire*, quinque oſtiis. Influunt in ipſum amnes LX. quorum præcipui, ex parte dextera, Lechus, ad quem Auguſta Vindelicorum *Augsbourch*: Iſera, ad quam Friſinga, urbs Epiſcopalis: Ænus *le Yn*, qui Æniponti nomen dedit, *Ynſpruck*, urbi Metropolitanæ, cujus ſuffraganeæ ſunt, Tridentina, Paſſavienſis, Vienna Auſtriæ, Gurca, Brixia, Friſinga, Secovia, & Chyema. Recipit autem Oenus Saltzam ad quem ſita eſt Saltzburgum, dicta quondam Iuvavia, ſedes Archiepiſcopalis; Aniſam, *Ens*, qui Bavaros à

Panno-

Bavaros à Pannoniis separat; Tum Arabonem, *Rab*, & nobilissimos amnes Dravum Savumque. Deinde Moravam & Ieterum. Sinistra ripa accipit Alemonem, ad quem est Eichstadium. Reginonem ad quem Ratispona,& ex Carpatho monte decurrentes, Teyam, sive Tibiscum, & Malkam, qui juncti, Danubio miscentur.

AUSTRIÆ caput est Vienna, ad Danubii ripam sinistram. Austrum versus ei adsidet *Stiria* Ducatus, inter Muer & Mietz amnes, qui in Dravum influunt. Est & Ducatus *Carinthia* inter Muer & Dravum, cujus incolæ strumosi. Est denique & *Carnia*, hisce omnibus Australior.

HUNGARIA partem tenet veteris Pannoniæ, quæ tota Cisdanubiana Iazygumque fuit, & *Dacia*, quæ fuit Transdanubiana. Est autem Hungaria Turcorum Imperio proxima, qui in ea quidem occupavit Belgradum an. 1420. Strigonium, & Valponem anno 1443. Quinque Ecclesias, anno 1543 Budam, anno 1526. Albam Regalem 1543. Singidunum, anno 1439. reliqua pars adjuta Principum Catholicorum opibus, hostilem vim adhuc fortiter sustinet. Nam Calvinistæ ab Ecclesiæ defensione sunt alienissimi. Daciam hodie voca-

mus *Transsilvaniam*, vel *Sibembergiam*, quasi dicas, Septem castrensem, à septem urbibus, quarum primaria est Cibinum: *Hermanstat* : eam mediam intersecat Marisus fluvius : Possidetur autem à Gabriele Bethlem.

SILESIÆ amnis præcipuus est Odera qui & Viadrus dicitur; urbs, Vratislavia *Treslavv:* infra eam est *Moravia*, de qua dixi, urbs præcipua *Olmutz*. Ortum versus sequitur *Polonia*, cujus pars major sive Germanica cis Vistulam sita est; minor sive Sarmatica, trans amnem. Flumina in Vistulam decurrunt ex parte Germanica, Pilcza, ad quam sita est Petricovia, *Pieter Kovv*, Tribunal Regni unum; ex ripa verò Sarmatica fluit *Buck* cui adsidet *Kaminiez*. Vrbs minoris Poloniæ præcipua est, Lublinum, sedes altera Tribunalis. Majoris vero Poloniæ urbes sunt Cracovia, Sandomiria, Posnania, & Varsavia.

BORUSSIA, *la preisse*, in Regiam & Ducalem dividitur : fuitq; olim utraque Equitum Teutonicorum. In illa sunt, Marieburgum, Torunia, Culma, Varmia, Gedanum, *Dantzsok*; in hac, quam à Rege Poloniæ in feudum tenet Georgius Guilelmus ElectorBrandeburgicus, sunt Elbinga & Mons Regalis, *Kuningsberg*, Emporia satis nota. In

Littore hujus tractus colligitur Electrũ. In *Livonia* sunt Riga & Revalia. In *Curlandia Memel*, & *Windair*. In *Lithuania*, Vilna. In *Podolia*, quæ se ad Pontum usque Euxinum porrigit, est Kiovia. In *Russia* est Moscouw, magni Ducis Aula & Tribunal.

ITALIA Alpibus separatur à Gallia & Germania, cætera cingitur mari Ligustico, Tyrrheno, Siculo, Adriatico. Mons Apenninus medio ejus dorso incumbit, pertingens inde à Liguria usque ad mare Siculum, occupansque quartam ferè Italiæ partem. Amnes nobilissimi sunt, Padus, qui & Eridanus, *le Po*, Athesis Italis *Adese*, Germanis *Esch*, Arnus, Tiberis. Padus recipit ex Alpibus Duriam, Ticinũ, Abduam, Ollium, Mincium. Parte altera ex Apennino, Granam, Tenerum qui *Stura*, Bormium, Scraiam, Gabellum, Trebiam & Rhenum, qui fluit per Bononiam. Vix autem duæ tertiæ partes Italiæ habent flumen navigabile. Tiberis recipit Clanim *Cliani*, Narem, *Nera* & Anienem, *Teverone*. Post Tiberim sequuntur Liris, nunc *Garigliano*, Vulturnus, Silurus, Sybaris, quem nunc vocant, *Cocito*. Inde pergentibus ad Mare superum occurrunt, Aufidus, *Lovanto*, Horatii versibus & clade Romanorum adversus

Aſdrubalem clarus: poſtea Aternus, *Poſcara*, Metaurus, *Metro*, cujus in ripa Aſdrubal Annibalis frater cæſus fuit. *Lacus* in Tranſpadana regione ſunt, Verbanus, *Lago Major*, qui Ticinum recipit, Cerelius, *Lago di Lugano*, Larius, *Lago di Como*, qui recipit Abduam, Sebinus, *Logo d'Iſeo*, qui Ollium tranſmittit. Benacus, *Lago di Garda*, per quem fluit Mincius. In Hetruria, Peruſinus, qui & Traſimenus, & Vulſinus.

In fronte Italiæ eſt *Pedemontium*, in quo Auguſta Taurinorum, *Turin*, Auguſta Prætoria, *Oſta*, Salutiæ. *Monsferratus* habet Albam Pompejam. *Liguria*, Genuam. In *Lombardia* præcipuas tenet Ducatus Mediolanenſis: Supra eum ſunt *Rhæti*; quorum urbs Curia, *Coyre*, & ad Abduam *Vultureni*, quos quum tenerent nuper Hiſpani, extructa ante aliquot annos arce *Fuentes*, & occupata Clavenna, ope & armis Chriſtianiſſimi Regis Ludovici XIII. in priſtinam libertatem reſtituti ſunt, hac lege, ut ſola fides Catholica illic obtineat. Parte altera verſus mare Adriaticum eſt *Forum Iulii*, in quo Aquileia; Eſt *Iſtria*, in qua Iuſtinopolis: eſt *Carniola*, in qua Labacus: eſt *Tirolenſis* Comitatus. Eſt Marchia *Tarviſina*: Sunt *Verona*, *Vicentia*, *Patavium*, *Venetia*, *Brixia*, *Mantua*,

Mantua, & cis Padum *Parma*. Romandiola juris est Pontificum cum Ferraria, ex donatione Pipini & Caroli Magni, Regum Francorum. Hic fuit Exarchatus Ravennensis, sive Flaminia. *Venetorum* Resp. imprimis potens est. Possidet ea Corcyram in ipso Sinus aditu sitam. Tum vicinas Peloponneso, Cephaleniam, Zacynthum, & Nerigum: inque Ægeo Zaram, & Cretam. Sequitur postea Magnus Ducatus *Hetruriæ*, *la Toscane*, in quo ad Arnum flumen Pisa, Luca, Florentia: Et in mari Insula *Ilua*, cujus urbs Cosmopolis condita est à' Cosmo Mediceo. Tum Tractus *Senensis*, *Perusinus*, *Orivetanus*, *Picenus*, *Marchia Anconitana*, *Ducatus Spoletinus*. Post hæc occurrit, *Latium*, *Campaigne de Rome*, in quo Roma, sedes Pontificis M. qui nunc est Vrbanus VIII. & vicina Romæ Ostia, Præneste, *Pilalastrina*, Tibur, *Tivoli*, Alba. Mons Cæcubus est in sinu Cajetano. *Campania*, *Terra di Lavoro*, habet Capuam, & versus mare Puteolos & Baias. ubi veterum structurarum monumenta & deliciarum reliquiæ spectantur. In Regno Neapolitano est Neapolis. Montes sunt Vesuvius, *le mont de Somma*, Massicus, Falernus, *Mondragone*. In Aprutio sunt Aquilia, Sulmo, Lancianum, Ortona.

In Calabria, Policaſtrum & Regium. In Apulia Daunia, *Apuglia Plana*, Aſculum, Manfredonia. In Peucetia Barum, à quo regio Barenſis nomen traxit, Polinium, Tranum, Venuſium. In Salentinis ſunt Hydrus *Otranto*, Callipolis, Brunduſium.

INSULÆ circa Italiam ſunt *Corſica* Genuenſium, *Sardinia* & *Sicilia* Regis Hiſpaniarum. minores ſtudio omitto, Gallinariam, Georgonen, Caprariam, Palmariolam appoſitam Plumbino, Iſchiam, Prochyten, Capreas, fœdis Tiberii obſcœniſque libidinibus decantatas. *Melita* ad Africam refertur.

STIRIA Carinthiæ verſus Orientem objicitur. Habet amnes, Stiram, Muram, Dravum: Vrbes, Brugam, Grazium, Marchpurgum. *Sclavonia*, Illyrici veteris pars eſt, ſita magna ſui parte, Savum inter & Dravum. *Croatia*, Hungariæ vicina eſt. *Liburnia* vicinior eſt ſinui Adriatico: eamque ſequitur Auſtrum verſus, *Dalmatia*, in qua ſunt Sara, Sebennicum, cum urbe Spalato, cujus Epiſcopus M. Antonius de Dominis ad Eccleſiam Catholicam à qua receſſerat, reverſus eſt, ac nuper Romæ extinctus. Habet eadem Dalmatia Stridonem, patriam B. Hieronymi. *Boſena* ad amnem jacet ſui nominis. *Servia* eſt

veterum

veterum Mœsia superior, adfinis Macedoniæ ex parte sui Orientali. *Walachia* Serviæ Rasciæque objicitur ab oriente: Amnem habet Alutam, qui se in Danubium præcipitat supra Nicopolim, *Moldavia* & *Podolia* tenentur à Poloniæ Rege contra Turcam.

ROMANIA est ipsissima Thracia, habetque ad Bosporum Constantinopolim, sedem Imperii Orientalis, quæ antea Byzantium dicta fuit, nunc vocatur *Stamboli*. Et quia eadem vocata fuit nova Roma, idcirco regio vicina vocatur Romania. Vrbes in Romania præter Byzantium sunt; Pera, Nicopolis ad Nessum flumen; Philippopolis ad Hebrum; Adrianopolis, Traianopolis, Selymbria in littore Propontidis. *Bulgaria* in extrema Europa inter Hæmum & Danubium sita est. *Tauricam* Chersonesum quæ *Gazaria* dicitur, insident Tartari Precopenses, subacti nunc à Turca. In *Græcia* primo occurrit trans Danubii decurrentis ripam dexteram, *Macedonia*, tum *Thessalia*, inde *Achaia*, cum *Bœptia*, ac denique *Peloponnesus*. In Bœotia sitæ sunt Thebæ, & Thespia. Ad mare Ionium sitæ sunt, Epirus, *l'Albanie*. *Acarnania*, *Acarnanie*, & *Ætolia*. *Montes* decantatissimi sunt, Athos *Monte Santo*, Olympus, Pelion, Pindus,

Othrys, in Thessalia. Ceraunii in Epiro: Parnassus, Helicon, Hymettus, in Achaia. *Flumina*, Strymon, Alyacmon, Peneus, Sperchius, Achelous, Asopus. *Urbes*, Thessalonica, Philippi, Amphipolis, Pharsalis aliæque. *Promontorium* nobile Actium, ad quod commissa Pugna Actiaca. Sinus sunt Acarnanicus, ad quem Olpæ, nunc *Soppote*, Corinthiacus, *Golpho di Lepante*, cui adsidet Naupactus, Sarronicus, *Golfo di Engia*, Thermaicus, *Golfo di Thessalonica*. *Insulæ* in Ionio, Corcyra, *Corfu*, Nerigus, Cephalenia, Naxus, Ithaca, Zacynthus: inque Ægæo, *l'Archipelago*, Creta centum quondam Vrbibus clara, cum labyrintho, postea *Euboea*, quæ Euripo disjungitur à Bœotia. In Ægeo sunt *Cyclades*, quarum notissimæ Delus & Andros, *Sporades*, in quibus Icaria, Samos, Pathmos, Claros, Chios, atque aliæ.

PELOPONNESVS *la Moree*, Isthmo adhæret continenti. in ea fuere populi Corinthii, Sicyonii, Elei, Messenii, Lacones, Argivi, & in medio istorum Arcades. Flumina, Ele, Orum, Peneus, ad quem Pisa Olympica, & Alpheus. Messeniorum Panisus, Lacedæmoniorum Eurotas, ad quem Sparta sive Lacedæmon, Argivorum Inachus ad quem Mycenæ. Montes Pholoe, Stymphalus, Taygetus. IV. AFRI-

IV. Africam veterum nonnulli Nilo ab Asia disiunxere; nos Sinu Arabico. Est ergo Africa nobis Peninsula, cujus Isthmus est inter Mare Mediterraneum & Sinum Arabicum: extendit autem se utrimq; trans Tropicos, maxima sui parte subjecta solis ardoribus, sicca, arenosa, serpentibus usque adeo scatens, ut alibi deserta sit, alibi non nisi ab ocreatis agricolis proscindi possit. Quæ trans Æquatorem sita sunt, non describuntur à Græcis aut Romanis scriptoribus. Est autem in ea statim ab Isthmo Ægyptus, inde Marmarica, & Cyrenaica, quæ & Pentapolis dicitur; tum Byzacium, & Africa sive Libya propriè dicta: adhæc Numidia, ac denique Mauritania, & quidem duplex, Tingitana & Cæsariensis. *Ægyptus* Nili ostiis continetur, quorum extrema sunt, Orientem versus Pelusiacum, ubi Damiata; versus Occasum Canopicum, ubi Alexandria & Pharus; loca Francorum Regum expeditionibus clara. Reliquum Africæ latus usque ad Fretum Gaditanum vocant vulgo *Barbariam:* suntque in ea emporia, Tripolis, Africa, Tunis, Goleta vicina Carthaginis ruinis, Hippona, *Bona*, Algerium nec procul à Freto, in sinu, sita est arx *Penon de Veliz*, Gothorum vel Saracenorum opus.

TINGITANA Austrum versus Atlante monte eminentissimo terminatur, versus ortum Malua fluvio separatur à Provincia Cæsariensi: versus Septentrionem est mare Mediterraneum: ad Occasum Oceanus Atlanticus. In ea sunt montes Abyle & Heptadelphi. Regna hodie Fessæ & Marocci. *Fessanum* regnum habet Provincias septem. 1. est Tremizen quæ nunc Sævia, in qua urbes olim XL. hodie memorantur Oranum ad littus, Tremezen, Anafa, Mancora, Rabatum, Menzala, Nuchele, Adendum, Tegegiltis, Madaravanium, Dazia, Azarfa. 2. Fessa, in qua urbes, Sala, Mequines, Fessa, quam triurbem merito dixeris; constat enim oppido veteri, novo, & medio. 3. Asgaretta, in qua Laracha, Alcazara, Arzil. 4. Habata in qua Ezagena, Beniteudia, Amergo, Tenzerrum, Aguila, Bezatum, Tetuana, Tingio, & Ceuta, quæ veterum Septa est. 5. Errifana, in qua Beatis, Vellezum, Hiel'ezium, Tagaza, Geba, & Megima. 6. Garetia, juncta regno Tremezen, habetque opida, Melilla, quæ Ptolemæo vocatur Ryssadirum, Cassacam, Teznotam, & Megenum. 7. Est Chausa, vicina Numidiæ, in qua Teuretum, Dudubũ, Tezara, Ainelginunum, Mehedia, Vmegiunabe, & Garclivum.

MARO-

MAROCVM creditur esse Bochi Regia; sunt qui malint esse Bocanum Himerum, adsidet autem Tensisto flumini, quod Nubiensis Geographus vocat Tansist: habuit urbs ipsa quondam C. millia ædificiorum, portas XXIV. abestque non procul ab Agmeti angustiis, per quas ad Lamptunias solitudines, itur. Provinciæ illi subjectæ sunt septem, inter quas Ducala, & Tedela.

CÆSARIENSIS Mauritania est Sallustii Numidia: sed post conditam Iuliam Cæsaream juncta est Mauritaniæ: clauditur versus ortum Ampsaga flumine. nomenque habet ab urbe primaria quam hodie vocant, *Alger*. Fuit autem Numidia Masanissę Regis nomine celebris: urbes habuit, Iuliam de qua jam dixi, Arsenariam, Ruscibar, Rusibirsim, Saldas.

In *Africa* sive *Libya* propriè dicta fuere Hippo Regius, Aphrodisium, Vtica, Carthago, Tunis, Maxula. Syrtes duæ, major minorque: Amnes Rubricatus, Bagrada, Triton.

BIZATIVM Lybophœnices primi coluere, estque Africæ ea pars, in qua duæ illæ sunt Syrtes: urbs primaria Hadrymettus, fluvius Cyniphs. *Cyrenaica* sive Pentapolis quinque habet urbes, quarum præcipuæ sunt Arsione & Berenice.

renice. Cæterum confusis veterum limitibus auctoque Arabum Mahumetanorum imperio omnia ista nunc subsunt Regi Tunetano, qui ditionem istam in quatuor provincias distinxit. 1. est Constantina, in qua urbes novem, Collobesus, Ruscicada, Tacaccia, Hippo, Biserta, Constantina, Milia, Tifesa, & Tebera. 2. Tunetana, in qua urbes quatuordecim, Vtica, quam Itali hodie vocant Porto Farina, Carthago, Tunes, Camartia, Abdirana, Nebilis, Hamametha, Clupea, Heraclia, Singul, Monasterium, Tabulba, Aphrodisium, Ruspina. 3. Tripolitana, continet Menigem insulam, quæ Lothophagitis, nunc Gerbi: adhæc, Zoroatam, Lepidem, ipsamque Tripolim Asiaticorum coloniam. 4. est Zebensis, ad quam interiora Africę Numidiæque pertinent. In hac est mons Atlas, qui ex Marmatica ortus, se in occasum late spargit, ac juxta fauces Susi amnis, qui Messam tergeminam urbem alluit, in Oceanũ se fundit Atlanticum.

Prope Marocum est Promontorium Cantin, & in Oceano Insula Maderæ, & magis Australes, *Insulæ Canariæ*. Sequitur postea Regnum, *Gualata*, cum Promontorio Albo, *Cabo Blanco:* cui Austrum versus objicitur Promontorium *Viride Cabo Verde*, à quo vicinę insulæ

sulæ vocantur. Virides, *isles de Cabo Verde*. Decimo ab Æquatore gradu occurrit Promontorium, *Serra Lionna*, ubi littus in Orientem curvatur, habetque Regnum *Guinea* auriferum. Sub Æquatore est *Insula S. Thomæ*, cui supra infraque adjacent insulæ, *Principis*, *Isola del Principe*, *Anni Boni*, *de Anno bono*, ubi jam littus ad gradum usque xxxv. in Austrum porrigitur: quo in tractu est Regnum *Congo*, vel *Manicongo*, & Regnum *Angola*: tum Promontorium Bonæ Spei, *le Cap de bonne Esperance*. Vnde se iterum littus in ortum æstivum curuat, extenditque etiam trans Æquatorem usque ad Promontorium Aromata, quod vulgo vocant *Cabo de Guardafu*, ostium sinus Arabici. In continenti sunt *Monomotapa*, *Mozambica*, & ad Sinum Arabicum, *Adel*, cum Insula Zocotora, aloës optimi feracissima, quam Ptolemæus vocat Dioscoridum. Insula nobilis *Madagascar*, sive D. Laurentii à Tropico Capricorni ad XII. usque ad gradum ab Æquatore porrigitur. Interius in Africa sunt, *Biledulgerid*, *Nubia*, & *Regnum Abyssinorum*, potentissimum. Sunt autem Regis hi fere tituli * * *. Supremus meorum regnorum, à Deo vnice dilectus, columna fidei, ortus ex stirpe Iuda filius David, filius

lius Salomon, filius columnæ Sion, filius ex femine Iacob, filius manus Mariæ, filius Nahu fecundum carnem, filius fanctorum Petri & Pauli fecundum gratiam. Imperator fuperioris & inferioris Æthiopiæ,& ampliffimorum Regnorum, jurifdictionum, & terrarum, Rex Goæ, Caffares, Angolæ, Barn, Baliguaza, Adoæ, Vanguæ, Goyamæ, ubi Nili fontes funt, Amaræ, Baguamodri, Ambeç, Vanguci, Tigremahon, Sabains, quæ patria eft Reginæ Sabæ; Barnagaffi, & Dominus ufque in Nubiam, quæ in Ægyptum extenditur. Amnes nobiliffimi Africæ funt, Mulucha, qui Mauritaniam finit. Ampfaga qui Numidiam. Nilus, infulam faciens Meroen, quæ nunc dicitur *Gueguere*, & Niger. Ad Nilum fuit Memphis, nunc eft Cairus, cui vicinæ Pyramides. Lacus funt *Zaire* & *Borreo*. Montes præcipui, Heptadelphi, Abyle, Atlas, Lunæ. Porrò Atlas fic per Africam difcurrit, ficut per Afiam Taurus, per Europam Alpes. *Deferta* Africæ funt, *Tegazza*, *Barcha*, *Elfocar*. *Henr*. *Promontoria* fi à Gadibus proficifcare, *Cantin* quod Ampelufiam vocat Mela; *Dalguer*, *S. Maria*, *Blanco*, *Verde*, quod eft veterum Hefperion keras, *Roxo*, *Vorgá*; *de las Palmas*, *de las Baxas*, *de tres punctas*, *de S. Paul*,

de fainct

de sainct Benoist, de Lopes Consalves, de Primero, de Lerdo Arcas, Negro, Cenertan, de Bonna Esperanza, de Torrentes de Guardafu.

Totus vero Tractus Ægypti qui ad Sinum Erythræum extenditur, olim tributus fuit Asiæ, nunc pertinet ad Africam. In eo Tractu hoc est memorabile; quod nullum flumen inde se exoneret in Mare rubrum. Ipsum illud mare hodie vocatur Italis *Mar Russo:* Arabibus Calzem, Hebræis, Iam Suph. Scatet autem insulis, & cæcis vadis. Fretum sive ostium sinus vocant hodie Babelmandel. Merces Africanæ sunt, Ebur, Aurum, dactyli, coria caprina, bubula, aliaque: adhæc Zibetum, Psittaci, Simiæ, Elephantes.

V. ASIAM ab Europa dividunt Tanais fluvius *Don.* Mæotis Palus, *Mardel Zabache.* Cimmerius, *Boccadi S. Ioanni*, Pontus Euxinus, *Mar Maggiore.* vel *Mar Negro.* Bosphorus Thracius, *Stretto di Constantinopoli*, Propontis, *Mar di Marmora.* Hellespontus, *Bras de S. George*, vel *Destroit des Casteaux.* Mare Ægæum. *Archipelago*, & Mare Syriacum. Ab Africa Isthmus, & Sinus Arabicus, cætera clauduntur Mari Arabico, Oceano Indico, Eoo, & Sarmatico, Vna autem Asia sua magnitudine

gnitudine æquat Europam & Africam simul junctas. Dividetur autem ea rectè à nobis in partes septem. I. habebit ditionem Imperatoris Turcarũ. II Moschi ditionem Asiaticam. III. Terras Magni Tartarorum Chami. IV. Persarum Dominium. V. Indiam utramque, tum eam quæ est intra Gangem, tum eam quæ est extra. VI. Sinas. VII. Insulas Eoas.

TVRCARVM Imperio nunc præest Sultanus Amurathes, post Sultanum Osmam, & Sultanum Mustapham. Ejus in Asia partes sunt istæ. *Natolia*, quæ est Asia minor, *Syria*, *Arabia*, cum Insulis ad Asiam pertinentibus, Tenedo, Icaria, Chio, Carpatho, Rhodo, Cypro. Hisce omnibus in Asia præsunt XXIX. Beglerbegi: nimirum Natoliæ, qui præfectus est undecim Provinciis Caramaniæ, qui septem, Sivas, Tocati, Dulgarid, Aleppi, qui subjectas habet VII. Præfecturas, Cham, sive Damasci, qui decem: Tripolis, qui V. Matas, Diarbech, Bagdat quæ est Babylonia, qui XVIII. Balsas ad ostium Tigris, Carman, Aden, seu Gemen quæ est in Arabia Fælice, habetque sibi subjectas præfecturas V. Ghebetz, quæ est in Cypro, Scheherezul, quæ est in Assyria. Vnan, in finibus Persarum præfectus XIII. Provinciis. Arzerum

zerum in Armenia majore, qui III. Tiflu, Tſchildir, qui IX. Sochum, Cars, Temircapi, Batin in finibus Georgianorum: Sirvam ſeu Mediæ: Faſſæ in Mangrelia, Reuan, & Somachiæ. *Navalia* Turcę quatuor in univerſum ſunt, unum in Pera, pro urbe Conſtantinopolitana; Secundum Callipoli, pro Ponto Euxino; Tertium in Zues, pro ſinu Arabico; Quartum in Balſeram ad tuendum ſinum Perſicum.

MARE Caſpium *de Sala* vel *Bachu.* in hac parte eſt, quod falſo crediderunt Veteres Sinum eſſe Oceani Septentrionalis, undique enim terris clauditur: exonerant ſe in illud ab occaſu Araxes, à Septentrione Rha, ab ortu Iaxartes & Oxus, ab Auſtro Cyrus. *Amnes* in Pontum Euxinum influentes ſunt Thermodoon, Iris: *Ponti*, Halys: *Galatia*, Parthenius, & Sangarus: *Bithynia*, Rhindacus: In Ægæum influunt ex *Phrygia*, Simois & Scamander, Ex *Lydia* Caycus & Hermus. Cayſtrus & Mæander ex *Caria.* Xanthus ex *Lycia.* Cataractes ex *Pamphylia*, ſive *Caramania.* Cydnus ex *Cilicia*, qui Tharſum, Pauli Apoſtoli patriam, præterlabitur. Orontes ex *Syria*, cui adſidet Antiochia: Iordanes ex *Paleſtina. Lacus* ingens Aſphaltites, in quem ſe effundit Iordanes. Hic

 ex Li-

ex Libano duobus capitibus oriens, Ior, & Dan, per Samachoniten lacum & mare Tiberiadis se exonerat in eum quem dixi Asphaltitem lacum vel Mare mortuum. *Urbes* Asiæ præcipuæ nunc sunt, Theodosia *Cafa*, & Trapezus *Trebizonde*. Fuerunt quondam Amasus, Prusa, Chalcedon, Abydus, Troia, Smyrna, Colophon, Ephesus, Miletus, Patara, Tarsus, Antiochia, Tripolis, Berytus, Tyrus, Sidon, Ioppe *Iaffa*, Ascalon, Azotus, Gaza, Damascus, Hierosolyma, quam Ælius Adrianus à se Æliam vocari voluit. *Montes Phrygiæ* Cimon & Ida, cujus pars Gargara. *Lydiæ* Siphylus, *Cariæ* Cadmus: Sunt etiam in hac Asiæ parte Taurus & Antitaurus, itemque Libanus & Antilibanus. In *Cypro* sunt urbes famosæ, Salamis, quæ nunc Famaugusta, Amathus, Paphus, & Nicosia.

ARABIA triplex est, Petrea, in qua Petra opidum; Deserta, inter Ægyptum & Petream: Fælix inter Mare Erythræum & Persicum. In deserta sunt montes Sina & Horeb, ubi Deus Mosi tabulas legis dedit.

Populi confines, Moabitæ, Idumæi Iudæi, Galilæi, Samaritani. Tituli Magni Turcarum Imperatoris hi sunt. Imperator * * Filius * * * semper victor.

Ego,

Ego, qui per infinitas gratias Omnipotentis, & abundantiam miraculorum Principis Prophetarum, sum Imperator Augustorum Imperatorum, distributor coronarum ac diadematum inter maximos terræ Principes; minister duarum sacratissimarum & augustissimarum urbium & pulcherrimarum totius orbis, Meccæ & Medinæ, protector sanctæ Hierusalem, Dominus maximæ partis Europæ, Asiæ, & Africæ, victrici nostro ense partæ, scilicet regionum & regnorum Græciæ, Themisuar, Bosnæ, Segeti, Natoliæ, Caramaniæ; Ægypti, omnisque terræ Parthorum, Curde, & Georgianorum, portæ ferri, regionisque Principis parvorum Tartarorum, Cypri, Diarbequir, Aleppi, Erserum, Damasci, Babylonis, Batzaræ, Arabiarum, Abech, Tunis, Tripolis, Barbariæ & plurimarum aliarum regionum, insularum, fretorum, portuum, populorum, familiarum, generationum, & infinitarum myriadum præstantissimorum militum qui sub nostro obsequio requiescunt & sub mea justitia, qui sum Imperator * * * Filius Imperatoris * * *, Imperatoris Mahumet, Imperatoris * * *, Imperatoris * * *, & Imperatoris * * * gratia Dei, refugium præcipuorum Principum Mundi, & asylum

honoratissimorum Imperatorum.

MAGNUS MOSCORUM, sive Russorum Dux præterea quæ in Europa tenet, ingentes habet regiones in Asia, confines Tartaris, ut sunt *Pazonr*, *Condora*, *Permia*, *Duvina*, *Obdora*, usque ad Volgam flumen. Tituli Ducis hi sunt *** Gratia Dei Imperator & Dominator totius Russiæ, magni Ducatus Volodimiræ, Moscoviæ, Novogrod, magnæ Pskoviæ, Smolenskiæ, Thueriæ, Ingariæ, Permiæ, Wiathkiæ, &c. Dominator & magnus Princeps Novogrod regionis inferioris, Czernigol, Retzan, Wolochdæ, Bsoviæ, Bielloy, Rostoviæ, Iorosloviæ, Poloczkiæ, Vdor, Obdoræ, Condimiæ, &c.

PERSICUM Imperium transmisso Euphrate sequitur, estque proximum ei Mare Caspium, quod undique terris c'auditur. Terminus Persarum Imperii est Indus amnis. Sunt autem in eo *Media*, *Assyria*, *Susiana*, *Mesopotamia*, *Persis*, *Parthia*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Bactriana*, *Paropamisus*, *Aria*, *Drangiana*, *Gedrosia*, & *Carmania*. Flumina, Euphrates & Tygris, qui in Armenia orti diversis fontibus, postea junguntur, effunduntque se in mare Persicum sive Rubrum. Mons Taurus variis nominibus pro locorum situ appellatur per to-

tam

tam Asiam, Imaus, Emodus, Paropamissus. Vrbs in sinu Persico memorabilis est, *Ormus*; quam superiore anno qui erat 1623. eripuit Persa Hispano.

TARTARI Septentrionalia Asiæ tenent à Mæotide usque ad Oceanum Eoum, neque est ullius in toto orbe majus latiusque Imperium. *Tartaria Deserta* multas hordas habet. *Zagatai* est Scythia intra Imaum, nomine à Sogdianis petito. *Catai* regnum cœlo, soloque beatissimum. *Tangut* est Scythia extra Imaum, cum Serica regione vicina Sinensibus. Vrbes præcipuæ sunt, Combalu, Samarcanda, Caindus. Caffa, quæ est in Tartaria Præcopensi, est veterum Theodosia. Quinsai urbem totius orbis maximam solus memorat Paulus Venetus, qui de ea stupenda narrat, fidemque excedentia. Pertinent autem ad Septentrionalem Tartariam Samoitæ, oppositi freto Weygaz. Flumina præcipua sunt, Pulisachnis, Caromora, Quiantu, & Quiam, quorum istum ajunt latissimum esse & profundissimum.

INDIAM Ganges mediam secat, quo fit, ut pars ejus Persis vicina, sive occidua, vocetur India intra Gangem, altera vero, extra Gangem. Illam hodie appellant *Indostan*: suntque in ea *Cambaia*, *Bisnagar*, in qua urbs *Goa*, *Calicut*,

Narſinga, cum Inſulis *Ceilan* & *Maldivis*, quarum numerus ignoratur. In Transgangetana ſunt, *Bengala*, *Pegu*, & ingens Promontorium in quo Malacca. Eidem accenſetur quoque *Sumatra* inſula, quam Plinius & Ptolemæus vocant Taprobanam; deſcribuntque exactius quam nobis hactenus innotuit. Merces Indiæ ſunt aurum, ſericum, gemmæ, uniones, aromata, ut piper, caryophylli, nuces myriſticæ, cinnamomum, rhabarbarum, aliaque.

SINARVM regnum in Zona temperata ſitum eſt; terminaturque Mari Eoo, India, & Tartaria, à qua per ſpatium CCCC. leucarum, ubi natura montium munimentum non dedit, muro diſcluditur, humana induſtria extructo. Regio ampliſſima eſt. Provinciæ in ea CL. Metropoles CCXXV. Caſtella majora MCLIV. Municipia CCCCXX. Villarum pagorumque numerus innumerus. Incolarum ſumma excreſcit ad XXX. myriadas. Vrbes præcipuæ ſunt *Panquin* & *Nanquin*. Cives ibi & per omne regnum ingenioſi atque induſtrii: Typographias; Tormenta bellica, cum uſu pulveris ſulphurei, aliaſque artes habuerunt ante nos.

INSVLÆ Maris *Eoi* ſunt *Iava Major*, *Borneo*, ferax aromatum, *Ceilam*,

lam, *Moluccæ* quinque, Ternate, Tidor, Mutir, Machiam, & Bachian, occupatæ à Batavis, qui etiam possident Amboynam & Bantam. *Luconiam*, *Philippinas*, & *Iaponiæ* partem tenet Hispaniarum Rex. Abundat autem Iapona argento: cæteræ insulæ gemmis, unionibus, aromatibus.

VI. Superest spectanda AMERICA, inter Mare *del Zur* & *del Nort* interjecta; eam dubiâ perdiu suspicione, postea accuratiore Christophori Columbi, Cortesii, Valboæ, Pizari, Americi Vesputii, & Ferdinandi Magellanis inspectione cognitam descriptamque ob ingentem amplitudinem statim *Novum Orbem* vocavere: inventa est autem anno MCCCCXCVII. regnante in Hispania Ferdinando Aragonum Rege. Dividiturque in Septentrionalem & Australem, quas partes connectit Isthmus Dariensis. In illa sunt *Estotilandia*, *Terra Laboratoris*, *Canada*, *Nova Francia*, *Norumbega*, *Virginia*, *Florida*, *Iucatan*, *Nicaragua*. *Nova Hispania*. *California & Quivira*. Interius *Nova Granata*, & *Nova Hispania*. In hac sunt, *Castelia Aurea*, *Plopaiana*, *Peruvia*, *Chili*, *Chica*, & *Brasilia*. Peruvia sub Karolo V. detecta est anno MDXXX. Brasiliam commendant portus Fernamboci, & *Totos*

sanctos, proventu saccari nobiles, quorum hunc Batavi quum anno MDCXXIV. occupassent, deserere iterum coacti sunt.

Amnes præcipui sunt, Paragnian, fluens per Novam Franciam, Maragnion, qui idem vocatur fluvius Amazonum, per Meridionalem Americam labens. Fluvius Argenteus, *Rio de la plata*. Hi omnes exonerant se in Mare *del Nort*. In oppositum vero mare sive Pacificum, quod vocant *del Zur*, nullus (quod mirum est) eximius amnis labitur: tantũ inter Californiam & Novam Granadam Caramara fluvius se injicit in Sinum Vermilium. *Urbes* in America præcipuæ sunt Cusco, Mexico, Quito, Havana, Nombre de Dios. Insulæ in sinu Mexicano sunt, *Cuba*, *Hispaniola*, quæ & S. Dominici insula vocatur, *Iamaica*, quæ & S. Iacobi dicitur, S. *Ioannis*, quam Boriques nominant, *Margarita*, quibus prætexuntur ea quæ vocantur *Antillas* vel Camercanæ insulæ, quæ omnes Hispano subjectæ sunt. Ulterius ortum versus in patente Oceano ad gradum latitudinis XLVIII. sunt *Azores*, sive Flandricæ, ad quarum meridianum acus magnetica recta in Septentrionem fertur. Merces Americanæ sunt Argentum, Coria, Sal, *Concuniglia*, Gemmæ, Uniones.

Nunc

Nunc Terris peragratis aperienda quoque sunt MARIA: est enim homo animal amphibium, & non minus mari præest quam terræ: sed illi ob hanc. Maria igitur partim terras subeunt, partim circumluunt. illud ubi fit, Sinus est; hoc Insula. Mare autem quodvis terras subiens vocari potest Mediterraneum, sicut est; quod vero ambit, vocatur Oceanus: Mediterranei tamen nomen singulariter illi Sinui adhæsit, quod per Fretum Herculeum immissum, Europæ, Africæ, atque Asiæ oras non tantum tangit, sed etiam terminat. Id Græci Latinique interius vocant, Arabes, Damascenum. In eo sunt, *Mare Ibericum*, *Balearicum*, *Gallicum*, *Ligusticum*, *Tyrrhenum* sive *Hetruscum*, *Siculum*, *Adriaticum*, *Ionium*, *Creticum*, *Ægæum*, *Archipelago*, cujus pro Insularum numero varia nomina. nam à Myrto, Myrtoum, ut Icaria Icarium, ab aliis Rhodium, Carpathium, Lesboum, *Helespontus*, *Bras de S. George*. *Propontis*, *Mar di Marmora*. *Bosporus Thracius*, *Sarette di Constantinopoli*; Hellesponto Xerxes, Thracio Darius in Europam irrupit. Ad hæc *Pontus Euxinus*, *Mar*, *Maggiore*. *Bosporus Cimmerius*, *Bocca S. Ioanni*, Palus *Mœotis*, *Mar della Tana*, Scythis *Temerida*, in

quem influit Tanais, quem Scythæ *Silim* vocant. Littora autem Asiæ atque Africæ ab Hellesponto stringenti, occurrunt hæc maria, Carium, Rhodium, Pamphylium, Cilicium, Syrium, Phœnicium, Palæstinum, Iudaicum, Ægyptium, Cyrenaicum, Lybicum, Numidicum, Mauritanicum.

Alter sinus est Septentrionalis, Codanus, Balthicus, Germanicus, Cimbricus, extenditurque à freto Sontico usque ad extremas Finniæ & Boddiæ oras. Estque hoc in Finlandia memorabile, quod tribus à Rasseburgo milliaribus Austrum versus inter cautes marinas locus sit, ad quem naves quum appulerunt, vident acum pyxidis nauticæ statim in gyrum verti, nec cessare hunc motum, priusquam uno inde milliari abscesserint.

Tertius sinus quem veteres plerique (nam Herodotus & Aristoteles à cæteris dissentiunt) crediderunt è Scythico Oceano proficisci, & esse *Mare Caspium*, imaginarius est, imo erroneus: mare enim istud undique terris cingitur. Esto ergo nobis Tertius sinus *Arabicus Mar di Mecca*, à patria Mahometi. Quartus Persicus: pertinent autem hi duo ad Mare Erythræum. Quintus Argaricus sive Gangeticus, *Golfo di Bengala*.

In

In Hemisphærio Occidentali sive Americano duo sunt Sinus memorabiles. *Mexicanus* & *Vermilius*.

OCEANVS ipse pro situ aut qualitate varia sortitur nomina: vocatur Scythicus, Septentrionalis, Glacialis, Cronius, Amalthius sive Hyperboreus, Germanicus, Britannicus, Calcedonius (nam Deucaledonius fictitium est) Gallicus, Aquitanicus, Cantabricus, Hispanicus, Atlanticus, Æthiopicus, Indicus, Sericus, Australis, Eous, Sinensis, S. Lazari, *Mar del Nort*, *Mar del Sur*, sive Pacificum.

PERIPLVS oræ maritimæ in nostro Hemisphærio sic se habet. A *Freto Weygats* usque ad Promontorium Caninos, *Russia* est, sive *Sarmatia Europæa*. Inde ad Promontorium Norwegiæ maxime Septentrionale, *Finmarchia*: Vnde ad Fretum Sonticum sive Balthicum, *Norvvegia*. A Freto Baltico usque ad Albis fluminis ostium, est Chersonnesus Cimbrica sive Dania. Ab Albi ad Rheni ostia, littus *Germanicum*. Hinc ad Bajonam, littus *Gallicum*, variis nominibus, Flandricum, Normannicum, Britannicum, Santonicum, Aquitanicum. A Bajona ad Promontorium Celticum ora est *Cantabrica*, *Biscaye*, Inde *Portugallica*, post quam sequitur

quitur *Bætica*, sive Andalusia. A Gadibus & freto Herculeo usque ad Promontorium Capitis Viridis est *Africa*, Inde ad Promontorium *Serra Lionna*, *Guinea* & *Nigritarum* ora. Tum sequitur Regnum *Congo*, & *Angolæ*; ad Caput Bonæ Spei, *Zanzibar*: Postea littus *Monopotapæ*; à quo ad Promontorium usque Guardafu juxta Sinum Arabicum, est littus *Mozambicæ*. Hinc sequitur littus *Arabicum*, *Persicum*, *Indicum*, & ad Orientalem Oceanum littus *Sinæ*. Vnde per Fretum Anian reditur ad Mare Septentrionale, & Fretum Weygaz.

PERIPLVS Americanus ex iis quæ diximus nosci potest. In ora maxime Septentrionali nobis cognita sunt freta Davis & Forbrisseri, à quibus ad Promontorium Breton est *Estotilandia* cum *Terra Corterreali*. A Britonum Promontorio usque ad Caput *de Arenaz* est *Norumbega*, tum NOVA FRANCIA, & *Virginia*. Hic se in Isthmum contrahit vasta regio, facto ab Oriente in Occasum ingenti Sinu, qui vulgo *Mexicanus* dicitur. Isthmus utrinque Oceano pulsatur. Promontorium in eo *Iucatan*, à quo sursum versus ora Septentrionalis pertinet ad Novam Hispaniam: inferior sive Australis vocatur

Nova

Nova Castella. Hinc ad Promontorium Alinde & fluvium Maragonem sunt oræ *Caribantis* & *Tisnada*, subjectæ Æquatori. A Promontorio Alindæ usque ad Cabo Frio quod subjacet Tropico Capricorni littus est *Brasilia*, in quo nobilis portus S. Salvatoris. Hinc ad ostium fluminis Argentei, *Roi de la Plata*, sunt *Topinikini*. Vnde ad Fretum Magellanicum regio *Chica* se pandit. Fretum ipsum creditum est unicum esse dumtaxat, nec posse in mare adversum nisi eo solo penetrari: Sed ab Isaaco *le Maire* edocti sumus, esse etiam alias vias magis vergentes ad Polum Antarcticum; quibus commodior se aperit navigatio; quas tamen vias Hispanicæ Tabulæ ante hos annos x x x, editæ, aliæque Venetæ his ipsis vetustiores signaverunt. A Freto igitur illo recta fere se in Septentrionem spargit littus, habens interius Regnum *Chili*, usque ad Promontorium Fortunæ, à quo ad Promontorium S. Iacobi est *Peruvia*. Inde ad promontorium Vermilium ora *Nova Hispania*. A Promontorio Vermilio usque ad *Sierra Novada*, est *Cali-Fornia*. A qua ad Fretum Anian, Quivira. Fretum autem Anian creditur Americam ab Asia separare.

Addamus hoc loco aliquid de *Marium*

rium inter se *Conjunctione*, nam & hæc res ad Geographiam pertinet, quatenus ea Politicæ ancillatur. Iungi ergo posse inter se Maria, quæque natura primo disclusit disiunxitque, posse remotis impedimentis reddi navigantibus pervia, docuit nos ipsa natura; Siciliam quippe, quum continens esset, agroque Brutio adnexa, mare ex Tyrrheno & Hadriatico immissum, adesis Isthmi angustiis intercepit, fecitque Insulam; & ut ait Poetarum Princeps,

—— quum protinus utraque tellus
Una foret, venit vi magna Pontus, & undis
Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque & urbes
Littore diductas angusto interluit æstu.

Avulsit simili modo natura Cyprum Syriæ, Eubœam Bœotiæ, Eubœæ Atalantem & Macrin, Besbicum Bithyniæ, Leucosiam Sirenum promontorio, docuitque nos suo exemplo, jungere inter se Maria, sublatis obstaculorum molibus ad usum commerciorum. Est enim ut Ars Imitatrix naturæ, ita natura Artis dux, magistra, & comes. Hoc modo fretum Gaditanum ajunt ab Hercule perfossum. Sesostrim quoque ferunt Ægypti Regem, & post eum Psammitichum, ac denique Ptolemæos, ducta

ex Nilo in sinum Arabicum fossa, conatos esse navigabilia inter se reddere maria, internum sive Mediterraneum, & Æthiopicum. Fuit quoque consilium Seleuco Nicatori, Pontum Euxinum jungere Mari Caspio. Nero Imperator Isthmum Corinthiacum perfodere conatus est, & ex Peloponneso insulam facere, ne ex Ionio in Ægæum proficiscentibus opus esset periculosissimum Maleæ promontorium præternavigare. Carolus Magnus Francorum Rex, & primus Imperator, quum expeditionem meditaretur in Græcos, fossam ducere instituit ab Alemone in Radantiam, ut commeabilia inter se efficeret Oceani & ponti littora; possetque exercitus suos & castrensia impedimenta ex Oceano, Mosa, & Mosella in Rhenum, inde in Mœnum amnem, postea in Regnesum & Radentiam, inque Alemonem & Danubium deducere, atque ita secundo amni usque in Pontum Euxinum deferre. Sed & ante eum Lucius Vetus, qui imperante Nerone exercitibus in Gallia præfuit, Mosellam & Rhenum facta inter utrumque fossa conatus est nectere, ut copiæ per mare, dein Rhodano & Arari per illam fossam subvectæ, mox fluvio Mosella in Rhenũ, exin in Oceanum devenirent, sublatisque itinerum difficul-

difficultatibus navigabilia inter ſe Occidentis Septentrioniſque littora fierent: cujus tamen inſtitutum impeditum eſt à Gracili. In Hiſpania etiam non ſemel actum eſt de perfodiendo Iſthmo Dariem, qui Americæ partes connectit, ducendaque foſſa inter *Non pre de Dios*, & Panaman, ut ita ex ſinu Mexicano in Mare pacificum navigari poſſet, pateretque inter duas Americas liber & tutus Hiſpanis in Indias Orientales itus ac reditus. Statuerat quoque Franciſcus I. Atacen Garumnæ committere, ut ne opus eſſet iis qui ex portubus Galliæ Mediterraneo mari adſitis in Oceanum Aquitanicum, aut Gallicum, aut Germanicum proficiſci vellent, Hiſpaniam omnem circumnavigare, & præter itinerum moras, pericula, impenſas, alieni quoque Regis Imperium experiri. Quin & noſtro hoc ſæculo Præſidis Ieannini ſagaci induſtria inventa eſt ratio jungendi Ararim cum Ligeri, beneficio lacus cujuſdam in Burgundia, pari fere octo leucarum intervallo utrimque ab iſtis amnibus ſiti, ut ita ex Maſſilia portubuſque vicinis ſubvectæ naves in Rhodanum, ex Rhodano in Ararim, ex Arari in eum quem dixi lacum pervenirent, unde poſtea in Ligerim, inque Oceanum ſecundo amni deſcenderent.

Lacum

Lacum vocant *Long-pendu*, constatque, ex eo lacu duos amnes fluere, Verbincham & Dunam, quorum alter supra portum Digoini se injicit in Ligerim: alter prope Verodunum miscetur Arari; ut videri possit natura ipsa Regem nostrum ad tantum opus suis quoque subsidiis invitare. Ad quas commoditates illa etiam accedit, quod per canalem Briaræ ex Ligeri in Sequanam ipsamque Parisiorum urbem Lutetiam, facilis atque expedita possit institui navigatio. Si ad cæteras Galliæ laudes, de quibus suo loco breviter dixi, hæc una posset accedere, haberet procul dubio Gallia Regis beneficio compendiosam, commodam & fructuosam mercium suarum transportandarum, militumque quaquaversum subvehendorum rationem, vitatis longis, lentis, periculosis, ac dispendiosis profectionibus.

SERIES ROMANORVM IMPERATORVM.

Ante Natum Christum.

C. *Iulius Cæsar.* Ann. XLVI Roman.

Cæs. Octau. Augustus. In hujus Imperii ann. 42. natus est DOMINVS, & Salvator Noster IESVS CHRISTVS. Imperavit ipse adhuc. 14.

C. Tiberius Nero. Ann. à N. C. suscipit Imperii gubernacula XV. fuitque natione Roman.
C. Caligula. 39. Romanus.
Claudius Cæsar. 43. Romanus.
Domitius Nero. 57. al. 59. Romanus.
Sergius Galba. 71. al. 69. Roman.
Syl. Otto. 71. al. 69. Roman.
A. Vitellius. 71. al. 70. Roman.
Fl. Vespasianus. 72. al. 71. Roman.
Titus Vespasianus. 81. Romanus.
Domitianus. 83. al. 82. Roman.
Coccejus Nerva. 98. al. 99. Rom.
Vlpius Trajanus. 100. Romanus.
Æl. Adrianus. 119. Rom.
Antoninus Pius. 139. al. 40. Roman.]
M. Antoninus Philosophus, &
L. Ann. Verus. 163. Romani.
Commodus Antonin. 182. *al.* 183. Rom.
Æl. Pertinax. 194. al. 195. Italus.
Didius Iulianus. 194. al. 195. Mediol.
Septimius Severus. 195. Romanus
Antoninus Bassian. 214. al. 213. Rom.
Popil. Macrinus. 220. Tingitanus seu Catthaginens.
Varius Heliogabalus. 222. al. 223. Rom.
Alexander Severus. 225. Romanus.
Maximinus. 238. Arabs, quem & Bubulcum dicunt, cum Maximino Filio.
Gordianus, cum Gordian. filio. 238. Roman.

Pupie-

Pupienus & Balbinus. 239. Roman.
Gordianus III. 241. Romanus.
M. Philippus I. cum filio. 247. Arabs.
Decius cum filio. 251. *al.* 252. Pannonius, seu Hungarus.
Gallus Hostilianus cum Volusiano F. & Æmilian. 254. Gall.
Licinius Valerianus cum Galieno. 256.
Fl. Claudius II. 271. al. 270. Dalmata: *cum Quintilio.*
Valer. Aurelianus. 273. Dacus.
Ann. Tacitus. 278. al. 279. Pannonius seu Hungarus, *cum Floriano.*
Aurel. Probus. 280. Pannonius seu Vngarus.
Carus cum filiis Carino & Numeriano. 286. al. 287. Illyric.
Diocletianus Iovius cum Maximiano Herculio. 288.
Constantius Chlorus cum Galerio (308) *& Severo, & Maximiano Iuniore, & Maxentio, & Licinio.*
Constantinus Magnus. 310 al. 312. *cum Dalmatio.* 341. *& Constantio II. Constante, Constantio, Magnentio, Gallo, &c.*
Iulianus Apostata. 363. al. 365.
Iovinianus. 365. al. 367.
Fl. Valentinianus & Fl. Valens. 366. al. 368. & seqq. (Hungar.
Gratianus & Valentinianus II. 382.

Theodosius Magnus. 88. al. 383.
Arcadius, Hispanus & *Honorius Fr*. 401.
Theodosius Iunior seu II. 412. al. 427.
Valentinianus III. 430.
Martianus Flaccus. 454. al. 453.
Leo I. Pater & Leo II. Fil. Thraces. 459. al. 461.
Zeno Cilix Isauricus. 474. al. 478.
Anastasius Macedo. 491. al. 494.
Iustinus Subulcus. 518. al. 521.
Iustinianus. 527. al. 528. Illyricus.
Iustinus II. 564. al. 566.
Tiberius II. Constantin. 575. al. 577. Thrax.
Mauritius Cappadox. 584.
Phocas. 603. al. 604. terræ Filius.
Heraclius vel *Heracleus*. 611. Apher.
Constantinus III. & Heracleonas. 640. al. 642.
Constans II. 643. al. 644.
Constantin. IV. 670.
Iustinianus II. 687. al. 686.
Leontius. 696. al. 697. Constantinopolitanus.
Tiberius Absimarus III. 699. al. 700.
Philippus Bardanes. 713.
Anastasius II. 715. Constantinopolitanus.
Theodosius III. 718. al. 717. Constantinopolitan.
Leo III. 719. al. 718. Isaurus.

Constan-

Constantinus V. alias *Copronymus.* 742. al. 743.
Leo IV. 777. al. 776. Constantinopol.
Constantinus VI. 781. al. 782. cum matre Irene-Alecto.
Carolus Magnus. 800. al. 801. Primus Imperator Germanicus.
Ludovicus Pius. 814. al. 815.
Lotharius. 841.
Ludovicus II. 856.
Carolus I. dictus Calvus. 876. al. 875.
Ludovicus III. dictus Balbus. 878.
Carolus II. dictus Crassus. 880.
Arnolphus. 890. al. 888. (Francus.
Ludovicus IV. Gallus. 902. al. 900. vel
Conradus. I. 911. al. 912. Francus.
Henricus I. dictus *Auceps.* 919. Saxo.
Otto I. dictus *Magnus.* 937. Saxo.
Otto II. 973. al. 974. Saxo.
Otto III. 983. al, 984. Saxo.
Henricus II. 1001. al. 1002. Bavarus.
Conradus II. 1025. al. 1024. Francus.
Henricus III. 1039. Francus.
Henricus IV. 1156. al. 1057. Francus.
Henricus V. 1106. al. 1108. Francus.
Lotharius II. 1125. al. 1126. Saxo.
Conradus III. 1138, Suevus.
Fridericus I. Barbarossa dictus. 1152. al. 1153.
Henricus VI. 1189. al. 1190. Suevus.
Philippus II. 1198. Suevus.

Otto IV. 1208. Saxo.
Fridericus II. 1213. al. 1212. Suevus.
Conradus IV. 1246. al. 1250. Suevus.
Wilhelmus 1252. al. 1253. Batavus seu Hollandus.
Alphonsus Hispanus & *Ricardus* Anglus Interreg. annos 20. ab an. 1253.
Rudolphus Habspurgens. 1273. al. 1272. Patriarcha Archiducum Austriacorum.
Adolphus Nassaensis seu Nassovicus. 1291. al. 1292.
Albertus I. Austriacus. 1298.
Henricus VII. 1308. Lützelburgicus.
Ludovicus V. 1313. al. 1315. Bavarus, huc aliqui Interregnum, alii
Fridericus Austriacus. 1314.
Carolus IV. 1347. al. 1348. cum *Günthero* Bohemus.
Wenceslaus. 1376. al. 1378. Bohemus.
Rupertus. 1400. al. 1401. Palatinus.
Sigismundus. 1401. al. 1411. Bohem.
Albertus II. 1438. al. 1439. Austriacus.
Fridericus III. 1439. al. 1440. Austriac.
Maximilianus I. 1493. Austriacus.
Carolus V. 1520. al 1519. Austriacus.
Ferdinandus 1558. Austriacus.
Maximilianus II. 1564. Austriacus.
Rudolphus II. 1576. Austriacus.
Matthias II. 1612. Austriacus.
Ferdinandus II. 1619. Austriacus.

SERIES CAPITUM

Singulorum librorum Introductionis Geographicæ

PHIL. CLVVERII.

LIBER I.

CAPUT. PAG.

I. *Quid Geographia, & quid Globus seu Orbis terræ.* 9

II. *De Globi partibus & Circulis.* 10

III. *De quatuor majoribus Circulis.* 12

IV. *De quatuor minoribus Circulis.* 17

V. *De Zonis.* 19

VI. *De Parallelis & Climatibus.* 20

VII. *De Globi in partes* CCCLX *sectione, item de ambitu terræ, & longitudine ac latitudine ejus.* 26

VIII. *De quatuor Mundi Regionibus, & de Ventis.* 28

IX. *De locorum mensuris.* 30

X. *De Oceano ejusque partibus.* 32

XI. *De magnis sinubus Oceani.* 35

XII. *De Mari Interno.* 37

XIII. *De Navigatione Oceani.* 40

XIV. *Summa totius orbis divisio.* 42

LIBER II.

I. *Summa Europæ descriptio.* 45

II. *De Hispania.* 47

III. *Divisio Hispaniæ Veteris.* 49

IV. *De Nobilioribus Hispaniæ fluviis, & Urbibus olim claris.* 52
V. *De incolis Hispaniæ, ac recentiori ejus divisione.* 53
VI. *De Urbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.* 58
VII. *De Insulis ad Hispaniam.* 60
VIII. *De Gallia.* 61
IX. *De Gallia Braccata, quæ & Narbonensis provincia.* 63
X. *De Gallia Comata, ac prima ejus parte Aquitania.* 65
XI. *De Gallia Celtica, seu Lugdunensi.* 66.
XII. *De Gallia Belgica; item Fluminibus universæ Galliæ Transalpinæ.* 68
XIII. *De incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.* 72
XIV. *De recentiore Galliæ, ejusque in varias Provincias divisione.* 76
XV. *De Urbibus Galliæ celebribus, Academiisque illustribus.* 78
XVI. *De Sabaudia, ac Burgundiæ Comitatu.* 81
XVII. *De Helvetiis & Vallesiis.* 82
XVIII. *De Hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.* 85
XIX. *De præcipuis Inferioris Germaniæ Urbibus.* 88
XX. *De Britannicis Insulis.* 95
XXI. *Divisio Veteris Britanniæ, item de fluviis & opidis.* 96
XXII. De

XXII. *De Incolis Britanniæ.* 98
XXIII. *De Anglia.* 101
XXIV. *De Scotia.* 103
XXV. *De Hibernia.* 104

LIBER III.

I. *De veteri Germania.* 106
II. *Divisio Veteris Germaniæ, ac primum de Vindilis & Ingævonibus.* 110
III. *De Istævonibus, Hermionibus atque Bastarnis, item Suevia, & Veterum Germanorum habitationibus.* 114
IV. *De Vindelicia & Norico.* 120
V. *De fluviis, silvis ac montibus Germaniæ.* 121
VI. *De Incolis Germaniæ.* 123
VII. *Quota pars Germaniæ subjecta fuerit Imperio Romano.* 125
VIII. *De variis Germaniæ Regnis, ac novissima ejus divisione.* 127
IX. *De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.* 129
X. *Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni.* 133
XI. *Palatinatus Superior, Bavaria, Salisburgiensis Archiepiscopatus, Tirolis Comitatus.* 135
XII. *Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria.* 136.
XIII. *Bojohamia, Moravia, Silesia, Lusatia.* 138

XIV. *Marchia Brandeburgensis, Pomerania, Meckeloburgium, Holsatia.* 141
XV. *Luneburgiensis Ducatus, Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.* 144
XVI. *Hassia, Wetteravia, Buchovia, Thuringia.* 146
XVII. *Misnia, Saxonia, Brunsvicensis Ducatus.* 148
XVIII. *De Archiepiscopatibus & Academiis Germaniæ.* 150
XIX. *Daniæ Regnum.* 151
XX. *Norvagia, Finnomarchia, Islandia, Gronlandia, Frieslandia.* 152
XXI. *Suedia, Botnia, Scrickfinnia, Lappia, Finnia.* 155
XXII. *De Italia & variis ejus nominibus.* 157
XXIII. *De divisione veteris Italiæ.* 159
XXIV. *Ligures, Taurini, Cottij & Ideonni Regna; Salassi, Lepontij, Euganei, Rhæti, Veneti, Carni, Histri.* 161
XXV. *De Gallis Cisalpinis.* 165
XXVI. *Etruria & Umbria.* 166
XXVII. *De Sabinis & Latio.* 169
XXVIII. *Picentes, Vestini, Marrucini, Peligni, Marsi, Frentani, Samnites, Hirpini.* 172
XXIX. *De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.* 173

XXX. *De*

XXX. *De Lucanis, Brutiis & Magna Græcia.* 176
XXXI. *De fluviis Italiæ.* 178
XXXII. *De Montibus Italiæ.* 180
XXXIII. *De variis Italiæ incolis.* 181
XXXIV. *De novissima Italiæ divisione.* 184.
XXXV. *Histria, Forum Iulium, Marchia Tarvisiana, Grisones, Helvetiorum stipendiarii, & Pedemontium.* 186
XXXVI. *Lombardia, & Genuensis ager.* 188.
XXXVII. *Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus ager & Ducatus Spoletanus.* 191
XXXVIII. *De Regno Neapolitano.* 194
XXXIX. *De Urbibus Regni Neapolitani.* 196.
XL. *De Episcopatibus Italiæ, Academiis, & urbium clarissimarum Epithetis.* 197.
XLI. *De Sicilia.* 199
XLII. *De incolis Siciliæ & nova ejus descriptione.* 202
XLIII. *De Sardinia & Corsica.* 204

LIBER IV.

I. *De Pannonia.* 207
II. *De incolis Pannoniarum & de Regno Hungariæ.* 209
III. *De Sclavonia & Bosnia.* 211
IV. *De Illyrico.* 212

V. De

v. *De incolis Illyrici, & nova ejus descriptione.* 214
vi. *De Græcia, & summa ejus divisione.* 215
vii. *De Epiro & Peloponneso.* 217
viii. *De Hellade, seu Græcia propriè dicta, & Thessalia.* 219
ix. *De Macedonia.* 221
x. *De Fluviis, Montibus ac Insulis Græciæ adjacentibus.* 224
xi. *De incolis Græciæ & nova ejus descriptione.* 226
xii. *De Creta Insula.* 228
xiii. *De Thracia.* 230
xiv. *De Urbibus veteris Thraciæ, Fluviis ac Montibus.* 231
xv. *De incolis Thraciæ & urbibus nunc claris: item de Patriarchis Græcanicæ religionis.* 233
xvi. *De Mœsia.* 235
xvii. *Summa universæ Scythiæ descriptio. Item de veteri Scythia Europæa.* 237.
xviii. *De Dacia.* 240
xix. *Transsilvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ descriptio.* 242
xx. *Tattaria minor; ubi Taurica Chersonesus.* 243
xxi. *Sarmatia Europæa.* 245
xxii. *De incolis Sarmatiæ, fluviis ac montibus: item de Hyperboreis.* 246

xxiii. *De*

XXIII. *De Polonia regno Provinciisque ei subjectis.* 251
XXIV. *Polonia proprie dicta.* 250
XXV. *Lituania, Russia & Podolia.* 252
XXVI. *Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia.* 254
XXVII. *De Borussia & Cassubia: item de Episcopatibus & Academiis regni Polonici.* 256
XXVIII. *Moscovia sive Russia Alba Ducatus Magnus.* 258

LIBER V.

I. *Summa Asia descriptio.* 261
II. *Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.* 263
III. *Summa Tattaria descriptio.* 265
IV. *Tattaria deserta, Zagataia & Turckestan.* 266
V. *Cataini Magni Chani Imperium; item Tattaria vetus.* 269
VI. *De Sinarum regione sive China.* 271
VII. *De India Veteri.* 274
VIII. *Summa India nova descriptio.* 276.
IX. *Cambaia, Narsinga, Malabar, Orixa.* 278
X. *Bengala, Pegu, Sian, Camboia, India Septemtrionalis.* 280
XI. *Insula in Indico mari.* 281
XII. *De Persarum imperio.* 282
XIII. *Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margia-*

Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia. 283
XIV. Persis, Susiana, Assyria, Media. 286
XV. De varia imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum regni descriptione; item de regno Ormuz. 287
XVI. De reliquis veteris Asiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet: & speciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia. 289
XVII. Cappadocia, Galatia, Pontus, Bithynia. 292
XVIII. Asia Minor sive proprie dicta. 294
XIX. Lycia, Pamphylia & Cilicia. 297
XX. Summa Syriæ descriptio: item Palæstina: sub qua Idumæa & Iudæa. 299
XXI. Samaria, Galilæa, Phœnice & Libanus. 303
XXII. Antiochene, Comagene & Cœlesyria. 306
XXIII. Mesopotamia & Babylonia. 308
XXIV. Arabia. 310
XXV. De Turcico imperio, urbibusque sub eo claris. 313
XXVI. Cyprus & Rhodus. 315

LIBER VI.

I. Summa Africæ descriptio. 318
II. Ægyptus. 319
III. De incolis Ægypti ac Nilo flumine: item de Libya exteriore. 321
IV. Cyrenaica, Africa Minor, Libyæ deserta,

deserta, Troglodytæ & Garamantes. 324.
v. *Numidia & Mauritania.* 326
vi. *Gætuli, Atlas Mons, Libya interior & Æthiopia.* 329
vii. *De incolis universa Africa novaque ejus descriptione: ac primum de Ægypto.* 331
viii. *Barbaria.* 333
ix. *Biledulgerit, Sarra desertum, Nigritæ, Abissini.* 335
x. *Æthiopia exterior sive inferior; item insulæ Africæ adjacentes.* 337
xi. *Summa Americæ descriptio.* 340
xii. *America Septemtrionalis sive Mexicana.* 344
xiii. *Florida, Nova Granata, California, Nova Hispania.* 346
xiv. *America Meridionalis, seu Peruviana.* 348
xv. *De Insulis Novi Orbis.* 351
xvi. *Magellanica.* 351.

FINIS.